13. gada gājums. Maksā 50 sant.

AIZSARGS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

1935 - № 10

SATURS

Lapp.

VISPĀRĒJĀ DAĻA

Informācijas un propagandas p-des p-ks J. Mežaraups. **Lielajos plaujas svētkos** . . . 610
R. Osis. **Krišjānis Barons** . . . 611
Jānis Bogens, statistiķis. **Mūsu trešā zvaigzne — Latgale — skaitļos** (Beigas) . 612
Kapteinis Borkovskis, mākslinieks - gleznotājs. **Gaume un tās izkopšana ikdienišķā dzīvē** . . . 616
Plkv.-ltn. Kārkliņš. **Domas par vadību** . . . 618
Pulkv. J. Ozols. **Kā izturēties lidotāju uzbrukumā** (6. tabula) . . . 620

MILITĀRĀ DAĻA

Z. **Kareiviskā un vispārējā pieklājība** . . . 621
Gada svētki armijas vienībās . . . 622
Virsleitnants A. Gredzens. **Karaspēka vadība un kauja zīmējumos** (7. tabula) 623
Kapteinis V. Deglavs. **Bermontiāde** . . . 624
Pulkv.-ltn. Penčuks. **Savrūpējā kaujas apmācība** . . . 628
Nepareizas un pareizas rīcības piemēri (6. tabula) . . . 629

LITERĀRISKĀ DAĻA

A. Brocis. **Plaujas svētku balāde** . . . 630
A. Goba. **Druvu auglības nesējs Jumis** . . . 631
Al. Grins. **Debesu ugunis.** (5. turpinājums) . . . 634
Leonīds Breikšs. **Varoņu kapi** . . . 637
Alfrēds Kvālis. **Dievaines** . . . 637

AIZSARGU UN AIZSARDŽU DZĪVE

Tautas Vadonis un ministri aizsargu X. vispārējās šaušanas sacīkstēs . . . 638
Kapt.-ltn. Ķikulis. **Šaušanas māksla un aizsargi** . . . 640
Gada svētki aizsargu vienībās . . . 641
Aizsargu aviācijas gaitas . . . 642
Aizsargu nams Madonā . . . 644
Kapteinis V. Deglavs. **Vēstule visiem „Aizsarga" lasītājiem** . . . 645
Chronika . . . 646
Čiv-Čiv. **Iespaidi šaušanas sacīkstēs** . . . 652
J. Ķ. **Baltijas valstu aizsargu šaušanas sacīkstes** . . . 653

ESTIJAS AIZSARGI

Estijas aizsargu žurnāla „Kaitse Kodu" 10 gadi . . . 654

BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA

—s., R. Osis, P. N., V. Upenieks, O. Svenne. **Apskati un recenzijas** . . . 655

LATVIJA PAGĀJUŠĀ MĒNESĪ

A. Kroders. **Plaujas svētki. Skolu durvis atvērušās. Draudzīgā aicinājuma dziļa izprašana. Vēstures pieminekļu sargāšana** . . . 658

ĀRZEMES UN ĀRPOLĪTIKA

T. Veicherts . . . 664

SPORTS

P. Polis. **Vieglatlētikas sezonas noslēgums** . . . 668
R. Dekšenieks. **Kas darāms vieglatlētiem rudenī un ziemā** . . . 669
Sporta chronika . . . 669

ŠACHS

K. Bētiņa vadībā . . . 671

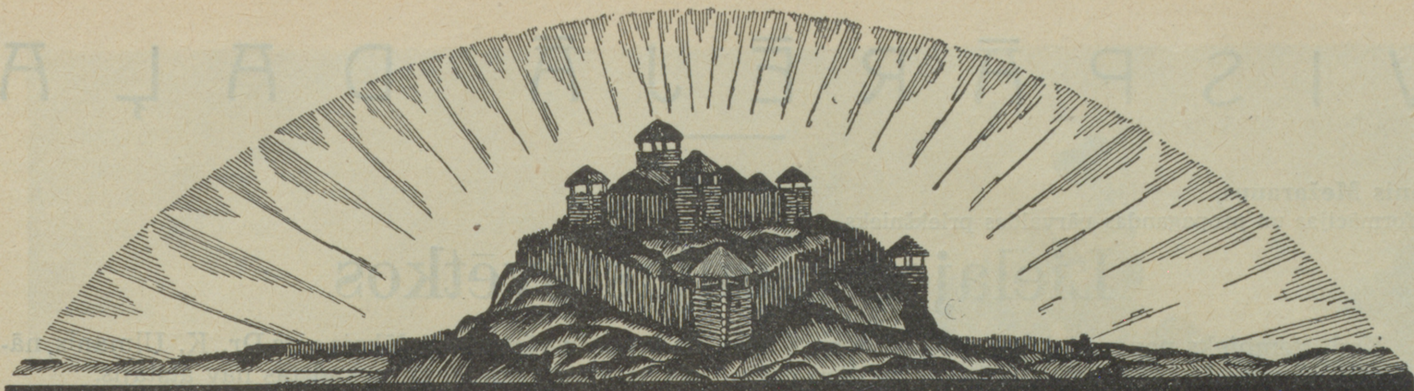
HUMORS

Ačuks. **Kā pasūtīt žurnālu „Aizsargs"** . . . 673
A. Krūkas zīmējumi. **Aviācijas svētkos** . . . 674
E. R. **Garnizona reglamenta illūstrācijas** . . . 675

Pielikumā: **„Aizsargu organizācijas dzīve"** Nr. 32.

Žurnāls „AIZSARGS" iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,— Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, „Žurnāls Aizsargs", pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija un izdevniecība** atrodas: Rīgā Aizsargu ielā Nr. 29/31, Aizsargu namā, ist. 10. Tālrunis 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no plkst. 9—15 **Atbildīgais redaktors** runājams redakcijā trešdienās no pl. 17—18. Dzīv. tālr. 95315

AIZSARGS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

1935. gads 15. oktobris № 10/148

Darbs ir gods

Jānis Mežaraups,
Informācijas un propagandas pārvaldes priekšnieks.

Lielajos pļaujas svētkos

Kad zemnieks pavasarī kaisa sēklu irdenajā zemē, viņš to pavada svētīgām domām un gaišām cerībām. Latviešu zemnieks nekad nav sējis sliktu sēklu, un arī pļaujas laiks viņam parasti dod tādu pašu labu birumu, kādu sēklu tas sējis. Rūpīgu roku zemnieks iestrādā zemi un vērīgu aci seko zelmenim un briedumam, kad ziedu putekļu mākoņi pārklāj druvas un līgo gaidāmā ražā. Visu cerību cerība, visu pūliņu augļi gaidāmi lielajā pļaujas dienā, apkūlības laikā, kad zemnieks saņem maksu par savu lielo darbu.

Šīs vasaras latviešu zemnieku darba cēliens nu ir galā — lielie pļaujas svētki stāv pie durvīm. Bet ir vēl arī kāda cita sēja un cita pļauja, kuŗu šoruden svēta kopā ar apkūlībām mūsu lauki un visa tauta. Mūsu tautas lielākais zemnieks savā laikā izgāja līdumā. Sev visapkārt viņš redzēja celmainu tīrumu, neuzplēstus laukus. Lielais zemnieks tad sāka savu darba dienu. Viņš cēlās pirmais un modināja citus. Viņš izplēsa celmus un uzara druvas — un kaisīja auglīgu sēklu. Latviešu zeme nekad vēl nebij uzņēmusi tik auglīga sējuma, kā tajā dienā, kad mūsu zemes lielākais zemnieks sāka sēt tautas neatkarības un valsts patstāvības sēklu. 18. novembŗa lielajā dienā latviešu tauta raudzījās tādiem pašiem cerību pilniem skatiem nākotnē, kādiem zemnieks pavasarī stāv tīrumā ar sētuvi. 18. novembris piepildīja mūsu tautas lielās cerības, bet tam sekoja arī pārbaudījumi. Brīvības sēklai blakus izdīga arī pagātnes nezāles, un gadu gaitā tās sāka pāraugt pirmo. Citus sāka pārņemt izmisums, zuda cerības un auga nemiers. Bet tad cēlās atkal lielais zemnieks, un stipru roku izravēja nezāles. Un raugi — kviešu druva līgot līgoja zelta vārpām. Tauta uzgavilēja savam Vadonim un sveica zemes glābēju.

Svētdien, 13. oktobrī latviešu zemnieks savos pļaujas svētkos pateicībā piemin abus sējumus un abas ražas. To, ko viņš pavasarī sēja, un to, ko lielais zemnieku un Tautas Vadonis sēja 18. novembrī un 15. maijā. Tie laiki jau sen pagājuši, kad zemes kungi novēlēja arājam tikai to tiesu, kas pildīja klētis, un kad viņam nosprauda šauro robežu — pagastu. Latviešu zemnieks tagad ir nevien valsts pilsonis, bet arī stiprākais vadošais slānis zemē, kas apzinās savu pirmdzimtību tautsaimniecībā, politikā un kultūras dzīvē. Mātera Juŗa sapnis par brīvo, pašapzinīgo, un patstāvīgo latviešu zemnieku ir piepildīts. No Krišjāņa Valdemāra, cauri Mātera darbībai līdz Kārlim Ulmanim — lūk, latviešu zemnieku vairāku paaudžu gaŗā attīstības ceļa liesmainās zīmes. Ja pirmais nosprauda mūsu zemnieku saimniecisko programmu, ja otrs cīnījās par viņu tiesībām, tad Tautas Vadonis piepildījis mūsu zemnieku saimniecisko, politisko un kultūras programmu. Latviešu zemniekam ir daudz, ar ko lepoties, bet vislielāko pašapziņu viņam dod tas, ka latviešu vēstures lielākais vīrs,Dr. K. Ulmanis, nācis no viņu rindām, un nekad tās nav atstājis.

„Visas mūsu līdzšinējās politikas spilgtākās parādības ir no zemniekiem nākušas, ierosinātas un izcīnītas; visi labākie likumi izdoti ar zemnieku atbalstu. Līdzšinējā politikā no pirmā brīža zemnieki visur ir bijuši apdraudētās sarga vietās, visur viņi tikuši pirmie sūtīti. Tad, kad pirmie darbi bija no nekā jāuzsāk, zemniekiem vajadzēja dot valdības galvu, ārlietu ministri un zemnieka dēls bija armijas vadonis un pavēlnieks. Tā tas bija visgrūtākos brīžos, visapdraudētākās pozicijās. Un tāpēc tagad ir pamats un tiesība, ka zemnieks uzņemas arī valsts lielo fundamentālo pārgrozību izvešanu, un, nav šaubu, viņš arī pilnam izvedīs!"

Šiem vārdiem Tautas Vadonis Kārlis Ulmanis ievadīja lielo cīņu par valsts atjaunošanu. Un tagad, kad galvenais darbs jau ir veikts un latviešu zeme pielīdzināma ne jaunam, tiko uzaugušam zelmenim, bet briedīgai vārpai, arī tagad šie dziļie vārdi par mūsu zemniekiem jāiegaumē ikvienā darbā un svētkos. Latviešu zemnieks ir mūsu tautas, valsts un kultūras auklētājs. Vajaga zināt, ka tikai simts gadus atpakaļ mums nebij nekādu citu aprindu, kā vienīgi zemnieki. No tautas mātes — zemniecības — dzimusi mūsu nacionālā intelliģence, pilsonība, strādnieki un visas citas pilsētnieku šķiras un pašķiras. Bet nevajaga arī tik šauri domāt, un visus tos, kas pašlaik uzturas vai strādā pilsētās, jau turēt par kādiem īstiem dzimts pilsētniekiem. Nē, — arī viņu vairums ir mūsu zemnieku dēli un meitas. Daudziem no viņiem pieder lauku nekustami īpašumi, daudziem ir citādas saknes lauku sētā. Mēs varam ar pilnu tiesību teikt, ka Latvijas zemes un tautas galveno raksturu dod lauku sēta un lauku kultūra. Liekas, ka šo raksturu nedzēsīs arī turpmākie gadu simti, jo mūsu zemes dabiskās bagātības un citi apstākļi runā par labu Latvijai — agrārzemei. Tādēļ ir taču pilnīgi dabīgi, ka arī valsts dzīvē zemnieks spēlē vadošo lomu.

Pirmais valstī, pirmais saimniecībā un kultūrā, latviešu zemnieks līdz šim ir bijis pēdējais dzīves ērtībās. Savus svētkus svētījām mazākā pulkā, savējo un kaimiņu vidū. Tagad, 13. oktobrī, pirmo reiz mūsu vēsturē, zemnieki savus lielos pļaujas svētkus svin brīvi, līksmi un vienoti. Darba grūtības uz brīdi atkāpjas, un svētku prieks pilda sirdis. No Nīcas un Bārtas līdz Ainažiem, no Dundagas līdz Alūksnei un Zilupei, visu latviešu zemes novadu arāji sadodas rokas vienotā saimē. Šie svētki izteic latviešu zemnieka spēku, apziņu un gatavību arī uz priekšu veikt atbildīgo darbu saimniecībā un valsts dzīvē. Pļaujas svētki ir visas tautas svētki. Vienoti savā starpā, lai vienojamies uzticībā Tautas Vadonim, visi stiprā ticībā Latvijai — nacionālai, daiļai, varenai!

Kulšana.

R. Osis.

Krišjānis Barons

Kas var zvaigznes izskaitīt,
Jūŗas zvirgzdus izlasīt!
Kas var dziesmas izdziedāt,
Kas valodas izrunāt!

Bieza tumsa apsegusi mūsu tautas pagātni un šai tumsā tikai retumis kur iespiedies gaismas stariņš. Lai kā arī nepūlējās latvju tautas centienu ienaidnieki pagātni sedzošo tumsu sabiezināt vēl vairāk, noslēpt vēl ciešāki latvju tautai viņas pagātni, kultūru, tikumus, ieražas un lielo gara bagātību, kāda izplūst iz tautas daiņām, tomēr nekad netrūka drošinieku, kuŗi reiz uzsākdami savus cīnītāju darba ceļus, tos droši turpināja, nebīdamies no šķēršļiem un darba grūtuma. Šo drošinieku darbi kā gaiši stari tiecās apgaismot senatni, graujot un klīdinot biezo tumsu. Kur izdevās tumsu kaucu drusku kliedēt, tur cīnītājam pretim vizēja tautas senie dārgumi. Tie deva jaunu sparu cīnītājam neatlaisties spraustā mērķa sasniegšanā. Vistrūcīgākās senatnes chronikas, rakstītas no mūsu toreizējiem naidniekiem, tomēr izceļ latvju tautas brīvo garu, brīvības mīlestību un cīņas sparu. Ilgie svešās atkarības gadi nevarēja apklusināt tautas dvēselē noslēptās ilgas pēc labākas dzīves, nevarēja izdzēst neskaidro atmiņu par gaišākiem, brīviem laikiem. Kas gan visvairāk un visspilgtāk varēja izteikt tautas dvēseli, kā daiņas, kuŗas nāca no pašas tautas, tika no tautas sijātas un beidzot gāja no mutes mutē kā rūpīgi vērpts, saulains dzīvu vārdu kamoliņš.

Kad Krišjānis Barons sāka savu mūža darbu, tad tautas daiņas tālu vēl nebija tik populāras, kā tagad. Toreiz viņu neatsveŗamo vērtību apzinājās tikai nedaudzi un šie nedaudzie arī saprata, ka šī tautas dzeja pārveidojas un ar laiku daudz no viņas iet pazušanā uz visiem laikiem. Nomira kāda veca latvju māmuliņa — daiņu zinātāja, un līdz ar viņu baltā smiltainē apklusa mūžu mūžos senās daiņas un viņu melodijas. Dzīvoja tālāk tikai populārākās un kuŗām bija tā laiku izpratnē jaukāka melodija. Senas daiņas, kuŗas varēja kļūt par mūsu senatnes apgaismotājām, arvienu biežāki gāja zudumā uz visiem laikiem. Līdz Krišjāņa Barona darba sākumam gan bija daži mēģinājumi sakopot sava novada daiņas, bet neviens no daiņu vācējiem savam darbam nenodevās ar tādu mīlestību un pašaizliedzību, kā Krišjānis Barons. Reiz sācis un nolēmis daiņu vākšanas darbu turpināt, Krišjānis Barons savu nodomu arī izved līdz savām mūža pēdējām stundām. Reti kāds cilvēks nododas reizi nospraustam darbam un mērķim ar tādu neatlaidību un centību, kā to darījis Krišjānis Barons. Viņš ir daiņas vairāk kā mīlējis — tās ir bijušas viņa mūža dzīvība un dievišķais spēks, kas viņam pagurumа brīžos deva jaunu ticību un spēku darbam. Vēl sirmā vecumā, balts kā senais krīvu - krīvs, Krišjānis Barons ar jaunekļa dedzību nodevies savam mūža darbam, un tikai nāve ir spējusi pārtraukt viņa lielo darbu. Krišjānis Barons ir bijis

Bijusē Ventspils elementārskola, kurā mācījās Kr. Barons.

tas, kas tomēr spējis latvju tautas daiņu zvaigznes izskaitīt un daiņas, kā jūras zvirgzdus — izlasīt, rūpīgi atsijājot un šķirojot, sverot un pārsverot un tikai īstu vērtību atliekot savā glabātuvē.

Latvju daiņas ir neatsveramas mūsu tautas gara kultūras un bagātības liecinieces. Uzmanīgam un rūpīgam pētniekam tās paver ceļu uz tautas senatni un šai tautas sensenai dziedātai daiņai ir tas brīnišķais spēks, ka viņa spēj kliedēt biezo mūsu tautas senatni sedzošo tumsu. Uz daudziem mūsu karaspēka kauju karogiem mirdz seno daiņu valoda un šie valodas un tautas vēlējumu dārgumi ir ņemti no nedaudzām kaŗa daiņām. Kaŗa daiņu nav palicis daudz. Tautai grūtos laikos pamazām aizmirsās seno varoņu dziesmas, jo nevienam no tiem, kas prata rakstīšanas mākslu, nerūpēja paglabāt no aizmirstības tautas varoņa gara izpaudumus. Tamdēļ atlikušās kaŗa dainas mums ir vēl vairāk mīļas un tuvas, jo no viņām dveš pretim tautas seno cīnītāju spēcīgais varoņu gars.

Krišjānis Barons ir bijis arī aktīvs cīnītājs par savas tautas labākām dienām. Viņš vadīja «Pēterburgas Avīzes», sarakstīja apcerējumus un grāmatas par Latviju, rakstīja par politiskiem un sabiedriskiem jautājumiem, sacerējis vairākus stāstus un dzejoļus, un bijis diezgan ass kā satīriķis. Savos rakstos Krišjānis Barons dedzīgi aicina latviešus neaizmirst tautību un valodu, un tiekot arī pie turības, palikt par īstiem savas tautas dēliem. Apstākļu spiests ilgāku laiku dzīvot ārpus Tēvijas, Krišjānis Barons arī svešumā paliek par īstu latvieti, un turpinādams savu mūža darbu, viņš dziļi ietekmē arī tos latviešus, kuri tiekas ar Krišjāni Baronu. Būdams lielā latvieša Kr. Valdemāra laika biedrs, arī Krišjānis Barons ir pilns tās lielās gara gaismas, kura apgaismoja ceļu Kr. Valdemāram. Ja Kr. Valdemārs ir vairāk cīnītājs, tad Krišjānis Barons ir kā zemkopis, kas nāk pēc cīnītāja un kopj ar sīkstu neatlaidību un mīlestību savus laukus. Ar zemes rūķa darba mīlestību un prieku Krišjānis Barons ir kopis un sargājis no nezālēm savas daiņas. Kā līdzdalībnieki Krišjāņa Barona mūža darbam goda vietā minami Fr. Brīvzemnieks un H. Visendorfs.

Krišjānis Barons dzimis 31. oktobrī 1835. gadā, Kurzemē, Strutelē; beidzis Jelgavas ģimnaziju un līdz 1860. g. studējis Tērbatas ūniversitātē. Studijas nenobeidzis, Kr. Barons pāriet uz dzīvi Pēterpilī, kur vada «Pēterburgas Avīzes». Pēc tam dzīvo Maskavā, kur darbojas ilgus gadus kā mājskolotājs. Vēlāk pārnāk uz Rīgu un no 1919. gada dzīvo Dombrovska tēva Burtnieku pilī, Mīlgrāvī, bet pēc kaŗa sava dēla ģimenē.

Latvijas ūniversitāte savos pirmajos gada svētkos, 1920. gadā, Krišjāni Baronu iecēla par savu pirmo goda biedri, un kā atzinība par nopelniem latviešu kultūras un zinātnes laukā, viņam piešķirta no valsts, sākot ar 1920. gadu, rakstnieka mūža pensija.

Krišjānis Barons miris 1923. gada 8. martā un paglabāts Ģertrūdes kapos, Rīgā, blakus Kr. Valdemāram un Fr. Brīvzemniekam.

Šogad, Krišjāņa Barona dzimšanas dienas atcerē, latvju tauta ar dziļu cienību un pateicību piemin savu balto krīvu - krīvu un viņa mūža darbu — Latvju daiņas.

Jānis Bogens, statistiķis.

Mūsu trešā zvaigzne — Latgale — skaitļos

(Beigas.)

II. Saimnieciskie apstākļi.

Latgale ir mūsu vislauksaimnieciskākais apgabals, jo no Latgales strādājošiem, t. i. aktīviem iedzīvotājiem lauksaimniecībā nodarbināti 87%, rūpniecībā tikai 4% un tirdzniecībā nepilni 3%. Kurzemē, piemēram, lauksaimniecībā nodarbināti tikai 67%.

Šo parādību lielā mērā izsaucis tas apstāklis, ka Latgales zeme, sadalīta sīkās vienībās, nometina uz sevis un dod darbu lielam iedzīvotāju skaitam. Kamēr Vidzemē zemes īpašumu caurmēra platība 38 ha, Kurzemē — 37 ha, Zemgalē — 32 ha, Latgalē caurmēra īpašums ir tikai 14,5 ha liels.

Iedzīvotāju blīvums, t. i. cilvēku skaits uz noteiktu zemes platību, šī iemesla dēļ tad arī Latgalē ir vislielākais un, pateicoties pieaugumam, arvien vēl palielinās.

Iedzīvotāju skaits uz 1 kv. km.:

	1930. g.	1935. g.	Blīvuma pieaugums
Vidzemē (bez Rīgas)	17,5	17,6	+0,1
Kurzemē	21,8	22,2	+0,4
Zemgalē	21,1	22,0	+0,9
Latgalē	34,5	36,2	+1,7

Salīdzinot ar Vidzemes blīvuma pieaugumu, Kurzemē tas ir četras, Zemgalē deviņas un Latgalē septiņpadsmit reizes lielāks. Latgalē tagad uz 1 kv. km. dzīvo 36 cilvēki, Kurzemē un Zemgalē — 22, bet Vidzemē tikai nepilni 18.

Iedzīvotāju blīvumu atsevišķos apgabalos nedaudz izlīdzina iekšējā kolonizācija. Pie zināma saimnieciska attīstības līmeņa zeme var uzturēt atbilstošu skaitu iedzīvotāju. Ja šis skaits tiek pārsniegts, jāpaceļ zemes saimnieciskais līmenis, lai tā varētu uzturēt lielāku skaitu iedzīvotāju, vai arī daļai iedzīvotāju jāizceļo uz citurieni. Latgalē novērojamas abas šīs parādības. No vienas puses pēdējos desmit gados ievērojami intensitēta turienes lauksaimniecība, no otras puses, tūkstošiem latgaliešu dodas meklēt darbu un maizi pārējos valsts apagabalos. Statistika rāda, ka no Latgales pārējos lauku apgabalos ieceļojuši 1930. gadā 19.742 strādnieki, 1931. g. — 12.988, 1932. g. — 13.739, 1933. g. — 15.321 un 1934. g. — 18.871 strādnieks. Tas ir arī saprotams, jo Latgales saimniecības ne tikai nepieprasa svešas darba rokas, bet nevar sagādāt darbu pat visiem saviem ģimenes locekļiem. Vidzemē, Kurzemē un Zemgalē tādas saimniecības, kurās zemi apstrādā bez algota personāla, ir tikai, apmēram, puse no visu saimniecību kopskaita.

Latgales zemnieks vairākus gadu simtus šo zemi nevarēja saukt par savu; pat vēl 1905. gadā zemnieku rokās atradās tikai nedaudz vairāk par vienu trešdaļu zemes. Tikai nodibinoties Latvijas valstij un izvedot zemes reformu, stāvoklis grozījās. 1929. gada lauksaimniecības skaitīšana rāda, ka privātām personām Latgalē pieder turpat četras piektdaļas zemes platības, pie kam puse no šīs platības, t. i. 719.000 ha, pieder latviešiem. Izvedot zemes reformu, sadalāma bija ceturtā daļa visas Latgales — 349.424 ha. No šīs zemes izveidoja jaunsaimniecības un deva piegriezumus vecsaimniecībām, kuras līdz zemes reformai Latgalē bija ap 10 ha lielas. Ar zemes reformas reālizēšanu vairāk kā 13 tūkstoši bezzemnieki kļuva par zemes īpašniekiem un 15 tūkstošiem vecsaimnieku tika dota iespēja savas zemes stipri vien palielināt.

Latvijas valsts atdevusi Latgalei atpakaļ arī latviešu iemīļoto saimniecības kārtību — viensētas. Zem svešu likumu iespaida Latgalē bija radušās sādžas, kur saimniekam zeme bija izkaisīta laukos un sadalīta šnorēs. Latvijas valsts no 1920. —1934. gadam sadalījusi Latgalē 4562 sādžas ar kopplatību 715.965 ha, radot 70.705 viensētas ar 10,1 ha caurmēra saimniecības platību.

Šis valsts darbs nav palicis bez rezultātiem Lauksaimnieciski izmantojamā zeme, t. i. aramzemes, pļavu un ganību kopplatība Latgalē augusi straujāk kā nevienā citā apgabalā. 1923. gadā Latgalē no katriem 100 ha zemes kopplatības lauksaimniecībā derīgas zemes bija 56 ha, bet 1929. gadā — jau 65 ha, tā tad pieaugums par veselām 16%! Šis pieaugums radies nosusinot purvus, uzlabojot nederīgo zemi un uzplēšot līdumus. Mežu Latgalē gan mazāk kā citos mūsu apgabalos — tikai nepilni 229.000 ha jeb 16 ha no katriem 100 ha zemes kopplatības. Tā kā Latgalē pārsvarā privātie meži, tad lauksaimnieku rīcībā to ir vairāk (5,6% no saimniecību kopplatības) kā Kurzemē (3,04%) un Zemgalē (2,78%). Tikai Vidzeme šai ziņā Latgalei priekšā (8,7%).

Pieaugusi arī sējumu platība:

	1925. g.	1930. g.	1934. g.
	Tūkstošos	hektāros	
Rudzi	88,3	97,1	98,4
Kvieši	4,4	8,1	22,8
Mieži	55,4	59,2	66,5
Auzas	55,9	72,4	70,8
Kartupeļi . . .	25,0	25,0	30,8
Āboliņš u. c. tīruma zāles .	—	66,2	78,9
Lini	35,8	33,8	32,3

Sevišķi strauji tā tad augusi maizes labību platība, pie kam kviešiem aizņemtā platība palielinājusies pat pieckārtīgi. Linu platība šajā linkopju apgabalā no 1925. gada līdz 1934. gadam, sakarā ar viņu zemām cenām, samazinājusies, bet ir tad tikai par vienu desmito daļu. Vidzemē šajā pat laikā platība samazinājusies no 29,4 uz 9,4 tūkstošiem ha, t. i. trīskārtīgi, un Zemgalē pat vēl vairāk.

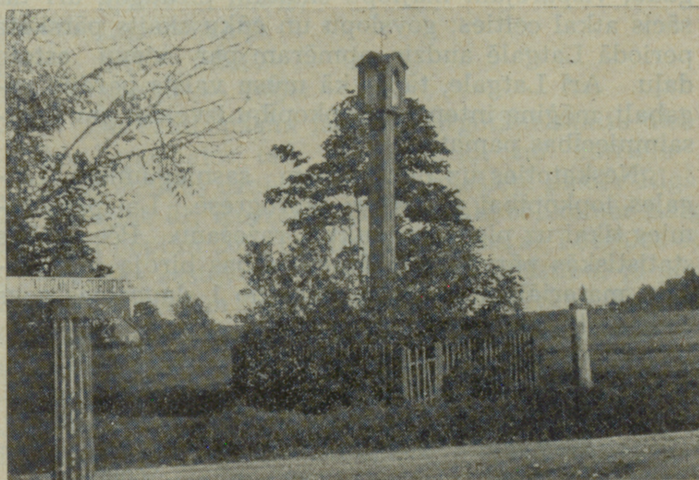
Jāņem vēl vērā, ka Latgalē pieaudzis arī ražas caurmērs no vienas platības vienības. Tā 1930. gadā no 1 ha ražots 10,60 kvintāli rudzu, bet 1934. g. — 12,60 kvintāli, 1930. gadā no 1 ha ražots 11,55 kvintāli kviešu, bet 1934. g. — 13,14 kvintāli.

Pats par sevi saprotams, ka līdz ar sējumu platību un caurmēra ražu pieaugšanu, pieaugusi arī labību kopraža. Rezultātā 1934. g. Latgales raža bija jau tik augsta, ka maize tai ne tikai pietika, bet nelielu daudzumu pat varēja izvest. Līdz 1934. gadam Latgalei pašai savas maizes nepietika.

Strauji pieaug arī cukurbiešu kultūra: 1929. gadā Latgalē ar tām bija apsēti tikai 23 ha, bet 1934. gadā jau 2088 ha, pie kam ražots 464.225 kvantāli cukurbiešu.

Laukaugu ražu pacelšanai Latgalē sāk pielietot arī mākslīgos mēslus; to, piem., 1928./29. s. g. izsēts 104.425 kvintāli par 962.000 latiem. Uz 100 ha lauksaimniecībā izmantotas zemes minētā saimniecības gadā caurmērā izsēts 11,2 kvintāli, kamēr 1922./23. s. g. uz līdzīgas platības — tikai nepilns kvintāls.

Izved arī pļavu un aramzemes nosusināšanu. 1929. gadā no nosusināmās aramzemes meliorēta bija jau viena trešā daļa un no slapjo pļavu kopplatības nosusināta viena desmitā daļa.

Krustceļš Latgalē.

Pieaudzis lauksaimnieku nedzīvais inventārs. Sekošā tabula rāda lauksaimniecības mašīnu skaita pieaugšanu Latgalē 1923. —1929. g.:

	1923. g.	1929. g.
Zāles pļaujmašīnas	903	1.778
Labības pļaujmašīnas	595	880
Sējmašīnas	76	279
Zirgu grābekļi	600	867
Piena separātori	4.739	18.366

Lauksaimniecības attīstību mazliet aizkavējusi ēku būve: pēdējās bija jāceļ no jauna kā jaunsaimniekiem, tā arī labai daļai to vecsaimnieku, kas pārgājuši viensētās. No 1920.—1932. gadam Latgalē uzceltas:

Dzīvojamās ēkas	34.356
Klētis	13.118
Kūtis un staļļi	29.752
Labības šķūņi un rijas . .	19,899
Citas pārējās ēkas	35.179

Ēku celšanā stipri palīdzējusi valsts, gan ar būvkoku izsniegšanu gan arī aizdevumiem naudā. Tā līdz 1930. gadam vien izsniegti par vienas piektās daļas samaksu 1.618.779 ciešmetri kokmateriālu ar tirgus vērtību Ls 7.600.000,—.

Tagad dažus vārdus par mūsu otro svarīgāko lauksaimniecības nozari — lopkopību. Mājlopu skaits, kas kaŗa gados bija ārkārtīgi samazinājies, sākot jau ar pašiem pirmiem pēckaŗa gadiem pakāpeniski pieauga. Tagad pirmskaŗa līmenis jau tālu pārsniegts.

Mājlopu skaits Latgalē:

	1923. g.	1929. g.	1934. g.
Zirgi	98.500	102.661	110.100
Govslopi	224.300	214.077	273.400
No tiem slaucamas govis	158.902	172.063	195.600
Cūkas	122.300	68.347	166.900
Aitas	379.700	229.699	327.500

Zirgu skaits 1923.—1934. g. tā tad Latgalē audzis vairāk kā par desmito daļu un pašreiz sastāda 30% no Latvijas zirgu kopskaita. Uz 100 ha lauksaimniecībā izmantotas zemes Latgalē caurmērā iznāk 12 zirgi, kamēr pārējos apgabalos nepilni 11. Aitu skaits, kas pirmos pēckaŗa gados bija nesamērīgi liels, līdz 1929. gadam pakāpeniski samazinājies. Tikai ar 1930. gadu, vispārējam mājlopu skaitam pieaugot, arī tas sācis atkal celties: govslopu un cūku skaits pārskata periodā Latgalē audzis, apmēram par vienu astoto daļu. Arī Latgale, tāpat kā mūsu valsts pārējie apgabali, mēģina intensīvu lopkopību izveidot par lauksaimniecības pamatu.

Neskatoties uz līdzšinējiem sasniegumiem, Latgales lopkopībai vēl stipri jāprogresē. Lai paskatāmies tikai uz piena produktu ražošanu. Pēc valsts statistiskās pārvaldes grāmatvedības biroja saimniecību materiāliem piena ražas no 1 slaucamās govs gadā — kilogramos:

	1933./34. s. g.
Vidzemē	2397
Kurzemē	2028
Zemgalē	2065
Latgalē	1606

Latgalē piena izslaukums no 1 slaucamas govs tā tad ir par trešo daļu zemāks kā Vidzemē. Citiem vārdiem — Latgalē trīs govis dod to pašu piena daudzumu ko Vidzemē divas. Kļūst saprotams, ka lopbarība Latgalē šī apstākļa dēļ piecu gadu (1927.—1932.) caurmērā uz 1 govslopu gadā devusi Ls 373 zaudējumu. Te tā tad daudz darba vēl lopkopības pārraudzības biedrībām. Latgales 70 lopkopības pārraudzības biedrībās 1934. gadā apvienotas bija tikai 829 saimniecības ar 4271 slaucamām gada govīm. No katrām 100 slaucamām govīm Latgalē zem lopkopības pārraudzības biedrību kontroles atrodas 2, turpretim Vidzemē 19. Tas pats novērojams attiecībā uz pienotavām. No saimniecību kopskaita Latgalē vietējās 374 pienotavās uz 1934. gadu bija apvienotas tikai viena desmitā daļa ar 18% slaucamo govju, kamēr tai pašā laikā Vidzemē pienotavās apvienotas 37 no katrām 100 saimniecībām ar vairāk kā pusi no slaucamo govju kopskaita. Salīdzinājuma dēļ pievedīsim šeit skaitļus par piena izlietošanu 1933./34. s. g. Latgalē un Vidzemē:

Nodots pienotavās un pārdots Latgalē — 37%, Vidzemē — 73%. Patērēts saimniecībā: iedzīvotāju uzturam Latgalē — 31%, Vidzemē — 12%, lopiem un pārējām vajadzībām Latgalē — 7%, Vidzemē — 5 proc.; pārstrādāts mājā Latgalē — 25%, Vidzemē — 10%.

Vidzemes apgabalā pēc grāmatvedības saimniecību ziņām tā tad no visa pilnpiena pārdots, apmēram ¾, nododot to galvenā kārtā pienotavām, bet Latgales apgabalā tikai nedaudz vairāk par vienu trešo daļu. Sakarā ar to arī sviesta piemaksas latgalieši saņēmuši vismazākās. No katriem Latvijas pienotavās izstrādātiem sviesta 100 kilogramiem Vidzeme devusi 54, Kurzeme 13, Zemgale 28, Latgale tikai 5 kilogramus. Tādēļ arī no 1933. gada sviesta piemaksām Vidzeme saņēmusi 8,54 milj. latu, bet Latgale 0,87 milj. latu. Šī veida piemaksu iztrūkumu Latgalei sedz linu piemaksas, kuŗas tā saņem 70% apmērā no linu piemaksu kopsummas Latvijā. Atlikušā pilnpiena lielāko daļu latgalieši patērē saimniecībā, kur šī produkta patēriņš uz vienu cilvēku ir stipri augsts. Ja nu ņemam vērā, ka Latgalē caurmērā uz 1 saimniecību ir tikai nepilnas 2 slaucamas govis, kamēr pārējos apgabalos — 4, tad kļūst arī saprotams, ka Latgales saimniekam pie šāda govju skaita un viņu zemām ražām liels piena pārpalikums pēc pašu vajadzību apmierināšanas nevar būt.

Lai redzētu saimniekošanas rezultātus, apstāsimies vēl pie lauksaimniecības rentabilitātes Latgalē. Pēc valsts statistiskās pārvaldes grāmatvedības biroja aprēķina Latgales lauksaimniecības brutto ienākumi gadā uz 1 ha derīgas zemes piecu gadu (1927.—1932.) caurmērā ir Ls 106,64. (Brutto ienākumos ieskaitīta pārdotā lauksaimniecības ražojumu vērtība + patēriņš uzturam, strādniekiem un īpašnieka personīgām vajadzībām.) Ja no šiem ienākumiem atskaitām saimniekošanas izdevumus , kas Latgalē caurmērā gadā pa minēto laiku iztaisa Ls 106,64 uz 1 ha derīgas zemes, tad dabūjam netto ienākumu. Šis netto ienākums ir tas, kurš rāda lauksaimniecībā ieguldīto kapitālu rentēšanos. Pārskata piecu gadu caurmērā, kā redzam, šis ienākums ir 0, t. i. Latgales lauksaimniecība saimniekojusi bez peļņas un zaudējumiem. Netto ienākumu ziņā viens no izdevīgākiem gadiem mūsu lauksaimniekiem bijis 1933./34. saimniecības gads, jo minētā gadā pēc grāmatvedības saimniecību sniegtām

ziņām, Latgalē uz vienu ha derīgas zemes iznāk + Ls 0,48 netto ienākuma, kas iztaisa + 0,10% no aktīvā kapitāla. Šī paša saimniecības gada Zemgales apgabla netto ienākums ir + Ls 32,56 uz 1 ha derīgas zemes jeb + 5,14% no aktīvā kapitāla. Netto ienākumu pacelšanai Latgalē bieži nepiegriež nekādu vērību un, proti, tamdēļ, ka zemnieku saimniecības un mazsaimniecības neskatās uz lauksaimniecisko nodarbošanos kā peļņas avotu, bet vienīgi, lai strādājot nodrošinātu savu eksistenci.

Rūpniecībai Latgalē daudz mazāka nozīme kā lauksaimniecībai. 1934. gadā Latgalē bija 493 rūpniecības uzņēmumi, kas ir mazliet vairāk kā desmitā daļa no Latvijas rūpniecības uzņēmumu skaita, ar 4277 nodarbinātām personām. Izlietoto izejvielu vērtība Ls 6.862.000,—, bet iegūti ražojumi par — Ls 17.156.000,—. No uzņēmumu skaita lielākais vairums gan krīt uz maziem uzņēmumiem,

Uzņēmumi pēc strādnieku skaita	Uzņēm. skaits	Nodarb. pers. skaits
līdz 19 strādniekiem	476	1911
no 20—49 strādniekiem	10	348
50 un vairāk srādniekiem	7	2018

bet nodarbināto skaita un ražojumu vērtības pārsvars pieder uzņēmumiem ar 50 un virāk nodarbinātiem strādniekiem. Pēdējā grupā ietilpst Krustpils cukura fabrika, kūdras fabrika Līvānos un valsts dzelzceļu darbnīcas Daugavpilī, katra ar vairākiem simtiem strādnieku. Mazajiem uzņēmumiem vēl jāizdara korrektīvs uz augšu, resp. to skaits un nozīme jāpalielina, jo augstāk minētā uzņēmumu skaitā ieskaitīti tikai tie uzņēmumi, kas nodarbina vairāk kā 4 algotus strādniekus jeb pielieto mēchanisko dzinējspēku. Mazie amatniecības uzņēmumi tā tad nav ieskaitīti. Pēc tautas skaitīšanu ziņām tomēr konstatējams, ka Latgalē mājrūpniecība plaši attīstīta, sevišķi Dagdas, Zasmuižas, Krāslavas, Silajāņu, Kaunātu un Andrupienas pagastos. Dominē galvenā kārtā aušana, ratiņu, ratu, zemkopības darba rīku un koka trauku izgatavošana, bet sevišķi izceļas māla trauku podniecība. Rēzeknes apr. Silajāņu pagastā kādās 20 sādžās strādā ap 60 podnieku, bet Feimaņu ezera apkaimes podniecības izstrādājumiem nereti ir mākslas vērtība.

Atsevišķās nozarēs pastāvošo uzņēmumu skaits ir diezgan nevienāds: lielākais uzņēmumu vairums jeb ⅔ no visiem Latgales rūpniecības uzņēmumiem strādā pārtikas un garšvielu rūpniecībā (to starpā 221 dzirnavas, 46 piensaimnieku sabiedrības), viena desmitā daļa tekstilrūpniecībā un tāds pats skaits arī kokrūpniecībā.

Pēc 1933. gada tirdzniecības un rūpniecības zīmju skaitīšanas ziņām no Latgales rūpniecības uzņēmumu skaita latviešiem pieder tikai divas piektdaļas, bet pārējās trīs piektdaļas — cittautiešiem. No pēdējiem vislielākais uzņēmumu skaits pieder žīdiem — gandrīz tikpat daudz kā latviešiem, un viena septītā daļa uzņēmumu kopskaita — krieviem. Atsevišķi rūpniecības uzņēmumi pēc savas nozīmes ir tomēr ļoti nevienādi: ir fabrikas, kur nodarbināto strādnieku skaits pārsniedz 100 un blakus tiem niecīgi amatniecības uzņēmumi, kur strādā vienīgi pats īpašnieks. Tamdēļ arī, lai iegūtu pareizāku ainu par vienai vai otrai tautībai pieskaitīto rūpniecības uzņēmumu svaru, šie uzņēmumi būtu jānovērtē arī pēc nodarbināto

Latgales ainava.

strādnieku skaita, ieguldītā kapitāla vai produkcijas apmēriem.

Pēdējos gados notiek pastiprināta rūpniecības mēchanizācija, jo 1934. gadā Latgalē no augstāk minētiem 493 rūpniecības uzņēmumiem bez mēchaniskā dzinējspēka bijuši tikai 29 uzņēmumi. No spēka mašīnām Latgales rūpniecībā atzīmējami:

ūdens rati un turbīnas 178 ar kopjaudu 4503 HP;
tvaika mašīnas un turbīnas 91 ar kopjaudu 8033 HP;
iekšdedzes motori 158 ar kopjaudu 3550 HP, un
elektromotori 461 ar kopjaudu 4032 HP.

Tirdzniecībā pēdējos gados Latgalē lielas pārmaiņas nav notikušas. 1929. gadā darbojās 7057, 1932. g. — 6941 un 1933. g. — 6715 tirdzniecības uzņēmumi. Pilsētās novērojama uzņēmumu skaita samazināšanās, bet laukos — pieaugšana. Saimnieciskās krizes laikā strauji samazinājās dažādu tirgotāju, uzpircēju un atkalpārdevēju skaits. Tagad, līdz ar lauku iedzīvotāju pirktspēju pieaugšanu, starpniecības darbība uz laukiem atkal atjaunojas un paplašinās.

Latviešu loma Latgales tirdzniecībā sāka pieaugt tikai pēdējos gados, kamdēļ arī tirdzniecības lielākā daļa tur vēl arvien atrodas cittautiešu rokās. Tirdzniecības uzņēmumu piederības procents Latgalē pēc tautībām 1933. gadā bija:

latvieši — 19,%,
vācieši — 0,5%,
krievi — 15,6%,
žīdi — 58,1%,
poļi — 5,2%,
pārējie — 1,0%.

Ja salīdzināsim latviešu tirgotāju skaitu atsevišķos apgabalos, tad redzēsim, ka no katriem 100 tirdzniecības uzņēmumiem latviešiem pieder Rīgā 55, Vidzemē 81, Kurzemē 63, Zemgalē 65, kamēr Latgalē tikai nepilni 20. Tas izskaidrojams ar Latgales etnografisko sastāvu un tirdzniecības attīstību, jo pēdējā jau no seniem laikiem atradusies galvenā kārtā žīdu rokās. Pēdējiem Latgalē pieder vairāk kā puse no visiem tirdzniecības uzņēmumiem. Jāņem vēl arī vērā, ka žīdu uzņēmumi atrodas nospiedošā vairākumā pilsētās. Tā, piem., Daugavpilī latviešu tirgotāju procents ir tikai 7%, Varakļānos — 8%, Preiļos — 8%, Krāslavā pat tikai 5%. Latviešu īpašumā atrodas galvenā kārtā lauku tirdznieciskie pasākumi, tā tad sīkie

uzņēmumi ar niecīgiem apgrozījumiem, kuŗu starpniecības darbības nozīme maza.

Krāj-aizdevu sabiedrību attīstību Latgalē raksturo sekoši skaitļi:

	Sabiedrību skaits	Biedru skaits	Kopbilance latos
1925. g	77	24.920	3.802.000
1929. g.	108	46.350	9.790.000
1933. g.	122	48.236	9.739.000

1934. gadā krāj-aizdevu sabiedrību skaits Latgalē samazinājies par 11 organizācijām, tāpat arī bilances kopsumma; nedrošo sabiedrību pārkārtošana turpinās vēl arī 1935. gadā.

Patērētāju biedrību 1933. gadā Latgalē bija 20 ar 2165 biedriem un Ls 326.865,— lielu kopbilanci. Bilances kopsumma gan sākot jau ar 1930. gadu samazinās, bet biedru pašu līdzekļu attiecība pret svešiem līdzekļiem, resp. pašu līdzekļu svars bilancē palielinās — 1933. gadā Latgalē biedru līdzekļi 41% no bilances kopsummas. Pašu līdzekļu pavairošanās nozīmē patērētāju biedrību financiālā stāvokļa ievērojamu uzlabošanos.

Beidzot apstāsimies pie nodokļu jautājuma, jo tas ar saimnieciskās dzīves attīstību stāv ciešā sakarā. Saimnieciskās krizes laikā nodokļi diezgan strauji samazinājās — tā bija kopēja parādība kā valsts financēs, tā arī pašvaldībās. Pēc pēdējā 1934./35. s. g. budžeta pagastu pašvaldību nodokļi vairs nesamazinās, bet nedaudz pavairojas. Visvairāk pagastu pašvaldību nodokļi pavairojušies tieši Latgalē, kur tie 1933./34. s. g. bija 2,869 milj. latu un 1934./35. s. g. — 2,949 milj. latu — par 2,8%. No šīs nodokļu summas absolūtā pieauguma tomēr nevaram spriest par nodokļu smagumu. Latgales lauku pašvaldību budžetu summas caurmērā uz vienu iedzīvotāju arī 1934./35. s. g., salīdzinot ar pārējo Latviju, nav augstas — tikai Ls 7,09, kamēr Zemgalē tās ir Ls 13,90, Jelgavas apriņķī pat Ls 17,68. Neskatoties uz to, pagastu pašvaldību nodokļu parādi Latgalē ir vislielākie: 1934. g. 5,417 milj. latu, Vidzemē — 2,429, Kurzemē — 1,098 un Zemgalē — 2,030 milj. latu. Nodokļu parādi pagastu pašvaldībās uzkrājušies galvenā kārtā no 1928.—1932. gadam. Iemesls tam 1928. gada neraža un lauksaimniecības produktu cenu sabrukums. Latgalē dažos iepriekšējos gados nodokļu parādi bija gandrīz ¾ no maksājamo nodokļu kopsummas. Tagad tie samazinājušies līdz pusei, jo 1934./35. s. g. Latgalē nodokļu parādus ļoti strauji nomaksāja. Nomaksātās summas 40% apmērā pārsniedz uzliktos nodokļus. Nevienā citā apgabalā tāda pārsnieguma nav.

No valsts kases viedokļa raugoties, Latgale līdz šim atlikumu nav devusi. Valsts Latgales vajadzību apmierināšanai vairāk izdevusi, kā no tās ieņēmusi nodokļu u. c. veidā. Četru gadu (1929./30. līdz 1932./33.) caurmēra ienākumi Latvijā no katra lauku iedzīvotāja gadā bijuši Ls 34,66. Atsevišķos apgabalos šo ieņēmumu svārstība ir liela: Vidzemē tie iztaisa Ls 48,04, bet Latgalē tikai Ls 18,68. Vispār valsts ieņēmumi Latgalē ir 4 reizes mazāki kā caurmērā Latvijā. Sevišķi mazi šie ieņēmumi Latgalē, salīdzinot ar citiem apgabaliem, ir no muitām, akcīzēm u. c. nodokļiem — Ls 12,07 uz 1 iedzīvotāju. Pilsētās ieņēmumi, saprotams, lielāki. Tā Daugavpilī minētā laika periodā uz vienu iedzīvotāju gada caurmēra ieņēmumi ir Ls 95,93, no tiem nodokļi Ls 67,52. Šis apstāklis izskaidrojams ar pilsētu iedzīvotāju samērā lielāku pirktspēju, no kuŗas atkarīgs patēriņa apmērs. Līdz ar to lielāki arī ieņēmumi no muitas, akcīzes nodokļiem, valsts degvīna monopola peļņas u. c. Pilsētās valsts ieņēmumi tamdēļ pārsniedz izdevumus, kamēr uz laukiem (ieskaitot arī mazās pilsētās) novērojama pretēja aina. Vidzemē uz 1 iedzīvotāju valsts caurmērā gadā izdod Ls 86,35, Latgalē Ls 59,83. Kaut gan valsts Latgalē uz vienu iedzīvotāju izdod mazāk kā pārējos apgabalos, tās ieņēmumi šinī apgabalā sedz tikai vienu trešdaļu no izdevumu kopsummas.

Kapteinis J. Borkovskis,
mākslinieks-gleznotājs.

Gaume un tās izkopšana ikdienišķā dzīvē

I

Temata plašuma dēļ, mēģināšu šo jautājumu aplūkot, raugoties no tēlojošās mākslas viedokļa un pie tam skaŗot tikai militāro tērpu, iekštelpu un telpas apkārtni, kā arī īsumā iepazīstināšu cien. lasītājus ar stiliem.

Gaume nava nekas cits, kā aistētiskās vērtēšanas un spriešanas spējas. Mēs zinām, ka katrs cilvēks jau bērnībā tiecas pēc skaistuma, daiļuma. Bērns, vēl zīdaiņa vecumā, jau raugās uz gaismu, spožiem un krāšņiem priekšmetiem; vēlāk viņš mīl savu tērpu vai galvas segu izrotāt ar krāsainiem papīriem, ziediem, spalvām.

Pilnīgi varam apgalvot, ka nav tāda cilvēka, kas negribētu būt skaists, kam nav tieksme pēc daiļa, skaista.

Rodās jautājums: kas ir skaistums? Par skaistumu mēs apzīmējam vai saucam visu to, kas mums sagādā patiku, prieku, kas mūs valdzina. Skaistums ir paliekoša vērtība, kas pārdzīvo visus laikmetus, ir nemirstīgs.

Vērtēšanas un spriešanas spēja dažādos cilvēkos ir dažāda; šī dažādība ir atkarīga no iedzimtības, izglītības, sociāliem, vēsturiskiem un citiem apstākļiem. Šeit galvenais un vienīgais noteicējs ir jūtas. Daudzos gadījumos jūtām nāk palīgā arī prāts, bet pēdējais arī var nest savu ļaunumu. Tamdēļ gaumes jautājumos labāki tiekam galā bez prāta līdzdarbības. Gaume nav objektīva, viņa necenšas pēc intereses, tamdēļ tā arī nav padota prāta analizei, bet, protams, ja gaumes prasības varam savienot ar prāta prasībām, tad tas katrā ziņā jādara, jo šāda jūtu un prāta sadarbība ir ļoti vēlama.

Civilizācijai attīstoties, cilvēks cenšas pēc lietišķa, praktiska un ļoti daudzos gadījumos atsakās no skaistuma. Modernais lais ar savām fabrikām un mašīnām aistētisko cenšas it kā atbīdīt pie malas, vietām pat pilnīgi to iznīcināt. To mēs redzam modernā celtniecībā, mēbelēs un pa daļai arī lietišķā mākslā. Tēlojošā māksla šo slimību jau „izgulēja" un pašreiz visā pasaulē atgriežas pie vecām tradicijām.

Gaumi mēs nedrīkstam sajaukt ar modi, jo gaume ir tikai tas, kas rezultātā dod skaistumu, bet mode, kaut arī ne vienmēr, bet tomēr daudzos gadījumos, skaistuma vietā dod kaut ko nepatīkamu, nejēdzīgu. Visi skaistie cilvēku darbi liecina par viņu gaumi, garšu. Vajadzība pēc skaistā cilvēkos ir dažāda; viens to uzskata par nepieciešamu, otrs to neievēro un neinteresējas par to. Pēc manām domām, valsts aizsardzības darbā ir likts daudz daiļa, cēla un tamdēļ šis jautājums mums nedrīkst būt svešs, it sevišķi tiem, kam

bez minētā darba, vēl jāstrādā kā audzinātājiem. Neaizmirsīsim, ka skaistums ap sevi rada skaistumu, kas ir vislielākās sekmes katra audzinātāja darbā.

Vai katrs var izkopt gaumi un iemācīties redzēt skaistumu? Uz šo jautājumu gribētos atbildēt, ka pie labas gribas var ļoti daudz ko darīt un panākt, bet tikai jāpieliek vajadzīgās pūles un interese, bez kam īsts audzinātājs nav iedomājams. Aplūkosim vispirms militāro tērpu nēsāšanu un pašu nēsātāju:

Varbūt, ka kāds no cien. lasītājiem gribēs iebilst pret šo, it kā veltīgo aizrādījumu, jo taču tiešām militāra tērpa nēsāšanai un pagatavošanai ir izdotas izsmeļošas pavēles, noteikumi un arī reglamentos noteikts kā tērpa nēsātājam jāizskatās un kā jāizturas visos gadījumos. Zemāk pievestais mūs pārliecinās, ka tā tas gluži nav.

Pilsētu ielās mēs dažreiz sastopam tādus militāro tērpu nēsātājus, kas ar savu ārieni sevišķi uzkrīt: tērps nepietiekoši tīrs, zābaki vecmodīgi, nespodrināti, augstie papēži nomīti un t. t. Protams, tādi militāro tērpu nēsātāji atstāj nepatīkamu, nemilitāru iespaidu. Pretstatā pievestam, sastopam arī tādus tērpa nēsātājus, kuŗus mēdz saukt par eleganti vai ar gaumi tērptiem: drēbes tīras, gludinātas, zābaki un metala daļas uzspodrinātas, seja skūta, mati īsi nogriezti un rūpīgi sasukāti — visumā viss priekšzīmīgā kārtībā. Tādus tērpa nēsātājus patīkami sastapt, viņi arī braši sveicina. Šie tērpa nēsātāji mājo pilnīgā citā pasaulē, nekā iepriekšējie, viņi ir kārtīgi pret sevi, viņiem jābūt arī kārtīgiem pret savu darbu, pret pienākumiem; uz tādiem mēs varam paļauties, uzticēties tiem visos gadījumos.

Ir vēl trešais militārā tērpa nēsātāja tips, kuŗu mēs neievērojam, kuŗš nekrīt mums acīs, t. i. tāds, kuŗš ir pietiekoši kārtīgs kā pret savu tērpu, tā arī pret sevi pašu, bet tiem kaut kas trūkst. Šādus tērpa nēsātājus mēs arī neievērojam, tādus mēs visvairāk sastopam, tie nepaliek mums atmiņā.

Militārais tērps nav dots nēsātājam, lai to varētu tikai atšķirt no pārējiem pilsoņiem, kādas ērtības dēļ, vai lai, vienkārši, sabiedrība redzētu, ka, piem., militārā tērpa nēsātājs ir nokļuvis trūcīgos apstākļos un t. t. Nē, tas būtu nepareizs uzskats par militārā tērpa nozīmi un tā nēsāšanu. Militāram tērpam, bez ērtības nolūka, ir vēl cita nozīme. Viņā jāredz autoritāti, priekšzīmes paraugu, tamdēļ arī mūsu iekšējā dienesta reglaments nosaka, ka ikvienam karavīram pienākas vienmēr un visur ģērbties pieklājīgi un t. t.

Katram normālam cilvēkam ir tieksme pēc kaut kā skaistāka, cēlāka, labāka, neskatoties uz sabiedrisko stāvokli un darbu, kādu tas strādā. Militārais tērps vienmēr, visur un visos laikos ir bijis skaistāks par pārējo pilsoņu tērpiem. Līdz ar to militārā tērpa nēsātājam ir dota lielāka priekšrocība nekā tiem, kas to nenēsā. Dodot šādu priekšrocību zināmai pilsoņu daļai, valsts cer, ka tie pratīs to arī pienācīgi novērtēt un cienīt.

Lieki būtu jautāt un paskaidrot, kas ir karavīra vai aizsarga tērpā tērptais, jo pats tērps jau norāda, ka viņš gatavi katrā brīdī ar ieroci rokā aizstāvēt savu Tēviju, atdodot tai visu, neizslēdzot pat dzīvību. Tādēļ ir dabīgi, ka tērpam, kas liecina par tīru, cēlu un neaprobežotu apņemšanos jābūt arī šīs lielās apņemšanās cienīgam.

Bet ko norāda civilā tērptais? Ja attiecīgo personu nepazīstam, tad — visu ko vien mēs varam iedomāties, gan labā, gan ļaunā nozīmē. Ja dota iespēja nēsāt skaisto formas tērpu, tad arī tiek parasts skaists un cēls darbs. Šis skaituma darbības lauks ir ļoti plašs un to neiztirzāšu, bet pieturēšos pie temata.

Šī pārruna vērsta, galvenām kārtām, Tēvijas sargu kadram, kas ne tikai obligātoriskā dienesta laikā nēsā militāro tērpu.

Formas tērpiem vienā valstī, pēc manām domām, jābūt zināmā mērā saskaņotiem, t. i. galvas segām, svārkiem, mēteļiem un t. t., tērpa ārējiem apzīmējumiem, pēc sava veida, jābūt līdzīgiem vai radniecīgiem. Šo apsveicamo parādību mēs vērojam tagad mūsu valstī, kur armijai, aizsargiem un robežsargiem tērps tiek gatavots pēc viena veida. Atšķirība starp dažādu resoru formācijām ir tikai ārējos apzīmējumos, drēbes krāsā un t. t.

Iekš kam tad izpaužas gaume militāro tērpu nēsātājos?

Atbilde būtu šāda: Vispirms, pilnīgi jāievēro visi noteikumi un pavēles par militārā tērpa pagatavošanu un nēsāšanu, raudzīties uz to, lai tērps vienmēr būtu tīrs un pienācīgā kārtībā uzturēts. No paša nēsātāja būtu jāprasa, lai tas būtu iznesīgs un braša izskata. Bet pie visa tā ir vēl kaut kas vajadzīgs, ko mēs nevaram izlasīt nedz noteikumos, nedz pavēlēs. Jā, kas būtu tas „vēl kaut kas", kas nosaka gaumi tērpa nēsāšanā un pašā nēsātājā?

Atbildi uz šo jautājumu mēģināsim saskatīt, aplūkojot militāro tērpu nēsāšanu un pašu nēsātāju, sākot no galvas segas un beidzot ar zābaku papēžiem.

Visas militārās galvas segas nēsājot jācenšas pēc iespējas dziļāki sēdināt galvā. Sevišķi tas nepieciešams tiem, kam gaŗenas galvas. Tā saucamās cietās vai puscietās galvas segas, pie pēdējām pieder arī mūsu armijas parādes un aizsargu cepures, nēsājot jāievēro, lai tās nebūtu saburzītas, deformētas. Cepurei jābūt uzliktai galvā tā, lai vērojot no priekšas tā būtu mazliet (ļoti maz!) sagazta uz labiem sāniem, bet vērojot no sāniem, lai cepures aploks ar pieri neveidotu leņķi, bet būtu ar to vienā slīpumā. Naga lielumam jābūt saskaņotam ar segas lielumu, jo mazs nags piedod tai neglītu izskatu. Mīksta parauga galvas segas, pie kuŗām pieder mūsu darba cepures, jāliek galvā (mazliet sagāzta pa labi) tā, it kā tās būtu organiski saaugušas ar pēdējo.

Matiem jābūt īsi nogrieztiem un rūpīgi sasukātiem; pakauša pusē tiem jābūt īsi grieztiem ar neuzkrītošu pāreju kakla kailumā.

Ja kāds nēsā vaiga bārdu, tad tai jābūt īsai, apm. 1—1,5 cm gaŗai ar horizontālu nogriezumu. Gaŗa vaigu bārda atstāj vecmodīgu iespaidu un neharmonē ar visu moderno ietērpu. Koptas ūsas, (bet tikai ne ultra modernās) un piemērotā vecumā bārda piedod vīrišķību, solīdumu. Pilnīgi nepielaižamas spāniešu vai ķīļveidīgās vaiga bārdas, jo tās atstāj pārāk nemilitāru izskatu.

Nekādā ziņā nedrīkst veidot uzacis, jo šī priekšrocība pieder tikai dāmām.

Svārki pagatavojami saskaņā ar noteikumiem, piegriežot vērību apkakles augstumam (kas jāpieskaņo kakla gaŗumam), svārku un piedurkņu gaŗumam. Mūsu tērpā, bez bīstes veidojuma, vēl sevišķa loma piekrīt iekantējumiem, apkakles galu veidojumiem, saites uzšuvēm, uzplečiem, piedurkņu uzloktņiem un kabatu vāciņiem, jo tie nosaka svārku eleganci. Pasūtot svārkus sevišķi jāuzmanās, lai tie nebūtu uzšūti pārāk gaŗi, jo tie samazina augumu, kas nevēlams maza auguma cilvēkam. Arī īsi svārki neizskatās labi.

Apkakles un piedurkņu galu iekšpuses jācenšas vienmēr uzturēt tīras, kas panākams ar baltiem vai aizsargu krāsās izolātoriem — apkakles aprocēm. Sabiedrībā pēdējie obligātoriski. Mīkstās, baltās apkakles neizskatās labi un pie svinību tērpa neder. Ļoti ieteicamas un praktiskas dienestā būtu aizsargu krāsas apkakles un aproces. Apkaklēm un aprocēm jābūt vienādā augstumā ar svārku apkakles un piedurkņu galiem.

Zīmotnes labāki izskatās šūtas

Krūšu nozīmes, abās pusēs, nēsājamas 1—2, maksimums 3, nekādā ziņā neliekot tās virs krūšu kabatu vāciņiem. Citas (piem., stud. korporāciju, skolu, sporta biedrību, eskadronu un tml.) zīmes uzlikt formas tērpam noliegts, jo tas mazina tērpa militāro nozīmi.

Ordeņus jānēsā saskaņā ar noteikumiem, pie kam tie nedrīkst būt savērti uz viena kopēja stieņa, bet ar piešūtām cilpām piestiprināti katrs atsevišķi ar speciālu adatu, kuŗa jāliek pagatavot. Būtu vēlams pārkārtot ordeņu piestiprināšanas veidu pie lentēm tā, lai tās visiem mūsu ordeņiem un zīmēm būtu vienādas. Arī ordeņu atgriezumi nav nēsājami uz viena kopēja, stīva pamata, bet katrs atsevišķi uz viena kopēja pamata, no biezākas aizsargu krāsas drēbes.

Vidus josla nēsājot mēreni jāsavelk, pie kam, vērojot no sāniem, jostas priekšdaļai jābūt vienā augstumā ar jostas mugurdaļu vai pat drusku zemāk. Dzīvē sastopam pretēju parādību, sevišķi pie korpulentiem jostas nēsātājiem, kur vēders to ceļ it kā uz augšu. Auduma jostas iekšējo vaļējo galu vajaga piestiprināt, lai tas nelien laukā. Ļoti daudzos gadījumos sastopam nepareizi ievērtu jostu metaldaļās, kas ir pretēji noteikumiem un arī labi neizskatās. Visas ietērpa metaldaļas, kuŗas nav zeltītas vai sudrabotas, kā arī ādu lietas, obligātoriski jātīra un jāspodrina.

Svārku sānu kabatās nedrīkst neko nēsāt, jo piebāztas kabatas neglīti izskatās. Bikšturus jānēsā tādus, kuŗi nespiežās svārkiem cauri, kas sevišķi vērojams vasaras periodā.

Bikses, īsās, krāsu ziņā varētu būt mazliet gaišākas par svārkiem. Tās vienmēr labāki izskatās, ja sānu griezums nav visai liels un stilbos piegulošas.

Gaŗām biksēm ar svārkiem jābūt vienādā krāsā. Tās platumam jābūt pieskaņotam nēsātāja augumam un kāju formai, t. i. vai kāja ir gaŗa, īsa, tieva, resna jeb līka. No gaumes viedokļa

garām biksēm pēdas ļeka ir nepieciešama, pie kam pēdējā pagatavojama piemērotā garumā un tādā pašā krāsā kā bikses. Visgalvenais pie viņām, ka tām vienmēr un visur jābūt precīzi gludinātām.

Ietērpa iekantējumiem, uzšuvēm, zimotnēm, cepures aplokam jābūt no vadmalas un vienā noteiktā krāsā, bet ne dažādās niansēs. No gaumes un arī praktiskā viedokļa vairāk kā nepieciešams būtu atrisināt jautājumu par aizsargu drēbes pagatavošanu vienādā krāsā, auduma veidā un kvalitātē.

Gariem zābakiem jābūt pagatavotiem pēc noteikta veida un jo sevišķi rūpīgi pieskaņotiem kāju stilbu formai. Ļoti labi izskatās zābaks ar puscietu stilbu, taisnu nogriezumu, bez siksniņām. Kape augsta, papēdis zems, purns slaids ar nogrieztu galu. Gamašas tādas pat veida kā zābaki. Kurpes kategoriski noliedzamas.

Pieši gariem zābakiem nēsājami kapes augšmalā, pie kam pieša zariem jābūt horizontāli papēdim. Pieša siksnas sprādzei jāatrodas pie paša ārējā zara, bet ne kur citur. Virsnieku pieša zīmējums varētu būt skaistāks..

Dažus vārdus par mēteli un uzpletni.

Mētelis visām ieroču šķirnēm noteikts viena garuma, kas jārespektē. Daudzi grēko ar to, ka pēdējās, augšējās 2—3 pogas, kāda iemesla dēļ, nēsā neaizpogātas. Vai tas ir skaisti jeb ērti? Nedomāju.

Kabatu vāciņiem jāpārklāj kabatas, kurām jābūt pēc iespējas tukšām.

Uzpletnis gatavojams no smagāka auduma un nēsājams ap ķermeni, bet nekādā ziņā aiz muguras, kas izskatās negliti.

Ierindas cimdiem jābūt brūniem un vienmēr pienācīgā izskatā, t. i. tīriem, jo viņu nolūks nav vien praktisks, bet, galvenā kārtā, dekorātīvs.

Rokas sprādžu, vairāku gredzenu nēsāšana atstāj austrumniecisku iespaidu. Nav arī vēlami pārāk gaŗi nagi, kuŗi bieži kļūst netīri, kā arī tetovējumi (sevišķi uz rokām). Tas liecina par gaumes trūkumu.

Būtu arī vēlams noteikt, kā turēt rokā zobenu ar cepuri, zobenu stāvot, ejot un t. t.

Nezinu, vai cien. lasītājs, izlasot šo nepilno pārskatu būs atradis še „vēl kaut ko", bet ja būšu ierosinācis pārdomas — arī tad šo rindiņu nolūks būs sasniegts.

Pulkv.-ltn. Kārkliņš.

Domas par vadību

II. saruna, Luksemburgas dārzā, Pazīzē.

Ģēnijs, man šķiet, atkarīgs lielā mērā no mūsu kaislībām.

Vauvenargues.

Filozofs: Patiešām Jūs esiet ļoti noteikts.

Virsnieks: Pavēle jāizpilda.

Filozofs: (Tuvodamies obeliskam, kurā iekalta Stendala ģīmetne). Piesēdīsimies šeit. Zem šī skaistā platana; pretim mums šis huzārs, kas bijis arī labs psichologs; viņš būs mūsu sarunai labvēlīga dievība.

Virsnieks: Jā, jā; šis huzārs bija kāds zemākas kategorijas administrātīvais virsnieks, kam nebija izdevības būt Vaterlo kaujā, un tāpēc arī apgalvoja, ka šinī kaujā arī nekas ievērojams nesot noticis.

Filozofs: Nevisai cildinoša jūsu atsauksme.

Virsnieks: Vai tad viņš tomēr kaujās arī ir bijis?

Filozofs: Jāatzīstas, ka visai maz; bet viņš to ir nožēlojis. Es ļoti mīlu viņa kavalēristisko izteiksmi; katrs viņa vārds, man šķiet, slēpj aizvainoto apgādes ierēdņa pašmīlību. Šinī pusaizmugurnieka sadrūmumā radušies viņa darbi: Fabricijs del Dongo, Julians Sorels, Lucijs Leuwens. Tas jau drusku gan atvieto dažus nenotikušus zobena cirtienus... Bet nu parunāsim drusku par mūsu īsto kavaleristu, par jums. Vai Jūs domājat par mūsu vakardienas tematu?

Virsnieks: Pēc iespējas mazāk. Sagatavota atbilde ar vaviem sakārtotiem teikumiem mani ieslēdz kā važās un izslēdz no apkārtnes, un uzbudinājums mani padara neuzņēmīgu. Bet... mēģiniet mani mest ūdenī — es peldēšu.

Filozofs: Mūsu vakarējā saruna man neļāva iemigt. „Šis jauneklis, teicu es sev ,ir stiprs garā, neskatoties uz zelta zvaigznītēm un tuksnesī pavadītu laiku; tomēr viņa daži izteicieni mani dara nemierīgu... To ko mēs nosodījām priekškara štābos: prāta izglītības necieņu, instinkta un aizraušanās pirmtiesības lielu darbu vadībā, ideju, ka mistiska uzvaras griba var atvietot plānu un metodi — to visu mēs vēl rodam šinī jauneklī, neskatoties uz visām saņemtām mācībām. Lai gan viņš savu domu ar visu gribas spēku spiež palikt mērenības robežās, tomēr visur „spara" doktrīna laužas cauri un izplūst kaistošās formulās dziļā nesatricināmā ticībā.

Koledžā mūsu sarunās par metodi es iedomājos jūs pārliecinājis. Mēs redzējām, ka Francijā prāta izglītība ir bijusi vienmēr armijas neatņemama daļa. Tieši kaŗos ar Vāciju Dekarts (filozofs XVII g. s. pirmā pusē) radīja savas sistēmas pirmbūvi. Varenais Kondé bija neatvairāms loģisks domātājs, un, caurbraucot Holandei, viņš apmeklēja Spinozu (filozofu). Hoche (franču revolūcijas laiku ģenerālis) labprāt lasīja Montaigne un Rabèlais darbus . . .

Virsnieks: Es arī tos dažreiz lasu. Es tikai labi nesaprotu man domātos pārmetumus. Pārbaudot sevi, es nevaru atklāt sevī kaut kādu prāta izglītības necieņu. Mani biedri arī tā domā. Mūsu labais pulka komandieris taktiskos vingrinājumos uz kartēm, ja virsnieks nonāk grūtībās, tam ironiski uzsauc:

„Nu, mīļais, tagad gan jāņem palīgā morālie spēki?" Kādu dienu es pulka komandierim pieteicu sastādītu vingrinājumu uguns spēka demonstrēšanai, bet neko nebildu par kareivju nogulšanos, izvairoties no uguns. „Nu gan Marseļjēzu — un uz priekšu?" teica viņš.

Man ir piezīmes par parlamenta sēdi 1832. gadā, kad ģenerālis Bugeaud aizstāvēja militāru domu pret tā laika radikāļiem. Beidzamie apgalvoja, ka 1793. gadā revolūcionāro armiju vienīgais spēks bija to aizraušanās un ticība.

„Tas ir aplami," teica Bugeaud. Spēcīgas šīs armijas bija tāpēc, ka viņām neviens pretim neturējās. Tā laika vairāki kaŗa līdzdalībnieki man daudzreiz uzsvēruši, ka mūsu armijām stāvējuši pretim kādi nieka simts piecdesmit tūkstošu cilvēku. Kāds parl. loceklis: Šāda valoda ir antinacionāla. Bugeaud: Dabīgi, ka vesels miljons sastāda diezgan stipru armiju. Tomēr pirmie kaŗa gājieni nebija laimīgi atsevišķos kaujas posmos; dažreiz uzvarētāji, bet biežāki gan sakauti . . . (protesta saucieni pa kreisi). Atļaujiet, kungi, pateikt faktus. Tas ir nepieciešami, sevišķi tiem arī ārpus šīm sienām, kas pārliecināti, ka ar Marseļjēzas skaņām var satriekt Eiropas armijas. Nepieciešami zināt, ka tikai mūsu armiju labākā organizācijā un taktiskā izveidošanā slēpjas jūsu gūtie panākumi, un izvairīšanās no neveiksmēm. M. Taschereau: 1830. gadā Parīzes tauta pierādīja, ka tā var satriekt armiju. M. Odilin - Barrot: Aizraušanās un pacilātība ir labs spēks. Ģenerālis Bugeaud: Piekrītu arī Marseļjēzai, bet viena tā nevar dot uzvaru.

Redziet, kā kaŗavīrs aizstāvēja militāro gudrību, un kreisie polītiķi kultivēja „spara" mācību.

Filozofs: Un jūs piekrītat Bugeaud?

Virsnieks: Vai patiešām manas domas būtu līdzīgas Bugeaud? Piekrītu, ka Marseļjēza viena pati uzvaru nevar izcīnīt; domāju, ka katrā darbībā zināma loma piekrīt kā Marseļjēzai, tā prāta slēdzieniem. Pareizāki sakot, es domāju, ka dažas dzīves problēmas var atrisināt ļoti labi ar prāta slēdzienu palīdzību, bet ir citas problēmas, kur šiem slēdzieniem nav nekādas nozīmes . . . Es gan neskaidri un neveikli izsakos runājot abstraktu valodu; atļaujat man labāk to pateikt piemēra veidā.

Filozofs: Lūdzu.

Virsnieks: 1914. gadā kaŗa sākumā Liotējs saņēma kaŗa ministra pavēli nosūtīt lielāko Marokas kaŗaspēka daļu uz Eiropu. Valdība bija pārliecināta, ka ar palikušiem spēkiem nebūs iespējams vairs noturēt visu koloniju, un ļāva Liotējam aprobežoties ar Fecas noturēšanu, nodrošinot tikai franču pilsoņu evakuāciju no dienvidus provincēm. Tas bija loģiski. Ar divdesmit tūkstošiem cilvēku var noturēt piecreiz mazāku zemes gabalu, nekā ar simts tūk-

stošiem cilvēku. Vienkārša aritmētika Saņemot šo vēstuli, kas noārdīja visu viņa mūža darbu, ģenerālis neteica ne vārda, bet ieslēdzās uz 24 stundām savā istabā. Kad viņš atkal parādījās, tas nodiktēja vienā paņēmienā plānu, kas ir plaši pazīstams zem 20. augusta plāna. „Es jums došu visus prasītos bataljonus. Paturēšu tikai pašu nepieciešamo, lai radītu to pašu okupācijas ārējo izskatu, bet mēs šo politiku izpildīsim ar smaidu uz lūpām. Mēs neizrādīsim savu nemieru, pat rādīsimies priecīgi vietējo iedzīvotāju acīs. Mēs sarīkosim izstādi Rabatā un lielu tirgu Fecā. Cilvēks, kas strādā, nedomā par kaušanos. Katra jaunatvērta darbnīca atsver uzvaru kaujā." Šo programmu izpildīja. Un ne tikai iekarotās zemes nepazaudēja, bet vēl pārējās karojošās ciltis pieteica savu padošanos, lai gūtu iespēju pavizināties Fecas tirgus karuseļa koka zirgos. Tā bija pieveikta aritmētika.

Uz ko pamatojās Liotēja lēmums? Vai uz prāta slēdzieniem? Protams, tie ne ar ko neatšķīrās no ministra slēdzieniem. Tie nebija prāta slēdzieni; tie bija dziļa, intīma šīs zemes, arabu, berberu izpratne, zināmā mērā dievišķīga izjūta, intuīcija. Tomēr es šo nesaskatu neko līdzīgu somnambulismam vai spiritismam; še ir zināms domu gājiena veids, ko pielietojam arī mēs, kad nākas paredzēt mūsu draugu, vai arī mīļākās darbību zināmos apstākļos.

„Nemēģina pierādīt mīlestības vajadzību ar prāta slēdzieniem; tas būtu smieklīgi." Nemēģina pierādīt, ka ir iespējams gūt uzvaru kaujā; to izcīna. Vienkārša matēmatika ir pareiza nedzīvu lietu pasaulē, bet ir pilnīgi nelietojama cilvēcisku būtņu pasaulē. Ir gadījumi, kur prāta slēdzieni vada darbību, bet ir gadījumi, kur šie prāta slēdzieni kuļ tukšus salmus, neskarot reālo pasauli.

F i l o z o f s: Kā jūs to variet atšķirt?

V i r s n i e k s: Tas nav viegli. Lai noskaidrotu darba lauku, vajadzētu sagrupēt vienā pusē visus noteiktus, izmērāmus elementus, ko varētu ņemt kā zinības objektus un no lietot kā prāta slēdzienu loģiskus jēdzienus: kā ratus, lielgabalus, cilvēku daudzumu, varbūtējos klīdumus; otrā pusē visus nenoteiktus elementus, kā drosmi, aizraušanos, darbīgumu, bailes, kuŗu apzīmējums mums norāda tikai zināmu izjūtu apjomu ar ļoti mainīgām un nenoteiktām robežām.

Šāviņu skaits var būt noteikts, bet to iedarbības sekas uz cilvēciskām būtnēm ir neapsveŗamas.

Divu skaitļu summējums ir noteikts, bet ne tāds ir divu raksturu saskatījums. Nelaime jau rodas lietojot loģikas svarus nenoteiktu jēdzienu svēršanā; kas to dara, iedomājas pierādījuši solīdas matēmatikas patiesības, un fanatiski pie tā turas. Grieku sofisti un XVIII g. s. ideologi uzskatīja jēdzienus kā reālas būtnes. Kad Russò teica: „Cilvēks piedzimst brīvs, un tomēr ir važās kalts", tad vienlīdz daudz viņš varēja teikt: „Cilvēks piedzimst bagāts, tomēr tā dzīve ir nabadzībā; cilvēks piedzimst ar spējām izdarīt tāllēcienu septiņpadsmit metrus, tomēr pārlēc tikai septiņus metrus un sešdesmit centimetrus." Nepietiek izteikt teikumu neapgāžamas aksiomas veidā, lai tas jau būtu aksioma. Šie kaŗa sākuma spriedelētāji, ko jūs tā, laikam pareizi, nosodiet, bija cilvēki, kam netrūka loģikas.

To uzdevumu doktrina bija gudri veidota; un tie ar gudru ziņu atturējās no liekas prātošanas. Viņi pierādīja ar a+b, ka viņu metode gūs uzvaru. Bet tukšus salmus kuļot jau visu ko var pierādīt, jo tad jau neizjūt darbības vielas pilnu reālo smagumu. Vai tas nav filozofs Bergmans, kas teica: „Var pierādīt, ka nav iespējams iemācīties peldēt, jo, lai peldētu, vajaga noturēties virs ūdens, bet lai noturētos virs ūdens, vajaga mācēt peldēt." Nebūtu jau advokātu, ja nebūtu iespējams rast loģiskus pierādījumus pretēju apgalvojumu pamatojumam. Ņemiet vismazāko strīdu. Katrs pierāda savu taisnību. Bet galu galā tomēr nāk pie zināma gala, un sadodas rokās. Berberiem ir sakāms vārds: „Izvēlies un tu vinnēsi." Bet ja nu nav noteikta pamata izvēlei? Vienalga; izvēlies, vai eji bojā. Tāpēc es saku: darbībai vajadzīgs kāds cits pamudinājums, ne tikai auksts prāts vien. Vai es kļūdos? Mana vienīgā vēlēšanās ir to izprast.

F i l o z o f s: Bet ja prāts zināmos gadījumos pielaiž nepareizības, tad tas nav pamats tā noraidīšanai, bet norāda tikai uz nepareizu prāta slēdzienu konstruēšanu. Ja kāds nazis labi negriež, tad taču nevar taisīt slēdzienu, ka neviens nazis negriež, bet ka šis nazis nav vienkārši labi uztrīts. Loģika ir ļoti laba mašīna. Ja jūs to gribat iedarbināt ar neīstu naudu, tad tas nenozīmē, ka šī mašīna ir slikta, bet ka jūs esiet viltnieks. Katrreiz var atrast līdzekli, lai atmaskotu krāpšanu. Advokāti aizstāv; tiesnesis atšķiŗ sofismu no īstā pierādījuma. Jūsu prātojumu par peldēšanās mākslu ir viegli atspēkot; sacīt, ka, lai turētos virs ūdens, vajaga mācēt peldēt, bet aizmirst dažādu virvju, peldskolotāju un peldpūšļu esamību.

Tomēr, ja ir riskanti taisīt prāta slēdzienus ar nenoteiktiem elementiem, tad vēl riskantāki izvairīties no šādu slēdzienu taisīšanas ar pilnīgi nenoteiktiem elementiem. Nevar uzbrukt ložmetēju ligzdai, ja aprēķini rāda, ka dzīvs cilvēks tur pietikt nevar; nevar apkarot ienaidnieka lidmašīnas ar lidaparātu, kam mazāka kāptspēja; nevar atrisināt reālus jautājumus ar jūteklīgu intuīciju vai dievišku misticismu— tas būtu īsts trakums. Citiem vārdiem, arī darbības jautājumos ir diezgan plaši zinības pielietošanas apjomi, kur spēkā zinības metodes, bet ne kāda tur jūteklība. Vai neesat pārliecināti?

V i r s n i e k s: Labi. Jūs sakiet, ka darbības jautājumos ir laba daļa piekrītoša zinībai. Tiešām.

Lai sagatavotu sprāgstvielas, izpētītu pretgāzu masku, pielīdzinātu lidmašīnas ātrumu, jāpielieto balistikas, ķīmijas, aērodināmikas likumi. Tikai atzīmējiet, ka darbībā zinība nekad nav pilnīgi pareiza, kā tas bija ar aritmētiku, vai nu tā būtu ķīmijā, fizikā vai stratēģijā. Zinība apskata attiecības star teorētiskiem priekšmetiem ar nevainojamām īpašībām; šādu priekšmetu dabā nav. Zinība ir patiesa attiecība uz ideālām taisnēm vai attiecībā uz alvas zaldātiņiem. Manevros, patiešām, mēs redzam nevainojamus plānus un ķīmiski tīrus nodomus, bet reālu priekšmetu īpašības ir ļoti noslēpumainas un individuālas. Ņemiet kādu laborātorijas ķīmiķi un pārceļat to praktiskā industrijā, nedodot tam palīgā piedzīvojušu darbnīcas vecāko, jūs redzēsiet, ka šis ķīmiķis uzbūvēs diezgan nepaklausīgus aparātus un nepareizi izveidotus stikla laborātorijas traukus. Burvju māceklis ir patiess notikums. Liekiet uz faktu svariem kaut kuŗu zinātniskās stratēģijas pricipu, piem.: Ja ir ceļā divi ienaidnieka grupējumi, vajaga censties, pirmkārt, sasniegt galveno . . . Labi . . .

Itālījas kaŗagājienā Napoleons, pretēji Karno, uzbrūk papriekšu mazākai ienaidnieka armijai, to sakauj, un tad satriec arī otru — pretēji visiem principiem. Fon Kluku 1914. g. sakauj, jo tas palicis uzticīgs tridicionālai, skolā mācītai, militārai zinībai. Austriešu ģenerāļi mācējuši visos laikos apvienot vislabāko militāro zinību ar pastāvīgām neveiksmēm kaŗa laukos. Tā kā nāktos gan vairāk runāt par militāro mākslu, ne zinību. Likumos vajaga vairāk lokanības. Saka kājniekiem: nelieniet par daudz tankiem tuvu līdz, jo tas ir artilerijas mērķis, un var ķert arī jūs. Bet saka arī: pēc iespējas tuvāk tankiem, lai to apsardzībā ātrāki un labāki uzkluptu ienaidnieka pretestības punktiem. Kā apvienot šīs prasības? Nu, tā ar romānu rakstnieku paņēmieniem, kur tēlojums var būt īsts, bet ne arī fotografiski precīzs. Ar mēru, ar taktu, ar izjūtu. Kā labs dejotājs, kas vada, bet ļauj arī pats vadīties. Līnija nav nelokāma. Principi sastāda akordeonu. Zinība ir vispārēja; patiesība katrā atsevišķā gadījumā.

Un tad vēl, arī tīrā zinībā zinātnieks nevar izvairīties no nepareiziem svariem un klūdainiem slēdzieniem. Kāds mans biedrs studēja Politechnikumā tanī laikā, kad brāļi Raiti pirmo reizi mēģināja lidot. Viņa profesors nolasija lekciju šinī jautājumā. Viņš teica, ka teorijā tikai divplāksnis, t. i. aparāts ar divām nesošām virsmām un līdzsvarotāju priekšpusē būs spējīgs lidot. To šis profesors spīdoši demonstrēja. Sešus mēnešus vēlāk Blērio lidoja ar vienplāksni. Otrā lekcijā, arī uz aprēķinu pamata, šis pats profesors, par lielu prieku divi simti matēmatiķiem, pierādīja, ka arī šāds fakts ir iespējams.

1915. gadā manā rotā bija seržants, kas studējis Parīzes normālzinātņu augstskolā; tā mīļākais temats bija rādīt, ka nav iespējams caurraut vācu fronti. Viņš aprēķināja kājnieku sprostuguns iedarbību, tad zaudējumus laukartilerijas ugunī, tad vēl smagās artilerijas uguns iedarbību, tā kā galu galā nepalika dzīvs neviens no uzbrucējiem. „Neviens netiek cauri, viņa slēdziens. Tas ir skaidris, kā matēmatika." Es mēģināju to apstrīdēt, bet klausītāji bija viņa pusē. „Nestrīdies taču, tas ir matēmatiski pierādīts," teica tie. — „Tieši tādēļ strīdos, ka tā ir matēmatika," atbildēju.

(Turpinājums sekos)

Plkv. J. E. Ozols.

Kā izturēties lidotāju uzbrukumā: uz ielas, ceļā, laukumos u. t. t.

Nepareizi 6. TABULA. Pareizi.

Ja ķīmiskais uzbrukums pārsteidz atklātā laukā, tad nemēģināt no gāzmākoņa izbēgt, jo, virzoties ar gaisa masām, viņš jūs panāks. Aizsardzībai izmantot pie rokas esošus līdzekļus, ja iespējams, novietoties aizvēja vietās. Ātras kustības pastiprina elpošanas organu darbību, veicinot līdz ar to arī ķīmisko kaujas vielu iekļūšanu organismā.

Mēģināt no gāzmākoņa izbēgt.

Ierobežot katru kustību un aizsargāties ar pie rokas esošiem līdzekļiem.

Zemās vietās gāzmākoņa koncentrācija būs visaugstākā, kamdēļ aizsardzībai, ja tuvumā nav ierīkotu patvertņu, izvēlēties augstākās vietas un arī māju augstākos stāvus (ja mājā nav ierīkota patvertne).

Meklēt patvērumu no gāzmākoņa gravās, zemes iedobumos un atklātos pagrabos.

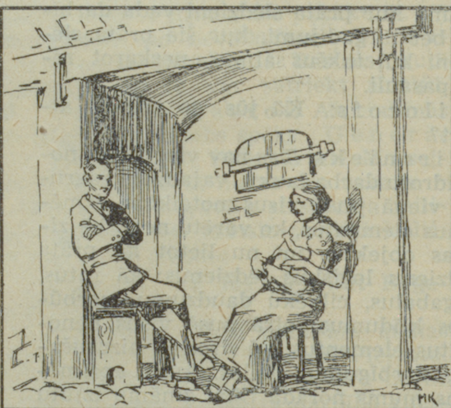

Novietoties uz augstākām vietām.

Kad uzbrukums jau sācies, tad katra kustība, sevišķi vēl bez gāzmaskas, tikai sekmēs kīmisko uzbrukumu, kamdēļ patvertnēs novietoties tūliņ pēc gaisa trauksmes izziņošanas.

Ķīm. uzbrukuma laikā skriet uz patvertni.

Pēc gaisa traukšņa nekavējoties novietoties patvertnē.

Katram jau laikus jāsagatavojas pašaizsardzībai ķīmiskā uzbrukumā, iegādājot gāzmaskas un vingrinoties to pielietošanā, pēdējā brīdī nebūs iespējams gāzmaskas iegādāties un arī nebūs laika vingrināties to pielietošanā.

Pēc gaisa traukšņa izziņošanas skriet uz veikalu pēc gāzmaskas.

Jau laikus iegādāt gāzmaskas.

MILITĀRĀ DAĻA

Z.

Kareiviskā un vispārējā pieklājība

Kaut gan kareiviskās pieklājības noteikumi izteikti iekšējā dienesta reglamentā, tomēr nebūs lieki dažus no tiem atgādināt, uzsvērt un papildināt, jo kareiviskā pieklājība ir kaŗa disciplīnas svarīga sastāvdaļa, kas atgādina, izteic un liecina par disciplīnu un, līdz ar to, noder par atsevišķa kaŗavīra, resp. aizsarga un kaŗaspēka (aizsargu) vienības apmācības, audzināšanas un iekšējās vērtības mērogu. Pat vairāk — ne tikai kareiviskā, bet arī vispārējā pieklājība ir īstas, pilnvērtīgas kaŗa disciplīnas priekšnoteikums. Kareiviskās un vispārējās pieklājības prasību noteikta ievērošana ceļ vienību — priekšnieku, svešu vienību piederīgo, bijušo kaŗavīru (kas atceras un salīdzina), privātpersonu un ārzemnieku acīs un, līdz ar to, vairo uzticību un cieņu pret to. Tādēļ ikvienam kaŗavīram un aizsargam jācenšas, lai arī šinī ziņā citi un citas vienības nebūtu pārāki par viņu un pārākas par viņa vienību, neaizmirstot, ka nepieklājīgs kaŗavīrs vai aizsargs tanī pašā laikā ir arī nedisciplīnēts, jo nepieklājīgs un nedisciplīnēts, lielā mērā, ir viens un tas pats.

Gribai būt pieklājīgam ir ļoti liela audzinoša nozīme. Bez tam tā padara kaŗa dienestu un visu dzīvi patīkamāku un skaistāku. Pārpratumu novēršanai vēl gribētos atzīmēt, ka sekojošo rindiņu nolūks nav „atklāt Ameriku", arī ne kritizēt, nedz pelt, bet gan atgādināt, palīdzēt un ierosināt, it īpaši jaunatni, izturēties vienmēr tā, lai visi no kaŗavīriem un aizsargiem varētu mācīties pieklājību un neviens nekā mums šinī ziņā nevarētu pārmest — arī sīkumos. Arī sīkumu ievērošana ir no vislielākā svara, jo lielu lietu dzīvē ir, samērā, maz, turpretim — sīkumu ārkārtīgi daudz. Tādēļ izmantosim tos pašaudzināšanai, bruņotā spēka reprezentēšanai un, līdz ar to, arī pārējās sabiedrības ietekmēšanai: —

1) Kareiviskās pieklājības priekšnoteikums ir kareiviskā stāja. Tāda, kāda mums mācīta un iemācīta pēc reglamenta. Nav nozīmes šeit atkārtot visas reglamenta prasības, tomēr gribētos uzsvērt, ka pie pareizas kareiviskās stājas piederas nenokārta galva (kā burtiski, tā arī pēc būtības), atpakaļ un uz leju padoti pleci un taisns stāvs. Šīs prasības jāievēro ne tikai ierindā, bet vienmēr — kā stāvot uz vietas, tā arī kustībā. Arī sēžot nevajaga „saplakt". Tas viss atstās labu iespaidu uz veselību, pašapziņu un apkārtnes vērtējumu. Ja pareiza stāja nav ierasta — vajaga sākumā pie tās piedomāt, piespiesties, pierast; pēc tam būs viegli, pareizi un labi. Sevišķi gribētos likt pie sirds visu pakāpju priekšniekiem, skolotājiem un vecākiem konsekventi, nenogurstoši un neatlaidīgi sekot šinī ziņā kā sev, tā arī saviem pakļautiem, skolniekiem un piederīgiem — sekot tā, lai nepareizības būtu neiespējamas un tādēļ izslēgtas. Sākumā, kā jau teikts, varbūt ar piespiešanos, vēlāk — aiz ieraduma.

2) Ļoti liela nozīme ir pareizai, brašai kareiviskai sveicināšanai. Militārās sveicināšanas vajadzība nav diskutējama un ja jau jāsveicina — tad jāsveicina kā nākas vai citiem vārdiem tā, lai sveicināšana atgādinātu un pierādītu disciplīnu, biedriskumu un dzīves prieku. Jāsveicina ne tikai tad, kad no sveicināšanas nevar izvairīties, bet vajaga meklēt izdevību sveicināt un nekad no tās neizvairīties. Tas nāks tikai par labu — kā pašam (jo apzinīgi izpildīta kareiviska sveicināšana ir ļoti labs pašaudzināšanas līdzeklis), tā arī ārējam iespaidam.

3) Sarunā ar priekšnieku vai vecāko palikt stāvoklī „mierā", kamēr nav atļauts stāvēt „brīvi", bet arī tad nekādā gadījumā nepieņemt izlaidīgas pozas. Nemētāt galvu, nemētāties rokām u. t. t. Būt uzmanīgam klausītājam, nepārtraukt priekšnieku teikuma vidū. Runāt skaidri, īsi un pietiekoši skaļi (bet nekādā ziņā nebrēkt kā krievu „jefreitoram").

4) Pavadot priekšnieku vai vecāko — iet kreisā pusē vai arī tanī pusē, kur sliktāks ceļš. Ja ir vairāki pavadoņi un ceļa platums atļauj — vecākais pēc priekšnieka iet pa labi, nākošais — pa kreisi, pārējie aizmugurē. Pavadot priekšnieku jāšus — turēt savu zirgu iepakaļ pa kreisi. Tikai uz aicinājumu izjāt blakus, bet nekādā ziņā neizjāt priekšā.

5) Dot ceļu, pieņemot pa labi vai uz ceļa neērtāko pusi. Šaurās vietās pretimnākošo priekšnieku (arī vecāko, sirmgalvi, dāmu) palaist garām.

6) Sevišķi nepieklājīga ir trokšņaina, uzkrītoša sarunāšanās un, vispār, izturēšanās priekšnieka klātbūtnē.

7) Būt laipnam, acīgam un veiklam sīkos pakalpojumos (pakalpojums nav pazemošanās), piemēram, piemērotā gadījumā palīdzot uzģērbt mēteli, pasniedzot cepuri, paceļot nokritušu priekšmetu, pasniedzot uguni (nekādā gadījumā nepaturēt pašam papirosu mutē), piedāvājot vietu, vēršot uzmanību uz nekārtībām apģērbā (piem. netīra piedurkne) u. t. t. Tomēr — pie visa tā nepārspīlēt, būt pieklājīgam un tomēr nekādā ziņā ne sulainiskam, nezaudēt pašcieņu, necensties iztapt par katru cenu un nedarīt pāri savam mugurkaulam.

8) Ierodoties pie priekšnieka — censties izvēlēties laiku, kad vismazāk traucē, virsdrēbes katrā ziņā atstāt priekštelpā, pieteikt ierašanās iemeslu. Neraugoties uz piedāvājumu — pirmam nesēsties. Sēžot — neizlaisties, bet sēdēt tā, lai varētu ātri un veikli piecelties. Pirmam nesniegt roku. Atvadoties — pie izejas vēlreiz sveicināt (arī citos gadījumos — vajaga ne tikai sasveicināties, bet arī atsveicināties, piem., izkāpjot no tramvaja, atstājot kupeju u. t. t.)

9) Vienmēr ieturēt kārtību apģērbā, saskaņā ar pavēlēm, bez stekiem, monokļiem un tamlīdzīgām padarīšanām[1]). Uz ielas atturēties no pīpošanas, vismaz neturēt papirosu zobos, neturēt abas rokas mēteļa ka-

[1]) Salīdzini ar kapt. Borkovska rakstu.

batās. Ejot vairākiem kopā — neaizņemt visu trotuāru, iet kājā, griezt ceļu pretimnācējiem, nesarunāties skaļi, nevērst uz sevi uzmanību. Vispār, atklātībā uzvesties nevainojami, neapmeklēt šaubīgus lokālus, nepieņemt nepazīstamu personu ielūgumus (vispār: labāk būt pat pārāk atturīgam, nekā drusku uzbāzīgam). Būt palīdzīgam nelaimes gadījumos, bet neaiztikt iereibušus, neiejaukties ziņkārīgo pūlī u. t. t. Nestrīdēties ar konduktoriem, kasieriem, pārdevējiem u. t. t.

10) Neuzkrītoši pievākt tos savu aprindu piederīgos, kas pārāk dziļi „glāzē ieskatījušies", — tā, lai nepaspēj izblamēties.

11) Stingri ievērot laiku, nenokavēt. Karavīriem un aizsargiem šinī ziņā jābūt par paraugu visai sabiedrībai, kurā, par nožēlošanu, laika neievērošana ir diezgan plaši izplatīts netikums. Pareizi aprēķināt laiku (lai nebūtu pa ielu pietvīkušam jāskrien).

12) Stingri ievērot vietējos aizliegumus (piem., nekad nepīpot nepīpotāju kupejā). Izturēties kārtīgi arī tur, kur nav izkārtnes „lūdzu ievērot tīrību", „nespļaut" u. t. t. (patiesībā šādas izkārtnes liecina par kultūras trūkumu), nenomest papirosu galus, nesist durvis, nepulcēties durvīs, „nestutēt sienas".

13) Klubā, viesnīcā u. t. t. lūgt atļauju piesēsties pie kopēja galda; izturēties kārtīgi pie galda (jo ēšana nav vienkārša neaistētiska māgas pildīšana ar uzturvielām); pieceļoties — pateikties un palocīties pret pārējiem maltītes dalībniekiem.

14) Nelietot „stiprus" izteicienus.

15) Neizrādīt sliktu gara stāvokli.

16) Neaizmirst telpās noņemt cepuri, pateikt „sveiki", „lūdzu" un „pateicos".

17) Ne tikai viesībās un svešu cilvēku sabiedrībā, bet arī mājās, attiecībā pret tuviniekiem, nebūt salgušam, valdīt par sevi un saviem „niķiem".

Uzskaitītie 17 punkti nav ne sistēmatiski, nedz izsmeļoši. Tādēļ, beidzot, gribētos vēl piebilst un ieteikt: uzmanīsim katru savu soli un izteicienu, pastāvīgi trenēsimies būt nevainojami visos ikdienišķos sīkumos, jo tad mūsu vērtība augs un sekmīgāk pildīsim arī lielos pienākumus.

Gada svētki armijas vienībās

Latgales artilerijas pulka gaitas.

Latgales artilerijas pulks š. g. 30. septembrī svinēja savus 16 g. pastāvēšanas svētkus. Pulks kā kaujas vienība ieplūst mūsu varonīgās armijas artilerijas saimē Latvijas atbrīvošanas cīņu laikmetā — Bermonta uzbrukumā Rīgai — kā trešais pēc Vidzemes un Kurzemes artilerijas pulkiem.

Vidzemes artilerijas pulka pirmās vienības jau bija izcīnījušas grūtas kaujas pret lieliniekiem un vāciem pie Apes, Cēsīm un Rīgas, Kurzemes — pret lieliniekiem un stāvēja pozicijās pret vāciem pie Rīgas, kad šīm dvīņu māsām piebiedrojās arī Latgales artilerijas pulks. Pulks saformēts pakāpeniski no atsevišķām baterijām, kuras, līdz to iedalīšanai un apvienošanai pulkā, ir piedalījušās Latvijas atbrīvošanas cīņās.

Ar Armijas artil. rezerves pr-ka pavēli Nr. 66 no 1. XI. 1919. g. baterijas apvienotas VII. Artilerijas divizionā un par šī diviziona komandieri iecelts kapteinis B a n k i n s, ar kura enerģisko rīcību daudzi trūkumi un grūtības bateriju tālākā apgādē un organizācijā tiek novērsti.

Sākot ar novembra mēnesi 1921. g. pulks pakāpeniski pārvietojas uz savu pastāvīgo mītni — Krustpils muižu, kur steigā tiek iekārtoti un savesti kārtībā zirgu staļļi un karavīru dzīvojamās telpas. Pēdējā pulka vienība uz Krustpili pārnāk 5. I. 1922. g.

Sākās pulka miera laika dzīve. Šai posmā spilgti mirdz īstie latvju karavīru tikumi: darbs, neatlaidība, uzņēmība, disciplīna, apzinīga un noteikta dienesta pienākumu pildīšana.

Pulks cieši saaudzis ar vietējo sabiedrību; ar savu radošo darbu un kultūrālo iekšējo dzīves plūsmi pulks kā kultūras centrs sniedz gara gaismu tālai apkārtnei.

Ik gadus pulkā ieplūst jaunatne — pilsoņi, kas intensīvā darbā un apmācībā iziet kara dienesta gaitas, aug un veidojas apgaroti Tēvzemes mīlestības apziņā un garā. Pulka rajonā uz Daugavas krasta ar vietējās sabiedrības un pilsoņu savāktiem līdzekļiem un pulka karavīru dzīvo līdzdalību un atbalstu celts piemineklis kritušiem varoņiem — karavīriem, kas kā dzīvs seno varonīgo cīņu apvienotājs simbols arvien atgādina pulka karavīru saimei mūžīgi nedziestošo varoņu garu, uzupurēšanos savas dzimtās zemes iegūtās brīvības un neatkarības sargāšanai.

Pulku pakāpeniski komandējuši: pulkv. Bankins, pulkv. Kire, pulkv. Gundars. No 1932. g. pulku komandējis pulkvedis Dūms.

Pagaidām pulku komandē pulkv. - ltn. Plūcis. Par kaujas nopelniem ar Lāčplēša kara ordeņa III. šķiru apbalvoti 11 virsnieki un 21 kar. un instruktori.

Atsevišķais artilerijas divizions.

1920. gadā Galvenās artilerijas pārvaldes priekšnieks lika Kara padomei priekšā formēt Rīgā atsevišķu artilerijas instruktoru bateriju, instruktoru sagatavošanai visām artilerijas daļām. Formēt artilerijas pulkos mācības komandas nebija iespējams, jo pulku baterijas vēl atradās izkaisītas pozicijās. Kara padome atzina Instruktoru baterijas organizēšanu par nepieciešamu un nolēma, ka tās organizēšana izvedama dzīvē ar Armijas virspavēlnieka pavēli.

Par instruktoru baterijas komandieri iecel Zemgales artilerijas pulka kapteini Šēnfeldu Voldemāru. 4. augustā 1920. gadā kapteinis Šēnfelds ieradās Kara mācības iestāžu pārvaldē un saņem no pārvaldes priekšnieka pavēli uzsākt baterijas formēšanu. Telpas baterijai ierāda bij. Huzāru kazarmēs. Pirmo nepieciešamo inventāru, kā arī kareivjus un zirgus, baterija saņem no likvidējamās Artilerijas kadetu skolas. 30. oktobrī 1920. gadā Instruktoru baterija iziet no padotības Kara mācības iestāžu priekšniekam un pāriet pilnīgi Galvenās artilerijas pārvaldes priekšnieka rīcībā.

1. decembrī 1920. gadā baterijas formēšanas darbs jau tiktāļ veikts, ka var uzsākt apmācību.

Pirmais artilerijas instruktoru izlaidums — 17. jūlijā 1921. gadā.

Ar 1922. gadu artilerijas pulki jau paši uzsāk gatavot instruktorus, izņemot Artilerijas inspektoram tieši padotās daļas, kurām instruktorus gatavo arī turpmāk Artilerijas instruktoru baterija. Instruktoru bateriju pārdēvē par Artilerijas instruktoru bateriju — atšķirībai no instruktoru baterijām pulkos.

1923. gadā baterijai uzdod sagatavot kadetu - kandidātus, t. i. sagatavot pēc attiecīgas programmas tos jaunekļus, kuri nodomājuši iestāties Kara skolā. 1924. gadā Artilerijas instruktoru baterijai uzdod artilerijas virsnieka vietnieku sagatavošanu. Šis uzdevums ir viens no galvenajiem uzdevumiem un to vēl līdz šai dienai veic Artilerijas instruktoru baterijas pēctecis — Atsevišķais Artilerijas divīzions.

1925. gadā nodibina virsdienesta instruktoru kursus — virsdienesta instruktoru zināšanu papildināšanai un atsvaigošanai.

1929. gadā 29. augustā liek pamatakmeni Artilerijas instruktoru baterijas jaunai mītnei Katriņkalnā pie Cēsīm.

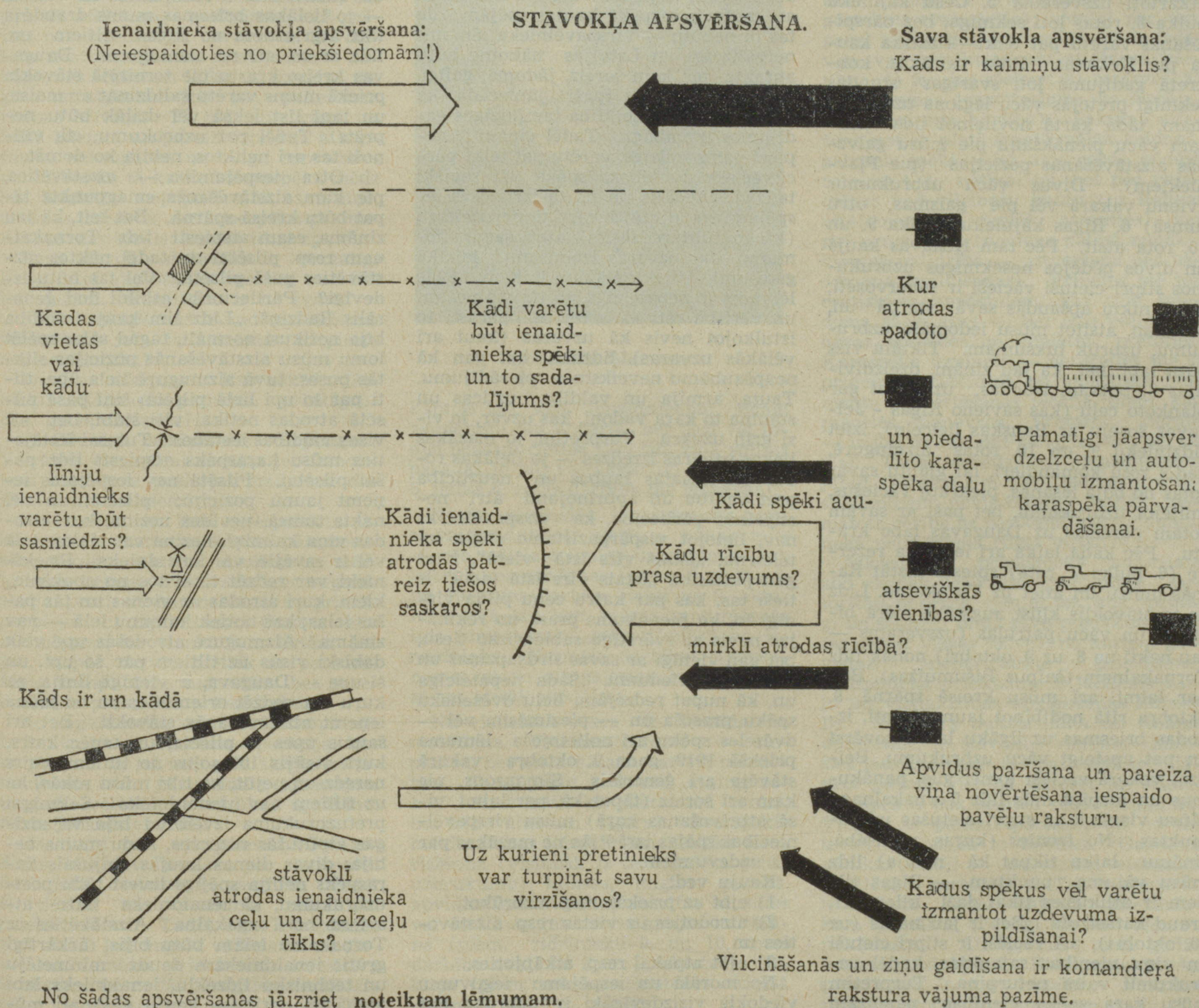
1931. gadā 4. februārī, Cēsu organizāciju un pilsoņu jūsmīgi apsveikta, ierodas Artilerijas instruktoru baterija savā tagadējā mītnē. Šī paša gada augusta mēnesī Artilerijas instruktoru bateriju pārdēvē par Atsevišķo artilerijas divīzionu.

Divīzionu komandējuši: no 1922. gada 1. novembra līdz 1932. g. decembrim — pulkvedis Jomerts, no 1932. g. 15. dec. līdz 1934. g. 12. jūlijam — pulkv.-ltn. Plūcis, no 1934. g. 13. jūlija līdz 1935. g. 31. augustam — pulkvedis Žīds un tagad divīzionu komandē pulkvedis - leitnants Kārkliņš.

KAŖASPĒKA VADĪBA UN KAUJA ZĪMĒJUMOS

Virsleitnants A. GREDZENS

7. TABULA

Kapteinis V. Deglavs.

Bermontiāde

8. Kaujas pārtraukšana un slēdzieni.

Kauja bija jau risinājusēs 2 dienas (8. un 9. oktobrī) un 1 nakti (no 8. uz 9. oktobri). Atgādināsim tās vispārējo gaitu un iznākumu: —

Mūsu labā spārnā (jūŗas un Lielupes šaurumā un dienvidos no Babītes ezera) sākumā neveiksme, bet pēc tam stāvoklis, pa daļai, atjaunots un nodrošināts, un 9. oktobŗa vakarā 9. Rēzeknes kājnieku pulkam ir pat izredzes sekmīgi uzbrukt. Centrā (Rīgas - Jelgavas šosejas rajonā) pēc ļoti grūtas kaujas jūtamies spiesti atiet kādus 4—5 kilometrus un mūsu vienības ir sajauktas. Stāvoklis ir bīstams, bet briesmas novērš mūsu, visumā, sekmīgs pretuzbrukums (naktī uz 9. oktobri), un kaut arī dienā aizstāvētās pozicijas atgūt neizdodas, tomēr — kaujā tik svarīga lieta kā iniciātīva, ir mūsu rokās. Tā tad 9. oktobŗa vakarā arī Jelgavas šosejas rajonā stāvoklis ir drošs. Atliek vēl atgādināt kaujas darbību mūsu kreisā spārnā (Bauskas lielceļa rajonā): šeit atkārtoti uzsverama 5. Cēsu kājnieku pulka 6. rotas ļoti sekmīga, bez pārspīlēšanas varētu pat teikt—klasiska kauja pie Ķekavas. Rota vairākas, konkretā gadījumā ļoti svarīgas stundas sekmīgi pretojās vācu leģiona uzbrukumam, tādā kārtā novilcinot līdz vakaram vācu pienākšanu pie mūsu galvenās aizstāvēšanās pozicijas (pie Pļavniekiem). Divus vācu uzbrukumus (vienu vakarā vēl pie gaismas, otru tumsā) 6. Rīgas kājnieku pulka 9. un 10. rota atsit. Pēc tam Ķekavas kaujā un divos pēdējos nesekmīgos uzbrukumos stipri cietuši vācieši ir sanervozēti, naktī nikni apšaudās savā starpā un, pēc tam, atsitot mūsu iedomāto uzbrukumu, uzbrūk tukšumam. Tiktālu viss būtu labi, bet, kā jau zinām, dzelzdivīzijas 3. pulkam izdodas, uzbrūkot gar blankoto ceļu (kas savieno Rīgas - Jelgavas šoseju ar Bauskas lielceļu), iziet rīdzinieku 9. un 10. rotas aizmugurē, kadēļ rotu komandieri, lai glābtu savas rotas no bojā iešanas, piekrāpj vāciešus, imitējot uzbrukumu, bet paši ar savām rotām pārceļas uz Daugavas labo krastu. Pēc kāda laika arī iecirkņa rezerve (6. pulka 7. rota) spiesta atstāt Ramas muižu un atiet uz Torņkalnu. Līdz ar to stāvoklis kļūst augstākā mērā bīstams un vācu patruļas (uzsverams — jau naktī no 8. uz 9. oktobri) nonāk līdz Torņakalnam (šaipus Bišumuižas). Bet, par laimi, arī mūsu kreisā spārnā, 9. oktobŗa rītā nodibinot jaunu fronti, izdodas briesmas uz ilgāku laiku novērst un pat apsteigt vācu uzbrukumu. Beidzot vakarā vācieši tomēr gūst panākumus un atspiež mūs līdz Torņakalnam. Mūsu vienības ir stipri cietušas un sajauktas. No frontes (kuŗas, patiesībā, zināmu laiku tikpat kā nebija) līdz mūsu vājuma punktam — Rīgas tiltiem ir atlikušies tikai daži kilometri, draud katastrofa. Bet ir jau nakts (uz 10. oktobri), arī vācieši ir stipri cietuši un viņu vienības sajauktas, kadēļ uzbrukumu vairs neturpina. Turpretim mūsu kaŗa spēka vienības pamazām sakārtojas, ieņem, kaut arī gadījuma rakstura un tadēļ nevisai izdevīgas pozicijas, izdara vairākus īsus prettriecienus un šādā kārtā katastrofu novērš.

Tagad mūsu toreizējais virspavēlnieks ģenerālis Sīmansons stāvēja ārkārtīgi grūta un reizē liktenīga lēmuma priekšā — ko darīt tālāk. Lēmums bija ārkārtīgi grūts tadēļ, ka arī stāvoklis bija ārkārtīgi grūts. Lēmums bija liktenīgs tadēļ, ka no paša lēmuma un tā izpildīšanas atkarājās Latvijas nākotne. Tadēļ lēmumam vajadzēja ievadīt izšķirošas uzvaras izcīnīšanu vai, ļaunākā gadījumā, būt tādam, kas uzvaras izcīnīšanu vismaz neizslēdz, atliekot to vēlākam un, tomēr, pēc iespējas, drīzākam laikam. Tāds lēmums bija nepieciešams, jo bez mūsu izšķirošas uzvaras Latvijas nākotne nekādā ziņā nebija nodrošināma. Bez tam lēmumam vajadzēja atbilst vipārējam stāvoklim, kas, kā jau redzējām, bija netikai reti neizdevīgs, bet pat gandrīz katastrofisks, kā arī tieši šim stāvoklim atbilstošām iespējamībām un, līdz ar to, arī mūsu kaŗaspēka kaujas spējām. Ja tas tā nebūtu — virspavēlnieka lēmums nereālizētos un Latvijas nākotne būtu apŗakta, pie kam šoreiz, jādomā, galīgi. Liekas, nav vairs īpaši jāpierāda, ka virspavēlnieka atbildība tamlīdzīgos gadījumos ir milzīga. Tadēļ viņam ir nepieciešams milzīgs, varētu pat teikt pārcilvēcisks dvēselisks spēks. It sevišķi tad, ja stāvoklis un no tā izrietošas iespējamības diktē ārkārtīgi nepateicīgu (kā to tūlīt redzēsim) atkāpšanās lēmumu, kas uzvaras izcīnīšanu, labākā gadījumā, atliek vēlākam laikam. Šāds lēmums ir nepateicīgs, jo tā īsto nozīmi un vērtību reti kāds izprot, parasti to iztulkojot nevis kā uzvaras (kaut arī vēlākās uzvaras) līdzekli, bet gan kā neapšaubāmu neveiksmes pierādījumu. Tauta, armija un valdība uzticas un sumina to kaŗa vadoni, kas uzvar, jo visi grib uzvaru. Turpretim, jo mazākas liekas uzvaras izredzes — jo lielākas rodas un izplatās šaubas un neuzticība pret vadību un apbrīnojami ātri nostiprinās pārliecība, ka virspavēlnieks nav, lietojot vispārpazīstamo angļu izteicienu, „īstais vīrs īstā vietā", kaut gan patiesībā „īstais vīrs īstā vietā" ir tieši tas, kas par katru cenu pilda vienīgi to, ko pienākums prasa un rēķinājas nevis ar svārstīgo sabiedrisko tiesu, bet gan vienīgi ar savas sirdsapziņas un vēstures spriedumu. Šāda nepateicīga un, kā nupat redzējām, lielu dvēselisku spēku prasoša un — piezīmēsim vēl — dvēseles spēku arī nolietojoša lēmuma priekšā 1919. gada 9. oktobŗa vakarā stāvēja arī ģenerālis Sīmansons, pie kam arī šoreiz (tāpat kā, par laimi, visā atbrīvošanas kaŗā) mūsu virspavēlniecības spējas izrādījās ne mazākas par tās uzdevumiem.

Kauju ved:

1) ejot uz priekšu resp. uzbrūkot,

2) atrodoties uz vietas resp. aizstāvoties un

3) ejot atpakaļ resp. atkāpjoties.

No morālā un iespējamo ieguvumu viedokļa visizdevīgāki ir uzbrukt. Pat vairāk — uzbrukums ir vienīgais tiešais uzvaras līdzeklis. Šī uzskata resp. principa pareizība nav apšaubāma. Toties viņa pielietošana var būt ļoti dažāda. Kaŗa vēsture rāda, ka ļoti bieži tā ir bijusi kļūdaina. Sevišķi bīstama ir vienpusīga aizraušanās un apgalvojums, ka pietiek ar uzbrukuma gribu, ka šī griba atvieto visu, arī uguns pabalstu un ka tā pati par sevi ir pietiekoša ienaidnieka paralizēšanai, aizmirstot, ka uzbrukumam (ja grib nopietni rēķināties ar sekmēm — un tikai tāds uzbrukums ir pielaižams) jābūt sagatavotam, pabalstītam (ar uguni) un vadītam. It sevišķi liela stila uzbrukumam, un tikai tāds uzbrukums mums varēja līdzēt. Vai mēs uz to bijām spējīgi? Nekādā ziņā, jo, kaut gan labā spārnā un, varbūt, arī centrā bija izredzes uz zināmiem vietējiem panākumiem, šie panākumi nekādā ziņā nevarēja būt pietiekoši stāvokļa iespaidošanai mums par labu — šoreiz izšķirošā — kreisā spārnā. Pat otrādi: jo vairāk labā spārnā un centrā mēs atvirzījāmies no tiltiem — jo lielākas briesmas mums draudēja tikt atgrieztiem no Rīgas tiltiem un, līdz ar to, arī no aizmugures. Daugavas kreiso krastu pie toreizējā stāvokļa priekš mums varētu salīdzināt ar maisu, un tanī līst iekšā vēl dziļāk būtu neprāts. Tadēļ par uzbrukumu, cik vilinoši tas arī neliktos, nebija ko domāt.

Otra iespējamība — aizstāvēties, pie kam aizstāvēšanās smagpunkts tāpat būtu kreisā spārnā. Bet šeit, kā jau zināms, esam atspiesti līdz Torņakalnam resp. pilsētai un tadēļ nāktos aizstāvēties pašā pilsētā. Vai tas būtu izdevīgi? Pārliecinošu atbildi dod ģenerālis Radziņš: „Līdz šim kaujas vadība bija notikusi normāli, tagad sāka spēlēt lomu mūsu aizstāvēšanās pozicijas sliktās puses: tuvā aizmugurē liela upe, tilti par šo upi lielā pilsētā; šinī pašā pilsētā atrodas netikai visi štābi, bet arī visas valdības iestādes. Tumsai iestājoties mūsu kaŗaspēks atspiests līdz pašai pilsētai. Pilsētā nav iespējams ieņemt jaunu poziciju; pilsētā, un vēl nakts tumsā, neviens nezina, kur atrodas viņa kaimiņi, nezina vai blakus ielā vēl ir savējie, vai ienaidnieks. Priekšnieki var redzēt tikai tos no apakšniekiem, kuŗi atrodas uz vienas un tās pašas ielas; kas notiek kaimiņu ielā — nav zināms. Aizmugurē atrodošās upe velk dabiski visus uz tiltiem pār šo upi, un šī upe — Daugava, ir vienīgā līnija, pa kuŗu var redzēt orientēties un no jauna ieņemt aizstāvēšanās stāvokli. Bet arī šaipus upes ir pilsēta, un tapēc katrs, kurš atgājis 100 soļus no tiltiem, vairs neredz un nejūt, ka tilti mūsu rokās, ka uz tiltiem nav ienaidnieka. Sekmīgai pretuzbrukuma izvešanai bija vajadzīgas atpūtušās rezerves, kādu mums nebija; divas dienas kaujās bijušais kaŗaspēks nebija spējīgs izvest tādu pretuzbrukumu, kā ienaidnieks tiktu atsviests no Torņakalna. Aizstāvēties uz Torņakalna ielām būtu bijis ārkārtīgi grūti: ienaidniekam daudz mīnmetēju un technisku līdzekļu, ienaidnieks labi apmācīts pozicijas kauju vešanai; mū-

su aizmugures ceļš pāri tiltiem, kuŗi atrodas zem tiešas ienaidnieka uguns. Grūti pielaist varbūtību, ka vairāk par nākošo dienu mūsu kaŗaspēks būtu spējīgs Torņakalnu aizstāvēt un, zināms pēc tam tas būtu jāatstāj ar ļoti lieliem zaudējumiem un varbūt patiesi kopā ar mūsu atkāpjošamies daļām Rīgā būtu ienācis arī ienaidnieks. Tā tad arī aizstāvēšanās Daugavas kreisā krastā nederēja.

Atlikās vēl trešā izeja — kaujas pārtraukšana, atkāpšanās un jaunas aizstāvēšanās pozicijas ieņemšana. Šeit jāpiezīmē, ka kaujas pārtraukšana un atkāpšanās ir ļoti grūta un riskanta darbība. Tadēļ, šīs darbības labākai izpratnei un salīdzināšanai ar mūsu izpildīto atkāpšanos,apskatīsim tās īpatnības: —

Kaŗš (sevišķi spilgti to pierāda 8. un 9. oktobŗa kaujas) nav nepārtraukts uzvaras gājiens. Tādēļ jāprot netikai uzbrukt un vajāt, bet arī aizstāvēties, kauju pārtraukt un atkāpties. Kas ir atkāpšanās? Vajāšanai (par kuŗu jau bija runa aplūkojot bermontiešu darbību Dubultu - Priedaines virzienā) diametrāli pretēja darbība vai citiem vārdiem — nevis uzvaras izmantošana, bet gan tās atlikšana— gadījumos, kad pašreiz nav izredzes uz uzvaru vai arī ciešam neattaisnojamus zaudējumus. Atkāpjoties iegūstam laiku uz apvidus rēķina un atgūstam jeb pat palielinam rīcības brīvību. Tā tad īstā vietā un laikā izlemtā un pareizi izpildītā atkāpšanās, neraugoties uz viegli saprotamu parādību, ka tā krietnā kaŗaspēkā mēdz būt ārkārtīgi nepopulāra, ir, savā ziņā, uzvaras līdzeklis, nevis nespēka pazīme. Atkāpšanās ideāls: zaudēt tikai apvidu.

Kaŗa stāvokļa dažādība ir bezgalīgi liela. Arī atkāpšanās apstākļi var būt ļoti dažādi. Starp citu ir no svara:

1) Vai atkāpšanās ir vadības lēmuma realizēšana jeb ienaidnieka uzspiesta nepieciešamība?

2) Kas atkāpjas? Kas seko? Jātnieki? Kājnieku patruļas, priekšgrupas, galvenie spēki?

3) Cik ilgi atkāpšanās turpinājas? Vairākas dienas vai nedēļas jeb ir notikusi vienkārša pozicijas maiņa uz dažiem simts metriem?

No ienaidnieka tieši neiespaidota atkāpšanās ir manevrs, kuŗam paši nosakām sākumu, kārtību, drošību un mērķi resp. beigas. No svara laba organizācija, proti: a) paredzēšana, b) priekšdarbi un c) izpildīšana. Gaŗām ejot atzīmējams, ka vienkāršām lietām (kā jau, vispār, dzīvē) pietiek ar paredzēšanu; komplicētās, turpretīm, bez paredzēšanas prasa vēl priekšdarbus.

No ienaidnieka uzspiesta atkāpšanās ir ļoti grūta un riskanta operācija, kuŗa jāizved tā, lai mēs paši ticētu un ienaidnieks būtu pārliecināts, ka atejam uz pašu vēlēšanos, vadības aprēķinu, nevis ienaidnieka dēļ.

Kas lemj par atkāpšanos? Priekšnieks, kas nav zemāks par atsevišķi darbojošās divīzijas komandieri. Kadēļ šī tiesība nav piešķirta zemākiem priekšniekiem? Tadēļ, ka atkāpšanās ziņā citādi ļoti augstu vērtējama un slavējama zemāku priekšnieku iniciātīva ir bīstama un no tās jāsagaida nesalīdzināmi vairāk ļaunuma, nekā labuma. Bez pavēles atkāpties nedrīkst, kaut arī būtu jāmirst. Atkāpšanās bez pavēles ir vadības aprēķinu jaukšana, negods un iznīcība. Bieži pirms atkāpšanās pavēles pienāk baumas par to. Jāizpilda tikai pavēles, baumām (sevišķi, ja tās saskan ar pāša vēlēšanos) nav jāklausa. Šaubu gadījumos jāprasa rakstveida atkāpšanās pavēle.

Bieži uzdevums atstāj atkāpšanās laika noteikšanu pašam izpildītājam, piem. arjergarda, priekšgrupas jeb patruļas priekšniekam; pat sargpostenim bieži jāizšķiras patstāvīgi — kad atiet (konkrētā gadījumā atcerēsimies 5. pulka 6. rotas darbību 8. oktobrī). Parasti šāds uzdevums ir ļoti grūts un nepateicīgs. Lemjot — jāņem vērā uzdevums, stāvoklis un jāapelē pie sirdsapziņas. Nepārsteigties, nenokavēt. Princips: atkāpties tad, kad ienaidniekam smagi zaudējumi jau nodarīti, bet paši vēl tādus neesam cietuši (arī šinī ziņā spilgts paraugs ir jau vairākkārtīgi atrisinātā 5. pulka 6. rotas darbība pie Ķekavas).

Ģenerālis Sīmansons.

Kauju visvieglāk ir pārtraukt tumsā vai izmantojot vietējus panākumus — pēc neliela sekmīga uzbrukuma jeb uzbrukuma atsišanas (piem. 6. pulka 9. un 10. rotas darbība naktī uz 9. oktobri). Tā tad krīt svarā: noturēšanās līdz tumsai vai „atkratīšanās" no ienaidnieka. Normāla darbība: atkāpšanos sagatavo pie gaismas, izpilda tumsā un atstāj aizklāju.

No vislielākā svara ir ienaidnieka maldīšana. Priekšnoteikums — slepenība, bet maldināšana var arī neizdoties. Tadēļ jābūt gatavam „atņirgt zobus": atiet nevis kā piekautam sunim, bet kā ievainotam tīģerim. Svarīgākie maldināšanas līdzekļi: ienaidnieka terorizēšana (vislabāk ja ienaidnieks gaida uzbrukumu); tumsas, miglas, puteņa, apvidus izmantošana; absolūts klusums vai otrādi — intensīvas kaujas imitēšana (piem. rīdzinieku 9. un 10. rotas darbība naktī no 8. uz 9. oktobri); aizklāja (piem. mūsu patšautenes kreisā spārnā 9. oktobra vakarā).

Dažus vārdus par aizklāju: —

Parasti aizklājs ir īstenību (poziciju) atvietojoša dekorācija. Aizklājā atstāj maz cilvēku, piem. no vada — grupu, no ložmetēju vada — 1 ložmetēju, no baterijas — 1 dižgabalu, no visas pozicijas — priekšgrupas (samazinātā, līdzšinējā vai pat pastiprinātā sastāvā). Aizklāja rīcībā jāatstāj daudz municijas, jo aizklājs — pakaļpalicēji, kuŗiem, varētu teikt, „jāspēlē teātris" resp. jāveic darbs par visiem tā, lai ienaidniekam nerastos pat aizdomas par to, kas noticis. Tomēr jābrīdina no pārmērīgas centības (piem. pārspīlēta raķešu lietošana). Aizklāja uzdevums — grūts un goda pilns. Uzdevums jādod savlaicīgi, lai viņa izpildīšanai varetu sagatavoties, pēc iespējas, pie gaismas. Aizklājam vislabāk atiet īsi pirms rīta gaismas. Labi, ja to uztver kustīgas vienības (jātnieki jeb riteņbraucēji). Aizklāja darbība netiek uzraudzīta. Tādēļ no sevišķa svara pienākuma apziņa (disciplīna), patstāvība, atjautība, uzupurēšanās.

Kā notiek pati atkāpšanās? Visi uzreizi pacelties un iet atpakaļ nevar — tas novestu pie chaosa un pa lielākai daļai, arī katastrofas. Vispirms jāiztīra aizmugure (ievainoto, krājumu, gūstekņu evakuācija); vienīgi pēc tam paceļ kaŗaspēku, kuŗam, ja tas ir izdevīgi, var noteikt sekošu atiešanas kārtību: 1) kaujas ešelons, 2) rezerves, 3) priekšgrupas (pasvītrojams, ka iespējama ir arī cita kārtība). Sākumā atiešana notiek platā frontē, vēlāk kolonnā: galvenie spēki — iet, arjergards, pēdējā rota un t. t. netikai iet, bet pēc vajadzības ved vilcinošu kauju (uz lieliem attālumiem — vieglāk atrauties) vai pat uzupurējas (neviens palīgā nenāks; vienīgā palīdzība — uztveršana pēc uzdevuma izpildīšanas). Princips pie teorētiskiem aprēķiniem: kas zem spiediena sācis atiet — bez citu palīdzības nevar apstāties un nopietni pretoties. Kaŗaspēka lepnums — neturēties pie šī principa. Jābrīdina no morāliskā momenta pārvērtēšanas teorijā, piem. kaŗaspēlēs, manevros. Protams. morāle — ir ļoti daudz, pat gandrīz viss, bet ne viss. Tadēļ teorētiskiem pieņēmumiem jābūt mērenākiem par iedomātām iespējamībām, nevis otrādi. Labāk pamatota cerība uz patīkamu pārsteigumu, nekā neizbēgama rūgta vilšanās.

Atkāpjoties, priekšnieka autoritāte zūd vieglāk nekā citos gadījumos. Autoritāti nezaudē vienīgi tas, kas apzinīgi un sekmīgi pilda savu pienākumu (tā tas gan ir vispār dzīvē), no kuŗiem galvenais: nepārtraukta priekšzīme. Priekšnieka priekšzīme ir labākais baiļu un vienaldzības apkaŗošanas līdzeklis. No svara aukstasinība un zināms optimisms, jo stāvoklis vienmēr izliksies ļaunāks nekā tas patiesībā ir. Jāprot padotā vienībā uzturēt un stiprināt spēkus paklausībai resp. disciplīnu. Vieglāk ir pāniku paredzēt un no tās izvairīties, nekā to novērst. Galvenie pānikas cēlāji — no savām vienībām noklīdušie kareivji. . Tas ir viens no iemesliem, kādēļ katram priekšniekam pienākas pievākt svešu vienību noklīdušos. Atkāpjoties bieži gadās vezumu sastrēgumi. Katra priekšnieka pienākums ir tos likvidēt. Nedrīkst pielaut ieroču un mantu pamešanu. Tikai ļoti labs kaŗaspēks atkāpjas, neat-

stājot ienaidniekam trofejas. Jāgādā par ievainotiem (ātra medicīniska palīdzība, ērtības, nogādāšana drošībā) un veseliem (vietraudži, uzturs, siltas telpas, salmi, jo uz salmiem ir nesalīdzināmi patīkamāka un atpūtinošāka gulēšana nekā uz kailas grīdas) un t. t. Atkāpjoties varas pārkāpšana nesalīdzināmi mazāk nosodāma nekā bezdarbībā (piem. „šturmējot" tiltu, laivu, vagonu un t. t.).

Atkāpjoties nedrīkst zaudēt saskarus. Saskaru uzturēšanai vispiemērotākās ir nelielas kustīgas jātnieku un riteņbraucēju vienības. Atkāpjoties ir no svara jo lielāks laika ieguvums. Tas panākams, galvenā kārtā, ar postījumiem atstātā apvidū un pastiprinātiem gājieniem.

Pēc labi izpildīta pienākuma vienība un priekšnieks ir lepni viens uz otru. Caur kārtīgi izpildītu atkāpšanos karaspēks norūdās, maz piedzīvojuši (tādi bija mūsu toreizējo kareivju lielais vairums) kareivji pārvēršas pamatoti lepnos veterāņos. „Taisni neveiksmēs," rakstīts reglamentā, „parādās karaspēka iekšējā vērtība, sākot no karaspēka vadoņa līdz pēdējam vīram." —

Tagad atgriezīsimies pie stāvokļa 9. oktobra vakarā, pie kam vispirms atminēsim, ka virspavēlniekam bija jālemj — vai atiet šonakt bez kaujas resp. izpildīt atkāpšanās manevri jeb arī turpināt kauju Torņakalnā, kādā gadījumā noteikti bija paredzams, ka agrāk vai vēlāk nāksies atiet ar kauju resp. zem ienaidnieka spiediena. Pirmā gadījumā, kā jau redzējām, aplūkojot atkāpšanās manevra īpatnības, varējām paši noteikt atkāpšanās sākumu, kārtību, drošību un mērķi resp. beigas. Otrā gadījumā viss būtu tīts nezināšanas miglā. Skaidrs, ka zināt ir nesalīdzināmi izdevīgāk nekā būt neziņā, it sevišķi ja lieta grozās ap armijas un, līdz ar to, visas tautas un valsts nākotni. Tādēļ ir neapšaubāmi, ka nebija vērts nezināma laika ieguvuma (varbūt augstākais 1 dienas vai 1 diennakts) un Torņakalna dēļ riskēt ar armijas, tautas un valsts nākotni, jo nākotni nevar salīdzināt ar vienu dienu, tāpat kā Torņakalns ir ļoti nesvarīgs, salīdzinot ar visu valsti. Citiem vārdiem: ja vēl bija izdevība izpildīt atkāpšanās manevru — šo izdevību katrā ziņā vajadzēja izmantot. Nākošais jautājums — cik tālu atiet? Normāli, izpildot atkāpšanās manevri, mēdz atiet tik tālu, lai ienaidniekam būtu jāorganizē pilnīgi jauns uzbrukums, pilnīgi jaunos un viņam nezināmos apstākļos — ar izlūkošanu, gājienu, vai pat vairākiem gājieniem, saskaru uzņemšanu, artilerijas pārvietošanu, vai pat vairākkārtēju pārvietošanu un t. t., jo tādā kārtā tiek iegūts tas ilgais laiks, kas paiet līdz ienaidnieka uzbrukumam jaunai aizstāvēšanās pozīcijai. No šī viedokļa mums būtu jāatiet — ja arī ne līdz Siguldai vai Ropažiem, tad tomēr vismaz līdz Juglai (jo, ja jau negribēja aizstāvēties Torņakalnā, tad vēl nesalīdzināmi neizdevīgāki būtu aizstāvēties Rīgas ielās). Bet, par laimi, šoreiz apstākļi bija īpatnēji un šī īpatnība ārkārtīgi lielā mērā nāca mums par labu. Lieta grozās, protams, ap Daugavu, kas līdz šim veicināja ienaidnieka cenšanos panākt mūsu atgriešanu no Rīgas tiltiem un, līdz ar to, katastrofu. Turpretim pēc tam, kad būsim atstājuši kreiso krastu, Daugavas loma pilnīgi pārvērtīsies un tās esamība augstākā mērā nāks mums par labu, jo Daugava mūs noškirs no ienaidnieka, un kaut arī ienaidniekam, lai pienāktu pie Daugavas, nebūs jāizdara liels pārgājiens, kā arī nenāksies izdarīt daudz laika prasošu artilerijas pārvietošanu uz lielākiem attālumiem — toties ienaidniekam, ja tas gribēs turpināt uzbrukumu, vajadzēs organizēt pilnīgi jaunu uzbrukumu un, pie tam, ļoti grūtu uzbrukumu, jo forsēt resp. pārvarēt ar spēku tik lielu upi kā Daugavu, ir ļoti grūti. Tādēļ tādu ievērojamu, mūsu stāvokli ārkārtīgā mērā atvieglojošu šķērsli — Daugavu — katrā ziņā vajadzēja izmantot un jaunu aizstāvēšanās pozīciju ieņemt Rīgā gar Daugavmalu. Protams, bija jārēķinājās, ka Rīga tiks stipri apšaudīta, ka ievērojami var ciest pilsēta un tās mierīgie iedzīvotāji. Tomēr — nevarēja būt divu domu par to, ka Latvijas un, līdz ar to, pašas Rīgas un tās iedzīvotāju labā Rīgas un rīdzinieku ciešanas bija katrā ziņā pieciešamas. It sevišķi tādēļ, ka politisku un visu citu iedomājamu motīvu dēļ, mums bija no ārkārtīga svara Rīgu noturēt. Tādēļ bija dabīgi, ka ģenerālis Simansons nolēma: pārvest mūsu spēkus Daugavas labajā krastā un, neturpinot atkāpšanos tālāk, ieņemt jaunu aizstāvēšanās pozīciju gar Daugavmalu. Tagad, pēc daudziem gadiem, šāds lēmums liekas ļoti vienkāršs un it kā pats par sevi saprotams (gar̄amejot atminēsim, ka vienkāršība ir ikviena krietna lēmuma pazīme). Pavisam citādi tas bija toreiz, jo nav jāaizmirst, ka karā, it sevišķi tik grūtā stāvoklī, kā 1919. gada oktobra vakarā, jādarbojās lielā mērā atrodoties nezināšanas, neskaidrības, šaubu, riska un, vispār, smagu pārdzīvojumu varā. Tādēļ ir vērts apskatīt tuvāk, kādos apstākļos veidojās, izveidojās un realizējās virspavēlnieka liktenīgais un toreizējos apstākļos vienīgi pareizais lēmums: —

Lai lemtu — jāzin stāvoklis un notikumi, kas to radījuši, bet priekšnieks un it sevišķi virspavēlnieks visur būt, visu uztvert un visam izsekot nevar. Tādēļ un, bez tam, arī citu iemeslu dēļ ir nepieciešami sakari. Karš ir kollektīvs darbs, kuru ienaidnieks visiem spēkiem jauc. Uzvara panākama vienīgi kopējiem, saskaņotiem spēkiem. Atbildīgākie darba darītāji resp. priekšnieki parasti ir šķirti telpas ziņā. Tas rada grūtības savlaicīgā informācijas un uzdevumu nosūtīšanā un saņemšanā. Grūtību pārvarēšanai pie lielākām karaspēka vienībām pastāv īpašas sakaru vienības, bet pie mazākām — īpašs sakaru personāls ar attiecīgiem sakaru līdzekļiem. Sakaru dienesta uzdevums ir novērst attālumu negatīvo iespaidu sazināšanās ziņā. Pie ideāliem sakariem attālumi nekrīt svarā, bet „zemes virsū," runājot ģenerāļa Radziņa vārdiem, „ideāla nav, ir tikai ceļš uz ideālu." Arī sakaru ziņā, jo pie sakaru nodibināšanas, uzturēšanas un atjaunošanas (jo tie, īpaši kaujā, bieži pārtrūkst) jāpārvar dažādas grūtības, piemēram stāvokļa maiņa un, līdz ar to, lielāka vai mazāka neskaidrība (tāda bija arī 9. oktobra vakarā), orientēšanās grūtības (tādas bija arī 9. oktobra vakara tumsā), ienaidnieka uguns un citi traucējumi, sakaru līdzekļu nepietiekošs daudzums un defekti (it īpaši pie mūsu toreizējās materiālās nabadzības) un t. t. Sakariem jābūt nepārtrauktiem vai, citiem vārdiem — vienmēr jābūt iespējai nosūtīt pavēli vai ziņojumu, pārliecībā, ka adresāts sūtījumu laikā saņems, bet parasti mēdz būt tā: jo vairāk sakari no svara — jo grūtāk tie ir uzturami. Arī 9. oktobra vakarā, tumsā sakaru uzturēšana, it īpaši ar mūsu sajaukto kreiso spārnu, bija tikpat grūta, cik nepieciešama, un tā kā bieži pat zemākiem priekšniekiem nebija skaidrības par atsevišķu vienību stāvokli, tad daudzos gadījumos arī virspavēlniekam tāda nevarēja būt par vispārējo stāvokli, pie kam noteiktu ziņojumu vietā, virspavēlnieka štābā, ļoti bieži pienāca pretrunīgas, pa lielākai daļai lielas briesmas vēstošas un, dabīgi, pārspīlētas baumas (šāda parādība karā ir normāla), piem., ka ienaidnieks jau ir tiltus ieņēmis un ka ienaidnieks ir jau Rīgā.

Cik grūti ir karaspēku vadīt, kad nav pienācīgu sakaru un kādas tam var būt ļaunas sekas, sevišķi spilgti var vērot, apskatot toreizējā 6. Rīgas kājnieku pulka komandiera pulkveža - leitnanta Šmita darbību 9. oktobra vakarā, par kuru ģenerālis Peniķis raksta:

„Pēc pulkveža Zemitāna (toreizējā Vidzemes divīzijas komandiera) aizbraukšanas Šmita eļļas fabrikā sāka ienākt pārspīlētas baumas par mūsu kreisā spārna it kā nekārtīgu atiešanu un ienaidnieka 3 bruņoto auto izlaušanos caur mūsu fronti. Tēlefons ar kreiso spārnu nestrādāja un tamdēļ nebija iespējams ātri pārbaudīt baumu patiesību, bet gadījumā, ja tas būtu taisnība, tad nevarēja vilcināties ar atkāpšanās iesākšanu, jo citādi mūsu spēki no Jelgavas šosejas un Švarcmuižas rajoniem nepaspēs vairs atiet. Tamdēļ pulkvedisleitnants Šmits ziņoja pa tēlefonu pulkvedim Zemitānam, ka kreisais spārns izšķīdis un atlieкas nekārtībā atiet, bet ienaidnieka 3 bruņotie auto dodoties uz tiltiem. Tā informēts par stāvokli pulkvedis Zemitāns pēc plkst. 20 pavēlēja atkāpties: labam spārnam uz Bolderāju, bet centram un kreisam spārnam pāri tiltiem. Tagad pulkvedisleitnants Šmits arī no savas puses deva rīkojumu atiet viņam padotiem spēkiem un pēc tam tēlefons tika novākts. Lai pārliecinātos personīgi, kas īsti notiek kreisā spārnā, tad pulkvedis-leitnants Šmits izjāja uz turieni. Pa ceļam viņš satika nelielus atejošus karavīru pulciņus, no kuriem uzzināja, ka priekšā uz Ziepniekkalna vēl atrodas daļa no mūsu spēkiem. Tagad pulkvedim-leitnantam Šmitam likās apšaubāma atiešanas nepieciešamība un tā kā ar Jelgavas šoseju tēlefona sakari vairs nebija, tad steidzās jāšus uz turieni, lai apturētu atiešanu, ja tāda tur būtu iesākusies. Patiesībā tāda tur jau bija iesākusies un pretiniekam nemanot pat mūsu arjergarda rotas jau taisījās atstāt savus ierakumus. Tagad pulkvedis - leitnants Šmits paskaidroja virsleitnantam Veisam, ka rīkojums par atiešanu noticis pārpratuma dēļ un tamdēļ rotām ieņemt atkal agrāko stāvokli. Cik tumšā naktī tas bija iespējams, par

tik to arī izpildīja. Pēc tam pulkvedis-leitnants Šmits steidzās uz kreiso spārnu, kur Buša fabrikā satika kapteiņus Klinsonu [1]), Muižuli un Šlosbergu. Apspriedē ar tiem tomēr noskaidrojās, ka tiem nav pārliecības, ka ar pašreiz esošiem spēkiem varētu noturēt Torņakalna nomali. Beidzot pulkvedis-leitnants Šmits tam arī piekrita un pavēlēja sapulcēties pie tiltiem, bet atiešanu iesākt tikai pēc tam, kad būs atgājuši spēki no Jelgavas šosejas; 7. pulka un 4. pulka bataljonam palikt arjergardā. Tagad vajadzēja atkal steigties uz Jelgavas šoseju, lai tur nenokavētu atkāpšanos." Skaidrs, ka pulkveža - leitnanta Šmita stāvoklis, kā arī iespējamības noskaidrot un reaģēt uz to, bija augstākā mērā neapskaužamas, bet, protams, vēl grūtāks un nesalīdzināmi atbildīgāks bija virspavēlnieka stāvoklis un uzdevums. Kas bija darāms? Vispirms vajadzēja tikt pie skaidrības par stāvokli. Tādēļ: „virspavēlnieks ģenerālis Sīmansons," raksta ģenerālis Radziņš, „ar sava štāba priekšnieku pulkvedi Kalniņu [2]), operātīvās daļas priekšnieku kapteini Bachu[3]) un citiem operātīvās daļas virsniekiem nobrauca uz Torņakalnu, lai uz vietas pārliecinātos par stāvokli un dotu rīkojumus. Uz frontes bija mierīgi, ienaidnieks vairs neuzbruka. Pienākošās pie tiltiem karaspēka daļas, virsnieku vadībā, bija pilnīgā kārtībā, tikai stipri nogurušas. Torņakalnā, kādā mājā, netālu no tilta, sasauca apspriedi no vecākiem priekšniekiem.

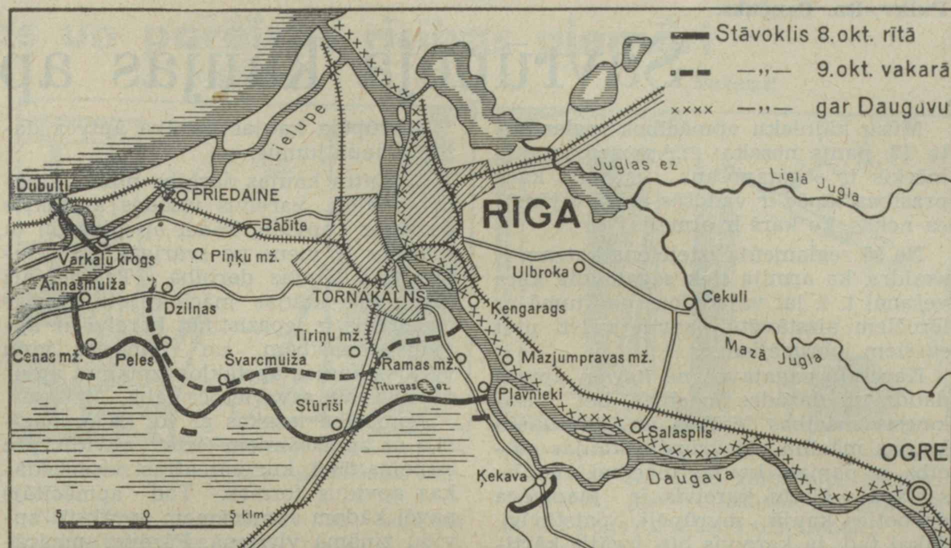
Še noskaidrojās, ka dienvidus frontes komandieris, ievērojot tās ziņas, kuras bija ienākušas viņa štābā (ziņas bija pārspīlētas), un ņemot vērā to apstākli, ka, ja ienaidnieks strauji turpinās uzbrukumu un ieņems tiltus, kas bija pilnīgi iespējami, tad viss mūsu kreisā krastā atrodošais karaspēks būs atgriezts, — bija devis pavēli atkāpties un ieņemt jaunu poziciju uz ezeriem un Juglas tilta. Tālāka Torņakalna aizstāvēšana bija gandrīz pilnīgi neiespējama, bet atkāpšanās līdz Juglas tiltam bija priekšlaicīga: vēl bija iespējams organizēt Daugavas aizstāvēšanu."

Pārpratumu novēršanai jāsaka daži vārdi par apspriedēm vispār. Karaspēka vadība ir komplicēta. Kā jau teikts, viens cilvēks nevar visur būt, visu uztvert, visam izsekot un visu padarīt. Katram augstākam priekšniekam vajadzīgi palīgi. Tuvāko līdzstrādnieku komplekts sastāda štābu. Dažreiz arī mēdz sasaukt vecāko priekšnieku apspriedes. Tomēr būtu nepareizi domāt, ka štāba vai apspriedes dalībnieku uzdevums ir lemt un komandēt priekšnieka (konkretā gadījumā virspavēlnieka) vietā, jo lemj, komandē un atbild tikai viens, nevis kollektīvs. Štāba uzdevums — apstrādāt lēmumu elementus, atbrīvot priekšnieku no visa, kam otrās šķiras nozīme, jeb citiem

[1]) Tagad pulkvedis un 6. Rīgas kājnieku pulka komandieris.

[2]) Vēlākais ģenerālis, artilerijas inspektors un kaŗa ministrs, pēc maksimālā vecuma sasniegšanas, atvaļināts no aktīvā kaŗa dienesta.

[3]) Tagad pulkvedis un 5. Cēsu kājnieku pulka komandieris.

Stāvoklis: 8. okt. rītā, 9. okt. vakarā un 10. okt. rītā.

vārdiem: štābam un pieaicinātiem apspriedes dalībniekiem jābūt kompetentiem piedāvātājiem, priekšniekam — atbildīgam pasūtītājam un, beidzot, atkal štābam — anonīmam, bet apzinīgam izpildītājam. Tā tas bija arī šoreiz, jo vecāko priekšnieku apspriedei bija vienīgi informatīvs raksturs (tikai tādas apspriedes karaspēka vadībā ir pielaižamas), bet lēmējs bija virspavēlnieks un viņa lēmums, kuŗu štābs izteica pavēlē, bija šāds: —

Kreisajam spārnam ar pretuzbrukumiem aizturēt ienaidnieku. Labajam spārnam atiet pār Daugavas tiltiem uz labo Daugavas krastu, pēc kam kreisam spārnam sekot labam spārnam. Tām labā spārna daļām, kuŗas uz ienaidn. spiediena nevarētu atiet pār tiltiem, ieņemt Daugavgrīvas cietoksni, kur apcietināties[4]). Pārējām karaspēka daļām ieņemt visu labo Daugavas krastu no jūras līdz Salaspilij resp. pieslieties 4. Valmieras kājnieku pulka II bataljonam. Visa artilērija padota kapteinim Danenbergam (kas visu vakaru priekšzīmīgi rīkojās kārtības uzturēšanā; tagadējais ģenerālis un artilerijas inspektors), kuŗam apsargāt tiltus un upi. Divus kājnieku pulkus bija paredzēts nozīmēt armijas rezervē, no kuŗiem vienu novietot Ulbrokas rajonā, bet otru Cekulu māju (Z. no Salaspils, pie mazās Juglas) rajonā. Šo pavēli virspavēlnieks parakstīja 10. oktobrī, plkst. 00,50.

„Pavēles izpildīšana," raksta ģenerālis Radziņš, „sākās uz vietas: karaspēka daļas pārveda pār tiltu un novietoja uz jaunām pozīcijām, kuŗas tieši katrai daļai ierādīja. Pāriešana pār tiltiem un jaunu poziciju ieņemšana notika pilnīgā kārtībā, bez jebkāda uztraukuma un jukām. Tā beidzās Torņakalna kaujas. Šinīs divu dienu kaujās Bermonts savu mērķi nebija sasniedzis: Latvijas armija iznīcināta nebija, tā pilnīgā kārtībā atkāpās uz Daugavas labo krastu, neatstājot ienaidniekam nekādu trofeju. Bermonta karaspēks bija cietis ļoti lielus zaudējumus[5]) — daudz lielākus nekā Latvijas armija. Torņakalns bija gan ieņemts, bet rezultātu tam nekādu nebija. Latvijas karaspēks kauju veda ļoti varonīgi un izveicīgi. Sevišķu vērību jāpiegriež tam, ka mūsu kreisais spārns, pret kuŗu bija sagrupēti ļoti lieli ienaidnieka spēki, satriekts netika, kā to cerēja ienaidnieks un uz ko tam bija tiesības cerēt. Mūsu karaspēkam lielas neizdevības nebija — tas ir tādu gadījumu, kur karaspēks daļas tiek ielenktas[6]), pārrauta fronte un dažas daļas iznīcinātas; mūsu karaspēku ienaidnieka pārspēks atspieda atpakaļ un vairāk nekā. Kaŗa un kauju vadīšanas lielākais uzdevums ir tas, lai karaspēks netiktu iznīcināts. Atkāpšanās ir viens no kaŗa vešanas līdzekļiem, karaspēka pazaudēšana ir sakaušana. Kamēr karaspēks nav iznīcināts un paliek virspavēlnieka rokās — izpilda un ir spējīgs izpildīt pavēles, tikmēr nav nekas pazaudēts, izņemot kādas verstis territorijas, kuŗas kaŗa vešanā nekādu lielu lomu nespēlē. Še mūsu karaspēks neko nebija zaudējis, izņemot Torņakalnu. Kauja pierādīja tikai vienu: mūsu karaspēks ir vājāks skaita un ieroču ziņā. Tāpēc atlikās tikai iespējami palielināt tā skaitli un apbruņojumu un tad mēs būsim stiprāki par Bermontu. To ļoti labi zināja bermontieši un tādēļ tie bija steigušies uzbrukt, lai iznīcinātu mūsu augošo spēku, iekams tas būtu paspējis izaugt liels."

Atkāpšanos pāri tiltiem sedza 4. Valmieras kājnieku pulka III bataljons, 7. Siguldas kājnieku pulka I bataljons un brunotais vilciens. Ap plkst. 7 pāri tiltiem pārnāca arī pēdējās sedzošās vienības un pēc tam tiltu galus mūsu krastā izgrieza. Sākās bermontiādes jauns posms.

[4]) Piezīmējams, ka Daugavgrīvas cietoksnis nebija cietoksnis vārda pilnā nozīmē, jo tas nebija moderns. Bez tam pavēle ieņemt Daugavgrīvas cietoksni no attiecīgajām vienībām netika laikā saņemta un tādēļ mūsu vienības Daugavgrīvas cietoksnī nepalika.

[5]) Piem. kāds bataljons tikai pie Tīriņmuižas vien zaudējis kritušos 36 vīrus.

[6]) Izņemot 9. pulka 1 vadu pie Vārkaļu kroga, kas nožēlojamā kārtā atkāpšanās pavēli nebija saņēmis un 10. oktobrī, ienaidnieka ielenkts, gāja bojā.

Pulkv.-ltn. Penčuks.

Savrūpēja kaujas apmācība

Mūsu kājnieku apmācības reglamenta 12. pants nosaka: „Apmācības gala mērķis ir sagatavošana kaŗam; kaŗa prasības tāpēc ir vadošās un nav jāmāca nekas, ko kaŗš ir atmetis."

No šā reglamenta izteiciena katram ir skaidrs, ka armija tiek sagatavota kaŗa vešanai t. i. lai vajadzības gadījumā ar ieročiem aizstāvētu savu valsti pret svešiem iebrucējiem.

Kareivju sagatavošana kaŗam aptveŗ daudz un dažādas mācības, bet visas kaujas mācības iesākas ar savrūpēju kaujas mācību. Savrūpēja kaujas mācība ir pamats kaujas mācībai vienību sastāvā. Katrs kareivis ir jāapmāca darboties kaujā savrūpēji, patstāvīgi. Tikai tad, ja kareivis būs izgājis kārtīgu savrūpēju apmācību, un viņš būs iemācījies dažādos apstākļos novērtēt un izmantot apvidu, pārvaldīs kaujas pamatnoteikumus un visādos stāvokļos pratīs izmantot sev par labu savu ieroci, — tikai tad kareivis būs spējīgs sekmīgi cīnīties grupās, vada un lielāku vienību sastāvā.

Tamdēļ visiem priekšniekiem jāpiegriež nopietna vērība tam, lai viņam padotie kareivji izietu kārtīgu savrūpēju kaujas apmācību.

Savrūpēja kaujas apmācība jāiziet pašā apmācības sākumā. Bet ar to vien viņa nebeidzas. Vēlākā laikā, kad tiek izieta grupas, vada un rotas apmācība, bieži vien varēs novērot vēl vienu otru trūkumu, kas ceļas vai nu no tam, ka viens otrs jautājums savrūpējā apmācībā nav vispusīgi apskatīts, jeb arī kareivji to nav pareizi sapratuši un šis tas viņiem palicis neskaidrs. Tādā gadījumā no jauna jāatkārto un jāapskata no savrūpējās kaujas mācības tās nozares, kurās novērota nepilnība un nepareiza izpratne. No augstāk sacītā redzams, ka ar savrūpēju kaujas mācību jāiesāk kareivju apmācība un pie viņas bieži vien jāatgriežas visā apmācības kursā. Tikai tādā gadījumā kareivjus var pienācīgi apmācīt modernniem kaujas paņēmieniem un viņi būs kārtīgi sagatavoti darboties vienību sastāvā.

Arī savrūpējā kaujas mācībā, tāpat kā katrā mācībā, jo drīzākas sekmes būs tad, ja apmācītājs nenodarbosies ar teorētiskiem prātojumiem, bet visas apmācības izvedīs praktiski, apvidū.

Kareivji nav jāmāca ar stāstīšanu, bet viņiem jārāda ar piemēru; no viņiem nav jāprasa atstāstīšana mutes vārdiem, bet jāprasa, lai viņi parāda darbībā, kā katrā atsevišķā gadījumā jārīkojas. Praktiska darbība visiem paliks atmiņā, bet teorētiska stāstīšana drīzi vien aizmirstas.

Savrūpēja kaujas mācība aptveŗ dažādus jautājumus:

1) Katra kaujas darbība notiek zināmā apvidū, kareivis visādos apstākļos darbojas apvidū, kādēļ apvidus un tā īpašības ir viens no svarīgākiem elementiem kaujas darbībā. Tamdēļ arī savrūpējā kaujas mācībā ļoti svarīgs uzdevums ir iepazīstināt kareivi ar apvidus īpašībām un iemācīt viņu visādos kaujas apstākļos izmantot apvidu sevis un sava ieroča labā.

Apmācība iesākas ar to, ka apmācītājs ar apmācāmiem iziet apvidū, pēc iespējas tādā, kur var atrast visdažādākas apvidus formas. Tad apmācītājs pavēl kādam apmācāmam aprakstīt apvidu zināmā virzienā. Pārējie apmācāmie klausās un uz apmācītāja jautājumiem vai nu izlabo dzirdēto vai arī to apstiprina.

2) Šinīs pašos vingrinājumos var ietilpināt arī attālumu noteikšanu. Iepriekš katram apmācāmam nodod izmērīt soļos attālumus līdz kādiem saredzamiem priekšmetiem, apmēram 100, 200 un 300 metros; pēc tam katrs apmācāmais salīdzina attālumus soļos ar attālumiem metros. Pēc tam šos attālumus atliek apvidū tālāk, pēc kam ņem vērā, ka jo tālāk, jo attiecīgs gabals izliekas īsāks. Attālumi janoteic visādos strēlnieka stāvokļos, bet galvenā kārtā guļus, jo strēlnieks kaujā parasti atradīsies guļus stāvoklī un arī attālumi būs jānoteic galvenā kārtā šinī stāvoklī. Apmācāmiem jāaizrāda uz parastām kļūdām, kādas pielaiž pie attāluma noteikšanas. Piemēram: attālums izliekas īelāks, kad laiks ir apmācies un krēslā; turpretim saulainā dienas laikā attālums izliekas īsāks līdzenā apvidū, bet nelīdzenā, viļņainā apvidū tas pats attālums izliekas garāks, u. t. t.

Kad apmācamie iepazinušies ar attālumu noteikšanas pamatiem, apmācītājs ar apmācāmiem iziet apvidū, kas apmācāmiem nepazīstams, un uzdod apmācāmiem noteikt attālumu līdz dažādiem priekšmetiem. Pēc tam pārbauda un izskaidro, kādas kļūdas un kādēļ pielaistas.

3) Katram kareivim jāprot novērtēt apvidus attiecībā pret savu uzdevumu. Viņam jāzin, kādas priekšrocības jeb negātīvās īpašības ir zināmam apvidum, kā tas sekmē jeb traucē uzdotā uzdevuma izpildīšanu. Galvenā kārtā apvidus jānovērtē attiecībā uz aizstāvēšanos un uzbrukumu, resp. ieņemt uguns pozīciju un virzīties uz priekšu norādītā virzienā. Novērtējot apvidu, kareivim jādod sev skaidra atbilde uz sekošiem jautājumiem:

a) pa kurieni viņš visizdevīgāki var virzīties uz priekšu;

b) no kurienes mūsu patšautenēm un ložmetējiem visizdevīgāk pabalstīt ar uguni mūsu virzīšanos;

c) cik izdevīgi apstākļi ir kājnieku lielgabaliem, lai pabalstītu mūsu virzīšanos;

d) kā uzbrukumā mēs varam uzturēt sakarus savā starpā un ar kaimiņiem (sazināties);

e) kur šeit apvidū ir izdevīgas aizstāvēšanās pozīcijas;

f) kādas tām ir labās un kādas sliktās īpašības.

Uz šiem pamatiem dibinājas apvidus novērtēšana. Jāņem vērā, ka apvidu var novērtēt tikai zināmam uzdevumam. Tamdēļ apmācāmam iepriekš jāpasaka, kāds ir viņa uzdevums, un pēc tam apmācāmais novērtē apvidu un pasaka, kādā mērā apvidus viņa uzdevuma izpildīšanu veicina jeb kavē.

Apmācāmam var arī noprasīt, kādu apvidu viņš vēlētos sava uzdevuma izpildīšanai, ko viņi vēlētos šinī apvidū dabūt klāt un kas varētu arī nebūt. Tas attiecas kā uz apvidus formām, tā arī uz apvidus sedzi.

4) kad apmācāmais pietiekoši iepazinies ar apvidu, daudz maz prot novērtēt attālumus un pazīst apvidus labās un sliktās īpašības, viņš jāapmāca apvidus izmantošanā.

Ieteicams apmācību sākt ar virzīšanos uz ienaidnieku, jo arī mūsu kājnieku apmācības reglaments uzsveŗ, ka kareivis jāieaudzē uzbrukuma gars. Karaspēks ar stipru morālo spēku uzbrukumā var gūt slavenas uzvaras, un arī aizstāvēšanās attaisnojama tikai tad, ja mūsu spēki ir mazāki par ienaidnieka un mēs gribam gūt sekmes citā vietā ar uzbrukumu.

Iepriekš kareivji jāapmāca tikai techniski izpildīt virzīšanos uz priekšu. Šeit galvenā kārtā krīt svarā līšana, rāpšanās un pārskrējieni lēcieniem.

Līšana ir kareivja virzīšanās uz priekšu guļus ar elkoņu un kāju purnu palīdzību; šauteni noliek vai nu aiz muguras siksnā jeb noliek to uz abām rokām; pēdējais paņēmiens ir, protams, izdevīgāks, jo kareivis ir ātrāk gatavs atklāt uguni katrā stāvoklī pēc vajadzības.

Rāpšanos kareivis izdara uz ceļiem un atspiežas uz rokām.

Pie līšanas un rāpšanās krīt svarā tas, lai kareivis nepaceltos par daudz augsti un neparādītu ienaidniekam par daudz lielu mērķi. Apmācību izvedot izdevīgi kādam instruktoram jeb apmācības vadītājam pašam novietoties ienaidnieka pusē, kur viņš var izdevīgi novērot kareivju virzīšanos, pie kam, ja kareivis parādās kā par daudz liels mērķis, to dara viņam zināmu ar zalūtšāvienu jeb vicinot karodziņu. Šie divi pārvietošanās veidi tiek pielietoti, kad pievirzīšanai pie ienaidnieka var izmeklēt mazliet slēptas pieejas, bet kur kareivis stāvus nevar virzīties. Līšanu un rāpšanos nevar pielietot tad, ja ienaidnieks redz, jo lēni kustoties kareivis, kaut arī līšus vai rāpšus, ir ienaidniekam labs mērķis.

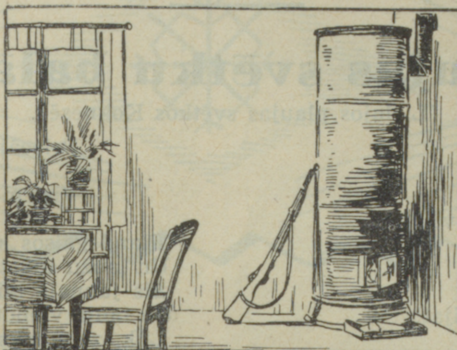
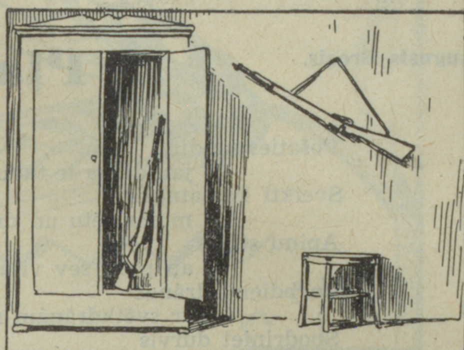
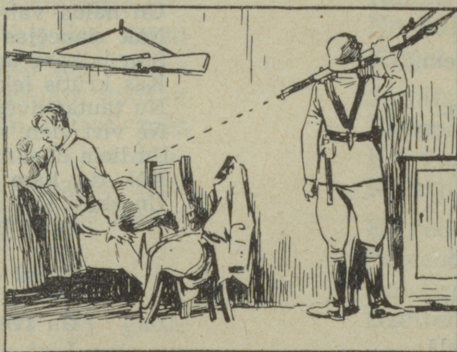
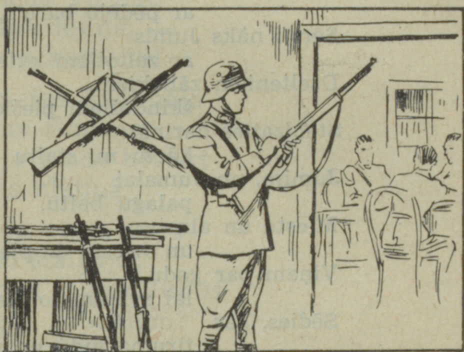
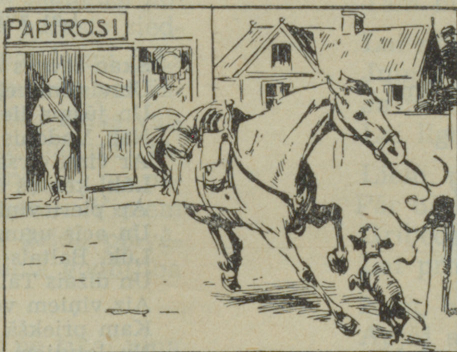
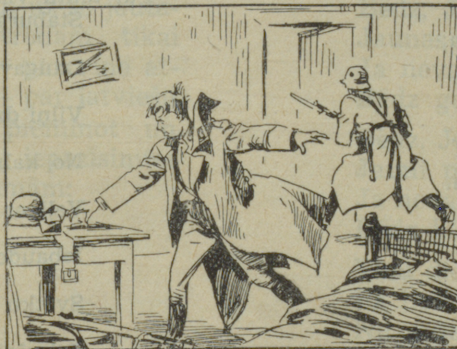
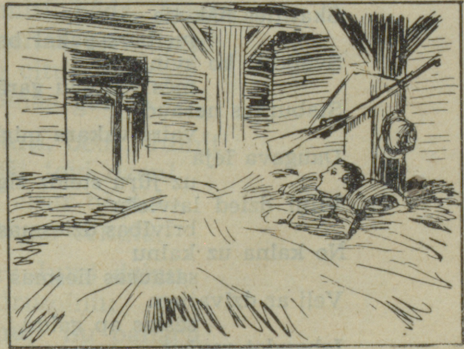
(Turpinājums sekos).

Pienākums pret valsti jāsaprot ne tikai grūtā kaŗa laikā, bet arī ikdienas darbā.

Kārlis Ulmanis

Nepareizas un pareizas rīcības piemēri

6. TABULA

	Nepareizi.	Pareizi!
Ieroča pareiza glabāšana ir karavīra pienākums un goda lieta.	 Nepareiza šautenes glabāšana dzīvoklī. No krāsns karstuma var bojāties grauds, samesties spals. Šautene var gāsties.	 Pareiza šautenes glabāšana dzīvoklī. Šautene pēc ieeļļošanas ieslēgta skapī vai pakārta siksnā pie sienas.
Rīkojoties ar ieročiem, labāk lieku uzmanību, tikai ne pārdrošību vai paviršību.	 Neuzmanīga apiešanās ar šaujamiem ieročiem bieži var apdraudēt citus karavīrus.	 Vai ierocis izlādēts, vai arī noslēgts, jāpārbauda telpu vecākam.
Jātniekam vienmēr jārūpējas par savu zirgu, to nedrīkst atstāt bez uzraudzības.	 Zirgs nav suns, kuru pie katra sētas mieta var piesiet.	 Kārtīgs jātnieks nekad neatstās savu zirgu svešā vietā vienu.
Pieradinies pie kārtības — kara apstākļos tai izcilus nozīme.	 Karavīrs, kurš savas mantas kārtīgi nenoliek, nevar trauksmes gadījumā laikā paspēt savā vietā.	 Savus pienākumus apzinošs karavīrs vienmēr sakārto savus ieročus un mantas tā, lai arī tumsā tās ātri var atrast un uzģērbt.

Augusts Brocis.

Pļaujas svētku balāde

(Lielajos pļaujas svētkos Koknesē).

Pošaties ļaudis,
jau diena ir tuvu,
Sveikti kas atnāks
mums sētu un druvu.
Apiņu stīgas
ap pieri sev vijat,
Darbdienu drānas
ar svētkdrānām mijat!
Spodriniet durvis
un namus un logus,
Vīteņu vijām
jūs apvijiet žogus!
Sērsti nāks Jumis
ar zeltauzu skaru,
Saimnieka sadzīts
ar pēdējo baru...
Sērsti nāks Jumis
ar zeltotiem kviešiem,
Dzelteniem zābakiem,
šķindošiem piešiem.
Steidzaties darināt
kārtu nu staltu
Jumim, un Jumalai
palagu baltu,
Miestu un alu
un sviestu un pienu,
Viņam par godu
lai svinam šo dienu,
Sēdies, kas
tīruma vidū un malā
Svētību lielu
un auglību dala.
Meitas, nu raušus
dāvināt ejiet,
Kausus ar saldeno
miestiņu lejiet!
Taure, lai pāri
skan kalniem un lejām,
Aicina ļaudis
uz godu un dejām!
Oktobris mētā
daudz zeltotu lapu,
Dienā šai atveras
tūkstošiem kapu.
Veļi no Burtnieka,
Lībijas tālas.
Vidzemes mežiem
un senkūru malas,
Zemgales vīri
nāk braši un stalti,
Visiem tiem apģērbi
vienādi balti.
Skatīties nāk tie
nu bars pakaļ bara,
Svētkus, ko svinam
mēs sentēvu garā.
Staburags neraud
vairs vakara miglā,
Daugava lejā
uz jūru steidz žigla.
Viļņi dzied latviešu
brīvības dziesmas,
No kalna uz kalnu
sasaucas liesmas
Veļi ar dzīvajiem
sēstas ap galdu
Iebaudot raušus
un miestiņu saldu.
Svētku līgsmība
visiem mirdz sejās,
Priecīgās pārrunās,
rotaļās, dejās
Priecājas zemgaļi,
latgaļi, kūri,
Visiem ir izkulti
raženi pūri . . .
Pland gaisos karogi, kas vēsta lielo dienu
Un ļaužu tūkstoši pa visiem ceļiem plūst.
Šis jaunais laiks ir noārdījis katru sienu
Un tauta vienota var atkal brīvi just!
Lūk, zemnieks diženais, kas sevi darbā racis
Pie sirmā Burtnieka, kā viesis atnāk sērst —
Un tālais dundadznieks, kas garus ceļus nācis,
Var skatu priecīgu pār svētku vietu vērst.
Lūk, strādnieks, ādminis un dzelzsgriezējs, un kalējs
Šai dienā zvērestā pie sirds sev roku tur,
Un visi vienoti, i drēbnieks, skārdnieks, malējs,
Un naida vairs un šķiru nav nekur.
Nāk slaucējas un uzsāk priekā slavas dziesmu
Šim laikam taisnīgam, kam atdots darbs un sirds,
Kas krūtīs iekūris mums visiem svētu liesmu,
Nu tautas dvēselē kā dārga pērle mirdz.
Ne vīri vien, nāk bērni bariem, bariem sievas,
Un liela dāvana ir viņiem visiem līdz,
Nāk tie, kam piesnigušas galvas, sejās rievas,
Un skati lūgšanā pret debesjumu stīdz.
Skan bungu rīboņa
un spožāk liesmo sārti,
Pland dzīvāk karogi
pār svētku vietu kārti,
Un svētā klusumā
no galdiem ceļas stāvi,
Tiem rokas zvērastā
nu paceļas kā āvi:
Par tautu, Vadoni
un visu vienotību,
Lai zvērasts izsaka
nu latvju tautas gribu!
Skan taures skaņas, dziesma vēsta prieku,
Uz visiem ceļiem veras ļaužu skats,
Un jūsma liela visos ir par lieku:
Nāk Vadonis nu, tautas saimnieks pats!
Ar viņu virsaiši no tālas Senlatvijas:
Lūk, ķēniņš Namejs, Viesturs, Imants drošs,
Ap pieri viņiem kviešu vārpas vijas
Un acīs uguns kvēlo dzidri spožs!
Lūk, Baltais ģenerālis, lielo cīņu tulks,
Un dižais Tālivalds, un Rūsiņš stalts,
Aiz viņiem vesels seno karotāju pulks,
Kam priekšā plīvo karogs sarkan-balts!
Nu latvjiem vēlēta ir dievu balva,
Ko mūžos auklējis sens varoņa gars možs,
Zeltkviešu vārpu vaiņagotā galvā
Par tautu Vadonis stāv liels un drošs!
Staburags neraud
vairs vakara miglā,
Daugava lejā
uz jūru steidz žigla,
Viļņi dzied latviešu
brīvības dziesmas,
No kalna uz kalnu
sasaucas liesmas.
Veļi ar dzīvajiem
sēstas ap galdu,
Iebaudot raušus un
miestiņu saldu.
Svētku līgsmība
visiem mirdz sejās,
Priecīgās pārrunās,
rotaļās, dejās.
Priecājas zemgaļi,
latgaļi, kūri,
Visiem ir izkulti
raženi pūri . . .

A. Goba.

Druvu auglības nesējs Jumis

Līdz ar mūsu nacionālās dzīves nostiprināšanos un paplašināšanos — ceļas augšā arī pusaizmirstie latviskie svētki, atmostas tradicijas, kas bijušas mūsu ciltij gadu simteņus un tūkstošus. Šovasar mēs daudz runājām par Jāni un viņa dienu nosvētījām spožāk nekā agrākajos gados. Tagad, rudenim nākot, mēs atminamies druvu auglības nesēju Jumi. Viņa daudzināšanai Koknesē svētki. Šo svētku atbalsis dzirdēsim visos novados, ja ne šogad, tad nākošos gados. Appļāvības celsies augšā katrās mājās.

Ka pēdējos gadu desmitos tālu mēs atklīduši no sava vecuvecā latviskā ceļa, to rāda arī šis gadījums. Dzird jau dažkārt jautājam: kas ir Jumis un kā viņu daudzināt? Lauku ļaudis atbildēs, ka „jumis" jeb „jume" ir — divas vārpas uz viena stiebŗa, uz viena salma, vai divi linu stiebri, kas saauguši kopā, vai arī ceriņu zieds ar vairākām kā parasts ziedlapiņām. Šo pēdējo sauc arī vienkārši par laimi („Es atradu laimi!"). Pilsētniekam dažkārt nebūs pat šādas atbildes. Tikai vecāki latviešu cilvēki zinās vairāk. Dzirdēdami šo jautājumu — viņi nogrims atmiņās, un viņus apciemos tēli no pagātnes — no pašu jaunības, no tēvu un vectēvu laikiem. Viņiem liksies, ka ietu gar zeltainu druvu, kas gaida pļāvējus, un viņu dvēselē pamodīsies atkal lielā godbijība pret druvu zeltainā brieduma nesēju.

Kas ir Jumis, kas ir pats Jumis, bet ne tikai viņa zīme — nupat minētā divvārpa, vai kopā saauguši stiebri, vai bagātāks ziediņš? Tautas dziesmas — latvisko atziņu pamatraksti — tiešu atbildi uz šo jautājumu nedod. Mūsu tautas dziesmās atrodam tikai dzejisku vēstījumu par Jumja darbu un par viņa atnesto svētību vispār, un vēl jo vairāk — par latviešu dažādām izdarībām un parašām Jumi pieminot un daudzinot. Bet pirms apceri turpinām, iepazīsimies vismaz ar šīm nedaudzajām tautas dziesmām:

Ej, Jumīti, nu uz lauku,
Gaŗu ziemu izgulējis,
Sāci jaunu vasariņu,
Svētī mūsu labībiņu!

Jumīšam kreklu devu,
Jumja mātei paladziņu,
Lai tie man šito gadu
Gaŗus linus audzināja.

Jumīts veda Jumaliņu
Rudzu ziedā vizināt,
No kalniņa lejiņā, —
Kūpēt kūp kumeliņi.

Jumīts piešus kaldināja
Tīrumā uz akmeņa,
Ka varēja stalši braukt
No rijiņas klētiņā.

Es redzēju vecu, vecu
Pa vecaini staigājot.
Vai tas bija miežu Jumis
Dzeltēniem zābakiem?

Eita visi nu uz lauka
Jumi ķert tīrumā;
Kas saķēra rudzu Jumi,
Tam būs laime citu gadu.

Lai nāk pats saimenieks
Jumja ņemtu tīrumā;
Ja nenāca saimenieks,
Lai līgoja tīrumā.

Lielu, platu baru dzinu
Pār bāliņa tīrumiņu,
Gribēdams Jumi ņemt,
Lai projām neaizbēga.

Ņem, bāliņ, sirmu zirgu,
Apjāj savu tīrumiņu,
Lai Jumīti tu saņemtu
Tīrumiņa galiņā.

Bēdz, Jumīti, bēdz, Jumīti,
Jaunas meitas tevi dzen!
Ja nevari citur bēgt —
Bēdz gubiņas galiņā.

Bēdz, Jumīti, bēdz, Jumīti,
Jauni puiši tevi dzen!
Ja nevari citur bēgt —
Bēdz klētiņas cekulā.

Visu dienu Jumi dzinu
Pa lielo tīrumiņu;
Nu sadzinu, nu panācu
Tīrumiņa galiņā.

Kur, Jumīti, tu gulēji
Šo gaŗo vasariņu?
Tīrumiņa vidiņā,
Zem pelēkā akmentiņa.

Ne vienam tā nebija
Kā tam rudzu Jumīšam:
Pirtī vien izapēra,
Atkal līda tīrumā.

Jumīts kliedza, Jumīts brēca
Tīrumiņa galiņā;
Atsaucās jumalēni
Arodiņa dibenā.

Sasienam i rudzu kūli,
Sasienam i miežu kūli,
Sasienam i arājiņu
Ar to miežu pļāvējiņu.

Atcel vārtus, māmuliņa,
Pašai bara vedējai:
Nav Jumīti atstājusi
Viņā lauka galiņā.

Nāc ārā, talkas māte,
Kur es likšu Jumja kroni?
Vai pie sienas klētiņā,
Vai tavā galviņā?

Cep, māmiņa, kviešu maizi,
Dari saldu alutiņu,
Nu sanāca tavi bērni —
Jumiķīti saņēmuši.

Jumītim klaipu cepu
Triju rītu malumiņu;
Ne deviņi nevarēja
Jumja klaipu kustināt.

Ai meitiņas, ai meitiņas,
Piniet jumi pīnītē;
Sapinušas pārsviediet
Pār vizuļu vainadziņu.

Kur tu brauksi, rudzu Jumi,
Seši bēri kumeliņi?
Laukā braucu ziemu mist
Apakš zaļas velēniņas.

Jumītim klēti taisu
Deviņiem apcirkņiem,
Ka varēja ielīgot
Ar visām galviņām.

Kas piesēja melnu zirgu
Pie bāliņa klēts durvīm?
Jumja māte piesējusi
Sēklas dzina klētiņā.

Ai Jumīti, akotīti,
Gan līgoji druviņā,
Līgo manā klētiņā
Līdz citai vasarai.

Jumu jumu vārpas auga,
Jumī jauni cilvēciņi;
Dancos mani kumeliņi,
Kad es braukšu precībās.

Še nu ir piemēri, kā latvietim dzejiskā iztēlē rādījās Jumis un kāda nozīme bija arī viņa zīmei (kronim), ko atrada druvās. Nu redzam, ka Jumis ziemu pavada vai nu klētī, vai arī tīrumā velēnā. (ziemas rudzu un ziemas kviešu Jumis). Klēts daudz biežāk pieminēta, jo labības lielākā daļa atrada vietu klētī. Pavasarī Jumis iet laukā, iet druvā — nest tur auglības un brieduma spēku — Dieva svētību. So druvu audzelības labumu cilvēks solās nepiemirst, apveltīdams ir Jumi, ir Jumja māti. Līdz ar dabas atmošanos arī Jumis nomodā par visām norisēm druvā. Rudzu zieda laikā viņš vizina Jumaliņu, priecājoties par dabas kuplumu. Drīzi pēc tam Jumis jau kaldina piešus, lai varētu stalti braukt no tīruma rijā, no rijas klētī. Sākas pļaujas laiks — sākas nemierīgas dienas arī Jumim un viņa saimei. Pļāvēji cenšas viņu noķert, lai vairāk būtu svētības. Pat viņa tuvums dod savu tiesu labuma, pat pieskāršanās nes svētību. Jumis taču ir pati audzelība, un patīkami atrast viņa zīmi — divvārpu, divstiebru. Īpaši pašam saimniekam vajaga būt tīrumā, vajaga censties pašam pirmajam ieraudzīt un saķert Jumi. Pēdējo tīrumu pļauj ar steigu, ar nemierīgu sirdi gaidot Jumja parādīšanos. Bāliņš ņem zirgu un apjāj tīrumu. Līdzcietīgā sirds vēl skubina Jumi izbēgt — vai nu gubiņas galā, vai klēts cekulā; bet tas ir vairāk dziesmas dēļ. Jumis paliek turpat tīrumā, tikai ne jau viegli dodas rokā, vērojot, kurš pļāvējs būs čaklāks, kurš strādīgāks. Vēl Jumītis nokliedzas laukiem tukšiem paliekot, un lūk — atsaucas jumalēni jau klēts arodā; tur ir agrākā kūluma graudi jau sabērti. Tad pļaujas laikam beigas, un tad Jumim ceļš uz riju un klēti. Vēl īsa apcere, kur gan Jumis vasaru gulēja? Kur gan citur, kā druvā pie augošās un briestošās labības. Pļāvēji atraduši Jumja zīmi — jumi, un ja nav gadījies atrast, tad sasien vairākas vārpas kopā, vai arī pēdējo kūlīti uzskata kā Jumja zīmi. Pļāvēji nāk mājās, visiem prieks par padarīto darbu, prieks par Jumja svētību. Jumja kroni, kas nes līdzi svētību, liek saimniecei galvā, vai arī nes un novieto klētī. Jaunas meitas viņu met pār vainadziņu, lai auglības un brieduma svētība pār viņām jo drīzi izlietos. Saimniece izcepusi īpašu Jumja klaipu. Pa kulšanas laiku te pie piedarba, te atkal pie klēts redz Jumja vai Jumītes zirgus. Tur labību ved. Klēts jātaisa deviņiem apcirkņiem, lai visu svētību godam novietotu. No tīruma Jumis nu mājās, tur ziemu pavadīs, dodams savu labumu cilvēkiem, lai arī viņi izjustu auglības spēku, lai rastos jauni pāri, jauni jumji ļaužu pulkā, lai vairotos cilvēku cilts.

Citētās tautas dziesmas un šis īsais raksturojums uzrāda tikai dažas svarīgākās sastāvdaļas senajā Jumja ceremonijā. Še teikto parasti papildināja, paplašināja, ar zināmām variācijām katrā atsevišķā mājā. Tā Jumis ik gadus nāca latviešu sētās ar saviem bagātajiem pļaujas svētkiem, ar priecīgu seju, ar mierīgu runu, lai ļaudīm būtu priecīgs un paļāvīgs prāts rudens un ziemas laikam, un lai viņi gaidītu gadskārtā atkal mīļo viesi.

Pēc šī vērojuma dainās varam mēģināt pateikt, kas ir Jumis. Jumis ir druvu auglības nesējs. Jumis ir mūsu druvu svētības simbols. Jumis ir dīgšanas, augšanas un nobriešanas brīnuma vēstītājs. Jumis ir dievišķais sūtnis dabā, kas nepaiet arī cilvēkiem garām. Pār visu ir Dievs, un daba ir dievišķās Zemes Mātes Māras rokās, bet Jumis ieliek cilvēka rokās dienišķo maizīti, lai latvietis būtu paēdis, vesels un stiprs un lai varētu veikt citus uzdevumus pasaulē.

Jumi daudzina rudenī, jo tad viņa darbības svarīgākais posms noslēdzies, lai atpūstos ziemas laikā, lai it kā pamirtu un sastingtu, lai klusi gaidītu jaunu pavasari un jaunu augšanas laiku.

Dīgšana, augšana, nobriešana un sataisīšanās atkal jaunai augšanai — brīnišķs process, ar prātu neaptverams, neizdibināms. Zinātne šai noslēpumā nav varējusi iespiesties, augšanas brīnumu nav varējusi izskaidrot, bet gan tikai novērot un savā valodā aprakstīt. Ja mūsu sencis šo pašu Jumi — šo pašu druvu auglības spēku — daudzinājis citiem vārdiem, un ja jēdzienu vietā licis simbolu un dzejiskus tēlus, tad mēs nebūt nevaram teikt, ka viņš bijis tālāk no pašas būtības, kā mūsu laiku zinātnieks. Viņi abi vispār vērojuši tikai parādības, bet pret būtību palikuši izbrīnā, godbijībā, labāk klusējuši, nekā augstprātīgi lielījušies.

Rudenī, kad druvas kļūst zeltainas, kad izkaptis skan un mašīnas tarkšķ, kad svētību jūt ikviens un pati daba laimīgā mierā noskatās uz Dieva devumu, zemkopja sirdi sagrābj pateicības jūtas un liels prieks, un viņš grib daudzināt ne tikai tālo, bet arī tuvo. Tad viņš daudzina Jumi — druvu auglības nesēju, dievišķo sūtni pie arāja Latvijas laukos. Tā radās Jumja svētki — Apjumības. Pats Jumis līdzi svin šos pļaujas svētkus.

Mūsu folkloras un tradiciju pētnieki lūkos savākt visas vēl uzglabātās ziņas par bijušo paaudžu attiekšmēm pret Jumi. Tur atkal un atkal radīsies jauni ierosinājumi. Bet arī tagad varam šad un tad iejautāties: kā mūsu dienās daudzināt Jumi, kā viņam rīkot svētkus, kā simbolos, kustībās izteikt viņa būtību un nozīmi cilvēku dzīvē?

Jumja svētkus — Apjumības — var sarīkot šaurākos un plašākos apmēros. Var ievērot šo veco tradiciju tikai savās mājās, bet var arī uzvest kā mistēriju ar plašu ļaužu masu piedalīšanos. Tad viss svētku gājiens būs stilizēts, iepriekš apdomāts, nogludināts, būs ir brīvdabas izrāde, ir svinīgs Dieva daudzinājums.

Jumja mīkales (mistērijas) galveno pavedienu mūsu dienās varam iedomāties šādi. Plašās brīvdabas skatuves kreisā pusē ir pēdējā nepļautā druva, labajā pusē — mājas pagalms, vārti un klēts. Pļāvēji un pļāvējas dziedādami sanāk druvā. Saimnieks vai arī vectēvs paskaidro jaunajiem Jumja nozīmi un turpmāko izdarību pamatus. Jo vairāk darbs tuvojas beigām, jo steiga lielāka un pļāvēji uzmanīgāki, satrauktāki. Savāds priecīgs pacilājums, bet arī bažas. Jumi vajaga ieraudzīt un godam saņemt, bet Jumis var arī izvairīties, un līdz ar to var samazināties druvas auglība un svētība. Jumja vieta druvas galā, vai pie kāda akmens. Saimnieks rūpīgs, visi vērīgi. Pļaujot atrod jumja zīmi — divvārpu, atskan priecīgas gaviles, cerības pieaug. Kuram pļāvējam neizdodas atrast divvārpu, tas sasien vairākas vārpas kopā par mākslīgu zīmi. Vairs palicies tikai mazs gabaliņš. Nu saimnieks aicina Jumi parādīties, lūdz nebēgt. Tad visi pļāvēji sauc un aicina, solīdamies pagodināt, pacienāt, stalti vizināt, sagādāt labu ziemas mītni klētī, bagātā arodā, pat jaunu meitu pūrā. Jumis vēl nerādās, vēl vairās, vēl grib bēgt, jo īsta laime cilvēkam iegūstama tikai neatlaidīgā darbā un izturībā. Jauni solījumi no saimnieka un saimes puses. Beidzot viņš parādās — Jumis, tad arī Jumīte. Pļāvēji satrūkstas, juzdami tuvumā neizprotamo, bet tomēr neapšaubāmi esošo. Jumis pats cienīga saimnieka izskatā, Jumalīte — saimniece. Rudens un dru-

Jumja ķeršana.

vu zelts jūtams viņu skatā, auglības, bagātības zīmes, bet arī lielā dabas vienkāršība un mūžības atspīdums. Viņš pats sākumā paskarbs, bet tomēr gādīgs tēvs saviem bērniem — visiem lauku ļaudīm, visiem, kas saistīti ar druvu likteni. Juma māte laipnāka. Jumalēni — graudi — veselīgu bērnu bars. Saimnieks un pļāvēji tuvojas Jumim, sveicina viņu, lūko pieskārties. Pušķo viņu vārpām, pušķo saimnieku. Meitas un puiši pušķo vieni otrus, tā savstarpēji izdaloties svētību. Saimniekam apliek vārpu jostu, liek vārpu vaiņagu galvā. Jumis izsaka prieku un pateicību par ļaužu veiksmīgo darbu druvā.

Sākas svinīgais brauciens uz sētu. Viss izrāda druvu auglību. Lai brauciens būtu garāks, lai varētu izdziedāt vairāk dziesmu, no skatuves kreisā stūra gājiens un braucēji dodas apkārt skatītāju laukumam, lai nonāktu skatuvē no otras puses — pie vārtiem, pie pagalma. Jumis un Jumaliņa ratos, arī mazie jumalēni sabirst kā graudi ratos, pārējie barā dodas atpakaļ. Pavadoņi cenšas iet pāros, tā simbolizējot jumi cilvēku starpā. Ļaudīm zemkopības rīki, zemkopības simboli. Dziesmas, jautrība, gaviles.

Pie vārtiem sagaida saimniece. Viņa izcepusi lielu jumja klaipu. Pacienā no tā Jumi, Jumīti, visus citus. Arī alus netrūkst. Saimniecei nodod jumja vārpas, pušķo to, apdzied. Saimniece savukārt apdāvina Jumi un Jumīti. Gājienam pievienojas arī veļi, jo viņu sakars ar dzīvajām paaudzēm nav sairis.

Tad pie klēts, kas varena un latviskā stilā, solās Jumi un Jumīti nepiemirst, ēdot maizīti pieminēt ne tikai visa devēju Dieviņu, bet arī brieduma atnesēju Jumi. Saimnieks slavina savus palīgus darbā — saimi. Saimei savukārt labi vārdi saimniekam par gādību un rūpību. Viņi atminas arī lielo visas valsts saimnieku un viņa gādību par zemniekiem. Jumis atbild: zemnieks ir Dieva pirmais un tuvākais palīgs, viņa darbs svētīgs. Tad atvadīšanās. Jumis solās citu gadu atgriezties un būt nomodā par druvu svētību, par pašu cilvēku labumu.

Sākas ļaužu mielasts un dzīres, dejas un rotaļas, dziesmas un mūzika, jautrība un laime.

Šo darbības kodolu var visādi papildināt, appušķot, līdz tas apaug ar skaistu un dzīvības pilnu miesu, līdz gars sāk pulsēt viņā. Un tā kā Jumja vārds pēc

satura radniecīgs jēdzieniem „vienot, saistīt vienībā“, tad viņa darbību viegli paplašināt un attiecināt uz visu tautu — valsts apmērā. Jumis tā kļūst par visas mūsu lielās saimes ideālu gādnieku un saimnieku. Viņa atnestais druvu briedums paplašinās par visas mūsu tautas nobriedumu. Ja tradicijas vispār ir viens no stiprākiem tautas vienotājiem, stiprinātājiem sadarbības tikumā, tad Jumis ar savu mistēriju iegūst jo īpašu un lielu nozīmi.

Mums jāatminas Jumis, mums viņš jāaudzina, jo citādi paiet mums garām labas lietas, paiet mūža dienas, bez dievišķā apmirdzējuma, un cilvēks bauda lielus labumus bez īstas vērības un tādēļ dažkārt arī bez īstas svētības. Jumis mums liek to atminēt, apcerēt, savā sirdī uzņemt, liek mums druvu briedumu saņemt ar pateicīgu un priecīgu sirdi. Tā mūsu mūžs pieaug raženumā, tā mēs tiekam paši labāki un visa mūsu tauta mīļāka dievišķai Laimai.

ALEKSANDRS GRĪNS

DEBESU UGUNIS

(5. turpinājums.)

Jau otrā nakts, kopš divas latvju rotas stājušās vecās vācu pozicijās pie Olaines.

Salti mirdz retās zvaigznes. Bālidzeltēns mēness pavīd un atkal zūd aiz baltām mākoņskrandām, un sarmas pilni atviz šosejmalas bērzu zari, kad viņus skar no jauna gaisīgais mēnešgaismas atmirdzums.

Klusums, kam nava gala, nolaidies pār sasalušo zemi. Pat suni nekur nedzird rejam, gaisā nav nojaušams nakts putna lidojiens, un klusuma un sniega pilni stiepjas uz Rīgas pusi purvu sili.

Kā balts milzu durklis, kas pavērsts uz to pašu debesmalu, aizstiepjas šoseja, visa atvizēdama mēnesnīcas bālganumā, mirusi un klusa. Un nedzirdami vieglā gaitā skrien pa viņu mainīgās un biklās mākoņēnas.

Un tomēr, šis klusums jau ir tik liels, ka liekas skanam, šķiet draudu pilns. — No labās, no kreisās puses ir atnākušas Jelgavas un Misas sargātājiem ļaunas vēstis:

6. janvāra rīta ausmā pie Vecmuižas no jauna sakauts landesvērs. —

Norūdīts daudzās kaujās, nāk zemē iekšā sarkano strēlnieku karaspēks. No viņa triecieniem viegli jūk smagi apbruņotie vācu zemessargu vadi.

Dzelzu brigādes rota aizbēgusi pati pirmā, tāda ir vispēdējā vēsts, kas pienākusi vienlaikus ar mēnesnīcas bālidzeltēno mirdzumu. —

Kur palikuši landvēristi, kuriem bija uzdots apsargāt Jelgavu no austrumiem, tas nava zināms. Un tā tad, sarkanajiem ceļš uz pilsētu jau vaļā. Divām rotām, kas sargā Jelgavu no Rīgas puses, var drīz kļūt nogriezts atkāpšanās ceļš.

«Lai velns parauj tos vācu puišeļus», sirdās pie sevis kaprālis Daugulis. Atslējis šauteni pret plecu, šosejas grāvja malā sēdēdams, viņš īgni berzē plaukstas. «Un kādus gan viņiem sadeva ieročus!»

«Kā tad,» atsaucas no šosejas viņas malas seržanta Kamoliņa balss, un no tās var manīt, ka runātājam piesitušās žāvas. «Stāsta, ka katram pusducim mūsu friču Vācijas friči iedevuši vienu smago ložmetēju.»

«Ko ložmetēju! Katram landvēristu kālam viens smagais lielgabals,» ieņūcas pa kreisi puspikta un reizē ņirgu pilna balss, atnākdama no bērza stumbra ēnas.

«Ko tas nu šiem gan līdz?! Pametīs vēl tāpat, kā viņnedeļ to bateriju pie Inčukalna,» žāvadāmies un rāmi atteic Kamoliņš. — Un aptrūkst valodas šosejas sargiem.

Salst, bāldzeltēni vizmo mēnesnīca. Un klusums ir tik liels, ka būtu dzirdams pat pūces spārna vēds.

«Tāds klusums nav uz labu», ieminas pēc laba brīža balss, kas teikusi, ka katram landvēristu kālam dots savs lielgabals.

«Skat nu, kur radies pareģis», ieņūcas Kamoliņš, bet runātājs, kuru pa pusei sedzis bērza stumbrs, pa pusei stumbra ēna, mierīgi turpina:

«Gan paši redzēsiet. Tāds klusums nozīmē, ka kaut kur savārītas ziepes.»

«Tās jau friču puišeļi vakarrīt pie Vecmuižas.»

«Nu, būs vēl citur ar'. Es jums saku, pēc tāda klusuma vienmēr iznāk atkāpšanās ar ieskriešanos.»

Nakts lēni velkas pretī rītam. Un dienā tiešām pienāk atkāpšanās vēsts:

Uz Iecavas upi, lai būtu tuvāk Jelgavai.

Ienaidnieks jau pie Garozas un Bauskas, arī Tukuma. Un liekas, ka no Rīgas, kur sarkano štābs, jau tiecas apņemt Jelgavu un viņas sargus gaņi izstieptas asiņainas rokas. —

Viena zogas uz priekšu gar jūrmalu; otra no austrumiem, no Zemgales rītpuses purvainajiem siliem. —

Lai izbēgtu šo roku skāvienam, vācu štābs lielā steigā dod savām daļām atkāpšanās pavēli. —

Jāatkāpjas pa to laiku, kamēr latvji apsargās Iecavas tiltu. —

Tak jau nākošā naktī sarkanie strēlnieki iepretim Garozai pienākuši turpat pie Lielupes. Un pulkvedis Kalpaks liek arī savām rotām doties atpakaļ — uz Jelgavu, ko aizsniedz saltā janvāra rītā, kad Vācijas vācu pēdējās daļas patlaban aiziet projām no vecās hercogu pilsētas.

Jelgava ietinusies ugunsgrēku dūmos un eksploziju dārdoņā. Dobjus grāvienus mana visās malās.

Tur strādā dinamīts, ko vāci, aiziedami, palikuši zem savu pusiztukšoto noliktavu sienām.

Ak, sarkanie tagad iet pa vācu pēdām žiglāk, nekā tas bija norunāts.

Noruna, kuŗas mērķis — izrakt kādai jaunai valstij drošu kapu.

*

Cauri pilsētas ielām, kuŗas bruģis dimd no maršējošām kājām un sprādzienu duņas, uz vakarpusi virzās latvju bataljoni.

Jau gaiša diena, laiks ir dzidrs un vēss, un retie ielu gājēji pavada aizejošos gan bikliem, gan nikniem skatiem, un naida pilnas acis jaužamas aiz daudzu logu stikliem.

«Baltgvardi!» «Nolādēto vāciešu kalpi!» «Skrien līdzi baroniem un prūšiem!»

«Lai, biedri — Jelgavā nāks iekšā darba tautas kaŗaspēks!»

Nepacietīgākie sarkano strēlnieku sagaidītāji jau paņēmuši rokās šautenes, — vēl vakar, aizvakar tepat Jelgavā pirktas no vācu kareivjiem. Un dungo meldiju, kuŗas vārdi stāsta par pēdējo kauju, un uzvaru, kas it kā nākšot līdž ar viņu.

Pēdējās kaujas kārotāji vēl neuzdrošinās atklāti parādīties uz ielas, — par daudz vingrā gaitā, šauteņu stobriem mirdzot rīta saulē, pa ielām maršē projām baltgvardistu kaŗaspēks.

Kam tīšā nāvē skriet, ja gluži labi var šaut mugurā, slēpies aiz mūŗa stūŗa?

Jo tuvāk latvju rotas nāk Dobeles vārtiem, jo niknāk sāk ap viņām sprēgāt neredzamu šauteņu guns.

Taisnību sakot, neredzami ir tikai paši šāvēji. No māju šķorēm, jumtu lodziņiem un sētu žogiem lien ārā stobri, raida lodes.

Tak tēmētāji slikti, — vai nu tiem steigā trīc rokas, vai pirkstiem pavēl drebēt zemapziņa, — ar mulsināto prātu dažam varbūt cīnās sirdsapziņas balss, —

Kas dzen projām šos pašu zemes kažociņos tērptos latvju jaunekļus un vīrus, liek viņiem aiziet projām no pilsētas, kurā tak sataisās nākt iekšā tautas sengaidītais strēlnieku kaŗaspēks?

Vai tiešām tā ir mīlestība uz vāciešiem, no kuŗiem ikviens no dzimšanas jau latvju ienaidnieks?

«He, biedri, jaunu patronu tik stobrā, — tur aiziet tautas atkritēju kaŗaspēks, baronu kalpi!»

Atkal sprakst šāvieni, kas raidīti no paslēptuvēm, un atkal apstājas pirksti, kas satvēruši aizslēgus, sadreb un nevīļus slīkst lejup slepeno šāvēju ieroči, ausīm uztveŗot līdz ar soļu ritma dimdēšanu, senlaicīgas dziesmas melodiju:

Tas nav viegls darbs — stūrēt ar kārti pa ledus virsu lielgabalu.

«Kaut klints un akmens
šķeltos —
Mēs tomēr droši celtos!
Prom jaunekļis ar vēja
spārniem trauc,
Kad Tēvija to brīves kaŗā
sauc!»

Cauri elsojošiem dinamīta grāvieniem un sausajiem šauteņu sprakstiem plūst, viļņo vecās dziesmas meldija, pilna spara un apņemšanās špītēt nāvei un liktenim. Un lielā kaŗa invalidam - strēlniekam, kas kāpis mūŗa nama bēniņos kopā ar citiem, gados jaunākiem, lai apšaudītu tautas atkritējus, izkrīt no rokām šautene, un rokas ieķeŗas vāciešu gāzu izēstajās krūtīs.

«Kas jums, biedri?»

«Nekas... Es tikai... To dziesmu reiz dziedājām arī mēs. Nāves salā un pie Ķekavas.»

*

Noledojis Dobeles lic ceļš. Pāri tā viltīgajam glumumam putenis izbārstījis plānu sausa sniega kārtu. Tak viņas baltumam, kas put kā pelni, ātri skrien cauri kājas, un slīd un klūp. —

«Tā jau gatavā dejas zāle, ne ceļš,» jokojas Leimanis. «Skat, Kārlis nupat dejo čardašu,» viņš skaļi vīpsno, redzēdams, ka Maizīts, priekšā soļodams, klūp un tikko noturas uz savām tievajām kājām. Bet vīpsnojiens pārtrūkst uz lūpām, smējējs pats slīd un krīt, un pukodamies pieceļas. —

«Gatavais suņa ceļš, ne iešana. Tad jau labāk kātot pa sasalušiem arumiem.»

Sen apklususi dziesma, krūtis smagi elš. Sviedriem nolāsojušas pieres, slapji matu cekuļi izlīduši ārā no bruņcepuŗu un jērenīcu apakšām. Un vēl un vēl dažs slīd un gāžas zemē, nožvakstinādams bisi, grūzdams klusu lāstu.

Ēst arī gribas. Jelgavā jau redzēts pusbads, trūcis maizes. —

Kā paša Dieva sūtīti, rotām pagadas ceļā augsti kaŗa rati, kuŗus kučierē divi veci vācieši. Pirmās rindas sākumā kurn, — tie vācieši ar savu ori aizņemot bataljonam ceļu. Bet tad dažas nāsis ir uztvērušas maizes smaršu, un piktums izgaist, it kā to būtu aizpūtis acīm neredzams sniega putenis.

Pāris veiklākie tūliņ tiek ar večiem draugos. Uz sasmēķēšanas pamatiem visupirms. Un kā lai citādi sasmēķē ar braucēju, ja ne uzrāpjoties pie viņa augšā, iekšā ratos?

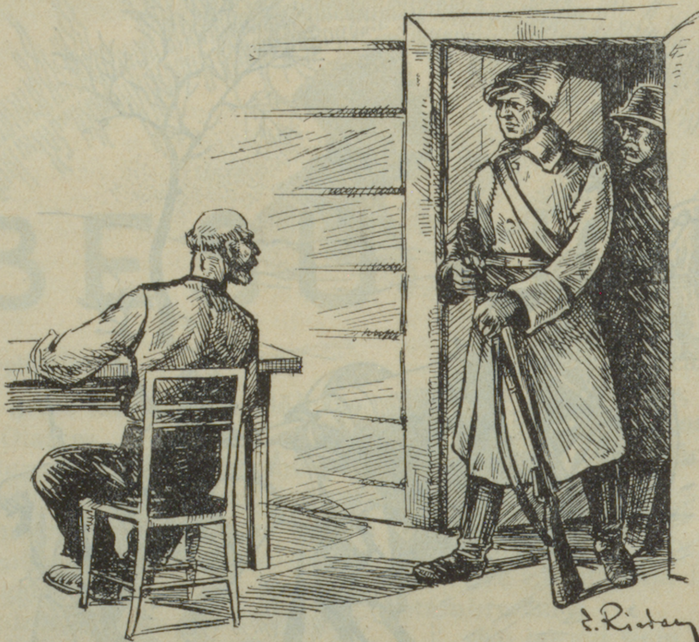
Ratos kāpējiem gadas līdzi ruma pudele. Ratu vadītājiem aptītas ausis, augstu saceltas mēteļapkakles, un tā saģērbtam braucējam, piedevām vēl pietikušam pie pudeles, ir ļoti grūti manīt, kas notiek ar tā vezumu.

Ratu riteņi dārd uz ledus, paši rati svaidās, un no tiem klaudzēdami lido sniegā ķieģeļveidīgie vācu kaŗa maizes kukuļi.

Lido un pazūd kājnieku rindās. Un drīz jau viņās mana gremojošas mutes, smaidīgākas nu paliek daudziem sejas, no kuŗām gaisis izsalkuma īgnums, uz laiku zudis ceļa gurdenums. —

Maizes vezums, palicis krietnu tiesu vieglāks, nogriežas sānis, un maršētājiem atkal priekšā ratu neaizņemts ceļš. Tak jau pēc maza brīža padzird jaunu, šoreiz smagāku dārdoņu.

«Brauciet labāk tieši pa grāvi, ja neprotiet pa ceļu braukt,» sirdās kalpakieši, panākdami landesvēristu bateriju.

„Tā būs čomīgāk", viņš noteic, atvērdams durvis.

Patiesi, tās gaita modina aizdomas, ka braucēji nevar un nevar izšķirties, vai tiem braukt pa ceļu, vai laisties grāvī. Un lielgabalu stobri ir kā suņu astes, kuŗu īpašnieki luncinājas. —

«To vell ceļš sliden kā glas — nemaz pabraukt,» notvīcis taisnojas pavisam jauniņš artileristis, un vaigu galos viņam aizdomīgas ledus lāses, kas izskatās kā tikko raudātas un turpat sasalušas asaras.

«Lai tas jaunskungs brauc grāvī un gaida, kamēr tiekam gaŗām,» Daugulis nevar nociesties. «Tādam jau jājāj vēl uz vella pēdas, nevis lielgaballa.» —

«Tikai ka grāvī,» flegmatiski piebalso Kamoliņš.

«Mīļ draugs, palīdzet, — mēs ņetēk uz to priekša.» —

«Tad paliec pakaļā,» kāds saka, vēl kāds nosprauslojas. Tad mēļotāji paliek klusi, atkal slēdzas rindas, jo pie nelaimīgās skolnieku baterijas patlaban pienācis latviešu bataljona komandieris.

Viņš veŗas apkārt pētījošu skatu. Tad mana ceļmalā sakŗautu resnu kāršu rindu, pamāj saviem ļaudīm ar ceļa spieķi. Tie saprot, un pēc dažiem mirkļiem katram lielgabalam ir stobrā bāzta krietni gaŗa kārts. Pie tām ķeŗas katrai klāt savs desmits kareivju, un viņu stūrēta, baterija sāk dārdēdama tālāk virzīties pa lielceļa ledu.

Tas nav viegls darbs, — stūrēt ar kārti pa ledus virsu lielgabalu, kaut arī kārtij pieķērušies klātu stipri vīri. Un Daugulim drīz paspŗūk lāsts:

«Lai ratā! Kāda vella dēļ mums, latviešu cilvēkiem, te jāstaipās? Tie tak friču, ne mūsu lielgabali!»

«Tā nu gan ir,» kaprālim blakus ieminas rāma balss. «Bet pagaidām mums un taviem fričiem ir kopējs ienaidnieks, kam šaus virsū arī šis lielgabals,» nosaka tā pati rāmā balss. Un kaprālim ieplēšas acis un aizraujas elpa, redzot, ka viņam blakus palīdz stūrēt lielgabalu pats bataljona komandieris.

Ar katru dienu tālākā top Jelgava, bezgala tāla jau šķiet Rīga. Visapkārt sniegi, sals un salta naida pilnas sētas.

Un izsalkums vienīgais aizgājēju draugs, kas uzticīgi iet tiem blakus.

Atkal nav maizes, pat par naudu nevar dabūt pirkt.

Mājās, kur kareivji iet meklēt maizi, sētas ļaudis vispirms lūko tos iztaujāt, kas īsti ir šie neredzētie ciemiņi. —

«Vai jūs jaunskungi, ejiet kopā ar vāciem, vai esiet latviešu strēlnieki?»

«Mēs esam Latvijas armijas kaŗavīri.»

«Ak tā —»

Vīlušās sejas, salti kniebjas lūpas, kuŗās tikko bijis redzams laipns smaids. Un vaicātājiem tumšākas šķiet paliekam pat acis:

«Ak tā, — ņē, maizes mums nav. Prasait saviem draugiem vāciešiem, — tie mums atņēma visu kūlumu.»

«Rauj kociņš,» saka Leimanis, — «ja tie zemgaliešu saimnieki taupa savu maizi sarkaniem, tad uzdosimies par sarkaniem.»

Abi ar Lazdu tie iet pirmās ceļmalas mājās iekšā, un Leimanis uz sliekšņa steidzīgi izrauj no jērenīcas apakšas savu dzejnieka cekulu:

«Tā būs čomīgāk,» viņš noteic, atvērdams durvis, un tad noprasa saimniekam, vai tuvumā neesot pamanīti baltie.

«Vai die, tad jau jūs, laikam, būsiet strēlnieki?» Ienācējus priecīgi apstāj sētas ļaudis.

Lazda cieš klusu, kodīdams lūpas, un Leimanis pasteidzas atbildēt:

«Strēlnieki, kā tad.»

Sētas ļaudīm tūliņ atveŗas mutes un sirdis. Aizgūdamies, cits par citu, tie steidz stāstīt, kur vēl manītas vācu daļas.

«Vēl nupat, priekš kādas pusstundas aizgāja pa ceļu gaŗām uz Auces pusi baltie,» smaidīdams stāsta pats saimnieks, miesās apmeties vīrs. «Runāja latviski, nebija vāci, bet vāciešu draugi. Turoties ar kungiem uz vienu roku.»

Maize nemaz nav jālūdz, sen gaidītos strēlniekus saimniece pati lūdz pie galda, kuŗš jau apklāts, apkŗauts kurzemnieku virtuves brīnumiem.

Kad medum, sviestam, šķiņķim, olām, pienam parādīta visa cieņa, un arī somās šis tas ielikts ceļam līdz, ciemiņi tencina un prasa, cik jāmaksā.

Saimniecei, tāpat saimniekam ir apvainotas sejas.

«Kā lai kurzemnieks ņem naudu no izsalkušiem pašu zemes glābējiem?»

«Mēs esam redzējuši no vāciešiem tik daudz pārestību un laupīšanu, ka gaidam glābiņu tikai no strēlniekiem. Tāpat jau domā visi mūsu puses ļaudis,» saka saimniece, kuŗai acis jau palikušas valgas.

Leimanis tencina vēlreiz, tad saka:

«Ja, vai ziniet — mēs nemaz neesam sarkanie strēlnieki, mēs esam Latvijas nacionālās armijas kaŗavīri.»

Saimnieks kļūst bāls, saimniecei ieplešas acis un iesāk drebēt lūpas. Saimes ļaudis klusiņām izslīd no istabas.

«Nu jau mani, laikam, nošaus?» saimnieks ierunājas aizžņaugtā balsī. «Ļoti lūdzu piedot. Es nezināju, ka —»

«Ja, mēs redzam, — cēsinieku virsleitnants to pārtrauca, «ka jūs nekā neziniet, kas ir Latvijas valdības mērķi, un par ko cīnās viņas kaŗaspēks. Jūs neziniet, ka mēs tikai citu ienaidnieku spiesti, pagaidām ejam kopā ar vāciešiem, un ka šie citi ienaidnieki, — varbūt, jau rīt vai parīt viņi jums atņems visu un pašu nošaus, — ir jūsu gaidītie sarkanie strēlnieki.»

Saimnieks ar saimnieci atvainodamies pavada abus ciemiņus līdz durvīm.

«Vai tu domā, ka viņi saprata tavu lekciju? Lazda rūgti ievaicājas, draugam blakus soļodams.

Leimanis izbrīnējies paskatījās.

«Ak tu, neticīgais! Es tak viņiem visu izskaidroju īsi un gaiši, un latviski.»

Lazda pazemināja savu bruņcepuri.

«Viņi sapratīs tikai pēc tam, kad kādu mēnesi būs dzīvojuši zem sarkaniem. Tas ir, ja viņi abi pēc mēneša vēl būs dzīvi . . .»

(Turpmāk vēl).

Alfrēds Kvālis

Dievaines

Kad jau vārtos veļu diena, rijas kūp un jaunā maize —
Brīdi kādos domu krastos pasēdēt un pasērst aizej.
Aizej klusu uz to malu, kur dus tava radu dzimta,
Svešu kungu darba gaitās pelavmaizi kas reiz krimta,
Kalna strauta viļņu bļodā pašā vidū mērcēdama, —
Varoņi un teiku milži ceļas, vai no katra nama!
Tur reiz auga stipri vīri, vēja mātes izauklēti,
Lielu darbu darītāji, lielu domu domātāji —
Kaŗavīri, kaŗa pulki, kaŗa zirgu seglotāji,
Cauri tumšām baismu naktīm nemitīgie kaŗotāji;
Ceļas čaklie arkla rūķi, mežu mežus nolīdēji,
Un ar viņiem līdzās dzirdu gaisus šalcot pirmatnēji;
Mostas daiņu koklētāji ,burtnieki un dziesminieki,
Pielocītā gara pūra nemirstīgie mantinieki.
Zūdi, migla, gaisti salna, celies, priekškars zelta skarām, —
Paveroties lai redz sauli košam tautas pavasarim!
Izskanēja sauciens baigi curi tumsai šis līdz galam,
Un ar viņu asinsroze uzziedēja durkļa spalam.
Jauna lapa jaunam laikam lēni locīdamās šķīrās,
Un kāds, slavinādams dzīvi, prom pa veļu upi īrās . . .
Bet ik gadu, kad jau rudens debesīs caur mākoņsietu
Visu dienu, visu nakti lēni sijā smalku lietu,
Mūžam ciemos nāk tie pulki, pasērst brīdi mūsu sētās,
Kuŗiem spārni veļu upei pāri locīdamies plētās.
Mūžam ciemos nāk tie pulki, raudzīties, vai viņus godā —
Pasniedz medu, saldu alu, zirņu graudus oša podā,
Raudzīties, kā audzēm klājas—miers vai nemiers atkal rausta
Kaŗa karogu pār galvām purinādams tikko austu.
Noskan gaisos spārnu žvīgas, nodziest gunis, tumsa akla
Pāri vecām rijām klājas, nostāstiem un teikām čakla.
Dievaines un veļu upi godā min šīs zemes ciltis,
Pārsviežot uz aizmūžīgo veltēm vītus domu tiltus.

Tautas Vadonis un ministri aizsargu X. vispārējās šaušanas sacīkstēs.

Aizsargu organizācijas šīgada vispārējās šaušanas sacīkstes, kuŗas ar savu ierašanos pagodināja Tautas Vadonis, Kaŗa ministrs, valdības locekļi un armijas pārstāvji, notika 21. un 22. septembrī, Dreiliņu šaujlaukumā. Sacīkstēs piedalījās pāri par 700 aizsargu labāko šāvēju. Tik liels sacīkšu dalībnieku skaits bija pirmo reizi visā aizsargu organizācijas pastāvēšanas laikā. Tas liecina, ka pēdējais, jaunās kārtības darba gads bijis veiksmīgāks par iepriekšējiem arī aizsargu organizācijā. To jo spilgti apliecināja šaušanas sacīkstēs sasniegtie rezultāti.

Sacīkšu galvenais tiesnesis un vadītājs bija Aizsargu štāba militāro apmācību pārzinis kapt.-ltn. J. Ķikulis. Atsevišķas sacensības vadīja un kā tiesneši darbojās aizsargu pulku komandieŗu palīgi. Sacīkšu gaitā šogad ieveda citādu kārtību, kā agrāk. Lai netraucētu pašas sacīkstes un lai šāvējus lieki nenogurdinātu, maiņas tagad iedalīja jau pirms sacīkstēm, nevis uz uguns līnijas, kā tas bija citus gadus.

Notikušās sacīkstes pierādīja, ka aizsargu organizācijā audzis ne tikai labāko šāvēju skaits, bet arī kopējie sasniegtie rezultāti ir augsti vērtējami un uzrāda atkal soli uz priekšu. Rezultāti būtu vēl labāki, ja sacīkstes noritētu labvēlīgākos laika apstākļos.

Sacīkšu pirmajā dienā sacensību dalībnieki piedzīvoja patīkamu pārsteigumu, jo šaujlaukumā ieradās valdības galva Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis, aizsargu organizācijas goda šefs, Kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis, iekšlietu ministrs V. Gulbis, ministrs A. Bērziņš, armijas komandieris ģenerālis K. Berķis, armijas štāba priekšnieks ģenerālis Hartmanis un pavadoņi. Augstos viesus sagaidīja aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Prauls un aizsargu štāba un sacīkšu vadība. Ziņojumu sniedza galvenais tiesnesis kapt.-ltn. J. Ķikulis. Ministru Prezidents sasveicinājās ar sacīkšu dalībniekiem, kas viesiem ierodoties bija nostājušies skates kārtībā. Tālu un braši skan aizsargu labāko šāvēju militārais sveiciens savas organizācijas dibinātājam. Tad Ministru Prezidents teica īsu uzrunu:

«Izmantodams gadījumu, kad savās sacīkstēs pulcējušies visas Latvijas aizsargu labākie šāvēji, kuŗi jau savās mājās pierādījuši, ka viņi māk ieročus pareizi lietāt un vadīt, apsveicu un novēlu jums savā un valdības vārdā vislabākos panākumus, kad jūs atkal par jaunu draudzīgā sacensībā rādīsiet savu spēku un māku, parādīsiet visiem, ka esat īstie vīri savās vietās. Jūs jau savās mājās pierādījuši labus panākumus un arī šodien un rīt godam aizstāvēsat aizsargu vārdu, aizsargu tērpu un ieročus.

Manā un valdības vārdā pieņemat sirsnīgu paldies par to, ko līdz šim savā darbā esat veikuši un pierādījuši, un par to, ka jūsu sirdīs mīt dziļa atziņa, kas ir aizsargu pienākums un uzdevums. Latvijas aizsargs būs tas, kas viņš ir bijis un arvienu godam stāvēs par savu valsti, valdību un tautu. Labus panākumus un draudzību arī uz priekšu paturat šeit un mājās, kur tāda jau valda.»

Aizsargu vārdā Ministru Prezidentam pateicās aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Prauls, apsolīdamies, ka aizsargu organizācijā arvienu dzīvi būs atbrīvošanas cīņu laikmeta ideāli, ka aizsargu darbs un dzīve būs veltīti Vadonim, tautai un valstij. Aizsargi jūsmīgi sumināja Tautas Vadoni un valdības locekļus.

Sacīkstēm turpinoties, valdības galva un ministri ar pavadoņiem apstaigāja šaujlaukumu un iepazinās ar sacensību norisi. Aizsardzes sacīkšu dalīb-

Ministru Prezidents un Kaŗa ministrs ar pavadoņiem aizsargu šaušanas sacīkstēs.

Uz uguns līnijas.

pulkv.-ltn. Prauls, pēc kam aizsargi sumināja valdību un armiju.

Sacensību uzvarētājiem izdalīja 7 ceļojošas un 76 balvas personīgā īpašumā. Valsts Prezidenta ceļojošo balvu «15. maijs» (aizsarga bronzas figūra) grupu šaušanā ar kaŗa šautenēm ieguva 10. Cēsu aizsargu pulks. Ministru Prezidenta balvu, slēgtu zelta pulksteni, personīgā īpašumā izcīnīja Jānis Puzulis (10. C. a. p.). No Kaŗa ministra ziedotām 18 balvām medību bisi ieguva Eduards Kārklis (7. V. a. p.), no iekšlietu ministra balvām kristalla karafi sudraba apkalumā — Jānis Dūda (17. R. a. p.), iekšlietu ministra biedra — mazkalibra šauteni — Alfrēds Strazdiņš (Dz. a. p.), aizsargu pr-ka — sudraba trauku kompl. — J. Lasis (5. R. a. p.), Igaunijas aizsargu priekšnieka ģen. Roska ceļojošo balvu «Kolonna» — Eduards Kārklis (7. V. a. p.), žurnāla «Aizsargs» redakcijas ceļojošo «Ozola kausu» — 10. Cēsu aizsargu pulks, firmas «Ozolnieks» 2 velosipēdus — Alfrēds Čops (19. J. a. p.) un Jānis Puzulis (10. C. a. p.), no Valsts Aizsardzības fonda balvām — medību bisi — Jānis Kalniņš (18. D. a. p.), Latvijas Piensaimniecības Centr. Sav. — kamīna pulksteni — Pēteris Volfs (4. J. a. p.), Administratīvā dep. direktora — sudraba karotes — Žanis Butkus (7. V. a. p.) u. t. t. Sacīkšu rezultāti iespiesti pielikumā «Aizsargu organizācijas dzīve».

Lielās sacīkstes nu garām. Gūti jauni sasniegumi, nākuši klāt jauni šāvēji. Bet tas lai mūs neaptur tagadējo labot. — Trenēties un atkal trenēties!

niekiem gatavoja pusdienas. Rīgas pulka vecākā aizsardze, ministra Bērziņa kundze, iepazīstināja augstos viesus ar aizsardžu darbu, pēc kam tos pacienāja aizsardžu gatavotām pusdienām.

Lielās šaušanas sacīkstes izbeidzās svētdienas pēcpusdienā. Vakarā Aizsargu nama aktu zālē notika balvu izsniegšana. Ieradās iekšlietu ministrs V. Gulbis, ministrs A. Bērziņš, armijas komandieris ģenerālis Berķis, armijas štāba priekšnieka palīgs ģenerālis Dambītis, kuŗus sagaidīja aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. Prauls ar štāba priekšnieku pulkv.-ltn. Zālīti, organizācijas daļas priekšnieku Ed. Rapsu un citām aizsargu štāba amatpersonām. Iekšlietu ministrs V. Gulbis savā uzrunā norādīja, ka visaugstākā balva sacīkšu dalībniekiem ir Tautas Vadoņa izteiktā pateicība. Pēc balvu izsniegšanas viesus un aizsargus pie azaida galda pacienāja Rīgas aizsardzes pulka vecākās aizsardzes Bērziņa kundzes vadībā. Ministrs A. Bērziņš savā runā norādīja uz aizsargu pienākumiem 15. maija idejas piepildīšanā. «Atdzimušai Latvijai,» teica ministrs, «saturu deva nevis apstākļi, bet cilvēks — mūsu Tautas Vadonis. Šāds cilvēks tautai nenāk katru gadu desmitu. Ja uzticējāmies viņam kā zemnieki, tad arī tagad aizsargiem jābūt par tiem vīriem, kas sākto galā ved. Sargāsim un paturēsim savu Vadoni, paturēsim vienprātību savā starpā, mācīsim šo vienprātību citiem!» Kaŗa ministra ģenerāļa Baloža un armijas sveicienus aizsargu labākajiem šāvējiem nesa armijas komandieris ģenerālis Berķis. Par novēlējumiem pateicās aizsargu priekšnieks

Pusdienu izsniegšana.

Kapt.-ltn. J. Ķikulis,
aizsargu militāro apmācību pārzinis.

Šaušanas māksla un aizsargi

Uzdevumi, kuŗus stāda aizsargu organizācijai un viņas locekļiem — aizsargiem, ir daudzi un dažādi, bet ikkatram aizsargam, kas nes ieročus, ir viens uzvedums, viens mērķis — sargāt latvju tautas un valsts brīvību, neatkarību un godu, vienalga, no kādas puses tā tiktu apdraudēta.

Lai šo uzdevumu veiktu un mērķi sasniegtu, nepietiek vien nest ieročus, bet vajaga vēl gribēt un prast veikli un pareizi ar šiem ieročiem apieties un savlaicīgi tos pielietot. Tamdēļ, katram ieročus nest spējīgam aizsargam ir ne tikai jāpiesavina, bet arī jāattīsta un jāizkopj šaušanas māksla līdz augstākai pakāpei. Ar to nav teikts, ka katram aizsargam jātop par rekordistu vai šaušanas mākslas virtuozu šī vārda plašākā nozīmē, jo tas stiprā mērā attiecas, tāpat kā jebkuŗā mākslas nozarē, no iedzimtām un individuālām spējām, bet tas jāsaprot tā, kā katrs aizsargs ar labu gribu un neatlaidību, sistēmatiski trenējoties, ticot un paļaujoties ir savām spējām, ir savam ierocim, var kļūt par labu šāvēju no militārā viedokļa.

Kaujas prasība ir — nodarīt ienaidniekam lielākus zaudējumus pēc iespējas īsākā laika sprīdī, retinot viņa rindas ar kritušiem un ievainotiem. Tamdēļ no kaujas prasību viedokļa nav no tik liela svara sasniegto punkta skaits, bet gan trāpīto ložu vai pareizāki trāpīto mērķu skaits, jo pietiek viena trāpījuma mērķī, lai to izvestu no ierindas un padarītu viņu uz zināmu laiku par kaujas nespējīgu.

Ievērojot sacīto, katram aizsargam jāuzstāda sev mērķis (ideāls), kuŗu tas grib sasniegt šaušanas apmācībā.

Šis apmācību gala mērķis var būt tikai viens un proti — trāpīt, sekmīgā kājnieku uguns zonā, t. ir attālums līdz 400 metriem, katru, arī īslaicīgi parādījušos un pat vāji saredzamu (nelielu) mērķi ar pirmo šautenes šāvienu.

Pats par sevi saprotams, ka uzstādītais šaušanas apmācības gala mērķis — ideāls, kā katrs ideāls, nav sasniedzams vienā dienā — īsā laikā. Tās ir zināmas darba gaitas kalngals, kas sasniedzams, un kad sasniegts — tad saglabājams, ar attiecīgu laika un enerģijas patēriņu. Tas prasa vienmērīgu un sistēmatisku treniņu it sevišķi mērķēšanā.

Uzstādītais šaušanas apmācības gala mērķis nav vienkāršs fantazijas auglis. Tas ir saskaņots ar modernā kaŗa prasībām, kas paredz sekmīgu šauteņu uguns darbību vienīgi attālumos līdz 400 metriem, t. i. tādā attālumā, kuŗā katrs strēlnieks ar neapbruņotu aci var ātri atrast un trāpīt katru šinī apvidū esošu mērķi.

Uz kājnieku sekmīgās uguns zonas galējās robežas (400 mtr.) un vēl 100 metrus šaipus viņas, uguns atklājama pa īslaicīgi, 5—6 sekundes, parādītiem mērķiem — auguma figūrām (pretnieks redzams, kad pārvietojas no vienas aizsegas uz otru, vai arī uz jaunu uguns poziciju; pārskrējiena gaŗums nav lielāks par 20 metriem un rēķinot, ka 1 sek. pārskrien 3 mtr., pārskrējiens ilgst 5—6 sekundes), jo šajos attālumos ir gan konstatējams pur un aiz kādas aizsegas pretnieks slēpjas, bet saskatāms—reti, kamdēļ mazākus mērķus apkaŗot nāksies reti.

Tuvākos attālumos (zem 500 mtr.) ir jau ne tikai konstatējams, bet arī saskatāms katrs, arī apvidum pielāgojies pretinieks, tikai mērķis būs redzams mazāks, bet toties tādu mērķu būs vairāk. Tamdēļ, tajos attālumos jāvingrinājas šaušanā pa vairākām pēc kārtas, īslaicīgi parādītām galvas vai krūšu figūrām.

Prasība — trāpīt katru mērķi ar pirmo šāvienu attālumos līdz 400 mtr. ir pārbaudīta praksē, kur gūti pierādījumi, ka katrs pietiekoši trenējies šāvējs, pat ar sliktas kvalitātes šauteni, protams, zinot savas šautenes īpašības un attiecīgi koriģējot mērķējamo punktu, kas attālumos līdz 400 mtr. sevišķas grūtības nerada — var trāpīt jebkuŗu mērķi.

Šo pārbaudījumu izturēja mūsu brīvības cīnītāji atbrīvošanas kaŗā, kur tie kā neliela varoņu un labi ietrenējušies šāvēju saime, apbruņota ar dažnedažādu sistēmu un lielāko tiesu sliktas kvalitātes šautenēm (kaŗa trofejas), uzvarēja abās frontēs, kuŗās ienaidnieka spēki tiklab skaitliskā, tā arī techniskā ziņā bija pārsvarā.

Šo pārbaudījumu sekmīgi veic miera laikā mūsu armija un laba tiesa aizsargu. Bet ir vēl daudz aizsargu, kuŗiem stipri jāpiestrādā, lai minēto pārbaudījumu veiktu. Arī to, ka aizsargu organizācijas locekļiem vēl šimbrīžam jāpieliek daudz pūļu un enerģijas šaušanas mākslas izkopšanā un sprausto mērķu sasniegšanā, jo spilgtu ainu rāda ir pulkos rīkoto šaušanas sacīkšu vai skates dalībnieku skaits, ir sasniegumi.

Mēs nedrīkstam ne uz mirkli aizmirst, ka Aizsargu organizācija ir vienīgā brīvprātīgā, bruņotā organizācija, kuŗai Vadonis un valdība ir dāvājusi neaprobežotu uzticību. Līdz ar to katrs aizsargs ir saistīts ar pienākumu un proti, viņš nedrīkst viņam dāvāto uzticību velti valkāt. Ikkatram aizsargam šautene nav uzticēta tikai tam nolūkam, lai to koptu, tīrītu un glabātu, bet gan lai prastu ar to veikli rīkoties un labi šaut.

Ja nu šī gada šaušanas apmācībā un apmācības noslēgumos—pulku sacīkstēs ir šādu vai citādu iemeslu dēļ izpalikuši ir zināms dalībnieku skaits, ir vēlamie rezultāti, tad, ņemot vērā augstāk minētos motīvus, nākošā gada apmācībās un pārbaudījumos tas nedrīkst atkārtoties. Tamdēļ šaušanas apmācībām, it sevišķi tēmēšanai, jānorit cauru gadu nepārtraukti. Pirmā acumirklī var rasties doma, ka šo prasību pildīšana nebūs pa spēkam dažam labam, jo tā saistīta ar laika patēriņu, kas ikvienam aizsargam jāatrauj vai nu no sava ikdienas darba ,vai arī atpūtai paredzētā laika.

Te jāpatur vērā tas, ka sistēmatiskai šaušanas apmācībai — mērķēšanas treniņiem jāziedo dienā 5—10, augstākais 15 minūtes, t. i. tāds laika sprīdis, kuŗu katrs aizsargs pie labas gribas var vienmēr atrast un iekārtot, pie kam tas ne tikai neiespaidos negātīvi viņa ikdienas darbu vai atpūtu, bet taisni otrādi, tas pacels viņa morālos spēkus un darba prieku, jo mērķēšanas treniņš stiprina ticību un paļāvību saviem spēkiem, līdz ar ko pieaug griba cīnīties un uzvarēt un rodas pārākuma sajūta par sāncensi miera laika gaitās un varbūtējo ienaidnieku kaujas laukā.

Patšautenes šāvējs ar palīgu.

Gada svētki aizsargu vienībās

8. Valmieras aizsargu pulks.

Mūsu Ziemeļlatvijas karaspēks, kopā ar igauņiem, uzbrukumu lieliniekiem Valmieras apriņķī sāka 1919. g. maija beigās. Pēc Valmieras ieņemšanas (26. maijā), apriņķī tūdaļ noorganizēts komandantūru tīkls, ar īpašām komandantūru komandām. Šajās komandās ieskaitīja pret lieliniekiem sacēlušos partizāņus, kā arī no sarkanās armijas izbēgušos karavīrus. Komandantūru komandas uzturēja kārtību, izveda kratīšanas un noziedznieku gūstīšanu plašākā mērogā, un viņas veidoja pamatus Pagaidu Valdības 30. marta rīkojuma reālizēšanai — aizsargu nodaļu dibināšanai pagastos. Šo rīkojumu, par sapulču sasaukšanu aizsargu noorganizēšanai, 11. augustā pagastu valdēm dod pirmais apriņķa priekšnieks Jansons, kas no apriņķa komandanta pārņēma pašvaldību un civīllietas. Līdz 1919. gada septembŗa beigām jau visos Valmieras apriņķa toreizējos 62 pagastos un pilsētās bija aizsargu nodaļas. Tā, pirmā policijas iecirknī ieskaitīja aizsargos 3708 pilsoņus, ar 57 šautenēm, otrā iecirknī — 2799 pilsoņus ar 88 šautenēm, trešā iecirknī — 2453 pilsoņus ar 113 šautenēm. Noziedznieku apkaŗošanā daļa aizsargu piedalījās jāšus. Veidojās doma par aizsargu - jātnieku.

1922. gadā, pēc aizsargu organizācijas pārkārtošanās uz brīvprātīgu dalībnieku sastāvu, pulks tiek militārizēts. Pirmo pavēli pulkam paraksta pulka komandieris Līvens, 1922. gada 18. maijā. 1640 dalībnieku lielo apriņķa aizsargu saimi iedala 3 bataljonos, sakārto rotās. 1923. gadā Valmierā noturēta komandējošā sastāva pirmā apspriede, kuŗā atrisināts apbruņojuma un citi jautājumi. 1924. gada 15. jūnijā apriņķa valde, kopā ar citām iestādēm un sabiedrību, pasniedza pulkam karogu. Karoga devīze: «Tēvu zemes mīlestība — visaugstākais tikums virs zemes».

Pulka gada svētku diena nolikta — augusta mēneša pēdējā svētdienā. Parasti, iepriekšējā dienā notur pulka šaušanas sacīkstes. Tādas pulks pirmo reizi rīkoja 1925. gadā. Šaušanas mākslā pulks tagad ieņem redzamu vietu. Kā Latvijas aizsargu meistars šaušanā, pulks 1933. gada aizsargu šaušanas sacīkstēs izcīnīja 4 ceļojošas balvas, no tām 1934. gadā 1 balvu paturēja savā īpašumā.

Labi sasniegumi pulkam ir sporta dzīvē. Pulka sportistiem pieder rekordi: soļotājam J. Daliņam — pasaules rekords, bet aizsargu organizācijas rekordus ieguvuši — lodes grūšanā Ed. Enne, skriešanā — brāļi Tirneri, kārts lēkšanā — Reimanis, sporta pulciņu stafetē — pulka štāba rotas un Rencēnu sporta pulciņa apvienotā komanda. Pulks uzsācis lielu darbu ar sporta stadiona izbūvi Valmierā.

Atzīmējama pulka sabiedriski - kultūrālā darbība, pateicoties kuŗai Valmieras apriņķis un pilsēta var lepoties ar savu valstiskumu un kopdarbības izpratni. Mošs pulka vienībās ir jaunā laika un vienprātības gars. Augsti vērtējamu kultūrālo līmeni sasnieguši pulka un nodaļu sarīkojumi. Atzinības cienīgs bija pulka lielais uzvedums «Jāņu mistērija» (piedalījās ap 300 tēlotāju) 1934. gada Jāņu dienā Zilā kalnā. Nekustami īpašumi ir Jaunburtnieku, Lādes, Naukšēnu un Bauņu nodaļām. Pacelts jautājums par pulka mītnes iekārtošanu Valmierā.

Valmieras aizsargu pulks ar saviem 3 bataljoniem, 12 rotām, 55 nodaļām, 3 eskadroniem, 49 aizsardžu pulciņiem, 32 sporta pulciņiem, 15 koŗiem, 2 lielākiem un 14 nodaļu orķestŗiem ir viena no lielākām un kvalitātīvi augsti vērtējamām aizsargu organizācijas vienībām.

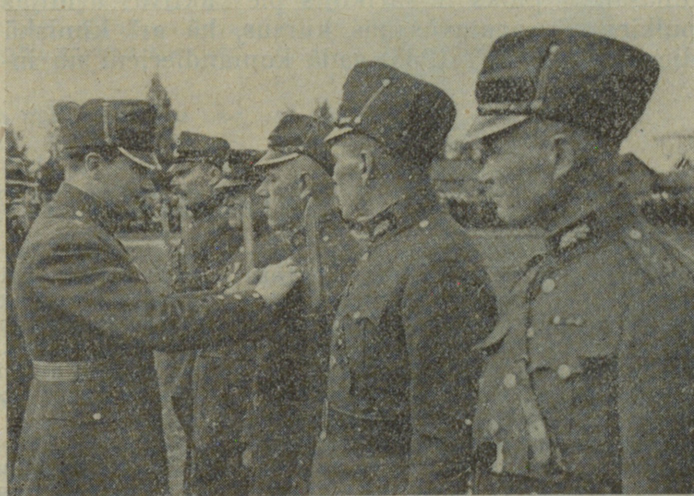
Pulku veidojuši un komandējuši: apriņķa pr-ks Jansons, pulka komandieŗi — A. Līvens, J. Ķīselis, tagad — Alfrēds Prauliņš. Pulka komandieŗa palīgs kopš 1928. gada ir Eduards Zariņš.

Atzīmēdami 8. Valmieras aizsargu pulka 16 gadu gaitas, novēlam pulka dalībniekiem nešaubīgi mīt tālāk Tautas Vadoņa norādīto taku un mūžīgo Latviju veidojot, jo raženi latvisko gara kultūru celt, jo stipru tautas vienību sargāt. **—rts.**

17. Rēzeknes aizsargu pulks 15 gados.

Pirmā aizsargu nodaļa Rēzeknes apriņķī nodibināta 1919. gada septembŗa sākumā. Tā bija Atašienas pagasta nodaļa — ar 56 dalībniekiem. Atašienas pagasta namā toreiz mitinājās arī pirmā Rēzeknes apriņķa priekšnieka Dubicka kanceleja. 18. septembrī noorganizējās otra aizsargu nodaļa — Barkavā, ar 69 aizsargiem. Apriņķa pārējo daļu māca lielinieku jūgs. Tur aizsargu nodaļas pakāpeniski izveidojās 1920. gadā, pēc apriņķa territorijas atbrīvošanas. Līdzi aizsargu skaitam auga arī ieroču un municijas daudzums nodaļās. Paši aizsargi uzmeklēja un reģistrēja lielinieku kaŗaspēka pamestos ieročus, kas šādā kārtā pārgāja valsts īpašumā.

Pārkārtotas 1921. gadā uz brīvprātīgas dalības pamatiem, apriņķa aizsargu nodaļas ar 1923. g. 1.

Ministrs A. Bērziņš apbalvo Rēzeknes pulka aizsargus.

17. Rēzeknes aizsargu pulka komandējošais sastāvs.

oktobra pavēli apvienotas 17. Rēzeknes aizsargu pulkā. Pulks sadalīts bataljonos un rotās.

Pulka vienības rosīgi piedalījušās cīņā pret bandītiem. Piemēram, laikā no 1920. g. 28. aprīļa līdz 1. maijam, Lubānas apkārtnes mežos, bandītu gūstīšanā piedalījās gandrīz viss pulka sastāvs. Apšaudīšanās laikā noziedznieki nošāva Gaigalavas nodaļas aizsargu Jāni Skranču. 1923. g. 1. novembrī, gūstot slepkavu, nošauts Maltas nodaļas aizsargs Jānis Solovjevs. Tā sauktās «japončiku» bandas likvidēšanā ievainots aizsargs Aleksējs Ivanovs. 1033. g. 8. jūlijā, pie dienesta pienākumu pildīšanas, ievainoti: pulka komandieŗa palīgs Jāzeps Samiņš un Bukmuižas nodaļas aizsargs Antons Tukišs.

Bez miera un kārtības uzturēšanas, pulkam ļoti liela nozīme sabiedriski - kultūrālā darbībā, sevišķi tajos pagastos, kur aizsargi ir vienīgie latviskā gara nesēji. Ar 1927. gadu pulkā sākti organizēt aizsardžu pulciņi, bet ar 1932. gadu — sporta pulciņi. 1930. gada 8. septembrī, pulka 10 gadu pastāvēšanas svētkos, apriņka valde pulkam dāvāja karogu. Tanī devīze: «Strādā un esi nomodā».

Komandējošā sastāva militāro zināšanu papildināšanai pulks ir sarīkojis pie aktīvās armijas pulkiem 6 sagatavošanās kursus, kā arī ķīmiskā dienesta kursus. 1935. gadā komandieŗiem un instruktoriem rīkotie kursi ilga 15 dienas, ar 93 dalībniekiem. Sporta instruktoru sagatavošanai noturēti 2 kursi, bet aizsargiem un aizsardzēm pirmās sanitār - palīdzības sniegšanā — 6 kursi.

1934. g. 15. maija lielajos notikumos pulks piedalījās ar 897 aizsargiem un komandieŗiem, kas iebrauca Rīgā apsardzības dienesta pildīšanai. Arī pašā pulka sastāvā pēc 15. maija pārgrozījumiem vērojama darbības plašāka izveidošanās un dzīvāka interese par aizsargu organizācijas idejisko pusi un mērķu pilnīgāku sasniegšanu.

1934. gada 3. septembrī pulks sadalīts 11 rotās un 3 eskadronos. Tagad pulkā 20 aizsargu nodaļas, 17 aizsardžu pulciņi, 20 sporta pulciņi, 4 koŗi, 3 orķestri.

Pulka un tā vienību noorganizēšanā un veidošanā daudz strādājuši pirmie apriņka priekšnieki A. Dubickis un K. Veckalniņš. Pulku tālāk komandējuši: A. Prauliņš, Fr. Tilgals un tagad — Viktors Zarāns. Pulka komandieŗa palīga pienākumus jau ilgus gadus sekmīgi veic Jāzeps Samiņš.

Veidoties tālāk latviskās dzīves pilnībā un būt par paraugu citiem Tēvijas mīlestības stiprināšanā un izpausmē — tāds lai ir mūsu novēlējums Rēzeknes aizsargu pulka saimei, šim mūsu valsts trešās zvaigznes lielākajam aizsargu pulkam.

Aizsargu aviācijas gaitas

Aizsargu aviācija savas gaitas uzsākusi nesen. Kopš dibināšanas pagājuši tikai 3 gadi. Tas nav ilgs posms, tomēr jau varam saskatīt un ar prieku vērot panākumus, kas sasniegti šajā īsā laikā un veidojas tālāk.

Pirms 3 gadiem, neliela atvaļinātu bijušo kaŗa lidotāju grupa, ierosināja domu par aizsargu aviācijas dibināšanu. Sākumā šīs domas reālizēšana likās neiespējama; tomēr, pateicoties ierosinātāju enerģijai un ticībai nākotnei, izdevās saformēt pirmās aizsargu aviācijas vienības. Darbs bija grūts un bieži radās šaubas, vai sprausto mērķi būs iespējams sasniegt. Bet maz bija to, kas ļāvās šaubām, un tagad redzamie panākumi tās izkliedējuši pavisam un nav neviena aviācijas aizsarga, kas šaubītos par savu uzdevumu un viņa nākotni.

15. maijs 1934. gadā, ievadot tautu valsts dzīves jaunā posmā, radot jaunu darba prieku un sparu, paškīra arī ceļu aizsargu aviācijai, deva impulsu sākt organizēties un strādāt tādam mērķim, kas atbilst viņas uzdevumam. Mūsu valstī bija pāri par 10 dažādas aviācijas veicināšanas biedrības un klubi, kuŗu lozungi bija gan skaļi un pauda lielus ideālus, tad tomēr šī sadrumstalotība nekā pozitīva nevarēja dot. Valdība, izpildot lielo tautas apvienošanas darbu, deva iespēju apvienot arī aviāciju kopējam valsts aizsardzības darbam.

Valsts aizsardzībā aviācijai piekrīt liels uzdevums, bet šī uzdevuma izpildīšana ir saistīta ar lielām grūtībām, pirmkārt — lidotāju sagatavošana prasa

daudz izdevumu un pūļu, tāpat arī materiālās daļas iegādāšana un uzturēšana, un, otrkārt — plašākās masās vēl valda dažādi uzskati par aviācijas spējām un viņas piemērotību. Tāpēc arī vienotā aviācija sagrupēta trijās pakāpēs, kas viena otru papildina. Pirmā pakāpe ir Latvijas aeroklubs, kuŗa mērķis ir apvienot sevī visplašākās tautas masas, tādā veidā modinot interesi jaunatnē par lidošanu un vecākai paaudzei apgaismojot aviācijas uzdevumu un mērķi. Aizsargu aviācija sastāda otro pakāpi, kuŗā apvienoti tie lidotāji un aviācijas speciālisti, kuŗi, uzturēdami svaigas savas zināšanas un spējas, varēs papildināt trešo pakāpi — kaŗa aviāciju.

Ja citi aizsargu pulki varēja jau agrāk teikt, ka viņi būs tie, kas atbalstīs mūsu armijas zemes kaŗaspēka rindas, tad tagad aizsargu aviācija var sacīt par sevi to pašu — viņa atbalstīs gaisa flotes rindas.

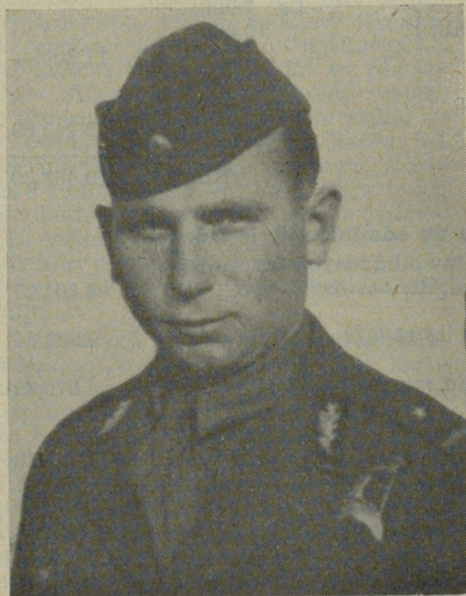
Aizsargu organizācija, kā tāda, savās rindās saista ikvienu valstiski domājošu un strādājošu pilsoni, kuŗa pienākums tad nu ir daļu no sava brīvā laika ziedot aizsargu rindām, lai mācītos un papildinātos valsts aizsardzības darbā. Un lai tas būtu iespējams, lai tas viss nepaliktu tikai labi domāts, no katra aviācijas aizsarga prasa ļoti daudz. Lai lidotājs „neaizmirstu" lidot, nepieciešama pastāvīga trenēšanās. Tādēļ arī aviācijas aizsargiem aerodromā jāpulcējas biežāk, pat vairākas reizes nedēļā ne tikai lidošanai vien, bet arī jārūpējas, lai lidmašīnas būtu lidošanas gatavībā un izpildīti visi periodiskie darbi pie tām. Viss tas prasa no aviācijas aizsargiem daudz laika, jo lidošanas uzdevumi sadalīti izpildīšanai cauru gadu un tie jāpilda pakāpeniski. Un uzdevums aizsargu aviācijai ir plašs. Bez tiešiem darbiem pie lidojumu izpildīšanas, lidmašīnu kopšanas un remontiem, aviācijas aizsargi daudz darījuši angāru un aerodroma iekārtošanai. Angārā pašu spēkiem sagatavo nepieciešamo iekārtu un inventāru, aerodromā

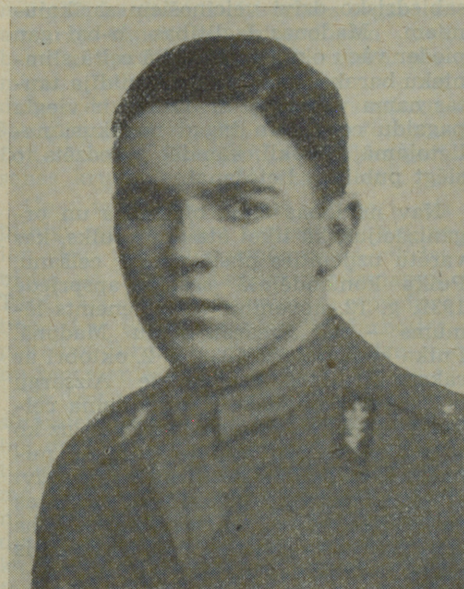

Tautas Vadonis un Kaŗa ministrs pie aizsargu lidotājiem vienotās aviācijas svētkos.

— angāra ārpusē — rīkojot valstī mežu dienu, apstādīja kociņiem un citiem zaļumiem. Darbībai ar katru dienu paplašinoties, radusies vajadzība pēc ērtākām telpām remontdarbnīcai un pašu aizsargu sanāksmēm. Ir jau savākti materiāli un drīzumā varēs likt pamatakmeni jaunas ēkas, piebūves pie angāra, celšanai, kuŗā novietosies remontdarbnīca, meteostacija, fotolaborātorija, noliktava un citas aviācijai nepieciešamās iekārtas.

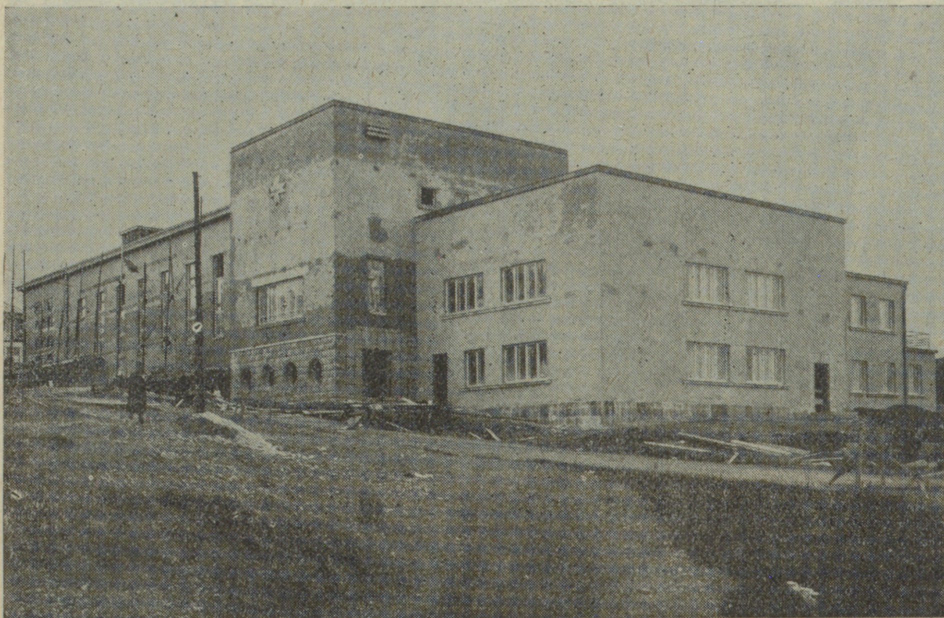
Aizsargu aviāciju aerodromā apmeklējusi augstākā armijas vadība, aizsargu priekšnieks, civīlaviācijas inspektors un Lietuvas aizsargu vadība. Šā gada 21. augustā aerodromā bija sarīkoti gāzu manevri un aizsardzība pret uzbrukumiem no gaisa, kur dalību ņēma arī lidmašīnas. Š. g. 1. septembrī aizsargu aviācijas eskadriļas piedalījās Ikšķilē rīkotos vietējās aizsargu nodaļas, Latvijas aerokluba aviācijas svētkos. Svētku programmas izpildījums guva lielu piekrišanu skatītājos un noritēja bez traucējumiem. Tāpat Aizsargu aviācija jutās spējīga piedalīties Vienotos aviācijas svētkos š. g. 8. septembrī. Kaut arī, salīdzinot ar kaŗa aviācijas lidoņu demonstrējumiem, aizsargu lidotāji varēja parādīt sevi tikai dažos lidojumos ar motoru un būŗu lidmašīnām, tad tomēr tas rāda, kaut arī maz, bet tomēr sasniegumus savā darbā un deva jaunu sparu, paļāvību saviem spēkiem un ticību nākotnei.

Lai gan aviācija mūsdienās jau uzrāda lielus sasniegumus un viņas attīstība iet milzu soļiem uz priekšu, tomēr vēl nav izdevies pārvarēt visus tos šķēršļus un apstākļus, kas prasa smagus upurus. Liktenim ir paticies sevi atgādināt un sāpīgi likt to sajust aviācijas aizsargu saimei. Š. g. 11. septembrī, izpildot dienesta lidojumu aerodroma tuvumā notika avārija, kas laupīja mūsu rindām divus cerību pilnus jaunus lidotājus, vada komandieŗus V ē j i ņ u (dz. 1910. g. 8. novembrī) un K i r š t e i n u (dz. 1914. g. 16. janvārī). Cik izdevās izmeklēšanā noskaidrot, avārija notikusi zaudējot lidmašīnai ātrumu pagriezienā. Abus lidotājus svinīgi izvadīja uz pēdējo dusu Meža kapos 10.000 pavadītāju. Cik sāpīgs arī būtu šis zaudējums aviācijas aizsargiem, vēl sāpīgāks tas abu lidotāju mātēm, kas zaudējušas savus vienīgos dēlus. Tomēr likteņa bargais piemeklējums nav varējis mazināt lidotāju mīlestību savam darbam, nav mazinājis cerības nākotnei. Un cerības piepildīsies visā drīzumā. Ja tagad vēl jāpiecieš un jāpārvar tie kavēkļi, ko rada novecojusies materiālā daļa, tad tā ir īslaicīga parādība, kuŗu visā drīzumā novērsīs. Mūsu valstī jau veidojas aviācijas rūpniecība un Vienotās aviācijas svētkos jau redzējām viņas pirmos sasniegumus. Visā drīzumā Aizsargu aviācija, kā galvas pilsētas, tā arī provinces eskadriļas, papildinās savus angārus ar jauniem, moderniem tērauda putniem, kas būs daļa no spraustā mērķa un cerību piepildījuma, kas dos vēl lielāku sparu un ticību Aizsargu aviācijas nākotnei un līdz ar to iespēju daudz izdevīgākos apstākļos pildīt savus uzdevumus, nekā tas bija līdz šim.

Aizsargu aviācijas vada kom. Kārlis Vējiņš †

Aizsargu aviācijas vada kom. Fridrichs Kiršteins †

Aizsargu nams Madonā

Jaunais Madonas aizsargu nams, kuŗu iesvētīs 26. oktobrī.

1932. g. 5. maijā Madonā pulka komandējošā sastāva un aizsardžu pulciņu priekšnieču apspriedē, pulka komandieris Krīgens nāk ar priekšlikumu, pieprasīt no Madonas pilsētas pašvaldības zemes gabalu, kur turpmāk celams Aizsargu nams. Sanāksme atzīst aizsargu nama nepieciešamību, un uz pulka komandieŗa pieprasījumu, Madonas pilsētas pašvaldība 1932. g. 8. jūlija sēdē (protokols Nr. 8 § 3) piešķiŗ, dāvinot Iekšlietu ministrijai Aizsargu štābam 9. Madonas aizsargu pulka vajadzībām, zemes gabala Nr. 195F daļu — apm. Ls 2000,— vērtībā.

Madonai, kā apriņķa pilsētai, savā apkārtnē piekrīt vadošā loma. Sakarā ar to, dabīga ir prasība pēc lielākām telpām izrīkojumiem u. c. kultūrāli — sabiedrisko dzīvi veicinošiem sarīkojumiem. Madonas Izglītības b-bai gan pieder vācu okupācijas laikā celtā slimnieku baraka, kas līdz šim izpildīja tautas nama vietu, bet šī baraka ir viegla pagaidu celtne un tagad nonākusi nelietojamā stāvoklī, kamdēļ paredzēts to slēgt publikas lietošanai.

Nav nevienas citas biedrības un organizācijas, kā tikai aizsargu pulks, kas varētu uzņemties plašā nama celšanu. Pulka komandējošā sastāva apspriedē 1932. g. 12. novembrī tiek pieņemts lēmums — celt aizsargu namu Madonā. Pulka komandieris 1933. g. 2. oktobrī ar rakstu Nr. 1168. griežas pie Aizsargu priekšnieka un lūdz atļauju nama celšanai pēc arch. Vitandta projekta, uz ko saņem piekrītošu atbildi ar Iekšl. ministra rezolūciju. Aizsargu nama būvi atbalsta apriņķa pašvaldība, pilsētas pašvaldība, visas apriņķa un pilsētas organizācijas. Sākas lielais un grūtais līdzekļu vākšanas darbs.

Jau 1932. g. 26. novembrī tiek izsūtīts apkārtraksts visām Madonas apriņķa organizācijām un biedrībām, ar kuŗu visi tiek aicināti ziedot, aizsargu nama celšanai Madonā. Pulks rīko naudas loterejas un citus sarīkojumus par labu nama būvei, tāpat ikkatra aizsargu nodaļa periodiski katru gadu rīko bazārus, loterijas u. c. sarīkojumus par labu šim mērķim.

Pulka komandieŗa rīcībā, stājoties 1933. gadā pie nama celšanas, ir sekošas summas:

Atlikums no 1933. g. 26. III. naudas loterijas	Ls 4500,—
Atlikums no 1933. g. 12.—13. VIII. sarīkojumiem un ziedoj. vākš.	„ 1500,—
Ziedojumi no pašvaldībām, biedrībām, organiz. un personām	„ 2000,—
No „goda kartēm" paredzēts ieņemt līdz 1933. gada 31. dec.	„ 3000,—
Nodaļu obligātoriskās iemaksas līdz 1933. g. 31. XII.	„ 4400,—
Paredzētais 1934. g. 4. II. naudas loterijas atlikums .	„ 4500,—
Kopā	Ls 19.900,—

Pārskats par līdzekļu ieplūšanu un izlietošanu aizsargu namam Madonā uz 1935. g. 15. septembri

Ieņemts:

1.	**Pulka sagādātie līdzekļi.**		
	a) pulka štābs	Ls 31.241,70	
	b) nodaļas un pulciņi	„ 11.721,81	Ls 42.963,51
2.	**Apriņķa pašvaldību ziedojumi.**		
	a) apriņķa valde un apr. lauku pašv. vec. . .	Ls 4.199,48	
	b) pilsētu un pagastu valdes	„ 3.825,99	„ 8.025,47
3.	**Biedrību, organizāciju un atsev. pers. ziedojumi.**		
	a) biedrības un organizācijas	Ls 8.453,97	
	b) atsevišķas personas	„ 1.597,25	„ 10.051,22
4.	**Pabalsti.**		
	a) kultūras fonds (tieši)	Ls 7.000,—	
	kultūras fonds (caur Aizsargu štābu) . .	„ 10.000,—	
	b) Iekšl. ministr. Aizsargu štābs	„ 200,—	„ 17.200,—
5.	**Aizdevumi.**		
	a) Valsts saimniecības departāments . . .	Ls 4.000,—	
	b) Latvijas Hipotēku banka	„ 28.243,69	„ 32.243,69
		Kopā	Ls 110.483,89

Izdots:

1.	**Nama projekts, būvdarbu uzraudzība un administrātīvie izdevumi.**		
	a) projekta un maksas aprēķ. izgatav., būvdarbu uzraudzība, strādnieku apdroš., sludinājumi, drukas darbi u. c. . .		Ls 4.864,27
2.	**Pulka sagādātie būvmateriāli.**		
	Kokmateriāls, ķieģeļi, akmeņi, dzelzs izstrādājumi, stikls u. c.		„ 9.968,84
3.	**Materiālu apstrādāšana un piegāde.**		
	Koku zāģēšana, akmeņu skaldīšana un materiālu piegāde . . .		„ 4.678,89
4.	**Nama būves darbi.**		
	a) uzņēmējiem saskaņā ar darbu līgumiem . .	Ls 63.955,40	
	b) saimnieciskā kārtā izvesti būvdarbi . . .	„ 7.307,30	„ 71.262,70
5.	**Nama ārienes un iekšienes izdaiļošana.**		
	Māksliniekiem par stiklu un mēbeļu zīmējumiem		„ 750,—
		Kopā:	Ls 91.524,70
		Atlikums uz 15. IX. 35. g.	„ 18.959,19
		Kopā:	Ls 110.483,89

Naudas summa Ls 19.900,— nebij reāla, bet labu daļu no šīs summas bij paredzams ieņemt. Sākot zemes darbus un nama pamatu būvi ar visai ierobežotiem līdzekļiem, pulka komandierim, komandējošam sastāvam, aizsardžu pulciņa priekšniecēm, aizsardzēm un aizsargiem bij galvenais — laba griba, liela kopēja apņemšanās, drosme un ticība— ar saviem spēkiem un sabiedrības atbalstu sākto galā novest.

Cik grūts un neatlaidības pilns nama celšanas darbs, ar kādām pūlēm un pacietību vākts, krāts katrs lats, to zin pulka vadība, visa pulka saime un sevišķi tie, kas aktīvi ņēmuši dalību šai darbā, ziedodami līdzekļus, laiku, savu darbu, gribu un spēku kopējam darbam, lai Madonā paceltos monumentāla celtne — aizsargu pulka nams.

Pamatakmeni namam 1934. g. 17. jūnijā, pulka 10. gadu pastāvēšanas svētkos, lika Tautas Vadonis Dr. K. Ulmanis.

Nama pusbūves darbi nobeigti 1934. g. rudenī un izmaksāja Ls 43.400,—.

Daudz darba paveikts pie nama būves klaušu kārtā, ko izpildīja aizsargi un apkārtējie lauksaimnieki. Klaušas visvairāk gūlās uz sekošām nodaļām: Praulienas, Lazdonas, Patkules, Sarkaņu, Madonas, Kalsnavas, Mārcienas, Saikavas, tāpat klaušas pildīja Kraukļu, Cesvaines, Grašu, Kārzdabas, Oļu, Kusas, Grostonas, Viesienas, Bērzaunes, Ļaudonas, Mētrienas, Sāvienas, Tirzas, Galgauskas, Adulienas, Beļavas, Vecgulbenes un Stāmerienas. Pārējās attāluma un darba sadalījuma pēc nepiedalījās.

Jāatzīmē koku zāģētavu īpašnieki — Bielajs Gulbenē, br. Pētersoni Tirzā, Vimba Ļaudonā un Sprukts Sarkaņu pag. Jukānos, kuŗi baļķus sazāģēja par brīvu. Daļu par brīvu un pazeminātu taksi zāģēja Rozītis Madonā, Barušs Madonā un Slimbachs Biksērē.

Aizsargu nama būves izmaksa samazinās un vērtība aug par Ls 10.133,—, kas klaušu kārtā padarīts, un Ls 2000,— par zemes gabalu, ko dāvinājusi Madonas pilsētas pašvaldība, kopā: Ls 12.133,—.

9. Madonas aizsargu pulka nams līdz šim izmaksā Ls 91.524,70 + plus Ls 12.133,— = Ls 103.657,70.

Nama izbūves darbi tuvojas noslēgumam, tāpat tiek paveikta iekšējā izdaiļošana un telpu nepieciešamā iekārtošana ar mēbelēm. Nama atklāšanas svinības noliktas š. g. 26. oktobrī, kad pulks un apriņķa iedzīvotāji pulcēsies lai svinīgi atklātu jauno aizsargu namu, kas pateicoties vienotai gribai, vidzemnieku sīkstībai un neatlaidībai, lepni paceļas Madonā, lai kalpotu aizsargu pulka vajadzībām un visai sabiedrībai. No šī nama plūdīs latviska māksla, latviska kultūra, latviskas idejas un viss, kas ir latvisks, latviešu tautai vajadzīgs, audzējot nacionālo apziņu — tautas spēku, uzkrājot kultūrālās un garīgās vērtības. Šis nams ir pieminеklis kopējam darbam un vienotai gribai mūsu atjaunotā Latvijā.

Kapteinis V. Deglavs.

Vēstule visiem „Aizsarga" lasītājiem

Ikviens žurnāls (un tā tad arī „Aizsargs") pēc sava satura var būt: 1) neciešams, 2) ciešams un 3) nepieciešams. Kādam žurnālam jābūt? Atbilde var būt tikai viena — nepieciešamam. Protams, arī „Aizsargam", pat vēl lielākā mērā, nekā citiem radniecīgiem izdevumiem, jābūt nepieciešamam. Lielākā mērā tādēļ, ka „Aizsargs" nav peļņas avots, arī ne gaŗlaicības apkaŗošanas līdzeklis, bet gan valsts, tautas, armijas un, it īpaši, 40.000 personu lielās aizsargu organizācijas dzīves nepieciešams atspoguļotājs un sekmētājs. Pieņemot (kaut arī, varbūt, ne visai pamatoti), ka pašreizējā stāvoklī „Aizsargs", tāpat kā agrāk (atkārtoju — ne jau pēc būtības, kuŗas nepieciešamība nav apstrīdāma, bet gan pēc satura resp. žurnāla vērtības) ir ciešams ar tendenci uz nepieciešamību, visiem spēkiem jācenšas šo tendenci pastiprināt un nostiprināt— lai tuvotos ideālam resp. lai arī pēc satura „Aizsargs" kļūtu absolūti nepieciešams. Kā to panākt? Nav šaubu — vispirmā kārtā ar redakcijas darbu, bet šis apstāklis, kaut arī galvenais, tomēr nav vienīgais. No ļoti liela svara ir arī citi faktori, starp kuŗiem šoreiz atzīmēsim lasītājus un līdzstrādniekus, jo šīs vēstules nolūks ir kontakta nostiprināšana ar plašo lasītāju un līdzstrādnieku saimi.

„Aizsarga" izdošanai ir nepieciešami līdzekļi. Jo lielāki līdzekļi resp. ienākumi — jo lielāki var būt arī izdevumi un, līdz ar to arī glītāka un audzinošāka žurnāla āriene un kuplāks un pamācošāks tā saturs. „Aizsarga" ienākumi atkarīgi, galvenā kārtā, no žurnāla pastāvīgiem lasītājiem resp. abonentiem. Tādēļ noteikti jāvēlas, lai abonentu skaits augtu. Kāda tam būtu nozīme, norāda sekošs piemērs: ikviens abonentu jauns tūkstots dotu iespēju kuplināt žurnāla saturu ar 2—3 vērtīgiem rakstiem. Skaidrs, ka tas ir vēlami un tādēļ visas lielās aizsargu un aizsardžu saimes un redakcijas kopīgiem spēkiem jācenšās panākt abonentu skaita pieaugumu, pie kam šim pieaugumam jāsniedzas nevis simtos, bet tūkstošos. Diezgan prāvu jaunu abonentu skaitu, neapšaubāmi, vēl varētu dot pati aizsargu organizācija. Bez tam gribētos lūgt propagandēt „Aizsargu" arī ārpus aizsargu, bet pēc sava gara aizsargiem tuvām aprindām, kuŗas šoreiz vārdā nesauksim, jo tās visas minēt nav iespējams un nevienu izlaist negribētos. Cerēsim, ka pie labas gribas panākumi neizpaliks. It īpaši tādēļ, ka „Aizsarga" abonēšanas maksa ir ļoti zema—tikai Ls 4.— gadā, kas tiešām uz gada izdevumiem daudz maz jūtamu iespaidu atstāt nevar un tādēļ tie tikai ārkārtīgi retos gadījumos varētu būt par kavekli žurnāla abonēšanai, nerunājot jau nemaz par materiālu saistību savlaicīgu pildīšanu pret to.

Protams, ka ar abonēšanu, jaunu abonentu vākšanu un maksājumu savlaicīgu kārtošanu, lasītāju saistības, resp. pienākumi pret savu žurnālu nebeidzas. „Aizsargs" ir domāts: 1) kārtīgai izlasīšanai un 2) reaģēšanai uz izlasīto. Kā var reaģēt uz žurnāla saturu? Divejādi: 1) pārdomāt, iegaumēt, pielietot un izplatīt lasīto, ja tas jūs apmierina, un 2) gadījumā, ja žurnāla saturs jūs nepārliecina — vēl reiz pārbaudīt savus uzskatus un nākt redakcijai talkā ar ierosinājumiem un manuskriptiem — lai arī jūs būtu izpildījuši savu pienākumu, palīdzot žurnālu veidot tādu, kādu jūs paši to vēlaties. Patiesībā pilnvērtīgs žurnāla lasītājs ir tikai tas, kas darbojas žurnālam līdzi. Kā var žurnālā līdzdarboties? Ļoti dažādi, piem.: 1) kā jau teikts, dodot ierosinājumus un taml., 2) piesūtot fotografijas, kas, pēc jūsu domām, „Aizsargam" varētu noderēt, 3) iesūtot rakstus un t. t.

Vispirms par ierosinājumiem. Skaidrs, ka redakcija un tās vairāk vai mazāk pastāvīgais līdzstrādnieku kadrs visas iespējamības un vajadzības uztvert nevar. Varbūt tiešām ļoti bieži vērtīgākie ierosinājumi var nākt no redakcijai attālākām aprindām. No otras puses, jau laikus jāatzīmē, ka, domājams, ne jau visus, varbūt pat ļoti daudzus un labi domātus ierosinājumus varēs pildīt. Bet tas lai neatbaida un, galvenais, lai neapvaino, jo „Aizsarga" lasītāju un redakcijas kopīgs uzdevums ir sastrādāt, nevis katram iet savus ceļus vai arī, mēģinot savstarpēji izpalīdzēties, apvainoties.

Tālāk par fotografijām. Vēlams, lai tās tiktu piesūtītas lielākā skaitā nekā līdz šim un nebūtu novecojušās. Ir nenormāli, ka dažreiz citi preses organi ar aizsargu uzņemtām fotografijām tiek bagātīgi apgādāti, bet savu žurnālu piemirst. Bez tam — ir vēlami vienīgi dzīvas darbības attēli, nevis sastingušas grupas, it sevišķi vēl, ja fotografiju samaitā, atzīmējot atsevišķas personas krustiņiem vai numuriem.

Un tad vēl viena lieta: aiz pilnīgi saprotamiem iemesliem arī ne jau visus piesūtītos uzņēmumus, cik labi tie arī būtu, redakcija var izmantot. Tādēļ arī šinī ziņā nevajaga apvainoties. Lai ikviens cenšas līdzdarboties, pakalpot žurnālam, nevis par katru cenu reprezentēties.

Beidzot par aizsargu un aizsardžu iesūtāmiem rakstiem. To skaits varētu būt daudz lielāks. Liekas, nav arī grūti uzminēt lasītāju nospiedošā vairākuma aizbildinājumu: „Es jau nekad žurnālam neesmu rakstījis". Šāds aizbildinājums neiztur kritikas, jo nav cilvēka, kas kādreiz par sevi nevarēja teikt to pašu. Ikviens kādreiz ir rakstījis pirmo reizi, pat vislabākais rakstnieks vai žurnālists. Tādēļ nevajaga kautrēties. Mūsu uzdevums ir — visiem dar-

boties un visiem dot to, ko spējam — lai žurnāla saturs tiešām būtu iespējami labākais. Redakcija (neskatoties uz lielo darbu) būs nesalīdzināmi priecīgāka par, varbūt, pat lielā mērā izlietošanai maz piemēroto rakstu plūdiem, nekā par pasta trūkumu. Visu, kas žurnālam un, līdz ar to, žurnāla mērķiem nāks par labu, izmantos negrozītā vai, vajadzības gadījumā, pārstrādātā veidā. Bet arī šinī ziņā lai god. līdzstrādnieki pirmā vietā nestāda patmīlību, bet gan, kā jau teikts, nesavtīgu un, jāuzsver, arī neatlaidīgu vēlēšanos un gribu pakalpot savam žurnālam un, līdz ar to, arī tiem mērķiem, kuru sekmēšana ir mūsu visu pienākums. Tādēļ lai viena vai pat vairāku rakstu neievietošana (vai arī — pēc autora domām — nepietiekoši drīza ievietošana) neapvaino un neskumdina. Ir piedzīvoti vairāki gadījumi: atsūta manuskriptu, to dažādu iemeslu dēļ izmantot nav iespējams. Pēc tam attiecīgais autors apklust galīgi. Tā ir, kaut arī saprotama, tomēr nepielaižama parādība un liecina, galu galā, par zemām jūtām.[1])

Lai atļauts nobeigt ar vēlējumu — lai neviena aizsardze, neviens aizsargs pret „Aizsargā" nebūtu vienaldzīgs, lai visi uz to raugās kā uz mūsu kopīgo lolojumu, lai visi veicina mūsu žurnāla pakāpenisku izveidošanu par nopietnu kultūrvēsturisku parādību, neaizmirstot, ka darbības apstākļi arī šinī ziņā pašreiz ir tik izdevīgi, kā nekad un ka tādi tie mūžam paliks vienīgi tad, ja ar nerimstošu, nesavtīgu, mūsu lielā laikmeta lielām idejām pielaikotu darbu šos iedomājami labākos apstākļus maksimāli izmantosim, jo vienīgi tad mūsu kopīgais gandarījums par padarīto būs tikpat pamatots, cik liela paļāvība mūsu Tēvuzemes arvien lielākai un spīdošākai nākotnei.

[1]) Bez tam lūgums ievērot š. g. „Aizsargā" Nr. 5. līdzstrādniekiem dotos norādījumus.

CHRONIKA

1. Talsu pulks.

* Pulka šaušanas sacīkstes notika 15. sept., Kandavā. Sasniegtie labākie rezultāti un balvas:

Ar kara šautenēm: 1. Valgales nod. aizs. H. Ozoliņš — 10 lodes, 71 punkts, ieguva iekšl. m. ceļoj. sudraba kausu un personīgā īp. kabatas pulksteni; 2. Lībagu nod. gr. kom. A. Birzleja — 10 l., 69 p. — sudraba cukurtrauks; 3. Ārlavas nod. aizs. R. Vecsproģis — 9 l., 66 p., autom. pistole; 4. Spāres nod. vada kom. V. Insbergs — 9 l., 64 p., galda pulkstenis. Ar automatiskām pistolēm: 1. Ārlavas nod. aizs. A. Kronentāls — 7 l., 50 p., tējas glāze sudraba turētājā; 2. pulka adjutants K. Lagzdiņš — 7 l., 47 p., autom. pistole. Ar patšautenēm: 1. štāba rotas vada kom. A. Jansons — 7 l., 5 fig., ādas portfelis; 2. pulka ieroču pārzinis A. Freibergs — 6 l., 5. fig., sudraba portsigārs. Ar mazkalibra bisi: 1. II. btl. adjutants Ed. Priedītis — 29 l., 231 p., sudraba trauki; 2. štāba rotas vada kom. A. Jansons — 29 l., 209 p. kafijas servize.

Grupu šaušanā satrp rotām 1. vietā 4. rota, 69 l., 426 p., 2. vietā 7. rota, 61 l., 413 p.

* 22. sept. Latvijas aerokluba Talsu nodaļa kopā ar pulku rīkoja talsenieku pirmās pašbūvētās buru lidmašīnas „T. 1" iesvētīšanu. Svētkus atklāja pulkvedis Indāns un, iesvētīdams jauno buru lidmašīnu, piesprauda tai valsts karodziņu. Pulkveža runas laikā kapt. A. Cukurs demonstrēja dažādus figūrlidojumus. Ar talsenieku pirmo planieri dažus lidojumus izdarīja buru lidotājs Panteļejevs. Ar pirmo Latvijā būvēto motorlidmašīnu svētkos ieradās kapt. Dzenītis. Svētki bija pulcinājuši pāri par 5000 apmeklētāju.

Liepājas kara ostas darbnīcās būvētā lidmašīna „POW" 1.

* Sakarā ar štāba rotas pārorganizēšanu, Talsu pilsētas nodaļas dalībnieki ar pulka komandiera pavēli ieskaitīti štāba rotas vados.

2. Ventspils pulks.

* 8. septembrī Piltenē iesvētīja jauno aizsardžu pulciņu. Svinībās ieradās arī pulka kom. pal. Mednis. Lektors Briedis runāja par aizsardžu pienākumiem un jauno laiku. Svinības izdevās teicami un bija labi apmeklētas.

* I. bataljona šaušanas sacīkstes bija 15. septembrī. Jauno šāvēju klasē ar karabinēm Piltenes pag. nod. aizs. A. Krauze izšāva 81 p., gūdams balvu — galda pulksteni, Užavas nod. pr-ks J. Kronbergs ar 71 p. — portfeli. Vecāko šāvēju klasē ar šautenēm Užavas nod. aizs. A. Skuja sasniedza 64 p., ieguva revolveri, Vārves nod. aizs. N. Reimanis — 57 p., saņema tējkarotes. Ar karabini Vārves nod. aizs. A. Brants izšāva 56 p., ieguva albūmu. Trīs vērtīgas balvas, kas iegādātas par ziedoto naudu, paliek nākamam gadam. Sacīkstes vadīja bataljona komandieris Bulte.

3. Ludzas pulks.

* Ludzas aizsargu pulka darbība norit apriņķī, kurš ar savu jaukto tautību sastāvu īpatnēji atšķiras no kaimiņu apriņķiem un iedzīvotāju biezuma ziņā ieņem pirmo vietu valstī. Saprotama tāpēc arī mūsu organizācijas darba lielā nozīme šai pierobežas apgabalā.

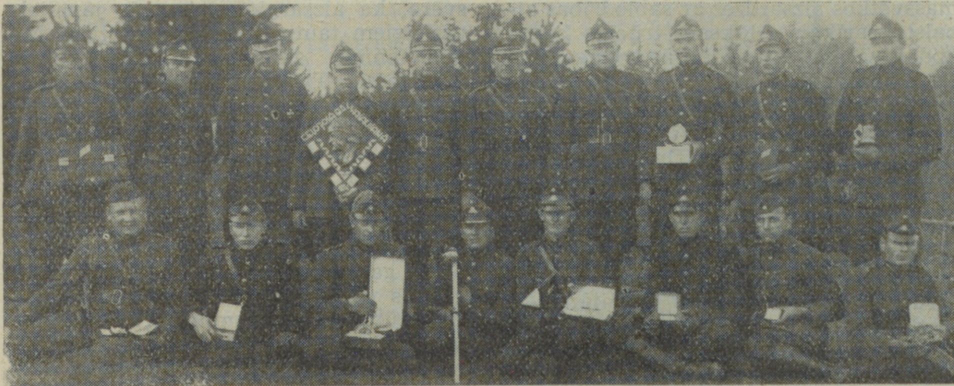
Aizsargu nodaļas tagad nodibinātas apriņķa katrā pagastā un Ludzas un Zilupes pilsētās. Pēc p. g. 15. maija izvesta pulka pārorganizēšana un liela vērība piegriesta kultūrālai dzīvei, kuras izveidošanā pulka vadība atrodas ceļveža gaitās. Tagad nodaļu sastāvā, bez aizsargu vada un aizsardžu pulciņa, ietilpst arī koris un jauniešu saime — sportisti. Pulka korī ap 400 dziedātāju un sporta pulciņu sastāvā 180 jaunekļi. Nodibināti pūtēju orķestri Ludzā, Kārsavā un Nirzā. Kulturālā darbā lielu atbalstu aizsargiem sniedz vietējā inteliģence un skolotāji. Materiālu atbalstu — vai vienīgi pašvaldības.

Pulka karoga devīze: „Iekšējā drošība — tautas labklājība".

* Gada svētkos 1. septembrī, pulka saime jau no agra rīta pulcējās pilsētas pamatskolu ēkā. Mērdzenieši un rundenieši ieradušies jau vakarā — jo lielais attālums līdz Ludzai veicams pa zemes ceļu. Ar sava orķestra skaņām ierodas Kārsavas nodaļa. Tai seko pārējās. Katrai nodaļai brauc līdzi koris, sportisti. Drīz lielā ēka ļaužu pilna. Pēc ieradušos pārbaudes, kura deva labu ainu par disciplīnas izpratni, sākās nodarbības — pirmais un pēdējais kopmēģinājums aizsargiem, koristiem un sportistiem — katram savā nozarē. Pulka aizsardzes, vec. aizsardzes Kalniņš vadībā, pa to laiku gatavo lielai saimei pusdienas maltīti.

Plkst. 15 pulks, sava komandiera Ed. Mauriņa vadībā uz pamatskolu laukuma sagaida augstos viesus — Aizsargu priekšnieku pulkv.-ltn. Praulu un štāba priekšnieku plkv.-ltn. Zālīti. Parādē piedalās kājnieki, jātnieki, aizsardzes un organizācijas sportisti. Nepaspēj vēl aizsargi atgriesties mītnē, kad uz lauka jau spēkus mēro virves vilkšanā abu bataljonu komandas. Cīņas iznākums nosvērās par labu I. bataljona komandai. Apvienotā orķestra skaņām plūstot laukumā pēc tam iesoļo sportistu saime — fiz. audz. instruktora Matisona vadībā. Saskaņotā ritmā sportisti demonstrē organizācijas vingrojumus, kuri gūst nedalītu plašās skatītāju masas piekrišanu. Tad bataljonu volejbola komandas rāda savus šīs vasaras treniņu sasniegumus spēlē, pēc kam nacionālos un organizācijas tērpos, pulka fiz. audz. instruktrises Vāveres vadībā, pusotra simta jauniešu demonstrē tautiskās dejas. Laukumā ieslīd arī rudens saules spožie stari un tajos spilgti izceļas nacionālo tērpu košums. Aizejot dejotājiem no laukuma, tos skatītāji apbalvo ilgiem suminājumiem.

Plkst. 17,30 sākas pirmie pulka dziesmu svētki, kuros piedalās 12 nodaļu kori. Svētkus atklāj ar spēcīgu uzrunu izglīt. min. pārstāvis dzejnieks Virza Diriģ. J. Dreimaņa vadībā koris atskaņo A. Kalniņa, J. Norviļa, J. Graubiņa, J. Vītola, E. Melngaiļa u. c. dziesmas. Svētku programma beidzas ar dziesmu brīvai Latvijai, kuru uz Aizsargu priekšnieka plkv.-ltn. Praula uzaicinājumu sajūsminātie klausītāji un koris nodziedāja kopīgi — par godu Tautas Vadonim. Savu vadītāju diriģ. Dreimani, kurš īsā laikā bija ieguvis dziedātāju sirdis, koristi apsveica sirsnīgiem vēlējumiem, pasniedzot velti.

3. Ludzas aizsargu pulka apbalvotie šāvēji.

* Istras pag. Vecslabodā atklāts pirmais pulka aizsargu nams. Tā iekārtošanā lielu atbalstu snieguši pagasta pašvaldība ar pag. vecāko, aizsargu Vorožūnu. Nams glīti atremontēts un pierobežas aizsargiem dota iespēja sekmīgākai kultūrālai darbībai. Nama svinīgā iesvētīšanā piedalījās pulka komandieris Mauriņš, palīgs kapt. ltn. Frišmanis, pareizticīgo dr. māc. Koļencevs u. c. Nama iesvētīšanas dienā Istras aizsargi un aizsardzes nodeva svinīgo solījumu.

5. Rīgas pulks.

* Pulka II. bataļjona 5. un 7. rotas, kurās ietilpst Līgatnes, Siguldas, Vildogas, Nītaures, Mores, Ķeču, Mālpils un Siguldas nodaļas, 7. un 8. sept. izgāja nometnēs Līgatnē. Nometņu laikā notika plaši manevri, kuŗus komandēja btl. kom. A. Jansons. 5. rotu komandēja Lauva, 7. rotu — Freimanis. Manevrus vadīja armijas virsnieks virsl. Salniņš. Bez tam vēl manevros piedalījās jātnieku dzn. 2. es., kuŗu komandēja Priedītis. Norādījumus deva armijas virsnieks kapt. Stiebris.

Pirmās dienas uzdevums bija visām aizsargu vienībām virzīties uz Nītauri, kuŗu bija ieņēmis „ienaidnieks". Manevros piedalījās arī p. kom. pal. Rupeika.

Vakarā notika 2. es. zirgu veterinārmediciniska apskate, kuŗu vadīja dzn. veterinārārsts Sapraša.

Otrās dienas rītā aizsargu vienības saņēma uzdevumu aizsargāt Ramas un Paltmales muižas, pie kurām norisinājās karsta „kauja".

Pēcpusdienā Paltmales muižā lektors Vītiņš nolasīja lekciju „Aizsargi un Latvija", kuŗu klātesošie uzņēma ar dziļu interesi. Vakarā nometņu noslēgumā notika svinīgs dievkalpojums. Aizsargi un aizsardzes nodeva svinīgo solījumu, pēc kam izdalīja balvas 5. rotas labākiem šāvējiem. Parādi pieņēma pulka kom. Legzdiņš, komandēja rotas kom. Lauva. Nometnes noslēdza 7. rotas aizsargu teātŗa izrāde.

* Ar 9. septembri pulka koris uzsāk savu otro darba sezonu un lūdz ikvienu aizsargu un aizsardzi no pulka visām vienībām nākt kopējā aizsargu dziedātāju saimē. Kori vada diriģents A. Žagars. Mēģinājumi notiek pirmdienās un ceturtdienās, Aizsargu namā.

* Pulka III. bataļjons izgāja nometnēs sestdien, 14. un svētdien, 15. septembrī, Jumpravas rajonā.

* Aizsargu priekšnieks parakstījis rīkojumu par Jūŗas divīziona dibināšanu no divām jūŗas rotām, kas pastāvēja pie 5. Rīgas aizsargu pulka. Divīzions jau izvedis apmācības Rīgas jūrmalā, kuŗās ieradās aizsargu štāba priekšnieks pulkv.-ltn. Zālītis un militāro apmācību pārzinis kapt.-ltn. Ķikulis. Par divīziona komandieri iecelts K. Meinerts.

* 22. septembrī Suntažos pulka jātnieku divīzions bija sarīkojis jāšanas un aršanas sacīkstes apriņķa mērogā. Sacīkšu dalībnieki ieradušies no plašas apkārtnes, daži jāšus mērojuši ap 100 klm. Pēc pulka kom. Legzdiņa uzrunas, aizsargi jūsmīgi sumināja Vadoni, Kaŗa ministri, iekšlietu ministri un iekšlietu viceministri. Apriņķa pašvaldību sveicienus nesa pašv. vecākais Zvaigzne, no zemkopības ministrijas — Vanders.

Jāšanas sacīkstēm sekoja aršanas sacīkstes, kuŗām skatītāji izrādīja nemazāku interesi. Sacīkstes vadīja vietējie aizsargi - agronomi Priedīte un Vilāns.

Jāšanas sacīkšu rezultāti: A. klases — smagā konkurā: 8 šķēršļi līdz 1,20 augsti un 2 mtr. plati. Piedalās 7 jātnieki. 1. vietā — Rīgas pilsētas ceļojoša balva — skatu albums un Ls 50,—, aizs. gr. k-rs E. Kuplis, Vidrižu Kapļos ar ķēvi „Stella", bez soda pnkt., laiks 44 sek.; 2 vietā: Ls 30,—, aizs. J. Silgalvis, Mores Līgotnēs ar ķ. „Īda", 8 soda punkti, laiks 41, 8 sek.

B. Klases — vieglais konkurs — 8 šķēršļi līdz 1 mtr. augsti — 2 metri plati, piedalās 13 jātnieki. 1. vietā — sedli, nod. pr-ks J. Laiviņš. Mores Medulājos ar ķ. „Cīpa", bez soda p., laiks 41,2 sek.; 2. vietā Ls 20,—, no zemk. m. un Kuzņecova servize, — aizs. J. Tupuriņš, Mores Ratniekos ar ķ. „Grieta", bez soda p., laiks 45,2 sek.

Augstlēkšanā piedalās 8 jātnieki: 1. un 2. vietu — balvas, — galda pulkstenis un portsigārs, sadala aizs. J. Zilgalvis no Mores nod., un pr-ks J. Laiviņš no Mores, abi veic 1,30 mtr. augstus šķēršļus.

Gludskriešanā 1200 m., piedalās 13 jātnieki: 1. vietā es. k-ris F. Zutis ar arābu ērz. „Aloh", laiks 1 m. 6,8 sek.; 2. vietā J. Zilgalvis ar arābu ķ. „Īda", laiks 1 m. 14 sek..

Zirgu piemērotības pārbaudē: 1. god. vada k-rim A.Vītoliņam, Stopiņu Makaputos ar anglu pusasini „Puike". 2. god. gr. k-rim V. Kaunevicam no Bulduriem ar arābu pusasini „Beduins".

Aršanas sacīkstēs: 1. god., — arkls, (dāv. C.-S. „Konzums") jaunsaimniekam aizs. P. Puriņam, Lauberes Kalnsešos; 2. god. Ls 25,— (Latv. lauks. kameras) E. Krūmiņam, Siguldas Sproģos; 3. god. — Ls 15,— aizs. J. Virznītim, Suntāžos.

7. Valkas pulks.

* Iekšlietu viceministrs A. Bērziņš 20. augustā 3. Jelgavas kājnieku pulka kapteini-ltn. Jāni Krūmiņu iecēlis par 7. Valkas aizsargu pulka komandieŗa palīgu, aizejošā pulka komandieŗa palīga Viļa Medņa vietā, kurš iecelts par Valmieras apriņķa policijas 3. iecirkņa priekšnieku Rūjienā.

Kapt.-ltn. J. Krūmiņš ir atbrīvošanas cīņu dalībnieks. Latvijas kaŗa skolu beidzis tās pirmā izlaidumā 1920. gada 20. maijā. Apbalvots ar Triju zvaigžņu ordeņa 5. šķiru. Jaunajā amatā viņš stājās ar 1. septembri.

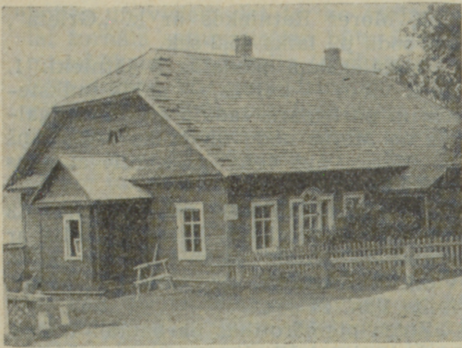
* Pulka komandieris K. Briedis, pulka saimniecības daļas priekšnieks A. Kimerāls un Valkas pilsētas galva D. Abuls apskatījuši Valkā, Raiņa ielā 25, bij. strādnieku tautas namu, lai to no Latvijas Hipotēku bankas pārņemtu aizsargu rīcībā un tur ierīkotu aizsargu namu. Konkrētu lēmumu pulka vadība vēl nepieņēma, bet izstrādās nama izmantošanas projektu.

* Pulka šaušanas sacīkstēs Alūksnē individuēlās balvas ieguva:

I. klasē: Blomu nod. grupas k-ris Kārlis Skrastiņš ar 67 p., Bejas pag. valdes barometri. II. klasē: Smilt. pag. nod. aizs. Jānis Bunga ar 69 pkt. — Smiltenes virsmežniecības Ls 40,— radioaparāta iegādāšanai un Sinoles nod. aizs. Jānis Ruiga ar 68 pkt. — Alūksnes tirg. Ribiņika uzvalka drānu. III. klasē: Smiltenes pils. nod. aizs. Paulis Zadiņš

3. Ludzas aizsargu pulka sportisti pulka svētkos.

Istras nodaļas aizsargu nams.

ar 77 p. — Valkas apr. lauku pašv. vecākā kabatas pulksteni, Smiltenes pag. nod. aizs. Jānis Bruniņš ar 66 p. — Alūksnes tirg. Vinta vidus jostu. Ar patšautenēm 1. eskadrona II vada komandieris Reinis Knostenbergs, sašaujot 5 figūras ar 9 lodēm — Alūksnes tirg. Šķendera tintnīcu. Jātnieku klasē: 1. eskadrona II. vada Plāņu nod. aizs. Alberts Kainaisis ar 54 p. — Mālupes piens. sab. kabatas pulksteni 1. es. II vada Plāņu nod. aizs. Voldemārs Jurjāns ar 52 pkt. — Ērģemes pag. aizsardžu pulc. krūzi ar 6 glāzēm. Ar pistolēm: Trikatas nod. aizs. Elmārs Binde ar 56 pkt. — pulka topogrāfa Donskas tintnīcu un Smiltenes pils. nod.aizs. Paulis Zadiņš ar 51. p. — Alūksnes tirg. Kagana barometri. Ar mazkalibra ložu bisi Sinoles nod. aizs. Jānis Ruiga ar 229 p. — Alūksnes tirg. Ķele-Kundziņš tintnīcu. Šaušanas sacīkstēs ar Igaunijas Veravas aizsargeem Trikātes nod. vada kom. Jānis Mežītis ar 296 pkt. — pulksteņa saiti.

* 1. septembrī Alūksnes aizsardzēm sabrauca viesi — 9. Madonas aizsargu pulka Grašu nodaļas aizsardzes un aizsargi. Viesus sagaidīja plkst. 15 pie Glika pamatskolas, kur tos pacienāja garšīgām pusdienām. Pēc tam viesi aizsardžu pavadībā apskatīja Alūksni, izbrauca ar laivām un tikai vēlā vakarā, sirsnībā un sajūsmā, dziesmām skanot šķīrās no Alūksnes.

* Ilzenes pagasta aizsardžu pulciņš bij sarīkojis augļu pārstrādāšanas kursus, kuŗus noslēdza 1. septembrī ar ražojumu apskati Ilzenes pilī. Kursi bij labi apmeklēti.

* Smiltenes pilsētas aizsargu nodaļa izvērtusies par aktīvāko organizāciju pilsētā. Nodaļa, enerģiskā priekšnieka P. Ludzenieka vadībā, sarīkojusi vairākus priekšlasījumu ciklus, sanitāros kursus, kā arī vērtīgas teātŗa izrādes. Nākamai ziemai nodaļa panākusi vienošanos ar Zemnieku Drāmas teātri par kārtējām viesizrādēm Smiltenē.

* 6. septembrī uz pirmo darba gadu atskatījās Alūksnes pilsētas aizsardžu pulciņš. Īsajā pastāvēšanas laikā pulciņš attīstījis ļoti rosīgu darbību un čaklās aizsardzes iemantojušas alūksniešu nedalītas simpātijas. Aizsardzes aktīvi piedalījušās mātes dienā ar koŗa dziesmām, deklamācijām un referātu, piedalījušās mežu dienās, ņēmušas aktīvu dalibu parādē un svinīgā aktā valsts atdzimšanas svētkos 15. maijā, Ziemeļlatvijas atbrīvošanas un Cēsu pulka skolnieku rotas karoga pasniegšanas svinībās 30. maijā. Pagājušā gada Ziemassvētkos aizsardzes ar sabiedrības atbalstu sarīkoja Alūksnes trūcīgo bērnu apdāvināšanu un piedalījās trūcīgo bērnu ēdināšanā.

Piedaloties sabiedriskā darbā pulciņš nav pametis novārtā arī savu iekšējo dzīvi. Bataljona ārsta Dr. Vanaga vadībā sarīkoti sanitārie kursi, noturēti vairāki literāriskie vakari un īss priekšlasījumu cikls par Latvijas vēsturi. Lai sekmētu iekšējo darbību un pašizglītību, pulciņš sadalīts kultūrālā (vadītāja aizsardze Briedis), sanitārā (vadītāja aizsardze Siliņa) un saimnieciskā (vadītāja aizsardze Graudupe) sekcijās, blakus kuŗām sekmīgi darbojas sporta pulciņš aizsardzes H. Zariņas vadībā. Pulciņu no viņa dibināšanas vada cand. jur. E. Zariņa. Kā viņas palīdze darbojas aizsardze L. Kubulnieks, sekretāre - aizsardze H. Zariņa. Pulciņā patlaban sastāv 49 aizsardzes.

* Pulka štāba rota 15. septembrī rīkoja motocikletu sacīkstes ar kaujas uzdevumu veikšanu. Sacīkstes notika maršrutā: Strenči — Trikāta — Valmiera — Strenči. Pēc sacīkstēm bija pulka orķestŗa koncerts un operetes „Muceniesks un muceniece" uzvedums.

8. Valmieras pulks.

* Pulka 16 gadu pastāvēšanas svētki 7. septembrī sākās ar šaušanas sacīkstēm II. bataljona šaujlaukumā Umurgas pagasta Damīšos. Sacīkstēs piedalījās ap 200 aizsargu. Sacīkstēs ieradās pulka komandieris Prauliņš un komandieŗa palīgs Zariņš. Sacīkstes vadīja I. bataljona komandieris Bērtulsons. Par labākiem pulka šāvējiem atzina Paulu Ērmani (štāba rota) ar 200 punktiem, 2. vietā Jūlijs Grūbe ar 183 punktiem, bet trešā — Eduards Zvaigzne ar 170 punktiem. Ar patšautenēm 1. vietu izcīnīja štāba rota un arī grupu šaušanā štāba rota uzvarēja.

Svētdien, 8. septembrī, svinības Limbažos ievadīja dievkalpojums baznīcā. Pēc dievkalpojuma pie kritušo varoņu pieminekļa pulka komandieris pulka vārdā nolika krāšņu vaiņagu. Pēc tam aizsargi sapulcējās pilsētas parka laukumā svētku parādei. Pēc sasveicināšanās pulka komandieris griezās pie aizsargiem ar uzrunu, kuŗā starp citu uzsvēra, ka vārds aizsargiem vienmēr jāpaliek uzticīgiem tautas vienībai, ka tiem jābūt vienmēr gataviem aizstāvēt savu Tēvuzemi. Tālāk viņš uzaicināja atcerēties tos vīrus, kas stāv valsts priekšgalā un ir nomodā par tautas dzīvi un uzsauca trīskārtēju „Lai dzīvo!" valsts, armijas un aizsargu vadībai.

Kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis bija piesūtījis šādu apsveikumu: „Sirsnīgi apsveicu jūs, aizsardzes un aizsargus pulka gada svētkos. Lai visus jūs vieno svētais vārds Latvija un iededzina katra krūtīs spožu liesmu, kuŗas kvēlums lai ved latvju tautu uz ciešāku sadarbību un dod jaunu gribu, spraigāku dzīves prieku nākotnes uzdevumu veikšanai." Vēl apsveikumus piesūtīja aizsargu priekšnieks plkv.-ltn. Prauls u. c. Personīgi sveica apriņķa vecākais Bringers, Limbažu pilsētas galva Kesels u. c.

Svētkus noslēdza Zemnieku Drāmas teātŗa izrāde „Dzimtenes dziesma". Svētki bija kupli apmeklēti.

* Jeru aizsardzes un aizsargi 15. septembrī Endzeles skolā parakstīja svinīgo solījumu. Garīgo aktu noturēja māc. R. Šlokenbergs. Pulka komandieris A. Prauliņš norādīja uz svinīgā brīža nozīmi ,pēc kam pieņēma solījumu. Žurnāla „Aizsargs" redakcijas novēlējumus Jeru aizsargu un aizsardžu saimei nesa P. Norvilis. Sekoja koŗa dziesmas skolotāja V. Aparjona vadībā, P. Norvila referāts par latvisko dzīves gudrību un kopmielasts.

* 4. rota 22. sept. svinēja gada svētkus Mujānos. No rīta notika rotas skates šaušanas sacīkstes rotas šaujlaukā, Kokmuižas pagasta Kūju mājās. Pēcpusdienā rotas aizsargi un aizsardzes pulcējās Mujānu pils laukumā uz dievkalpojumu, ko noturēja pulka mācītājs E. Pavasars. Rotas aizsargi nodeva un parakstīja svinīgo solījumu. Pulka komandieris Prauliņš apbalvoja Kokmuižas aizsardžu pulciņa priekšnieci E. Gulbi un izsniedza balvas labākiem šāvējiem. Sekoja parāde. Vakarā notika teātŗa izrāde tautas namā.

9. Madonas pulks.

* Pulka šaušanas sacīkstes notika pulka šautuvē, Madonā, 8. septembrī. Piedalījās ap 120 pulka labāko šāvēju.

8. Valmieras pulka labākie šāvēji.

Sacīkstes vadīja pulka komandieŗa palīgs Krēvics.

Individuālā šaušanā ar šautenēm 200 jardu distancē pirmo vietu izcīnīja Madonas nodaļas aizs. A. Putniņš ar 74 punktiem, 2) Vietalvas nodaļas aizs. E. Jegumans ar 73 p., 3) Grostonas nodaļas aizs. J. Rutkis 72 p.

Grupu šaušanā ar kaŗa šautenēm 200 jardu distancē pirmo vietu izcīnīja 1. rota ar 510 pnkt., 2) 2. rota ar 477 p., 3) 3. rota ar 442 p.

Šaušanā ar automatiskām pistolēm 30 jardu distancē pirmā vietā izvirzījās pulka ieroču pārzinis E. Vergis ar 41 pkt., 2) Kusas nodaļas aizs. R. Siliņš — 39 p., 3) Ļaudonas nodaļas aizsargs A. Osis — 35 p.

Šaušanā ar mazkalibra šauteni 50 jardu distancē pirmā vietā rotas komandieris J. Lācis ar 231 p., 2) aizsargs J. Krūmiņš 230 p., 3) sanitārs - instruktors K. Lauva 221 p.

Šaušanā ar patšautenēm pirmā vietā Dzelzavas nodaļas aizs. P. Miķelsons, sašaudams no 8 figurām 5 p., 3 lielas un divas mazas.

Ķīmiskā dienesta sacīkstēs pirmā vietā Lubānas nodaļas aizs. G. Ozoliņš, veikdams distanci ar 5 soda punktiem.

Sacīkšu uzvarētājiem izsniedza vērtīgas balvas. 8. septembrī notika arī pulka komandējošā sastāva apspriede, ko vadīja pulka komandieris Krīgens. Apspriedē pārrunāja pulka nama atklāšanas svinību gaitu 26. oktobrī. Svinības, kas noslēdz pulka saimes vairāku gadu neatlaidīgu darbu, būs ļoti plašas. Nama atklāšanā piedalīsies arī valdības un armijas pārstāvji.

10. Cēsu pulks.

* Pulka gadskārtējās šaušanas sacīkstēs labākā šāvēja nosaukumu izcīnīja Lizuma nod. aizsargs Osk. Dambrovs ar 80 punktiem (ieguva iekšl. ministr. ceļojošo balvu). Pulka meistaršāvēja nosaukumu izcīnīja Lizuma aizsargu nod. pr-ks J.Leitis ar 216 p. (ieg. Cēsu apr. vec. ceļojošu kausu). Ar šautenēm I klasē 1. vietu ieguva J. Leitis ar 71 p. (Lizuma nod. pr-ks). II kl. 1. v. J. Puzulis ar 78 p. (Raunas nod. aizs.), 3. vietā A. Varševičs ar 74 p. (Lizuma nod. aizs.). III klasē 1. v. O. Dzenis ar 78. p. (Raunas nod. aizs.). Vecāko gadu grupā 1. vietā Lizuma nod. aizsargs Osk. Dombrovs ar 80 p.

11. Tukuma pulks.

* 8. septembrī Tukumā notika pulka šaušanas sacīkstes, kuŗās piedalījās 151 šāvējs. Neskatoties uz ļoti nelabvēlīgiem laika apstākļiem — stipro lietu — sacīkstes personīgi vadīja pulka komandieris Aleksandrs Kārkliņš. Arī pulka vecākā aizsardze visu dienu uzturējās šaujlaukā, lai vadītu aizsardžu darbu šāvēju ēdināšanā. Pēc sacīkstēm, šāvēji sapulcējās pie pulka štāba, kur tos uzrunāja pulka komandieris, pateikdamies par pieliktām pūlēm šaušanas mākslas izkopšanā un aicināja nepagurt, nepalikt pusceļā, bet darbā droši sekot Vadonim. Uz to aizsargu saime jūsmīgi uzsauca trīskārtēju „Lai dzīvo" Ministru Prezidentam Dr. K. Ulmanim un aizsargu vadībai.

Sacīkstēs pirmās vietas ieguva: ar šautenēm — Bikstu nodaļas aizs. Ž. Grīnbergs (76 pkt.), Dzirciema nodaļas aizs. P. Bērziņš (73 pkt.), štāba rotas aizs. A. Blicis (72 pkt.); vecāko grupā ar šautenēm — štāba rotas aizs. Fr. Juršēvics (64 pkt.); ar pistolēm — Blīdenes nodaļas aizs. F. Zakovskis (44 pkt.), Grenču nodaļas priekšnieks F. Zeidenbergs (44 pkt.); ar patšautenēm — 1. vietā štāba rotas grupas kom. Ad. Elperis (6 fig. ar 8 lodēm); ar mazkalibra šautenēm — Praviņu nodaļas grupas kom. J. Krūze (210 pkt.) un Smārdes nodaļas grupas kom. Ed. Bērziņš (201 pkt.).

Aizsargu štāba uzstādītās normas izpildīja: ar šautenēm (60 pkt.) 21 aizsargs, ar pistolēm (30 pkt.) — 12 aizsargi. Labākiem šāvējiem izsniedza pavisam 33 balvas, kuŗas ziedotas no dažādām iestādēm, organizācijām un atsevišķām personām.

* 15. un 16. septembrī Tukumā notika Tukuma rajona lauksaimniecības un rūpniecības izstāde. Saslimušā zemkopības ministra Birznieka vārdā izstādi atklāja iekšlietu ministrijas informācijas un propagandas pārvaldes priekšnieks Mežraups. Izstāde izdevās teicami. Redzami izcēlās aizsargu darbs, jo ievērojams vairums godalgoto lopu un citu darbu piederēja aizsargiem. Īpaši atzīmējams pulka aizsardžu stends, kuŗā ar saviem rokdarbiem un mājturības ražojumiem piedalījās štāba, Bikstu, Pūres, Praviņu, Smārdes, Slampes, Zebrenes, Kukšu, Vānes, Matkules un Grenču aizsardžu pulciņi. Aizsardzes sagatavošanās darbus bija veikušas īsā laikā, tomēr ar vērtīgiem un vispusīgiem eksponātiem aizsardžu stends sastīja visu izstādes apmeklētāju ievērību un izpelnījās pirmo godalgu. Stenda rīkošanā nenogurstošas pūles bija pielikusi pulka vecākā aizsardze Milda Kārkliņš.

Aizsardžu stends Tukuma rajona izstādē.

Eskadrona vada komandieris Kalniņš bija izstādījis siltasiņu tipa jājamos zirgus, ievērojamā tīrasiņu arāba Cimbolista pēcnācējus. No šiem zirgiem 2 gadīgā ķēve „Medīna" saņēmusi jau vairākas pirmās godalgas. Kalniņš vispār pazīstams kā čakls zirgu audzētājs un nenogurstošs jājējs sacīkstēs.

* 28. septembrī guldīja zemes klēpī traģiskā nāvē mirušo Grenču pagasta nodaļas aizsargu — sportistu Eriku Kalniņu. Kalniņš 22. septembrī piedalījās Džūkstes nodaļas rīkotās jāšanas sacīkstēs, Džūkstē. Sacīkšu beigās Kalniņa zirgs atsacījās ņemt šķērsli, straujā pagriezienā klupa, noraujot jātnieku Kalniņu pie zemes. No trieciena Kalniņš dabuja galvas smadzeņu iekaisumu, tika nogādāts Irlavas slimnīcā, kur mira. Kalniņš bija tikai 18 gadus vecs, bet jau vairākas reizes sekmīgi piedalījies jāšanas sacīkstēs. Mirušais ir pazīstamā Zemītes muižas nomnieka un zirgaudzētāja Kalniņa dēls. Kalniņa dēli visi sastāv aizsargu organizācijā un pazīstami kā lieli jāšanas sporta entuziasti.

Apbedīšanā piedalījās pulka komandieris Kārkliņš un daudz aizsargu, arī no tālās Džūkstes nodaļas. Pēdējā gājienā nelaiķi pavadīja arī sacīkšu zirgs. Aizsargu saime vēl ilgi dziļās sērās pieminēs jauno aizgājēju.

12. Ilūkstes pulks.

* 24. un 25. augustā pulks sarīkoja II. bataljona aizsardzēm aizsardžu dienas Bebrenē, kuŗu programma bija veltīta galvenā kārtā lauku sētai un dzīvei. Piedalījās 115 aizsardzes. Aizsardžu dienas Bebrenes pamatskolas telpās atklāja pulka komandieris J. Pubulis, klātesot aizsardžu instr. L. Torgani, pulka vec. aizsardzei A. Druviņai, mājturības instruktorei Tavarei, no Inf. - prop. pārvaldes rakstniekam A. Gobam u. c.

Lekciju ciklu ievadīja aizsardžu instruktores L. Torgani priekšlasījums par „Aizsardžu darbu un darba kārtību". Lektore deva vērtīgus norādījumus organizācijas dzīvei un aizsardžu darbībai. Par dzīvokļa un sētas izdaiļošanu lasīja instr. Tavare. Vakaru noslēdza aizsardžu pulciņu sagatavotas koŗa un solo dziesmas, deklamācijas un citi priekš-

12. Ilūkstes pulka aizsardžu dienu dalībnieces Bebrenē.

nesumi. 25. aug. rītā, dienas gaitas sākot, pie kritušo varoņu pieminekļa noturēja kopīgu rīta lūgšanu. Pēc tam lektore Tavare lasīja lekcijas par dažādiem, lauku sētu un lauku sievieti skarošiem jautājumiem. Spēcīgu runu par „Pilsoņa pienākumiem" teica lektors Vītiņš. Aizsardžu dienu noslēgumā runāja pulka kom. J. Pubulis, instr. L. Torgāni un pulka vec. aizs. A. Druviņa. Atskatoties uz pavadītajām aizsardžu dienām Bebrenē, kā ieguvums no šā sarīkojuma jāatzīmē tā sirsnība, tā kopības un tuvuma izjūta, kas visām aizsardzēm liek justies kā patiesi vienas saimes loceklēm.

13. Bauskas pulks.

* Pulka gadskārtējās šaušanas sacīkstes notika pulka jaunierīkotajā šaujlaukumā Vecsaules silā. No visām pulka vienībām bija pulcējušies labākie šāvēji, lai pārbaudītu savas spējas šaušanas mākslā. Sacīkstes vadīja pulka komandiera palīgs vltn. Ed. Senka.

Sacensībās sasniegti sekoši rezultāti: kaujas šaušanā individuāli ar kaŗa šautenēm 200 jardu distancē (10 lodes 2 minūtēs) pirmo vietu izcīnīja Kalniņš Edvīns (Stelpes nod.) ar 72 punktiem (no iespējamiem 100 p.) 2. vietā Kupče Jānis (Islīces nod.) ar 70 p., 3. vietā Klikuts Jānis (Vecmuižas nod.) ar 68 p., 4. vietā Āķis Voldemārs (Bauskas nod.) ar 63 p., 5. vietā Stiķis Rūdolfs (Vecmuižas nod.) ar 62 p.

Šaušanā ar automatiskām pistolēm (30 jardos, 7 lodes 20 sek.) pirmo vietu ieguva Ceraukstes nodaļas aizsargs Bundurs Jānis ar 51 punktu no iespējamiem 70 punktiem. 2. vietā Pelsis Mārtiņš (Vecmuižas nod.) ar 45 p., 3. vietā Lejmalnieks Leons (Jaunsaules nod.) ar 44 p., 4. vietā Islīces nodaļas priekšnieks Sukis Edvins ar 41 p., 5. vietā Iecavas nod. pr-ks Celms Pēteris ar 39 p., 6. vietā vada k-ris Klikuts Jānis (Vecmuižas nod.) ar 37 p.

Šaušanā ar patšautenēm 300 jardu distancē pirmā vietā — Svitenes nodaļas aizsargs Rozentāls Arvīds (6 fig. 8 lodes), 2. vietā Iecavas nodaļas pr-ks Celms Pēteris (5 fig. 6 lodes), 3. vietā Iecavas nodaļas vada k-ris Bucholts Alfons (5 fig. 5 lodes).

Šaušanā ar mazkalibra ložu bisēm 50 metru distancē (30 patronas 3 stāvokļos: guļus, ceļos un stāvus à — 10 patronas; laiks neierobežots) pirmo vietu izcīnīja Vecmuižas nodaļas vada k-ris Klikuts Jānis ar 235 punktiem no iespējamiem 300 p., 2. vietā štāba rotas sakaru vada aizsargs Freija Fricis ar 231 p., 3. vietā pulka gāzu virsnieks Auniņš Jānis ar 229 p., 4. vietā Vecmuižas nod. aizsargs Pelsis Mārtiņš ar 228 p., 5. vietā tās pašas nod .aizsargs Repša Jānis ar 206 p., 6. vietā Bauskas nod. pr-ks Broks Kārlis ar 204 p.

Grupu šaušanā starp rotām ar kaŗa šautenēm 1. vietā izvirzījās 5. rota (Lejnieks Alberts, Leimans Rūdolfs, Klikuts Jānis, Kalniņš Edvīns, Varba Voldemārs, Jumiķis Kārlis, Lapa Kristaps, Repša Jānis, Gulbis Jānis), ar 41 punktiem, iegūstot galīgā īpašumā pulka ceļojošo balvu — vērtīgu sudrabu kausu, ko ar pārtraukumiem izcīnījuši pavisam četras reizes. Otrā vietā palikās 2. rota ar 328 punktiem, 3. vietā 6. rota.

Pulka Bauskas un Vecsaules nodaļu aizsardzes sacīkšu dalībniekus pacienāja ar pusdienām un atspirdzinājumiem.

* Lai izdaiļotu savu namu, pulks bija izsludinājis sacensību, kam iesūtīti 3 projekti. Par godalgojamu atzina stud. arch. Osv. Ziemas projektu. Ārpus izsludinātā konkursa savu projektu iesniedza mākslinieks Treilons no Rīgas, kuŗa projektu pieņēma un pēc tā aizsargu nama zāles izdaiļošana iesākta. Projekta pamatā nacionālie ornamenti un raksti. Līdztekus nama zāles iekšējai izdaiļošanai norit arī nama pārbūves darbi. Balkonā ierīko vairāk simtu ērtas sēdvietas. Skatuvei būs jauns masīvs priekškars sarkani brūnā krāsā. Tiks pārkārtota un modernizēta arī pati skatuve. Nama zālei piebūvēs fojē — plašas un ērtas telpas sarīkojumu apmeklētājiem, kur uzkavēties izrīkojumu starpbrīžos.. Nama pārbūves un izdaiļošanas darbus paredz nobeigt līdz 10. septembrim, kad arī domāts aizsargu namu atklāt.

* Bauskas pilsētas valde piešķīrusi Bauskas aizsargu pulkam nama izbūvei lielāku pabalstu — 732 ls, atlaižot izpriecas nodokli no sarīkotiem Bauskas novada pirmiem dziesmu svētkiem.

* Jaunsaules pagasta pašvaldība pagājušā gadā atdāvināja aizsargu nodaļai vienu no saviem namiem. Jaunsaules aizsargu nodaļa stājusies pie nama pārbūves, izbūvējot izrīkojumu zāli, skatuvi un blakus telpas. Pašreiz norit nama iekšējā izdaiļošana. Nama atklāšana un iesvētīšana notiks 20. oktobrī ar plašām svinībām.

14. Kuldīgas pulks.

* Pulka aviācijas nodaļa bij. kaŗa lid. N. Jevlampjeva vadībā, rosīgi gādājot līdzekļus motorlidošanas būvei savākusi pāri par 10.000 ls. Lidmašīna pasūtīta Liepājas kaŗa ostas darbnīcās un tās būves darbus paredz paveikt jau uz oktobŗa beigām. Kuldīgas aerodromā jau izbūvēts angārs 4 lidmašīnām, kas izmaksājis 2500 ls. Angārs ir ma-

13. Bauskas aizsargu pulks manevros.

sīva koka ar betonētu pamatu. Turpat paredz izbūvēt aerodroma sarga māju — dzīvokli.

* Kursīšu nodaļa 1. septembrī Kursīšu baznīcā atklāja piemiņas plāksni brīvības cīņās kritušiem kursīšniekiem. Dievkalpojumu noturēja māc. Vējiņš un Vanags. Sekoja lektora E. Eisberga referāts „Latvieši un viņu Tēvu zeme". Uzveda opereti „Mucenieks un muceniece".

15. Liepājas pulks.

* Pulka šaušanas sacīkstēs 1. septembrī sasniegtie rezultāti:

Ar kaŗa šautenēm, II. klasē: 1. št. btl. 3. rt. aizs. M. Trūbe — 76 p.; 2. Mēdzes nod. gr. k. A. Timleris — 71 p.

III. klasē: 1. št. btl. 1. rt. aizs. H. Briedis — 76 p.; 2. Grobiņas pils. nod. gr. kom. A. Veiss — 74 p.; 3. Grobiņas pils. nod. gr. kom. J. Fridrichsons — 74 p.; 4. Mēdzes nod. vada kom. J. Landers — 74 p.; 5. Dunikas nod. vada serž. P. Sungalis — 71 p.; 6. Vaiņodes nod. aizs. Ģ. Tilišķis — 66 p.; 7. Vērgaļu nod. pr-ks Ž. Vidiņš — 66 p.

Grupu šaušanā: 1. št. btl. 1. rota — 415 p.; 2. pulka 1. rota — 396 p.

Šaušanā ar mazkalibra bisi: 1. Grobiņas pag. nod. aizs. L. Ritenieks — 206 p. Šaušanā ar revolveri: 1. Jūŗas div. 1. rt. aizs. J. Puzulis — 42 p. Patšauteņu šaušanā: 1. št. btl. aizs. K. Ragovskis; 2. Vaiņodes nod. aizs. A. Bokums; 3. Grobiņas pils. nod. vada serž. A. Veiss. Šaušanā ar Bergmaņa automatisko pistoli: 1. št. btl. aizs. E. Kuršinskis.

* Rāvas aizsardžu pulciņu iesvētīja 8. septembrī. Pagasta pašvaldību telpās bija garīgs akts, ko izpildīja Cīravas mācītājs Ernsons. Sekoja apsveikumi. Koncerta programmā bija pulka jūŗas aizsargu orķestŗa priekšnesumi kapelm. Ļaudoma vadībā.

* III btl. 7. rota 8. septembrī Gramzdas baznīcā noturēja dievkalpojumu ar garīgu koncertu. Dievkalpojumā piedalījās p. māc. Lūsis un btl. māc. Biezais.

14. Kuldīgas pulka apbalvotie šāvēji.

Koncertu izpildīja dziedātāji E. Jaunzems un A. Tiltiņš, T. Jauģietis (ērģeles) un Purmsātu koris Kareļa vadībā.

* 15. septembrī Priekules pamatskolas telpās vietējā aizsargu nodaļa bij sarīkojusi plašu bazāru ar sekojošu koncertu. Apmeklētāji dzīvi piedalījās izlozē, iegūdami vērtīgus vinnestus. Koncertu ievadīja III. bataljona komandieris J. Ģībietis, kas īsos, kodolīgos vārdos atzīmēja tautas un aizsargu nepieciešamo vienību. Klātesošie sajūsmā nodziedāja dziesmu brīvai Latvijai. Koncerta programmu atskaņoja pulka jūŗas divīziona orķestris, vīru koris un vietējie spēki, izpildīdami solo dziesmas, deklamācijas un klavieŗu gabalus.

16. Jelgavas pulks.

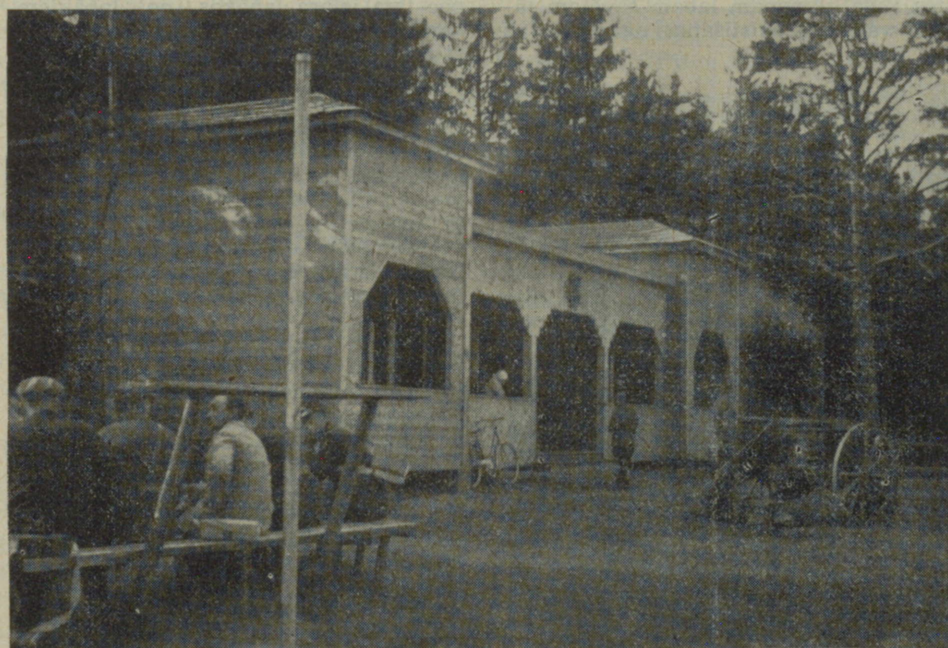
* Apriņķa vecākais T. Dārznieks nodevis bez atlīdzības pulka aizsardžu rīcībā bij. apriņķa pašvaldībai piederošos dažādus saimniecības priekšmetus, kopvērtībā par Ls 277,95.

* Sesavas baznīcā 22. septembrī iesvētīja Sesavas un Elejas nodaļu aizsargus un aizsardzes. Ieradušies arī ap 20 Šauļu organizācijas dalībnieku no Lietuvas, pulka komandieris A. Ausmanis, apr. vecākais T. Dārznieks un citi. Svinīgo dievkalpojumu kuplināja Elejas aizsardžu pulciņa koris un Vidzemes artilerijas pulka orķestris. Pēc iesvētīšanas visi devās uz Elejas aizsargu namu, kur notika svinīga solījuma parakstīšana. Runāja pulka komandieris un apriņķa vecākais. Elejniekiem vakarā bija loterejа-allegri, teātŗa izrāde, mielasts un balle, bet sesavnieki līdz ar ārzemju viesiem devās uz pagasta pašvaldības telpām, lai atzīmētu savas aizsargu nodaļas 15 gadu pastāvēšanu.

* 22. sept. Džūkstes aizsargu nodaļa, kopā ar 11. Tukuma aizs. pulka Grenču nodaļu rīkoja jāšanas sacīkstes.

Džūkstes konk. piedalījās 9 jātnieki. 1. v. gr. k-ris Berklavs ar ķēvi „Tamara" 0 s. p., 2. v. vada k-ris Lēmanis ar ķēvi „Dzelme" 4 s. p., 3. v. vada k-ris Kalniņš ar „Bajāru". Grenču konk. 1. v. gr. k-ris Kalniņš ar „Rotu" 0 s. p., 2. v. vada k-ris Kalniņš ar „Bajāru" 0 s. p., 3. v. aizs. Rodovics ar „Lordu" 3 s. p. Laimes konk. 1. v. aizs. Freimanis ar „Buci, 2. v. vada k-ris Ulmanis ar „Ceisu". Vicu ciršanā 1. v. vada k-ris Lēmanis, 2. v. aizs. Freimanis. Vada k-ris Lēmanis demonstrēja lēcienu pār degošiem šķēršļiem. lokiem u. c. Jātnieki grupās, stāvus zirgos, jāja un lēca pār šķēršļiem, apklātu gultu un t. t.

Sacīkšu uzvarētāji ieguva daudz vērtīgu balvu, kuŗas bija devušas Grenču - Irlavas sabiedriskās organizācijas, kā arī Džūkstes pagasta valde un aizsargu nodaļa. Pēc sacīkstēm Džūkstes aizsargi un aizsardzes deva svinīgu solījumu. Vietējā baznīcā dievkalpojumu noturēja māc. Luksis, turpat notika svinīgā solījuma parakstīšana. Aizsargus un aizsardzes pēc tam sveica I. bataljona 2. rotas k-ris Šteinbergs. Se-

14. Kuldīgas aizsargu pulka jaunceltais pāviljons, pulka aerodromā.

koja Grenču drāmatiskā pulciņa teātŗa izrāde.

Apsveicama abu nodaļu ciešā draudzība, kas pastāv jau vairākus gadus.

17. Rēzeknes pulks.

* 7. un 8. septembrī pulks atzīmēja savu 15 gadu pastāvēšanu. Svinības, kas Rēzeknē ilga divi dienas, piedalījās visi pilsētas un tūkstošiem apriņķa iedzīvotāju. No galvas pilsētas svētkos ieradās iekšlietu viceministrs A. Bērziņš, aizsargu priekšnieks pulkv.- ltn. K. Prauls u. c.

Svētku pirmās dienas pievakarē pulka sastāvs sapulcējās laukumā pie pilsētas valdes, no kuŗienes svinīgā gājienā devās uz tautas svētnīcu — Brāļu kapiem. Tur aizsargu un aizsardžu rindas nostājās pie brīvības cīņās kritušo pieminekļa. Ieradās ministrs A. Bērziņš, pēc kam svētbrīdi sāka ar korāli „Kādā nu mierā". Pulka komandieris Zarāns teica sirsnīgu uzrunu un, godinot par Latviju kritušos varoņus, nolika pie pieminekļa krāšņu vaiņagu. Vakarā Latgales teātrī aizsargiem un lūgtiem viesiem izrādīja „Princese Gundega un karālis Brusubārda".

Svētdienas priekšpusdienā notika svinīgi dievkalpojumi visu konfesiju baznīcās. Ministrs A. Bērziņš ar pavadoņiem apmeklēja katoļu baznīcu. Pēc dievkalpojuma pulka kājnieki, jātnieki, motociklisti, aizsardzes un sportisti armijas sporta laukumā nostājās parādei. To komandēja pulka komandieŗa palīgs J. Samiņš, bet pieņēma iekšlietu viceministrs A. Bērziņš. Sasveicinājies ar parādes dalībniekiem, ministrs pulka aizsargiem un aizsardzēm nodeva Tautas Vadoņa Kārļa Ulmaņa un aizsargu goda šefa, Kaŗa ministra ģenerāļa J. Baloža sveicienus. „Kā Tautas Vadonis, tā Armijas vadonis" — teica ministrs A. Bērziņš, „ar vislielāko interesi vienmēr sekojuši aizsargu organizācijas attīstībai un redz aizsargos vienu no tiem spēkiem, kas var būt liels atbalsts armijai. Pēc 15. maija nav vairs robežu starp Latvijas novadiem, mēs zinām, ka visi piederam Latvijai, un katram, vai tas būtu vecsaimnieks, jaunsaimnieks, ierēdnis, tirgotājs, vai strādnieks, jāpilda savs pienākums. Jūs aizsargi, kam valsts vara uzticējusi ieročus un uzraudzība par valsts mieru un drošību jūs esat tautas morāliskais spēks. Jums jābūt jaunās Latvijas goda un taisnības sargātājiem. Mūsu lielākais pienākums ir paklausīt Tautas Vadonim, jo Vadonis savā darbā ir daudz vairāk pārbaudīts, kā ikviens no mums. Viņa uzticība Latvijai ir vairākkārt apliecināta, un katrs darbs, ko viņš izved, katrs likums, ko viņš izdod, ir iepriekš dziļi apsvērts un apspriests. Tapēc viss tas, ko Vadonis dod, ir tas labākais. Lai jums ir tā apziņa, ka mūsu zeme ir svēta, ka jums jāstāv par mieru un kārtību šai zemē, kur valda taisnība, latviska sirsnība un kopējs darba prieks. Un ja vajadzība prasītu, tad lai jūs ne brīdi nešaubītos ziedot savas dzīvības dzimtai zemei." Ministŗa spēcīgo runu noslēdza valsts himna, pēc kam aizsargi sumināja Tautas Vadoni un valsts, armijas un aizsargu vadību. Sekoja apbalvošana. Tad pulks parādes gājienā nodefilēja gar parādes pieņēmēju ministri A. Bērziņu un viesiem.

Plkst. 15-os 9. Rēzeknes kājn. pulka mītnēs notika kopējas pusdienas, kuŗās piedalījās ap 1500 personu. Aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Prauls pateicās Rēzeknes aizsargu pulka saimei par darbu, ko tā darījusi Tēvijas labā un novēlēja, lai aizsargos joprojām mājotu brīvības cīnītāju gars. Vēl pulku sveica garnizona priekšnieks pulkvedis Liepiņš, pilsētas galva pulkv.-ltn. Priedulāns, apriņķa vecākais Kozul-Kaža, 19. Jaunlatgales aizsargu pulka komandieris Mežulis un vecākā aizsardze Mača, no Latvijas lauksaimniecības kameras agronoms Kakss u. c.

Rubas aizsargu nodaļas labāko šāvēju grupa.

Rēzeknes aizsargu pulkam viņa svinību gadījumā 9. Rēzeknes kājnieku pulks dāvāja greznu kausu, Rēzeknes pilsēta — Ls 500,—, Latgales lauku pašvaldību apdrošināšanas sabiedrība — Ls 2000,—.

Dzelzsceļu pulks.

* Dzelzceļu aizsargu pulka Rīgas nodaļas aizsardžu pulciņa pēcpusdienas tēja notika 29. septembrī, Armijas virsnieku klubā. Bija ap 500 apmeklētāju. Atlikums par labu krusas negaisa cietušiem lauksaimniekiem.

* 29. septembrī pulka Skrīveru nodaļa bija sarīkojusi Zemnieku Drāmas teātŗa izrādi, uzvedot „Zvejnieka dēls" 2. daļu. Neskatoties uz nelabvēlīgo laiku, sarīkojums pulcināja nepiedzīvoti kuplu apmeklētāju skaitu. Pirms izrādes Aizsargu aviācijas nodaļas priekšnieks Edg. Alberings referēja par „Darbs un atbildība". Referāts un izrāde izpelnījās apmeklētāju nedalītu piekrišanu.

Čiv-čiv.

Iespaidi šaušanas sacīkstēs

Lai gūtu iespēju un tiesības piedalīties vispārējās aizsargu šaušanas sacīkstēs Rīgā, ikvienam labam šāvējam jāiziet vairākas šķīstīšanas ugunis. Jau labs punktu skaits jāsasniedz savās vienībās, tad nāk pulka sacīkstes un tikai pēc tam izlasa labākos no labākiem, kam Rīgā nāksies aizstāvēt savu pulku šaušanas mākslā. Izraudzītie šāvēji tad nu arī pieliek pūles, lai attaisnotu uz viņiem liktās cerības, kas savukārt nesīs godu netikai pulkam vien, bet arī aizsargu nodaļai un pašam. Tāds labs šāvējs tad nu ir visu uzmanības centrā, mājās palikušie par viņu tura īkšķus un ar nepacietību gaida ziņas no Rīgas, ko vēl tās pašas dienas vakarā sniedz pa radio. Interese par aizsargu sasniegumiem šaušanas mākslā ir liela.

*

Dreiliņu šaujlaukā jau no agra rīta valda liela rosība. Gan kājām no stacijas, gan automobiļos tieši no Rīgas ierodas aizsargi, kūp lauku virtuves, tirgo kareivju kantīne. Aizsardzēm darba pilnas rokas, lai pagatavotu pusdienas lielajam sacīkšu dalībnieku skaitam. Noliktā laikā sākās sacīkstes. Šāvēji nostājas iepretim saviem mērķiem, no kuŗiem gan sākumā redzami tikai numuri. Pēkšņi parādās mērķis — kaujas figūra un to nu ņem uz grauda. Pēc noteikta lai mērķis nozūd. Trāpīt tādā figūrā nav nieka lieta, un jātēmē pie tam vēl taisni ģīmī. Nevilus uzmācas domas: kas paliktu pāri no ienaidnieka ķēdes,

Ministrs A. Bērziņš pieņem Rēzeknes aizsargu pulka parādi.

ja tāda īstenībā virzītos pretim šiem labākiem šāvējiem— dzīvs gan nepaliktu neviens ienaidnieks... Šaušana parādošos mērķos rada pilnīgu kaujas ilūziju.

Notiek sacensības pulku starpā, izcīnot ceļojošās balvas, kuŗas tad nu ikviens pulks cenšas noturēt, lai iegūtu tās savā īpašumā. Šogad pirmo reizi tika izcīnīta Valsts Prezidenta ceļojošā balva „15. maijs". Sacensības grupā jau iepriekš nozīmēti šāvēji, uz kuŗiem attiecīgais pulks liek visas cerības. Šāvēju izlase priekšniekiem dara lielas rūpes. Zināmā mērā tā ir loterija, jo arī labākais šāvējs dažkārt var nošaut „buku", salaizdams lodes ne figūras ģīmī, bet vai nu vienā plecā, vai otrā, kas mazina punktu skaitu.

Šo vērtīgo ceļojošo balvu izcīna pirmo reizi 10. Cēsu aizsargu pulks. Otrā vietā paliek 5. Rīgas pulks. Cēsinieki gavilē — viņiem pirmajiem piekritis lielais gods aizvest mājās Prezidenta balvu.

Kādam no citkārt veiksmīgiem aizsargu pulkiem šoreiz nav laimējies — viens vienīgs šāvējs norāvis punktu skaitu un tas nu ir visnelaimīgākais cilvēks pasaulē. Viņš aiz izmisuma un žēlabām gatavs vai raudāt, ka viņa dēļ balva gājusi visam pulkam secen.

„Par sevi es negaustos," viņš noskumis saka, valdīdams asaras „man balvu pilna māja, bet kā lai tagad skatos acīs draugiem un beidzot, ko teiks pulka komandieris?"

„Tā lieta ļoti vienkārša," iedzeļ kāds latgalietis „jums, kurzemniekiem, lielāka pārticība, pilns vēders rada slinkumu. Mēs turpretim iestrebam putras malku, sajožam vēdera siksnu un vairāk trenējamies..."

*

Kas vairākus gadus vērīgi sekojis aizsargu izcilākiem šāvējiem, tam uzkrīt jaunu spēku pieaugums. Gluži kā Holivūdā, arī pie mums uzlēkušas un iemirdzējušās vairākas jaunas zvaigznes. Lielu interesi modina snaiperu sacensības, kuŗiem no 400 jardiem jātrāpa skrejošā sunī. Pēdējais, asprātīgas ierīces vadīts, pēkšņi parādās, paskrien un nozūd. Arī šinī mākslā gūti ievērojami sasniegumi un snaiperu skaits ar katru gadu paliek prāvāks.

Šaušanas māksla aizsargos stipri progresē, labāko šāvēju skaits ikgadus top kuplāks. Tā ir visai iepriecinoša parādība.

*

Lielās aizsargu šaušanas sacīkstēs ieradās Ministru Prezidents, Dr. K. Ulmanis, aizsargu goda šefs Kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis, iekšlietu ministrs V. Gulbis, iekšlietu viceministrs A. Bērziņš, armijas komandieris ģenerālis K. Berķis un citi augsti viesi. Tā bija izcilus atzinības parādīšana visai aizsargu saimei. Vadonis ar saviem pavadoņiem apstaigāja aizsargu rindas, interesējās par sasniegumiem un sacīkšu norisi. Teltī aizsardzes viesus pacienāja ar pusdienām.

Vadoņa vienkāršība un laipnais smaids atstāj neizdzēšamu iespaidu un viņa ierašanās sacīkstēs ir tiešām augstākā balva, kā to sacīkšu noslēguma vakarā apzīmēja ministrs Bērziņš. Jo Vadonis dāvājis aizsargiem savu ticību un pateicību par jaunā laikmeta iegūvumu sargāšanu, ko aizsargu saime arī godam attaisnojusi.

J. Ķ.

Baltijas valstu aizsargu šaušanas sacīkstes

Aizsargu štābs minētām sacīkstēm jau laikus izraudzīja ekipas dalībniekus, rūpīgi pārbaudot visu labāko šāvēju tiklab šī gada dažādās šaušanas sacīkstēs un treniņos uzrādītos šaušanas rezultātus, kā arī salīdzinot tos ar iepriekšējo gadu sasniegumiem, kas savukārt noderēja par mērogu attiecīgo šāvēju sasniegumu stabilitātei.

Izcilāko šāvēju sasniegumu sistēmatizēšana un salīdzināšana stiprā mērā atviegloja ekipas dalībnieku izvēli, kamdēļ šinī darbā aizsargu štābam neradās ne mazākās grūtības vai šaubas. Uz iegūto datu pamata ekipā ietilpināja sekošos šāvējus: 1. Talsu aizsargu pulka, bataljona adjutantu Priedīti Eduardu, 5. Rīgas aizsargu pulka, bataljona šautuves pārzini Stūrmani Voldemāru, vada seržantu Andrejevu Nikolaju, grupas komandieri Gertsonu Jāni, aizsargu Ābeli Eduardu un 7. Valkas aizsargu pulka, vada komandieri Kārkli Eduardu. Ekipu vadīja aizsargu štāba militāro apmācību pārzinis kpt.-ltn. Ķikulis.

Dienu pirms aizbraukšanas, t. i. 8. septembrī, ekipas dalībnieki salasījās uz pēdējiem treniņiem Asaru šautuvē, kur noskaidrojās, ka mūsu ekipa ir labā formā, kas stiprā mērā pacēla dalībnieku gara stāvokli, paļāvību saviem spēkiem un gribu uzvarēt.

Uz minētām sacīkstēm mūsu ekipa izbrauca no Rīgas 9. septembra pēcpusdienā un ieradās Varšavā 10. septembra rītā. Jau Turmontos ekipu sagaidīja Polijas Strēlnieku apvienības («Zwiazek Strelecki») galvenā štāba pārstāvis kapteinis Visockis, kuŗš mūsu ekipu pavadīja līdz Varšavai un tur to arī novietoja jau iepriekš sagatavotās un ērti iekārtotās Strēlnieku apvienības apmācības centra telpās.

Šeit mūsu ekipa atrada sev priekšā kaimiņus igauņus, kuŗi bija ieradušies Varšavā jau 9. septembra vakarā un tagad, pienācīgi atpūtušies, gatavojās priekšpusdienas brīvā laikā iepazīties ar pilsētu. Šim lēmumam pievienojās arī mūsu ekipas dalībnieki, kuŗi gan bija drusku noguruši no gaŗā ceļa, bet sastopoties ar veciem paziņām no iepriekšējām sacīkstēm, nevarēja atteikties no vilinošā priekšlikuma — apskatīt Polijas galvas pilsētu intīmu draugu sabiedrībā. Mūsu un Igaunijas ekipu vadītāji tai laikā ieradās oficiālās vizītēs ir pie attiecīgo valšķu sūtņiem, ir pie Polijas Strēlnieku apvienības augstākās vadības.

Strēlnieku apvienības galvenā štābā, ekipu vadītājus pieņēma laipnais un ļoti pretimnākošais majors Gaļinovskis — galvenā štāba strēlniecības daļas šefs — kuŗš šinī laikā atvietoja saslimušo Strēlnieku apvienības galveno šefu pulkvedi Fridrichu un arī atvaļinājumā esošo štāba priekšnieku majoru Osavetcu.

Tās pašas dienas pēcpusdienā sacīkšu dalībnieki ieradās Bieļānos (Varšavas Z. A. nomalē) armijas skrejlaukā, lai izvestu pēdējos treniņus priekšā stāvošām sacīkstēm, kuŗām bija jānotiek nākošās dienas priekšpusdienā tai pašā vietā. Šeit arī pienāca ziņa, ka Somijas ekipa izpaliks, jo tā brauc tieši uz Romas sacīkstēm.

Treniņa laikā noskaidrojās, ka latvju un igauņu ekipas ieradušās ar parastām militārā parauga šautenēm, bet poļu ekipa — ar uzlabotām sacīkšu šautenēm (Igaunijas fabrikācija).

Tajā pašā laikā un vietā ekipu vadītāji sapulcējās uz apspriedi, kuŗu vadīja majors Gaļinovskis, lai pārspriestu, konkrētizētu un fiksētu uz papīra turpmāko Baltijas valšķu aizsargu draudzības šaušanas sacīkšu noteikumus, kuŗi līdz šim nekur nebija fiksēti, bet sacīkstes notika vienīgi uz mutes vārdiem panāktas vienošanās pamata. Šeit Polijas

pārstāvis, kā apspriedes - konferences iniciātors, nāca klajā ar ļoti vērtīgiem, rūpīgi pārdomātiem un gataviem rakstveidā izgatavotiem priekšlikumiem, kuŗos, starp citu, paredzēts, ka sacīkstēs pielietojamas tās valsts šautenes, kuŗa sacīkstes organizē, līdz ar ko atkristu domstarpības par vienas vai otras sistēmas šautenes priekšrocībām. — Pati apspriede ritēja retā vienprātībā un viņā neuzpeldēja neviena principiāla domstarpība.

Apspriedes laikā, mūsu ekipas vadītājs vērsa majora Gaļinovska uzmanību uz patreizējo sacīkšu dalībnieku nevienlīdzīgo apbruņojumu, kas, protams, nevarēja neietekmēt sacīkšu rezultātus. Šeit vēlreiz jāpasvītro majora Gaļinovska personība, kas ne tikai apspriedes laikā pierādīja retu objektīvitāti visu pacelto jautājumu pārspriešanā un apsvēršanā, bet kas sevi parādīja kā īstu džentlemeni un sportsmeni priekšsacīkstēs un sacīkstēs, kur viņš necentās pēc uzvaras par katru cenu, bet gan vēlējās, lai uzvaru izcīnītu godam visi dalībnieki vienlīdz vienādos apstākļos un lai šai cīņā dalībnieki parādītu tieši savas izcilās spējas šaušanā, bet nevis lai dēmonstrētu sava ieroča spējas, kuŗas katrai ekipai bija dažādas.

Pēc īsām pārrunām, majors Gaļinovskis nāca ar priekšlikumu — šaut visiem sacīkšu dalībniekiem ar vienas ekipas šautenēm. Pēdējais izšķirams ar lozi. Visi ekipu vadītāji pieņēma šo priekšlikumu bez iebildumiem.

Loze izšķīra, ka jāšauj ar latvju ekipas šautenēm. Protams, ka līdz ar to mēs bijām nokļuvuši izdevīgākā stāvoklī, jo ja arī katram mūsu ekipas dalībniekam nenācās šaut ar savu personīgo šauteni, tad vismaz tas bija pieradis pie šautenes sistēmas, ko nevar teikt par pārējo ekipu dalībniekiem. Pēc tāda lozēšanas iznākuma, mūsu ekipas dalībnieki pārtrauca treniņu, lai dotu pārējiem iespēju iepazīties un patrenēties ar mūsu šautenēm.

Nākošā dienā sacīkstes sākās precīzi plk. 10,00. Sacīkstēs ieradās arī mūsu sūtnis Polijā Dr. Valters, kas jo dzīvi interesējās ir par pašu sacīkšu gaitu, ir atsevišķo dalībnieku, kā mūsējo, tā arī pārējo sasniegumiem. Sūtņa kga ierašanās un dzīvā līdzdalība sacīkstēs stiprā mērā pacēla mūsu ekipas dalībnieku cīņas sparu. Ja pirmā maiņā labākos sasniegumus uzrādīja majors Wrzosek (Pol.) 178 punktus no iespējamiem 200, pie kam majoru visi apsveica ar uzvaru, kas vēl vairāk saspringdzināja mūsu dalībnieku cīņas garu. Tiešām, nenācās ilgi gaidīt, jo 2. maiņā mūsu Kārklis Eduards sasniedza 185 punktus un palika nepārspēts visā sacīkšu laikā.

Galīgie sacīkšu rezultāti bija sekoši:

1. vietā Latvija ar 874 p.
2. vietā Igaunija ar 841 p.
3. vietā Polija ar 824 p.

Individuālā klasifikācijā:

1. vietā — Kārklis Ed. (Latv.) 185 p.

tad seko četri dalībnieki ar vienādu punktu skaitu un proti 178 punkti, kamdēļ pie vietu sadalīšanas ņēma vērā ložu blīvumu.

Šeit vietas sadalījās sekoši:

2. vietā — poručniks Matušzak (Pol.).
3. vietā — Vaher Feliks (Ig.).
4. vietā — majors Wrzosek (Pol.).
5. vietā — Gertsons Jānis (Latv.).

Strēlnieku apvienības vadības un pārējo poļu sacīkšu dalībnieku izturēšanās bija ne tikai korrekta, bet sirsnīga. Sacīkšu noslēguma aktā piedalījās Polijas ārlietu viceministrs ar vairākiem augstākiem ministrijas darbiniekiem, mūsu sūtnis Dr. Valters, militārais pārstāvis plkv.-ltn. Kluge un Igaunijas militārais pārstāvis plkv.-ltn. Freibergs. Runās tika pasvītrota vēlēšanās vēl vairāk nostiprināt un izkopt draudzības un saprašanās garu starp radnieciskām kaimiņu organizācijām un kaimiņu tautām. Aktā pasniedza Latvijas un Igaunijas ekipas labākiem šāvējiem katram pa vērtīgam un grezni izstrādātam kristalla kausam, bet pārējiem — Strēlnieku apvienības meistaršāvēja krūšu nozīmes. Mūsu aizsargu priekšnieka dāvāto sudrabā kalto ozola kausu pasniedza Dr. Valters poļu ekipas labākam šāvējam.

Visā viesošanās laikā mūsu ekipa baudīja necerēti lielu uzmanību un viesmīlību no Strēlnieku apvienības vadības un dalībnieku puses, kas deva iespēju mūsu ekipai iepazīties ir ar organizācijas dzīvi, ir krāšņo pilsētu un kas paliks atmiņā uz visiem laikiem.

ESTIJAS AIZSARGI

Igaunijas aizsargu žurnāla „Kaitse Kodu" 10 gadi

Šā gada 14. oktobrī mūsu sabiedrotās Igaunijas aizsargu organizācijas domu paudējs žurnāls „Kaitse Kodu" (Sargā dzimteni!) atskatās uz 10 darba gadiem. 10 gadi nav visai ilgs laika posms, tomēr ievērības cienīgs, ja darbs vainagojies panākumiem.

Igaunijas aizsargu organizācijas pamati likti 1918. gada 11. novembrī, kad organizācijas vadītājs ģenerālis E. Pödders parakstīja pirmo pavēli aizsargu organizācijai. Igaunijas brīvības kaŗa sākumā aizsargi ņem aktīvu dalību cīņās pret ārējiem ienaidniekiem un ar saviem varoņdarbiem ieraksta neizdzēšamas lapas Igaunijas brīvības kaŗa vēsturē. Vēlāk, kad ārējos ienaidniekus izdzina iz valsts territorijas, aizsargu organizācija uzņēmās kārtības un drošības uzturēšanu valsts iekšienē.

Līdz ar aizsargu organizācijas tapšanu radās arī nepieciešamība pēc periodiska izdevuma, kas atspoguļotu organizācijas dzīvi, izplatītu militārās zināšanas un popularizētu tautā aizsargu un valsts aizsardzības idejas. Jau 1919. gada 30. jūnija un 1. jūlija aizsargu dienās apsprieda aizsargu žurnāla „Kaitselit" (Aizsargs) izdošanas jautājumu, bet kaŗa apstākļi neļauj šo nodomu izvest dzīvē. Arī pēc Tartū miera līguma noslēgšanas domu par aizsargu preses orgaņu neizdodas reālizēt, jo valstī sa-

mērā mazu vērību piegriež pilsoņu sagatavošanai brīvprātīgam valsts aizsardzības darbam, un aizsargu organizāciju likvidē. Tad pēc vairākiem gadiem nāca 1924. gada 1. decembra notikumi. Valsts vadība un sabiedrība atzina, cik liela nozīme varētu būt spēcīgai organizācijai, kuras mērķis ir valsts aizsardzības stiprināšana. Kļuva skaidrs, ka ja aizsargu organizācija, kas brīvības cīņu laikā bija tik nopietns spēks, būtu pastāvējusi arī miera laikā, nebūtu varbūt 1. decembra notikuma, kas prasīja vairāku Igaunijas labāko dēlu dzīvības. Atdzima Igaunijas aizsargu organizācija. Bet reizē ar to piepildījās arī nodoms par aizsargu žurnālu. Proti, 1925. gada 14. oktobrī iznāca žurnāla „Kaitse Kodu“ pirmais numurs.

„Kaitse Kodu“ veidojies un audzis līdz ar Igaunijas aizsargu organizāciju. Žurnāla pirmais numurs pēc sava satura galvenā kārtā skar aizsargu organizācijas jautājumus un iekšējo dzīvi. Redzama vieta žurnālā tiek ierādīta aizsargu apmācības, audzināšanas un jautājumiem par pašu organizāciju, kas nepārtraukti turpina veidoties. Vēršas plašumā arī „Kaitse Kodu“ un, pateicoties vispusīgam saturam, plaši izplatās ne tikai Igaunijas aizsargu saimē, bet arī tautā.

„Kaitse Kodu“ par galveno mērķi sev sprauž popularizēt tautā aizsargu un valsts aizsardzības idejas un audzināt tautu valstiski — nacionālā garā. Un panākumi gūti lieli. Sekmējās aizsargu organizācijas augšana. 10 gadu laikā tā trīskāršojusies skaitliski, veidojas arī dziļumā. 1925. gada 1. martā Igaunijas aizsargu organizācijā skaitās 20.154 vīriešu kārtas pilsoņi, bet uz 1935. gada 1. aprīli aizsargu organizācijā sastāv jau 33.774 aizsargi, 12.793 aizsardzes, 8104 jaunie ērgļi un 6086 tēvijas meitenes, pavisam kopā 60.357 dalībnieki un dalībnieces.

Kā redzams, Igaunijas aizsargu organizācijā dzīvu dalību, blakus pieaugušiem, ņem arī jaunatne. Šā iemesla dēļ „Kaitse Kodu“ lielu vērību piegriež jaunatnes audzināšanas jautājumiem. Katrā numurā tiek ievietoti raksti, kas skar jaunatnes organizācijas un valstisko audzināšanu. Šo rakstu mērķis — sagatavot jaunatni par cienīgu vecās paaudzes ieguvumu mantinieci un sargātāju.

Plaša un vispusīga žurnālā ir militāri — technisko rakstu nodaļa. Modernā kaŗa technika turpina attīstīties straujā tempā un militārās apmācības paliek arvienu sarežģītākas. Tas arī presi piespiež sekot technikas un apmācības jauninājumiem. Visam tam liela vērība piegriezta „Kaitse Kodu“ lappusēs. Žurnālā tiek iztirzāts arī kaujas mācību saturs un manevri. Liela vērība piegriesta taktisku jautājumu atrisināšanai, kā arī šaušanas apmācībām un sportam.

Atsevišķa nodaļa žurnālā ir aizsargu organizācijas iekšējai dzīvei. Nodaļas nolūks tuvināt aizsargus savā starpā un izcelt aizsargu vajadzības. Pie tam atrodami norādījumi ne tikai uz aizsargu organizācijas sasniegumiem, bet arī kļūdām.

„Kaitse Kodu“ sniedz saviem lasītājiem visu nepieciešamo arī par militāro dzīvi citās valstīs un apskata kaimiņu valstu aizsargu darbību. Uztur sakarus ar Latvijas, Somijas, Lietuvas un Polijas aizsargu presi. It sevišķi draudzīgas attiecības pastāv starp „Kaitse Kodu“ un mūsu „Aizsargu“.

Žurnāls „Kaitse Kodu“ dzima tad, kad atdzima Igaunijas aizsargu organizācija. 10 pastāvēšanas gados, pateicoties savam vispusīgam saturam un lietpratīgai vadībai, žurnāls guvis daudz draugu un cienītāju. „Kaitse Kodu“ tagad plaši izplatīts kā Igaunijas aizsargu saimē tā visā tautā. Tas ir „Kaitse Kodu“ galvenā redaktora pulkveža - leitnanta A. Baldera un atbildīgā redaktora kapteiņa A. Truuvere nopelns.

Novēlam mums draudzīgajam sabiedrotās Igaunijas aizsargu organizācijas žurnālam „Kaitse Kodu“ arī turpmāk negurstoši paust sāktās idejas. Un lai tās draudzīgās attiecības, kas pastāv starp „Aizsargu“ un „Kaitse Kodu“, padziļinātos un zeltu — par svētību igauņu un latvju tautām, kuŗām abām ir kopēji likteņi.

BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA

Jūlijs Aleksandrs **Students. Bērna, pusaudža un jaunieša psīcholoģija.** Autora izdevums.

Autors, laizdams atklātībā šo darbu, aizpildījis jūtamu robu mūsu zinātniskā literātūrā. Atstājot šī lielā un plašā darba zinātniecisku novērtējumu pašiem zinātniekiem, gribam tikai atzīmēt autora dziļi atzīstamās pūles, sarakstot kapitālu darbu par tik nopietnu, ja ne visnopietnāko jautājumu cilvēka dzīvē. Izprotot bērna, pusaudža un jaunieša psīcholoģiju un tieksmes, katram audzinātājam, kā vecākiem, tā skolotājiem un priekšniekiem, neapšaubāmi atvieglota pieeja pie audzināmā jeb apmācāmā dvēseles un būs gūstami arī labāki panākumi nekā taustoties pa tumsu no gadījuma uz gadījumu. Nereti vecāki un skolotāji bērnus un jaunatni vēro pēc sevis, savas bērnības un jaunības. Tā ir visbiežāki sastopamā audzinātāju kļūda un izsauc visvairāk nesaprašanās un konfliktu, radot dziļus un bieži nelabojamus sarežģījumus jaunieša dvēseles dzīvē. Autora nolūks bijis sniegt dziļu un plašu ieskatu bērnu un jauniešu dvēselēs un tieksmēs, pie kam viņam tas izdevies samērā populārā veidā, līdz ar to pieļaujot grāmatas lietošanu un izprašanu visplašākām aprindām. Silti ieteicot šo labo un vērtīgo grāmatu ikvienam, griežam uz šo darbu arī mūsu aizsargu saimes vērību, lai šī grāmata netrūktu vismaz ikvienā bibliotēkā.

—s.

Doc. **Kārlis Kārkliņš** un **Kārlis Kraujiņš. Fricis Bārda.** Monografija. A. Raņka izdevums.

Turpinot „Latvju izcilus darbinieku“ grāmatu sēriju, izdevējs, pie jau agrāk izdotām monografijām par Raini, Blaumani un Apsīšu Jēkabu, pievienojis šo atzīto literātu sarakstīto darbu par mūsu dzejas romantiķi un sirds liriķi. Monografijā apskatīta Fr. Bārdas dzīve, darbs un plaši iztirzāti dzejnieka darbi, sniedzot par tiem kritisku apcerējumu.

—s.

Jānis Ezeriņš. Raksti. A/S Valtera un Rapas izdevumā.

Mūsu pāragri mirušais dziesminieks un noveles meistars atstājis diezgan kuplu literārisku mantojumu. Agrāk izdotās grāmatas plaši izplatījušās tautā un bibliotēkās. Ezeriņa darbi ir vieni no vairāk lasītiem. Tagad J. Ezeriņa darbi iznāk kopotā veidā un būs labāki pieejami viņa cienītājiem. —s.

Kārlis Egle. Rīgas pilsētas Misiņa bibliotēka. Izdevusi Rīgas pilsētas Izglītības valde.

Īsā, bet kodolīgā pārskatā Kārlis Egle sniedz vispārībai sīkākas ziņas par mūsu lielā grāmatu drauga bibliotēkas izcelšanos, tapšanu un izveidošanos. Glīti izdoto grāmatu papildina labas illūstrācijas. Grāmatiņa sastādīta ar īpatno K. Egles pieeju un no viņa sniegtiem datiem var smelties daudz ierosinoša arī pārējie bibliotēkāri. —s.

Vltn. A. Eglītis, kaŗa topografs. Karte, kā to lasīt un sastādīt. Autora izdevums.

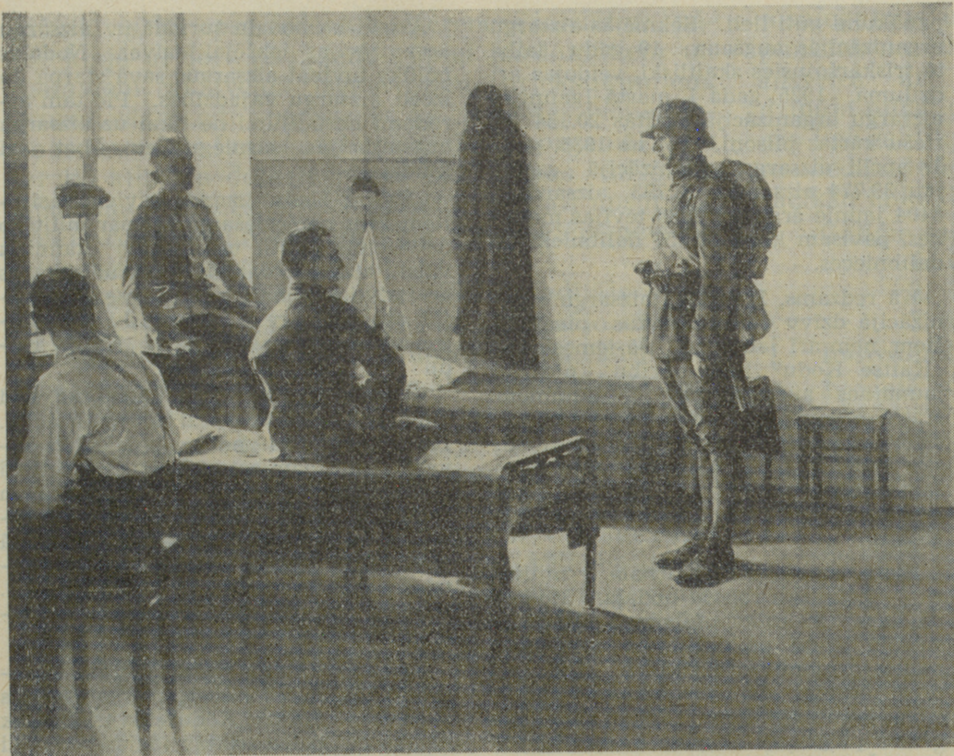
Mūsdienās gandrīz katram nāk priekšā gadījumi, kad nepieciešama prasme rīkoties ar karti. Paviršam kartes pazinējam tā sevišķi daudz nedod un lai to pilnīgi izmantotu tad ar to jāprot arī pilnīgi rīkoties un to saprast. Līdz šim mūsu speciālajā literātūrā attiecīgas grāmatas, kas sniegtu elementārā veidā nepieciešamās zināšanas kartes saprašanai un lasīšanai, nebija. Autors tagad šo robu sekmīgi aizpildījis.

Viņš viegli saprotamā valodā sava darba sākumā vispirms runā par kartes nozīmi, par jēdzieniem karte un plāns, kartes mērogu. Paskaidrota atšķirība starp topografiskām un ģeografiskām kartēm, kā arī doti paskaidrojumi par kartes izvēli, kartes pārskata lapu un kartes saudzēšanu.

Tālākais grāmatiņas saturs sadalīts sekošās divās daļās:

1) Kā jālasa karte.

Te lasītājs tiek iepazīstināts ar debess pusēm, saīsinātiem uzrakstiem uz

J. A. Borkovska glezna — Pie virsseržanta. (Armijas virsnieku kluba īpašums.)

kartes un ar topografiskajām zīmēm. Autors pārdomāti un pamatoti šķiro topografiskās zīmes kartē no pieņemtajām zīmēm pārskata kartiņās, resp. viņš līdz šim tā saukto pieņemto nozīmju vietā ievedis jaunu terminu — topografiskās zīmes, atstājot pieņemtās zīmes pārskata kartiņām (piem., grupas pozicijas pieņemtā zīme un c.).

Vienkāršā veidā paskaidrota nelīdzenumu attēlošana uz kartes kā arī par griezuma augstumu.

Pēc augšminētā seko darbība uz kartes un ar karti. Liekas, ka būtu bijis pareizāki šeit likt virsrakstā — darbība ar karti un uz kartes, attiecīgi grupējot arī turpmāko saturu. Autors še iesāk ar nogāzes stāvuma noteikšanu uz kartes. Pareizāki būtu bijis sākt ar vienkāršāko — kartes orientēšanu, tad pakāpeniski pāriet uz grūtāko un pabeigt ar nogāzes stāvuma un vietas augstuma noteikšanu.

Šī nodaļa uzskatāma par svarīgāko un citādi saprotami un lietpratīgi sastādīta. Viņā ietilpst: kā noteikt nogāzes stāvumu uz kartes, vietas augstuma noteikšana, attālumu mērošana uz kartes, kartes orientēšana, stāvvietas noteikšana uz kartes, ZD virziena noteikšana dabā bez kompasa, azimuts. Atsevišķi apskatīta vietējo priekšmetu augstuma un platuma noteikšana.

2. Kā sastādīt karti.

Šī daļa gan vairāk interesēs tikai aizsargus un karavīrus. Retāk to lietos pārējie. Te izsmeļoši un piemēru zīmējumos pamācīts, kā izdarīt acumēra uzņēmumu.

Saturā: Acumēra uzņēmums. Soļu mērogs. Kā izmērīt nogāzes stāvumu dabā. Vietējo priekšmetu uznešana. Kā uzņemt reljefu. Acumēra uzņēmuma darba gaita. Bez tam vēl pamācīts, kā izgatavot perspektīvo uzmetu un pārskata kartiņu. Visā visumā grāmatiņa lietpratīgi sastādīta. Tā silti ieteicama arī aizsargiem, jo dod iespēju viegli saprotamā veidā piesavināties tās nepieciešamās zināšanas, kādas vajaga, lai bez grūtībām un pareizi varētu lietot un vajadzības gadījumā arī sastādīt karti.

Priekšvārdu grāmatiņai veltījis tūrisma biroja vadītājs K. L. Vanags. Grāmatiņā 92 lpp. ar 64 zīmējumiem. Pielikumā topografiskās zīmes un Latvijas kartes pārskata lapa.

Grāmatiņas cena Ls 1,20. Iegādājoties kollektīvi, caur organizācijām, grāmatiņa pērkama Armijas Ekonomiskajā veikalā par Ls 1,—.

Virsleitnants Upmanis.

Iznācis žurnāls **„Latvijas Jaunatne"** pirmais numurs. Saturā daudz interesantu stāstu, tēlojumu un dzeju, ceļojuma aprakstī, rokdarbu, technikas, rotaļu, mīklu un uzdevumu nodaļa, skolnieku darbi un ziņas par Jaunatnes Sarkano Krustu.

Bez tam šim numuram klāt vērtīgs pielikums—kabatas kalendārs 1935.-36. mācības gadam. Žurnāls maksā 25 sant., ar pielikumu 30 sant. Abonēšanas maksa gadā Ls 3,—, pusgadā Ls 1,60.

Nacionālais teātris

šī gada sezonu atklāja ar 5000. izrādi un šai sakarībā R. Blaumaņa **„Skroderdienas Silmačos"** parādījās prof. J. Kugas veidotā jaunā dekorātīvā ietērpā un mazliet pārveidotā saturā. A. Būmanis piedevis pie sava agrākā devuma jaunas kompozīcijas ar V. Zonberga tekstiem. Arī tēlotājos jaunas sejas. Blaumaņa darbs kluvis operetiskāks, kurā tomēr labi iekļaujas zīmīgie tipi un viņu darbības norise. Savās lomās zīmīgāki un pieminami L. Erika (Elina), R. Parņickis un M. Bērziņa (Pindaku pāris), J. Šaberts (Aleksis), A. Alksnis un L. Šmits (Ābrams un Joske), L. Štengele (Antonija), A. Amtmanis - Briedītis (Dūdars), A. Klinte (Zāra), O. Uršteins (Rūdis), M. Zīlava (Ance), bet labs bija arī pārējais tēlotāju ansamblis.

Dailes teātris

sezonu uzsāka arī ar ieskatu pagātnē. A. Deglava jaukais stāsts **„Vecais pilskungs"** E. Zālītes pārstrādāts skatuvei un Ed. Smilģa talantīgo roku izkārtots, liek piemirst dažu labu iebildumu pret drāmatizējumiem. Šis ir izdevie, tāpat kā jauki iekļaujas vispārējā kolorītā E. Zālītes jaunradījumi pie Deglava stāsta. Dziļi iepriecina Dailes teātŗa aktieru ansamblis. Sākot no komisma pārbagāta A. Mitrēvica Sproģa līdz ikvienam vissīkākās lomas tēlotājam, visi deva jauku un paliekošu spēli un dziļu iejušanos savās lomās. Lieliski atbilst O. Skulmes dekorācijas un bieži vien skatuvē pavīd īsti gleznaini skati. Izrāde dziļi iepriecinās katru teātŗa draugu. Interesantākos un iezīmīgākos tēlus sniedz A. Filipsons vagars Blambušs, R. Kreicums — Indriķis, Elv. Bramberģe — Luze (jauki dziedājumi), A. Zīdere — Čaupene (reti raksturīgs pūšļotājs — tēls), L. Bērziņa — Flora, E. Mačs — Silēns, A. Mača — Sproģene, L. Leimanis — Krišs, H. Zommers—vecais pilskungs, E. Bērziņa — Čipus, E. Zīle — kučiers Jānis.

R. Osis.

„Senču aicinājums", Viļa Lāča luga 3 cēlienos (13 ainās) Nacionālā teātrī.

Līdzīga nosaukuma romānu V. Lācis pārstrādājis skatuvei un tagad viņa romāna varoņi skatuvei Nacionālā teātŗa mākslinieku jaunās audzes rādījumā. Režisoram A. Alksnim autors uzlicis grūtu pārbaudījumu, jo autora varonis un ap viņa risošā darbība piesātināti no kailas izdomas un maz atbilst skatuviski izcilākām iespējām. Cik romāna darbība rit samērā gludi, tik viņa negluda skatuves darbā. Lai V. Lāča garabērns iegūtu cienīgāku un atbilstošāku izskatu, tad pūles un darbu pielikuši ir drāmaturgs V. Zonbergs, ir izdomā intresantas dekorācijas pagatavojušais dekorātors V. Valdmanis, bet tomēr izvilkt autora radītos darbības apstākļus dziļumā arī viņiem pilnībā nav izdevies, neskatoties uz tiešām labo un augsti vērtējamo teātŗa mākslinieku spēli. Luga gandrīz nevienā ainā nesniedz ticamības iejūtu un grūtu pārbaudījumu nācies izturēt Ž. Katlapam tēlojot lugas varoni mākslinieku J. Indrupu. kurš viņam atklātā agrāk aizmuguriski tiešā apvainojuma dēļ noklīst tumsā (zīmīgs un izdomā labs viņa kāpiens lejā — pirmā ainā), lai tad pēc dažām likstām un pieredzējumiem, dzīvojot starp „saules brāļiem" un jūrniekiem, ostās, kuģos un Brazilijas mūža mežos, atkal iznirtu īstā momentā un laikā savos agrākos dzīves apstākļos. Jaukus tēlojumus sniedza M. Zīlava — V. Akmeņkalne, J. Brāma — Nora, M. Bērziņa — Zuze, M. Kaiva — Ženija, R. Baltaisvilks — Harijs, A. Mīlberts — pavārs, H. Avens — kurinātājs, K. Kvēps — Grīslis, L. Šmits — kapteinis (atzīmējams viņa korektais un apvaldītais bet izdomā bagātais tēlošanas veids un atveidotais labi izturētais tips), bet

labi turējās arī pārējie un izpilnījās dzīvu skatītāju atsaucību.

R. Osis.

Zemnieku Drāmas teātris.

Teātris mūsu tautā ir iecienīta sabiedriski - kultūrāla parādība. Koŗu dziedāšana un teātŗa izrādes ir spēlējušas lielu lomu latviešu nacionālajā atmodā. Arī tagad Latvijas laukos sarīkojumu lielākā daļa savu programmu aizpilda teātŗa uzvedumiem.

Pievēršoties pagastos rīkojamo izrāžu mākslinieciskai vērtībai, ar gandarījumu jāatzīmē, ka arī lauku izrādēm nav sveši augsti vērtējami teātŗa volontieŗu tēlojumi. Tas it sevišķi jāsaka par priekškaŗa un pašu pirmo laikmetu teātŗa dzīvē, kad latviešu sabiedriskie darbinieki teātŗa spēlē izteica to, ko nedrīkstēja dzīvē teikt. Teātrī centās ielikt daļu tautas ideoloģijas, lugas spēlē aktieris nereti ielika visu savu būtību, savu sirdi. Saprotams, mākslinieciskо ticamību un vērtību tas cēla. Ne vienmēr tā tas bijis vēlākā laikā, kad sabiedriskai dzīvei sazarojoties, lauku teātri centās izvērst par laika kavēkli un biedrības peļņas avotu.. Teātŗa dzīvei laukos atkal virzienu uz augšu sāka dot jauna parādība — tie darbinieki, kas guvuši pilsētā zināmu skatuves izglītību, un profesionālie aktieri un režisori.

Mēģinājumi sistēmatiski nest teātŗa mākslu no pilsētu centriem pagastu biedrību namos ir bijuši arī pirms Zemnieku Drāmas dibināšanas. Šie mēģinājumi tomēr cieta neveiksmi. Un nevis tamdēļ, ka laucinieki negribētu cienīt labu teātri. Neveiksmju cēlonis meklējams citā plāksnē. Proti, ļaudis, kas ar šo mākslas „pārvietošanu" nodarbojās, bija zemnieka dvēselei un dzīvei vai nu naidīgi noskaņoti, vai arī neprata atrast vajadzīgo ceļu uz latvieša sirdi. Lauku un pagasta sabiedrība šiem ļaudīm palika sveša.

1929. gadā pavisam klusi sāka darboties Zemnieku Drāmas teātris, direktora Pētera Ašaka vadībā. Teātŗa vadība centās, pirmām kārtām, pēc kontakta ar lauku sabiedrību. Arī repertuārs un mākslinieciskais novirziens bija lauku dzīvei un zemniekiem tuvi. Tagad Zemnieku Drāma var patiesi lepoties ar gūtiem panākumiem. Interesanti ir sekošie skaitļi: 1931. gada sezonā sarīkotas 38 izrādes, 1932. g. — 53, 1933. g. — 92, 1934.-35. gada sezonā jau — 286 izrādes. Zemnieku Drāmas Teātris stāv tuvu aizsargu organizācijai. Teātris, galvenā kārtā, apkalpo aizsargu nodaļas, viņu pilntiesīgi varētu saukt arī par aizsargu teātri. Zemnieku Drāmā tagad darbojas ap 100 aktieŗu un latviešu labākie režisori: Amtmanis-Briedītis, J. Zariņš, K. Veics, A. Mierlauks, O. Bormane, E. Feldmanis, H. Zommers, E. Mačs u. c. Zemnieku Drāma rīko arī koncertus ar labāko skaņu mākslinieku piedalīšanos.

Pēc vasaras pārtraukuma Zemnieku Drāmas teātris tagad uzsācis septīto darba sezonu. Arī vasaras brīvlaikā atsevišķi aktieŗu ansambļi katru svētdienu piedalījās brīvdabas izrādēs: „Koku plūdinātāji", partizāņu lugā „Atbrīvotāji" un „Skroderdienās Silmačos". Šīgada repertuārā no agrāk izrādītām lugām paliek: „Zvejnieka dēla" 1 un II daļas, „Dzimtenes dziesma", „Svešas asinis", „Karogs aicina", „Trīnes grēki". Jaunie iestudējumi: Elīnas Zālītes drāma „Dzīve citu laimei", J. Raiņa „Mīla stiprāka par nāvi", dziesmu spēle „Sirds ir kurzemnieka gods" un Ricberga „Nolādētās mājas".

Ar noteiktu mērķi šodienai un panākumu vaiņagotiem piedzīvojumiem, Zemnieku Drāma veido teātŗa mākslas rītdienu Latvijas pagastos un lauku centros. Bez direktora Pētera Ašaka, kas vada teātri, direkcijā darbojas drāmaturgs Voldemārs Zonbergs un direkcijas locekļi Kārlis Kochs un Paulis Freidenfelds.

P. N.

Nacionālā opera

šogad oficiālo sezonu atklāja 5. septembrī ar balletu „Mīlas uzvara". Librets — Voldemāra Komisāra, mūzika — Jāņa Mediņa, dejas iestudējis Osvalds Lēmanis un dekorātīvo ietērpu darinājis Ludolfs Liberts. Saturs vienkāršs un vispārējos vilcienos viņu var izteikt pāris vārdos. Virsaiša Tautvalža meitā Ainā iemīlas jauns bajārs Sauldots. Tas nepatīk Ainas pamātei Maldai, kuŗa, lai nobīdītu sāņcensi no ceļa, ar raganas palīdzību apbur Ainu. Sauldots tomēr noraida Maldas mīlestību un aiziet meklēt Ainu. Viņš atrod viņu apburtā dārzā, uzvar Tumsoni, atsvabina Ainu no burvības varas un pārved mājās. Malda saņem pelnīto sodu, bet Sauldots svin kāzas ar Ainu.

Jānis Mediņš šai darbā spilgti izceļas kā atjautīgs un apdāvināts skatuves mūzikas komponists. Viņa mūzika, dzirkstoša, daudzkrāsaina, bagāta gan drāmatiskiem kāpinājumiem, gan smeldzoši liriskiem momentiem, kā radīta skatuviskas darbības pašvītrošanai. Daudz jaukas melodikas, daudz harmoniskas un ritmiskas dažādības, brīnišķi kolorēts un kontrastiem bagāts orķestra tērps kopsumā rada mūziku, kas uz to labāko atbalsta balletmeistara nodomus dažādu deju un scenisku situāciju veidošanā. Balletmeistara darbs šoreiz nav bijis viegls; gandrīz viss, sevišķi tautisko deju plāksnē, bijis jārada no jauna, bez paraugiem, bez tradicijām. Latviski nacionālā elementa vairāk pirmā un pēdējā cēlienā; otrais cēliens turpretim ieturēts vairāk klasiska balleta robežās, kas rada patīkamu pārmaiņu. Kur tautiskās dejas draud palikt mazliet pasmagas, atjautīgi iepīts groteskais elements un situācija laimīgi glābta. Liberta dekorātīvajā ietērpā visvairāk pārsteidz krāšņie tautiskie tērpi. Var tiešām pabrīnēties un no sirds priecāties, cik daudz gracijas un dažādības var panākt ar gaumi variējot mūsu nacionālos tērpus. Vietām ļoti lietderīgi pielietoti daži apgaismošanas efekti, kuŗi rada tīri pasakainu krāsu bagātību un mirdzumu. Izpildītājos gandrīz visi mūsu labākie balleta spēki ar Tangijevu - Birznieci un Osvaldu Lēmani priekšgalā, kuŗi savu uzdevumu veic ar aizrautību un neliekuļotu mākslas mīlestību. Diriģēja Jānis Kalniņš. Visumā, uzvedumam ar neatslābstošu interesi var sekot no sākuma līdz galam. Šis ballets mūsu nacionālajai mākslai ir ļoti vērtīgs ieguvums; mūsu balleta trupa jau sen izaugusi par augsti vērtējamu vienību un nacionāla balleta trūkums, sevišķi domājot par viesizrādēm ārzemēs, bij diezgan sāpīgi sajūtams. Tagad nu šis robs ir laimīgi aizpildīts, šī balleta inscenējums visādā ziņā ir mākslinieciski pilnskanīgs, un kā tadam viņam no sirds var novēlēt vislabākās sekmes.

Vold. Upenieks.

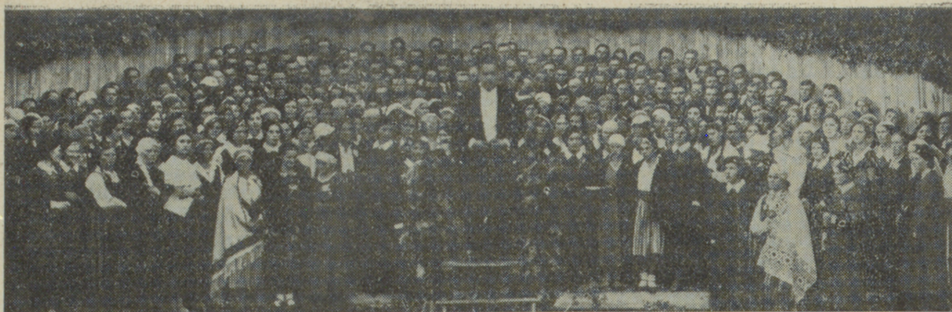
„Korsārs" Nacionālajā operā.

Šo rudeni opera savu darbību uzsāk zem balleta zvaigznes; sezonu atklāja ar „Mīlas uzvaru", pirmais jauniestudējums atkal ballets — „Korsārs".

Korsara" libretu, pēc Bairona poemas rakstījuši Sen-Žoržs un Mazijē; mūziku komponējuši A. Adams un C. Puni. Savā laikā tas ir bijis viens no iecienītākajiem balletiem, kurš ar lieliem panākumiem ticis uzvests gan Vakareiropā, gan arī Krievijā. Uz mūsu operas skatuves viņš parādās balletmeistares Tangijevas-Birznieces iestudējumā un Ludolfa Liberta dekorātīvā ietērpā. Sižets, lai gan satura ziņā diezgan naivs, tomēr ar savu orientālo koloritu balleta uzvedumam diezgan piemērots.

Gar skatītāju acīm raibu raibās ainās slīd gan austrumnieku tirgus, ar vergu tirgotājiem, daiļām verdzenēm un brīviem jūŗas dēliem korsāriem, gan korsāru mītne neapdzīvotā salā, gan intrīgām bagātā dzīve kāda austrumnieku augstmaņa haremā un pēdīgi, korsāru kauja, bojā eja bangojošas jūŗas viļņos. Viss tas sniedz daudz pateicīgas vielas gan deju veidojumiem, gan arī scēniski efektīgiem mimiskiem skatiem. Žēl tikai, ka diezgan mazvērtīgā mūzika ne vienmēr pienācīgi atbalsta balletmeistares labos nodomus. Lai gan Karls

Zemnieku Drāmas teātŗa personāls 1935./36. g. sezonā.

Ludzas aizsargu pulka koris.

viņu par jaunu instrumentējis un vietām arī papildinājis, tad tomēr salīdzinot ar „Mīlas uzvaras", „Sarkanās magones", vai ģeniālā Čaikovska balletu mūziku, viņa atstāj diezgan bālu iespaidu.

Ludolfa Līberta dekorācijas un kostīmi, kā vienmēr, pārsteidz ar krāšņumu un izdomas bagātību. Ļoti atjautīgi atrisināta kuģa grimšanas problēma. Bangojošā jūŗa, vētras trenktie un brīžiem zibens šķeltie mākoņi, viļņos grimstošais kuģis, viss tas rada tiešām baigu un pārsteidzoši reālu ilūziju. Par to atzinība nākas skatuves meistaram Andrējam Senakolam. Tikai šai skatā, vairāk kā kuŗā citā, jūtama mūzikas mazasinība; viņa ne tuvu nesniedz to drāmatismu, kādu te varēja vēlēties.

Dejas risinās spraigi, mākslinieciski izjusti un ritmiski pietiekoši precīzi un disciplinēti. Ne tikai galveno lomu tēlotāji Edīte Pfeifere un Osvalds Lēmanis, bet arī Griķe, Šmite, Plūcis, Ozoliņš un citi izpelnījās publikas nedalītu piekrišanu. Sevišķi patika Eižēns Ļeščevskis groteskājā Izāka dejā. Temperamentīgi diriģēja Jānis Kalniņš. Noslēgumā daudz aplausu un ziedu tēlotājiem, balletmeistarei, dekorātoram un diriģentam.

Visumā, lai gan šis uzvedums nav pieskaitāms mūsu balleta labākājiem inscenējumiem, tomēr mākslinieciskā ziņā viņš pietiekoši augsti vērtējams un, viesizrādēs Zviedrijā, blakus „Mīlas uzvarai", mūsu balleta mākslu pienācīgi reprezentējis. Vold. Upenieks.

Pirmie koru diriģentu kursi un dziesmu diena Ludzā.

Koru diriģentu kursus Ludzā no š. g. 26. augusta līdz 4. septembrim sarīkoja 3. Ludzas aizsargu pulks un viņos dalību ņēma 40 pulka koru vadītāji un apriņķa skolotāji. Kursu nolūks bija: sniegt klausītājiem ievadu mūzikas elementārteorijā, diriģēšanas technikā un dziesmu analizē (galvenā kārtā nāk. vispārīgo dziesmu svētku dziesmas), kā arī izcelt mūsu tautas dziesmu īpatnības un skolu dziedāšanas lomu vispārējā izglītībā. Kursus vadīja pulka koru pārzinis Pēteris Ore, kā lektori Emīlis Melngailis, Jēkabs Vītoliņš un Jānis Dreimanis. Kursi darbojās katru dienu no plkst. 8,00 līdz plkst. 22,00 ar 2—3 stundu gaŗu pusdienas pārtraukumu. Lieki minēt, ka šādi kursi jau sen bija nepieciešami, bet it sevišķi viņu vajadzība kļuva redzama, kad pulks stājās pie koŗu organizēšanas pagastos un bieži apdzīvotās vietās un sāka nopietni domāt par piedalīšanos nākošos vispārīgos dziesmu svētkos. Te nu izrādījās, ka ikvienā provinces centrā itin viegli var savākt pie pussimta dziedātāju, bet viņu apmācīšanai trūka sagatavotu vadītāju. Notikušie diriģentu kursi gan uz reizi nevarēs šo lielo robu apriņķa mērogā aizpildīt, bet pirmai ierosmei un tālāku soļu noskaidrošanai šie kursi deva ļoti daudz vērtīga materiāla. Vispirms nāca redzams, ka dažos pagastos ir lielāks skaits dziesmu draugu (5—7) un ka dažā pagastā nav neviena (piem. Ciblas). Otrkārt, jaunā koŗu diriģentu auditorijā bija sastopamas itin mūzikālas personas un spējīgi koŗu diriģenti, un turpat blakus — bez mūzikālas dzirdes un bez mūzikālas izglītības. Tas rāda, ka šo darbu turpinot, jārīko atsevišķi kursi koŗu diriģentiem un īpaši mūzikas kursi iesācējiem. Treškārt — paceļas jautājumi par vietējo latviešu un cittautiešu tautas dziesmu asimilēšanos, par tautas dziesmu pētīšanu, krāšanu un meldija vākšanu. Īsi sakot — pirmie koŗu diriģentu kursi pavēra vārtus jaunā tautas dziesmu un tautas melodiju druvā ar īpatnēju krāsu un skaņu koloritu, ko savās lekcijās uzsvēra mūsu koŗu vecmeistars Emīlis Melngailis. Te nu rodas plašs darba lauks ikvienam dziesmu un mūzikas draugam un tautas etnografijas pētniekam.

Š. g. 1. septembrī pulks sarīkoja Ludzā pirmo dziesmu dienu apriņķa mērogā: sabrauca 12 kori ar 400 dziedātājiem no dažādiem pagastiem. Izņemot Ludzas un Kārsavas koŗus, visi pārējie kori noorganizēti tikai pagājušā ziemā, un taisni tādēļ jo vairāk ievērības pelna pirmā kopīgā dziesmu diena Ludzā, kuŗa īstenībā uzskatāma kā ievads nākošiem lielākiem un plašākiem novada dziesmu svētkiem.

Pirmo dziesmu dienu Ludzā atklāja Izglītības ministrijas kultūras un mākslas nodaļas vadītājs Ed. Virza, novēlēdams dziesmai skanēt, modināt un vienot. Dedzīgā virsdiriģenta J. Dreimaņa rokās apvienotie aizsargu kori jutās droši un brīvi un jo tālāk tie devās dziesmu kalnā, jo brašāki un daiļāki plūda dziesmu viļņi pāri sirmajām pils drupām un zilajiem Ludzas ezeriem, un pirmais dzejnieka Virzas novēlējums piepildījās viņa paša klātbūtnē: dziesmas skaņēja daiļi un aizraujoši, un nākošie novēlējumi nekavēsies sekot: mēs mostamies uz jaunu jauku dzīvi, jo mūs vienojis ir dziesmu gars!

O. Svenne.

A. Kroders.

LATVIJA PAGĀJUŠĀ MĒNESĪ

Pļaujas svētki.

Pļaujas svētki, ko 13. oktobrī Koknesē rīko Lauksaimniecības kamera, ir domāti kā tautas vienības un, otrkārt, kā zemes arāja — lauksaimnieka darba sumināšanas svētki. Tikai zemkopis zin, kādas cerības cilvēkam saistās ar pavasarī zemē iesēto sēklu un kādu darbu, kādus pūliņus tas prasa, līdz šī sēkla kļūst par bagātu ražu. Spilgti un skaidri visai tautai rādīt latviešu zemnieka svaru un nozīmi mūsu dzīvē, rādīt tos upurus un pūliņus, kādus zemnieks netaupa, lai visai tautai būtu dienišķā maize, lai pastāvēt un normāli uz priekšu iet varētu zemes saimnieciskā un sociālā dzīve, — tas ir pļaujas svētku uzdevums. Bez tam viņu uzdevums ir likt mums saaugt ar latviešu tautas tradicijām, kas nāk no mūsu senatnes, no mūsu vēstures, kur izšķiroši svarīga bijusi zemes un zemnieka loma, kuŗa mūsu nesenā pagātnē bija nenovērtēta un pat noliegta; pretēji visai mūsu dzīves iekārtai un likumībai.

Pļaujas svētkos aicināti arī visu citu arodu pārstāvji, lai ar svētku svinīgumu apliecinātu Latvijā tagad valdošo uzskatu, ka nav pirmās un otrās šķiras pilsoņu un arodu, ka nav izredzētu šķiru, bet ka visi arodi un visas mūsu nacijas atsevišķās grupas izkārtotas solidāri strādājošā organismā, ar attiecīgi izkārtotiem uzdevumiem un funkcijām. Tas ir tautas vienības solidārisma idejas saturs. Un 13. oktobŗa pļaujas svētki — šīs idejas uzvaras apliecinājums.

Svētku programma savam uzdevumam atbilstoša: vakarā pirms svētkiem Kokneses pils drupās dižsārti; visu novadu arāju ierašanās un lauku jau-

ņatne, mazpulku vadība; valdības svinīga sagaidīšana; valdības galvas Dr. K. Ulmaņa runa; ilggadīgo laukstrādnieku godalgošana un, beidzot, plaši un interesanti izplānotā svētku izrāde ar E. Brastiņa sacerēto pļaujas svētku mīkali — «Apjumības», apliecinot tautas ieradumu diženumu un spožumu.

Skolu durvis atvērušās

jaunam mācības gadam un pirmo reiz pēc jauniem skolu mācības plāniem, saskaņā ar jauno garu, kāds valda kā valsts vadībā, tā kultūras radīšanā, jo 15. maija pirmais gads — 1934. — bija organizācijas un sagatavošanās gads arī skolu dzīvē. Skolu darbu sākot, izglītības ministrs prof. A. Tentelis devis laikrakstiem savus paskaidrojumus, no kuriem redzam, ka skola neies vairs tos mūsu strādājošai tautai svešos ceļus, kā bija agrāk, kad visnotāļ valdīja no tā saucamām lielām tautām aizgūtās skolu programmas, savos sākumos domātas nevis strādājošai tautai, bet kādam izmeklētam tūkstotim, kuram izglītība nav arī eksistences līdzeklis, bet tikai nepieciešams sava gara treniņš, kādēļ šī skola bija pārlieku scholastiska un dzīvajai dzīvei sveša. Tagad skolu vadības rūpes vispirms redz bērnu nākošo darba dzīvi un domā par arodu izvēli, kas pieskaņojama mūsu zemes sociāli-saimnieciskam raksturam, kādēļ lauku skolās pastiprināti mācīs lauksaimniecības zināšanas, sevišķi pamatskolu pēdējā klāsē, pēc kuras vairums jauniešu iet tieši savā nākošā darbā. Nopietna vērība tiks piegriesta arī jauniešu dzīvei ārpus skolas, kādā nolūkā arī skola veicinās jauniešu iestāšanos mazpulkos. Skolu dzīvē uzvarējusi dzīvā dzīve un skola nu pieiet pavisam tuvu klāt latviešu tautas apstākļiem un situācijai. Un tas mūs padarīs daudz izturīgākus, spēcīgākus nācijas uzdevumu veikšanā. Skola palīdzēs mums dabīgākiem, īstākiem kļūt, jo līdz šim taisni skola visvairāk mūsu garu rāva prom no reālās dzīves, netveramu, bezveidīgu iedomu pasaulē, kur dzima bezjēdzīgas pasaules pārveidošanas idejas un skolu beigušos jaunekļus nedarija vis par strādājošiem, savu dzīvi būvējošiem latviešiem, bet par neauglīgiem fantastiem, kuri, nevarēdami sagaidīt savu himeru drīzu piepildīšanos, sāka — «dumpoties» un taisīja visādas briesmīgas biedrības — pasaules apgāšanai. No šī naivā, no krievu nevarīgās muižniecības aizgūtā ceļa, paldies Dievam, nu reiz esam nost un sākam skaidru, no latvieša dabas izrietošu audzināšanas darbu.

Līdz ar to sevišķi svarīgi un atbildīgi kļūst jaunā skolas darba darītāju — skolotāju uzdevumi nevien skolā, bet arī ārpus skolas. Nevien sakarā ar viņiem uzticēto skolēnu intelektuālo un morālo audzināšanu, bet jaunais laiks no skolotājiem prasīs, lai viņi tiešām kļūst par t a u t a s skolotājiem šī vārda labākā un viskrietnākā nozīmē, tādā, kā strādāja tautiskās atmodas laika skolotājs.

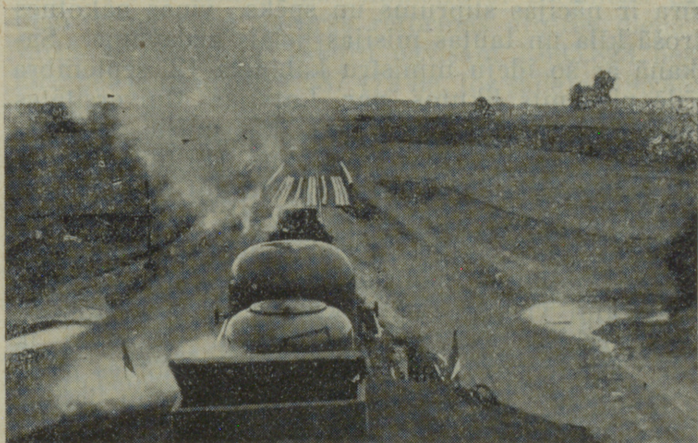
Draudzīgā aicinājuma dziļa izprašana.

Starp ļoti daudziem un no visām tautas aprindām ienākošiem ziedojumiem ziedotāju pirmai skolai, atsaucoties uz Ministru Prezidenta Dr. Ulmaņa 28. janvāra draudzīgo aicinājumu, ir viens sevišķi izcilus ziedojums, kurš uzsverams vēl arī kādā citā nozīmē, proti, tajā, ka šis ziedojums nāk no mūsu bagātajām aprindām. Lai gan tas izklausas dīvaini, jo taisni no šīm aprindām taču būtu visvairāk jānāk šai atsaucībai, jo viņa viegli to spēj, tomēr par ziedojumu no šīm aprindām, diemžēl, jārunā kā par izcilus notikumu, jo tur maz, bezgala maz ir cilvēku, kam nacijas kopīgā lieta var tāpat sirdi dedzināt, kā vienkāršajiem ļaudīm, kam nav tik lielas iespējas šai dedzībai dot īsteni gribētu apliecinājumu.

Mēs runājam, — un atzīmējam to patiesi ar cieņu, — par Rīgas Auduma direktora Roberta Hirša ziedojumu Vējavas pagasta skolai, kurā sācis savas mācības gaitas šis ievērojamais latviešu rūpnieks. Viņš šai skolai bija ziedojis klavieres un radio, bet izrādījies, ka skolā nav telpu, kur dāvinājumu novietot. Dabujis to zināt, Hiršs pilnīgi pārbūvējis un remontējis skolas namu, dodams tam arī jaunas mēbeles. Skolas iesvētīšanas dienā viņam par to pelnīti pateicās kā paši vējavieši, tā Ministru Prezidents.

Vēstures pieminekļu sargāšana.

Mēs zinām, cik tendenciozi nepareiza līdz šim bija mūsu zemes vēsture, kuru rakstīja nevis pēc pirmavotiem, bet pēc vācu vēsturnieku sacerējumiem. Tikai ar Latvijas ūniversitātes nodibināšanu un sevišķi ar valsts pārvērtībām 1934. gada 15. maijā, kad visa mūsu dzīve dabūja jaunu, latvisku saturu un ceļu, tikai tad arī latviešu vēsture vairs nebija Latvijas teritorijas vēsture, kur valdījusi vācu muižniecība un vācu politiskā vara, bet tā kļūst par latviešu zemes un latviešu tautas vēsturi, kura arī nesākas ar 13. gadsimtu, t. i. ar tā saucamo vācu ienākšanu, bet savus sākumus saredz jau vairākus gadsimtus pirms tam. Teorijai par mūsu vēstures sākumu ar 13. gadsimtu bija savs noteikts nolūks parādīt, ka te dzīvojuši mežoņi, bez kultūras, un vāci atnesuši kultūru, padarījuši latviešus par tautu ar vēsturi. Šai pasakai nu darīts gals. Bet tad ir svarīgi visi vēstures dokumenti, jo katrs no tiem gadījumā var sevī glabāt kādu jaunu patiesību, kas palīdz izpētīt notikumus, kādi tie tiešām bijuši. Kas izrādās? Ievērojami dokumenti glabājušies agrāk (un pa daļai arī visā Latvijas laikā) vācu vadītās iestādēs: Rīgas vēstures un senatnes pētītāju biedrības, Rīgas Lielās ģildes, Kurzemes

Jaunatklātais Kuldīgas - Alsungas dzelzceļš.

provinces mūzeju u. c. vācu uzraudzībā un pārziņā bijušos archīvos. Izrādās, ka valsts pieminekļu valdes revīzija atklājusi neciešamas lietas: dokumenti bijuši nenumurēti, izsvaidīti, tā kā tos bijis iespējams pārlikt no viena konverta otrā un pat paņemt pilnīgi privātā rīcībā; dokumenti izmētāti veseliem saiņiem un vienkārši sakrauti nekārtīgās kaudzēs (Kurzemes provinces mūzejā); no Vidzemes bruņniecības archīva pat nozuduši veseli desmit sējumi un atsevišķas dokumentu lapas, starp citu 1790.—1808. gadu zemnieku sūdzības (ārkārtīgi svarīgs materiāls), nemaz nerunājot par kaŗa laikā uz Vāciju aizvesto Kurzemes archīvu, kuŗš nav dabūts atpakaļ. Arī Lielās ģildes archīvā pilnīga nekārtība un, piem., dokumenti ar virsrakstu «Letten» («Latvieši») nepareizi novietots, paslēpts nevis zem burta L, bet — O (lai vajadzības gadījumā to nevarētu sameklēt?), daudzi katalogā minēti dokumenti nav atrodami. Daži archīvi novietoti patversmēs, ugunsnedrošās vietās un vispāri sakrauti čupu čupās, bez kādas kārtības un reģistrācijas; daži saiņi appelējuši, saplēsti, satrūdējuši, lietus sabojāti u. t. t. Tas viss spieda valsts pieminekļu valdi dokumentus pārvietot drošās vietās un glabāšanu uzticēt drošām personām vai iestādēm. Par to Vācijas prese asi uzbrūk Latvijai, it kā vāciem atņemta viņu manta un nodarīta pārestība. Bet kam ir patiesībā nodarīta pārestība, ja mūsu zemes vēstures dokumentus iznīcina un samaitā, lai uz mūžu mūžiem paliktu nezināma daža laba patiesība, piem., ko teikuši Vidzemes zemnieki savās sūdzībās? Kam te nodarīta pārestība? Un vispāri vai tik svarīgu mantu maz drīkst atstāt tik nolaidīgās rokās, vienalga, kas tā būtu bijusi par vispārības mantu? Pieminekļu valde bijusi savu uzdevumu augstumos.

No visa sacītā izriet viens ļoti svarīgs slēdziens mūsu dienām: ir pienācis laiks sākt sistēmatisku un neatlaidīgu brīvības cīņu materiālu vākšanu un krāšanu. Aiziet mūžībā daudz cīņu dalībnieki, droši vien līdzi viņiem pazūd uz visiem laikiem dažs labs svarīgs dokuments un katrā ziņā paša aizgājēja atmiņas, kuŗas arī būtu vācamas un krājamas. Šis darbs ir neatliekami svarīgs.

Zinātniskas pētniecības labā.

Cik daudzreiz Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis savās runās un rakstos nav uzsvēris, ka kultūra ir nācijas stiprums un spēks, viņas nākotnes drošā ķīla un tautas misijas lielais uzdevums. Saskaņā ar šo ideju ministru kabineta 12. septembŗa sēdē pieņemts likums par Latvijas Ūniversitātes zinātniskās pētniecības fondu, kas mūsu zinātniekiem dos iespēju izdarīt plašākus pētījumus, nākt pie jaunām atziņām, kuŗas varētu gūt ievērību arī citu tautu vidū. Likums paredz kā valsts budžeta, Kultūras fonda, tā arī speciālus līdzekļus un privātus dāvinājumus jaunradītam fondam. Līdzekļi piešķiŗami vienīgi zinātniskas pētniecības vajadzībām, archīvu pētīšanai, ekspedīciju rīkošanai u. tml. Fondu pārvalda Ūniversitātes padomes iecelta komiteja. Par katru izdarīto pētījumu iesniedzams norēķins par izdarītiem darbiem.

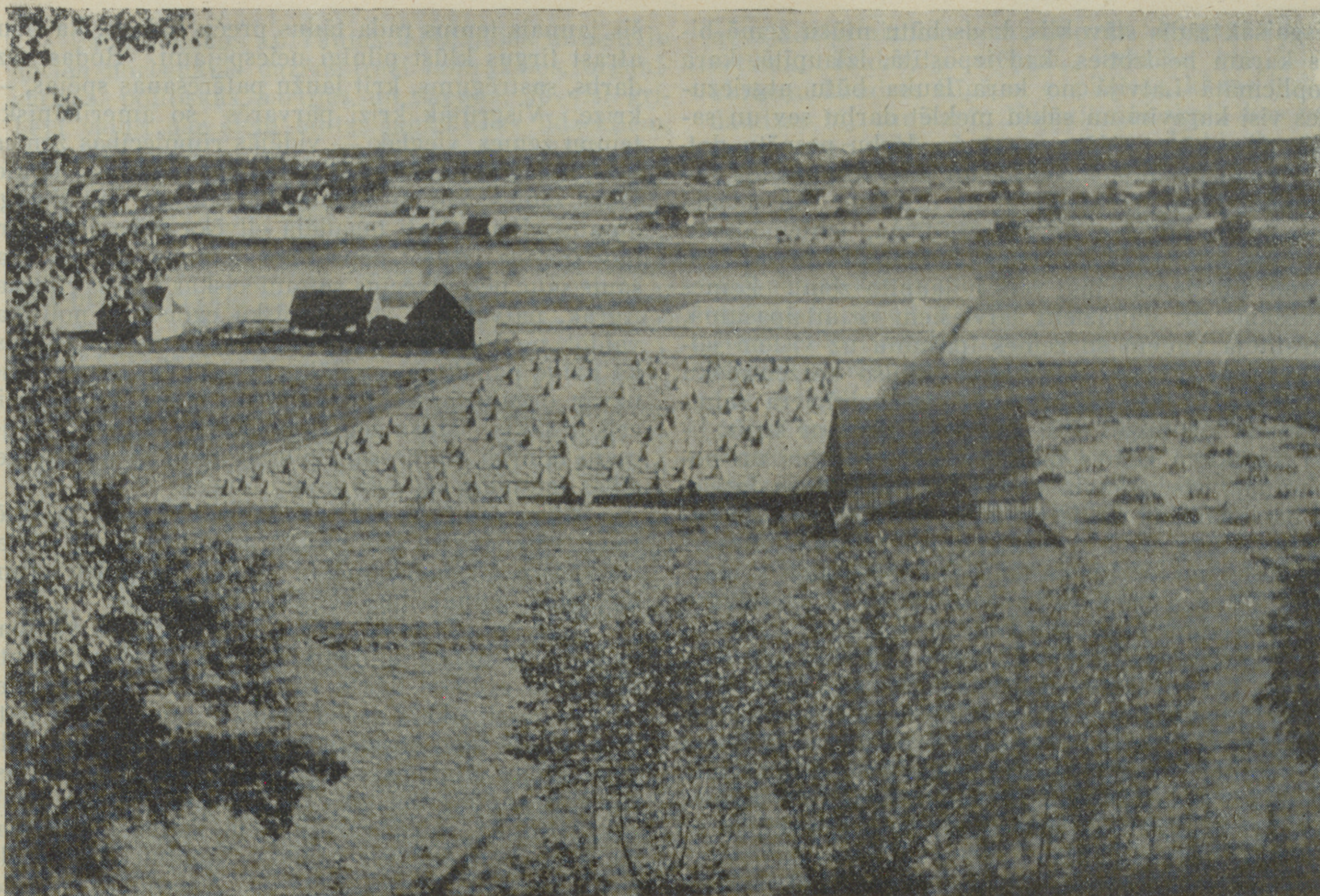
Ar to ir radīts jauns kultūras institūts, kāda trūkumu zinātnieki daudzreiz sajutuši. Tagad mūsu zinātniekiem ir dota iespēja rādīt, ko sevī glabā latvieša zinātniskās radīšanas spējas. Un kas zin, kādas jaunas patiesības un atziņas var rasties pateicoties vienīgi šim fondam, jo privātu līdzekļu mūsu zemē tādiem nodomiem līdz šim nebija tikpat kā nekādu.

Jaunais dzelzceļš.

Svētdien, 1. septembrī satiksmes ministrs B. Einbergs atklāja Kuldīgas - Alsungas dzelzceļa līniju, kuŗa tagad dod dzelzceļa satiksmi vienīgai apriņķa pilsētai — Kuldīgai, — kas līdz šim bija palikusi bez šādas satiksmes. Nav lieki jācenšas pierādīt, ka tas pacels plaša Kurzemes apgabala saimnieciskos spēkus un iedzīvotāju ienākumus, ko savā atklāšanas runā izteica arī satiksmes ministrs, paredzēdams, ka šo līniju var turpināt arī tālāk uz austrumiem, uz galvas pilsētas pusi. Jaunais dzelzceļš pacels visu apkārtējo pilsētu, miestu un lauku novada saimniecību un kultūru, dos jaunus ierosinājumus amatniecībai un rūpniecībai; palīdzēs apgabalu apgādāt mantām. Līdz ar to celta visas zemes labklājība, jo satiksme ir viens no šīs labklājības svarīgākiem faktoriem. To ir sapratusi Latvijas valsts vadība. Un valsts pastāvēšanas laikā mūsu satiksmes līdzekļi ir tā uzlaboti, ka tos nemaz nevar salīdzināt ar laikiem pirms kaŗa. Satiksmes uzlabošana ir viens no svarīgākiem jautājumiem arī atjaunotās Latvijas valdības programmā, kā tas redzams no atzinumiem, ko valdība publicēja tekošā gada valsts budžetu pieņemot. Rūpes par zemes labklājības augšanu valsts vadība ir spērusi atkal soli uz priekšu. Tā ikkatra nākošā diena mums atnes jaunus sasniegumus un jaunus panākumus, kuŗu summa visu zemi un tautu dara vienmēr spēcīgāku un bagātāku, līdz ar ko neatvairāmi paceļas arī katra atsevišķa pilsoņa labklājība un paļāvība savu pūliņu augļiem.

Saimnieciskās dzīves tikumu pacelšana.

Solīdai tirdzniecībai ir ļoti svarīga nozīme valsts iekšienē, jo tā nodibina pircējos uzticību, kas, savukārt, vispāri labi noskaņo pilsoni, ar to ceļot kā viņa darba spējas, tā viņa izturēšanos visā sadzīvē. Bet vēl daudz lielāka tam nozīme mūsu saimnieciskos sakaros ar ārzemēm. Ātras un lielas peļņas kāre nav maz kaitējusi mūsu preču labai slavai ārvalstīs. Labāku tikumu ievešana tirdzniecībā te var daudz ko radikāli grozīt. Šajā nozīmē svarīgi ir 10. septembŗa ministru kabineta sēdē pieņemtie grozījumi likumā par importa tirdzniecību, kas groza līdzšinējo kārtību, pēc kuŗas finanču ministrim bija tiesība atcelt izsniegtās importa atļaujas tikai, ja tirgotājs vai uzņēmums bija sodīts par valūtas un ārējās tirdzniecības likuma vai cenu inspektora rīkojumu pārkāpšanu. Bet arī tad, ja tirgotājs vispāri bija krimināli sodīts vai citādi kaitēja L a t v i j a s t i r g o t ā j a labai slavai, finanču ministrs nevarēja atļaujas atņemt. Tagad atļaujas var atņemt arī tad, ja finanču ministrs uzskata tirgotāja vai uzņēmuma rīcību par nesavienojamu ar godīgas tirdzniecības principiem (likuma grozījumu 4. pants). Tas pats nolūks ir arī ministru kabineta 24. septembŗa sēdē pieņemtam «likumam par koku

Rudens raža jaunsaimniecību tīrumos.

materiālu eksportu», kādam nolūkam atļaujas izdod finanču ministrija, un, ja ministrija konstatē Latvijas koku eksportiera, tranzita firmas vai aģentūras vainu pie saistību un rīkojumu nepildīšanas, tad attiecīgo vainīgo firmu var sodīt ar naudas sodu līdz 5000 latiem, kā arī ar eksporta atļaujas atņemšanu.

Šie likumi, līdz ar citiem, agrāk izdotiem, ievērojami pacels mūsu tirdzniecības solīdumu, kas labvēlīgi ietekmēs visu mūsu saimniecisko apgrozību un patērētājiem nodrošinās kā labāku preci, tā arī solīdas cenas un lielāku paļāvību, ka viņš netiek izmantots. Tā tad šiem likumu labojumiem ir svarīga saimnieciska nozīme.

Mūsu saimnieciskā delegācija Londonā.

18. septembrī uz Londonu aizbrauca mūsu saimnieciskā delegācija, panākt Latvijas un Anglijas saimniecisko sakaru paplašināšanu. Salīdzinot ar 1930. gadu, mūsu imports no Anglijas šī gada pirmā pusē samazinājies par 12%, bet mūsu eksports uz Angliju par — 67%. Un šī bilance katru gadu samazinās vairāk, tā kā 1933. gada aktīvitāte par 14,6 miljoniem latu, noslīdējusi uz 9,1 milj. ls. Tādēļ vajadzīga lielāka mūsu aktīvitāte un laba tirdznieciskā pārstāvja izvēle. Ar Angliju mums jābūt aktīvai bilancei, — ievērojot abu zemju saimniecisko raksturu, — un tāda tā nepārtraukti bijusi visus gadus.

Ja aktīvitātes % tagad noslīdējis, tas atkal jāpaceļ agrākā augstumā, to pat pārspējot. — Reizē ar Latvijas saimniecisko delegāciju Londonā ir arī Igaunijas un Lietuvas saimnieciskie pārstāvji, kas Baltijas valstis pamudinās uz saskaņotu saimniekošanu kādos kopēji izstrādātos un pieņemtos samēros. Katrā ziņā ar sevišķu interesi jāgaida, ko mūsu delegācija no Londonas pārvedīs mājās.

Agrārās reformas milzu darbs.

1920. gada 18. septembrī sākās agrārās reformas darbs, iesākot izvest dzīvē Latvijas satversmes sapulces 1920. gada 16. septembrī pieņemto agrāro likumu. Tā tad strādāts jau piecpadsmit gadus un agrārās reformas milzu darbs gandrīz jau arī pabeigts. Pēc zemkopības ministra J. Birznieka datiem (viņa runā agrārās reformas atceres dienā), valsts zemes fondā iedalīti pavisam 1.695.823 hektāri, bet jau sadalīti 1.687.479 ha, tos sadalot 195.855 vienībās, kopā skaitot lauksaimniecības rakstura saimniecības, rentes mājas, amatnieku zemes, piegriezumus saimniecībām un robežu noapaļošanai, piešķīrumus valsts, pašvaldību un sabiedriskām iestādēm u. t. t. Nesadalītos 8.344 ha nodomāts sadalīt 5000 vienībās. Bez tam paredzēts valsts zemes fondu vēl paplašināt par 8000 ha, no kuŗiem iedalīs 3000 objektus. Tautsaimnieciski rēķinot, ar agrāro reformu radītas jaunas un patstāvīgas 78.069 lauku saimniecības, kas nodrošina eksistenci vismaz 250.000 Latvijas pilsoņiem, gandrīz vienīgi latviešiem, rēķinot tikai 3 cilvēkus vienā ģimenē, pie kam faktiski šis skaits ir lielāks.

Ko šī reforma nozīmē s o c i ā l ā ziņā, to mums

visgaišāk rādīs stāvoklis, kāds būtu mūsu zemē bijis karam beidzoties, kad izpostītā, izlaupītā, kara noplicinātā Latvijā no kara lauka būtu atgriezušies visi karavīri un sāktu meklēt darbu sev un savām ģimenēm. Mūsu zeme šo darbu nespētu dot, jo rūpniecība bija izpostīta un lauksaimniecība lielā mērā sāka atzelt pilnīgi uz drupām. Šo sociālo katastrofu novērsa agrārā reforma, iznīcinādama Baltijas muižniecības zemes monopolu un latviešu tautai atdodama viņai reiz nolaupīto zemi. Zemes atdošana tik daudziem latviešiem dzimtsīpašumā, garantēja viņiem šo zemes īpašumu uz visiem laikiem, kas pilnīgi pārveidoja bijušo bezzemnieku psīchologiju, tos padarot par pašapzinīgiem saimniekiem, kas tagad cieši saistīti ar zemi, ar ko ir, līdzi agrākiem zemes īpašniekiem, pavairots un nostiprināts visciešākais un nesatricināmākais latviešu nacionālisma un patriotisma dzīvais spēks un pamats. Taisni šādā nozīmē agrārā reforma bija arī brīvības cīņu mērķis un tādēļ jau 1919. gada 1. martā K. Ulmaņa pagaidu valdība publicēja «rīkojumu par bezzemnieku apgādāšanu ar zemi».

Atsevišķi vēl jāmin Latgales viensētās sadalītās sādžas, kas no tautas eksistences, no nacionālās vienības un lauksaimniecības kultūras viedokļa nozīmē Latgales zemnieku stāvokļa ievērojamu uzlabošanu un vienotās latviešu tautas spēka lielu pieaugšanu. Viensētās sadalītas 4639 sādžas ar 730.715 ha zemes, kas tagad sadalīta 71.539 atsevišķās saimniecībās, no 5 līdz 22 hektāri lielās.

Sociālās neapmierinātības cēloņu iznīcināšana un tautas eksistences pacelšana ir ievērojams faktors tautas vienības nostiprināšanas nozīmē, jo tā ir nacijas enerģijas avotu nevis divkāršošana, bet, varbūt, pieckāršošana. Tā tad tas ir latviešu tautas spēka liels augums, un tādā nozīmē agrārā reforma ir vēsturiski liels darbs nacionālā ziņā. Ja «tauta ir ideja par kopējām asinīm, par kopējiem tikumiem, par kopēju zemi, par kopēju vēsturi un kopēju tautas godu», kā nācijas jēdzienu formulēja Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis, tad ar agrāro reformu ir pilnīgi nostiprināts viens no svarīgākiem nācijas elementiem — zeme. Un zeme dod tautas saimniecību, tautas saimniecība savukārt dod tautas labklājību, bet labklājība dod mieru un pamatu kultūras radīšanai un attīstībai, kas ir nācijas liktenīgais uzdevums. Zeme ir arī garantija par neaizskārta, nesagandēta latviešu nacionālā spēka uzglabāšanu un tālāku veidošanu, jo zeme tīras uzglabā nācijas asinis, tās pasargājot no sajaukšanās ar zemākas kvalitātes asinīm, kas apdraud tautas vitālos spēkus un arī viņas garīgās radīšanas spējas. Tā tad agrārā reforma ir arī ievērojams kultūras faktors.

Amatniecība atgūs savu spraigumu.

Viens no pašiem galveniem pasaules saimnieciskās krizes cēloņiem ir tas, ka grandiozā kapitālistiskā ražošana, ražodama preces nezināmiem pircējiem, nezināmiem tirgiem un atsevišķo valstu skaudrā konkurencē sasniegusi tādus apmērus, ko pats cilvēks vairs nespēj aptvert, un modernās rūpniecības gigantiskie tempi rada savu loģiku: vienmēr jaunus izgudrojumus, jaunus atradumus un mašīnas, vēl straujāku, vēl trakāku tempu. Un šis jaunais temps rada tādus preču kalnus, ka tiem atrast tirgus kļūst pilnīgi neiespējami. Rodas bezdarbs, sastrēgums, krīt ļaužu patērēšanas spējas, — krize. Visgrūtāk krizi pārvarēs šo amerikānisko tempu zemes, vieglāk — vidējās rūpniecības zemes, bet visvieglāk lauksaimniecības un mērenās rūpniecības zemes, kur šī rūpniecība faktiski jau līdzīga amatniecībai. Pati tagadējā cilvēka daba jau vairs nav spējīga izturēt neprātīgos tempus, un visa pasaule sauc pēc cilvēcīga saimnieciskās dzīves rituma. Agrāk, patvaļīgai saimnieciskā egoisma politikai valdot, nebija gandrīz nemaz iespējams saimnieciskā dzīvē panākt normālāku tempu, bet tagad, kad uzvar organizācijas un kārtības ideja, šis jaunais ceļš ir sākts. Mūsu zemei tas sevišķi simpatisks, jo esam laimīgi, ka neesam pilnīgi atkarīgi no rūpniecības tempiem un asās konkurences.

Mūsu zemē jāvalda amatniecībai un visai mērenai rūpniecībai, kas strādā ar mūsu pašu zemes izejvielām un darba spēku. Tikai tad mūsu saimnieciskais pamats būs veselīgs un auglīgs.

Tādi ir arī mūsu valsts saimnieciskās vadības uzskati. Finanču ministrs L. Ēķis melderu amata 250 gadu svētkos teiktā runā saka tā: «Amatniecība ir veselīgākais darba veids, jo amatnieks, pats savā amatā līdzi strādādams, kļūst patstāvīgs, rada patstāvīgu ģimenes saimniecību, audzina tautas raksturu, noteiktību un citas pozitīvas tautas īpašības. Otrkārt, mūsu ražojumiem jāatgūst labā slava, kāda tiem kādreiz bijusi. Amatniecība strādā ciešā kontaktā ar patērētāju. Amatnieks neražo masām, tas neražo preces, kuras tas nezina, kur likt. Viņš redz patērētāju vajadzības, saprot arī viņu grūtības un nastas.»

Tādu ceļu ejot, mēs neiestigsim ne sociālā katastrofā, ne saimnieciskā izmisuma postā. Mūsu ceļš ir veselīgs un drošs. Ja nodibināsies amatniecības kamera, kā finanču ministrs teica, tad amatniecības stāvoklis pacelsies un nostiprināsies, par svētību mūsu saimnieciskai dzīvei un zemes sociālam mieram.

Sociālās rūpes.

Sekodama savai idejai par tautas vienību, t. i. par visu grupu saskaņotu un taisnīgi izkārtotu attiecību radīšanu zemē, valdība ar sevišķām rūpēm gādā par sociāli mazāk nodrošinātiem mūsu tautas locekļiem, saskaņā ar Ministru Prezidenta izsacītām domām, ka, jo mazāks ir kāds no mūsu tautas brāļiem, jo vairāk viņam vajadzīgs siltums un sirsnīga aizstāvība. Mūsu sociālie likumi arvien top papildināti un patlaban valdība pārstrādā visu sociālo apdrošināšanu aptverošu likumu. Tāpat netiek taupītas pūles un līdzekļi, lai uzlabotu tautas veselības stāvokli. Tautas labklājības ministrs V. Rubuls ziņo laikrakstiem, ka 300.000 lati paredzēti tuberkulozes slimnieku (trešā stādijā) slimnīcas būvei 300 slimniekiem; vēža slimības ārstēšanai paredzēti 100.000 lati radija iegūšanai (radija stari ir modernākais ādas vēža ārstēšanas līdzeklis). Vēl paredzēti līdzekļi latviešu tautas antropoloģiskai pētīšanai, kādi līdz šim nav plašākos apmēros izdarīti, izņemot prof. Bakmaņa izdarītos pētījumus 1920. gadā pie 12.000 latviešu karavīriem, kas gan notika visai primitīviem līdzekļiem.

Partiju laikos ap Tautas labklājības ministriju arvien norisinājās dažādi trači laikrakstos, organizācijās, politiskās partijās un saeimā, jo visi gribēja valdīt pār šiem tautas labklājības līdzekļiem, un valdīt nevis to labā, par kuŗiem būtu jārūpējas, bet galvenā kārtā, lai saceltu ievērību savai partijai, lai dabūtu daudzos ministrijas amatos savus ļaudis u. t. t., kādēļ arī stāvoklis bija tāds, ka sociālās likumdošanas ceļā valsts budžetā bija dabūti ļoti prāvi līdzekļi, bet tie aizgāja galvenā kārtā tā saucamiem administrātīviem izdevumiem (katrā slimo kasē bija vairāki direktori, sekretāri u. t. t.), bet pašiem sociāli apdrošināmiem atlika noteikti mazākā daļa no bagātīgiem līdzekļiem. Bija nepārtraukts nemiers, rūgšana. Bet cik tīkami tagad redzēt šajā darbā tikai objektīvas, sirdsapzinīgas rūpes par apdrošināmiem pilsoņiem, bez kādas dēmagoģijas, bez skaļas reklāmas un bez tračiem. Arī šis darbs ies vienmēr uz priekšu un ar katru nākošo gadu sociālā ziņā stāvoklis būs labāks pašiem apdrošinātiem, kas taču arī ir vienīgais sociālās likumdošanas uzdevums, — apgādāt nevis aģitātorus un liderus, bet sociālā ziņā vājāk situētos pilsoņus.

Aug mūsu dabas bagātības un daiļums.

Mežu dienu centrālās komitejas priekšsēdētājs vicedirektors J. Birnbaums par mežu dienās veikto darbu ziņojis, ka šogad sevišķa vērība piegriezta vēsturisku vietu un pieminekļu, baznīcu, skolu un citu sabiedrisku ēku izdaiļošanai. Tādi apstādījumi izdarīti 5400 vietās: apstādītas 19 vēsturiskas vietas un pieminekļi, iestādītas 190 birzes 15. maija un citu vēsturisku notikumu piemiņai, izdaiļotas 1592 skolas un daudzas citas valsts un pašvaldību ēkas. Uz šosejām kociņi iestādīti 464 kilometru gaŗumā un dzīvžogi 60 klm. gaŗumā. Pavisam iestādīti 1.041.000 koki, 124.000 krūmi, 20.800 augļu koki un 12.000 ogulāji. Bez tam vēl paši lauksaimnieki privāti iestādījuši daudz koku savās saimniecībās, kādām vajadzībām mežu dep. izsniedzis 186.000 kokus un 9000 krūmus. Ar skuju kokiem apmežotā platība sasniedz 121 ha, ar lapu kokiem — 10 ha. Mežu dienās līdzstrādājuši 255.000 pilsoņu. Šogad šo dalībnieku skaits četras reizes lielāks, kā citos gados un iestādīto koku skaits septiņas reizes lielāks, jo tikai tagad ļaudis īsti redz šī darba dziļāko nozīmi, jēgu.

Bez Latvijas izdaiļošanas, mežu dienām ir arī ļoti liela saimnieciska nozīme, jo veicina mežsaimniecību, mūsu zaļā zelta ražošanu.

Kā no daiļuma, tā lietderības viedokļa atzīmējams arī ministru kabineta 1. oktobŗa sēdē pieņemtais likums par sagŗuvušu būvju savešanu kārtībā vai nojaukšanu, kas šo būvju īpašniekiem uzliek par pienākumu sagŗuvušās ēkas (izņemot vēsturiskus pieminekļus) pilsētās un uz laukiem 500 m. attālumā no satiksmes ceļiem, nojaukt vai savest kārtībā, pretējā gadījumā to izdarīs pilsētu vai pagastu valdes, pie kam no būvju nojaukšanas iegūtais materiāls pāriet pilsētas vai pagasta rīcībā. Šim likumam tālu ejoša nozīme, jo mūsu zeme vēl pilna kaŗa laikā sagŗautām fabriku, bijušo muižas centru u. c. ēkām, kas visas bojā zemes daiļumu, nevajadzīgi aizņem zemi un rada daudzas citas neērtības. Kādas, piemēram, izskatās bij. fabriku akmeņu kaudzes Rīgā u. c. pilsētās, kādas izskatās daudzas bij. muižas? Nepatīkami skati, kas nevienam nevar nekā derīga nozīmēt. Labi, ka tagad Latvijas seja kļūs tīrāka un daiļāka.

Latvija un citas zemes.

Nekad latvju viesošanās citās zemēs un šīs viesošanās atskaņas un panākumi nav guvuši tik dziļu saturu, kā tagad, kad šie panākumi un šie apciemojumi ietilpst kopējā mūsu nacionālā programmā un kopīgā panākumu summā. Nesen jau priecājāmies par latviešu studenšu panākumiem Budapeštā, par mūsu tautisko tērpu un rotu žilbinošiem panākumiem Briselē, Kaŗalaučos un arī Londonā, kur notiekošā starptautisā nacionālo deju kongresā izpelnījās sevišķu ievērību kā mūsu dejas, tā tautiskās rotas.

Tagad atkal varam atzīmēt latviešu spožus panākumus citās zemēs. Uz Stokholmu viesoties aizbrauca mūsu Nacionālās operas ballets, diriģenti J. Mediņš un J. Kalniņš un dziedātāji Žebranska un Štots. Mūsu mākslinieku panākumi ir tiešām lieliski, kā to liecina zviedru preses atsauksmes. «Vētrainas ovācijas izpelnījās Mirdza Griķis; pēc ikkatra cēliena dejotājiem bija atkal un atkal jāparādās publikai; vislielāko ievērību izpelnījās Elza Žebranska, — kāda viņai balss, kā viņa var dziedāt Delibu un Rosini, viņai neparasta koloratūrdziedātājas balss, — dziļa un skanīga; izcils numurs bija Birznieces kaukāziešu dejas, — ir taisni fascinējoši, kad māksliniecei uznākot uz skatuves jau ir skaidrs, ka tiks sniegts kaut kas izcils; Latvijas ballets dažādos priekšnesumos rādīja neredzētu techniku un ritmisku drošību; Rīgas operas līmenis ir augsts, Rīgas ballets guvis starptautisku slavu; Pfeiferes pirkstgalu deja bija lieliska, viņas grācija apburoša; viss ansamblis bija neparasti homogēns, — pirmais vakars bija pilnīgs panākums. — Tādas un līdzīgas atsauksmes sniedz visas avīzes. Un neaizmirsīsim, ka tas notiek atturīgā, visai nosvērtā Zviedrijā. Šie panākumi nevien glaimo mūsu nacionālam lepnumam (agrāk mēs šādu lepnumu nemaz nesajutām), bet, kas vēl svarīgāk, tie rāda, ka latviešu kultūra var izaugt par starptautiski nozīmīgu faktoru, kas ir jau daudz vairāk, nekā lepnums, ka citi mūs apbrīno vai jūsmo par mums. Tādēļ mums vērīgi jāseko latviešu gaitām citu tautu vidū, jo neviens nezin, kādas parādības šajās gaitās var piepildīties.

Piemiņas un atceres.

Pirms 85 gadiem, 1850. gada 18. septembrī piedzima viens no lielākiem latviešu gariem — dzejnieks A u s e k l i s, kuŗa liesmainais gars ir pilns kvēlas ticības latviešu gaišai nākotnei, kuŗu viņš ir saredzējis, brīvo senatni savām gara acīm skatot. Auseķļa nozīme nacionālās augžāmcelšanās ziņā ir milzīga, jo viņš savā laikā, — tautiskās atmodas gados, — bija kā pravietis, kā tautas sapņu tulks, kurš gaiši redzēja zilos gaisos plīvojam sarkanbalto karogu, dzirdēja lepnas latviešu dziesmas atskanēšanu pa augšāmcēlušās gaismas pils logiem un uz šīs pils palodēm viņš redzēja zelta

burtiem rakstītus vārdus: «Caur grūtumiem pie gaismas», kas ir tik bezgala līdzīgs mūsu Triju zvaigžņu ordeņa devīzei — per aspera ad astra. Auseklis kaisli mīlējis Latvijas dabu un senatni. Vēl šodien tik neatkārtojami lieliski skan viņa dziedājums «Zilajam kalnam»:

«Manas dziesmas allažiņ teiks tavu dievīgo galvu un manas kokles skandinās tavu bijušo godību!
Tavi ozoli liecināja dievības pilnības spēku; slavas dvašu izdveš tavas priedes! Līgo!
Tavs ziedoklis kvēpināja smaršu no puķēm un mētrām; asiņu nebij tur, kur prieks un draudzība piemīt! Līgo!»

Viņš ticējis latvju tautas nemirstībai, viņas slavas darbiem, ticēja tautas spēkam, jo — «tas tēvu gars dzīvina latvjus no jauna» un dod vienmēr jaunus spēkus.

Viņš mira jauns, ļoti jauns, — tikko 29 gadu vecumā, un tādēļ nebija viņam lemts pieredzēt savu sapņu piepildīšanos. Bet nu tie piepildīti. Un pēc 15. maija mēs īsti esam Ausekļa garu un viņa sapņus vērsuši dzīvā tēlā — atjaunotā Latvijā, kas radās tādēļ, ka «tas tēvu gars dzīvina latvjus no jauna» un šis gars nespēja ilgāk vairs ciest svešniecības, svešu ļaužu un svešu domu valdību Latvijā, jo tikai latviskā Latvijā Ausekļa sapņos redzētais sarkanbaltais karogs var lepni zilā gaisā plivināties un lepni var skanēt latviešu dziesma.

*

19. septembrī Rīgā mūžīgā mierā aizgāja viens no tautiskā atmodas laikmeta dzīvajiem lieciniekiem, viens no balstiem tajā dzīvajā tiltā, kas bija celts no tautiskās atmodas gadiem uz mūsu dienām — Ansis Bandrēvičs, kurš dzimis vienā gadā ar Ausekli — 1850. Viņš bija sevišķi tuvs Krišjāņam Valdemāram un par savas dzīves galveno uzdevumu bija izvēlējies Valdemāra idejas dzīvē izvešanu par mūsu jūrnieku — braukšanu jūriņā. Jūrniecības jautājumi bija viņa darba saturs. Bet svešs viņš nebija arī visiem citiem latviešu nācijas jautājumiem. Tādēļ pie viņa kapa kopas līdz ar Latvijas preses biedrību, kurai viņš piederēja pēc sava aroda un savām idejām, no Bandrēviča tēva ļoti izjusti atvadījās mūsu kaŗa flote, jūrskola, jūrniecības departaments un jūrnieku organizācijas, spilgti uzsverot viņa lielos nopelnus latviešu jūrniecības labā, kurai viņš veltījis bezgala daudz rakstu, vairākas grāmatas un nav taupījis savas pūles arī dažādu praktisku jūrnieku dzīves jautājumu kārtošanā. Bandrēvičs publicējis arī atmiņas par tautiskās atmodas gadiem — «Notikumi latviešu atmodas laikmetā», kas ir vērtīgs materiāls šī laikmeta pētniekiem. Līdz pēdējam brīdim viņš bija dzīvojis līdzi latviešu dzīves notikumiem un mūžībā viņš aizgājis tā sakot tieši no darba, sirmā vecumā — 85 gadus vecs būdams. Tā lūzt vecie, sirmie ozoli un dzīvais tilts brūk, lai jo liesmaināk iedegtos nacionālās atmodas idejas visā tautas darbā.

*

Un, beidzot, dažus atceres vārdus vēl vienam sirmam ozolam, kurš joprojām zaļo un rosīgi strādā. Pirms 50 gadiem Jānis Misiņš sācis vēsturisku darbu — visu latviešu valodā (pēc iespējas arī citu tautu Latvijā iznākušo) iespiesto grāmatu krāšanu un došanu lasīt saviem tautiešiem. Tā kā vācu varas laikmetā Rīgā nebija nevienas citas līdzīgas grāmatu krātuves, tad vecā Misiņa bibliotēka kļuva par visas latviešu intelliģences neatsveramu pētniecības un studiju avotu, un ar to Misiņš uz visiem mūžiem iemantojis nemirstību latviešu kultūras vēsturē. Jau zēna gados Misiņš, Tirzā dzīvodams, nopērk pirmo grāmatu, tajos laikos populāro ziņģi par Kārli un Anniņu. Pamazām krājas grāmata pie grāmatas. 1880. gadā Krišjānis Valdemārs laikrakstā «Balss» publicē rakstu «Grāmatu krātuves kā tautas gara modinātājas» un šis raksts ir izšķirošs: to izlasījis, Misiņš nolemj savu bibliotēku ierīkot visu lietošanai. Kr. Valdemārs Misiņu silti apsveic šajā darbā. 1885. gadā Tirzā nodibinās Misiņa bibliotēka ar 1000 grāmatām. 1906. gadā Misiņš pārnāk uz Rīgu jau ar 5000 grāmatām. 1919. gadā jau 25.000 grāmatu, kur daudz tādu izdevumu, kas nekur vairs nav dabūjami. Tāda grāmatu krātuve nav vairs atsevišķam cilvēkam pa spēkam un 1925. gadā bibliotēku pārņem Rīgas pilsēta un patlaban tur 44.228 sējumi, kā arī daudz rokrakstu u. c. retu literātūras materiālu. Pats Misiņa tēvs joprojām vēl ir bibliotēkas (kas nosaukta viņa vārdā) galvenais pārzinis.

Jāņa Misiņa mūža darbs ir liels un augstākā mērā vērtīgs. Viņa mūžs ir cēls paraugs ikkatram latviešu jauneklim un viņa grāmatu krātuve neatsverams un neaizvietojams avots, kur latviešu intelliģence var smelt un smelt.

T. Veicherts

ĀRZEMES UN ĀRPOLĪTIKA

Kopš 4. septembŗa visu skati nepacietībā vērsti uz Ženēvu, kur Tautu Savienības padome un pilnsapulce nodarbināta ar sarežģītā un kļūmīgā itaļu-abesīņu strīdus atrisināšanu un ar abu pretinieku samierināšanu. Ar pilnu tiesību atzīstams un sakāms, ka kopš Tautligas pastāvēšanas laikiem, viņa nav atradusies grūtākas problēmas un atbildīgāka uzdevuma priekšā, kā taisni šoreiz. Sakarā ar to pesimisti mēdz uzsvērt, ka patreiz likts uz spēli viss Tautu Savienības morāliskais un politiskais prestižs. Neraugoties uz šiem drūmajiem pareģojumiem un zīlējumiem, šķiet tomēr, ka Ženēvas iestādījums pratīs atrast veidu, kas dos arī sarežģītajam Austrumāfrikas strīdum cienīgu un pieņemamu atrisinājumu.

Visu pirmām kārtām Tautu Savienības padomes sesijas pirmajās sēdēs itaļi nāca ar savā ziņā apsūdzību pret Abesīniju. Viņu pārstāvja runas

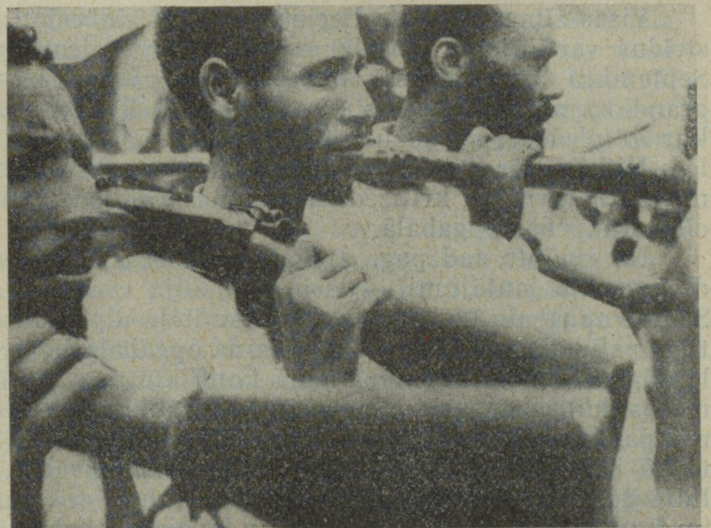
galvenais saturs bija konstatējums, ka Abesīniju nevarot pieskaitīt pie civilizētām valstīm — tā nepildot līgumus, uzturot verdzību, apdraudot itaļu pilsoņus, pārkāpjot nospraustās robežas, vārdu sakot, Italija necerot, ka viņa varēšot ar Abesīniju mierīgi sadzīvot un sadarboties. Tā kā Adisabebas valdība, neievērojot savus starptautiskos pienākumus iepretim Tautu Savienībai, tad viņa nevarot arī atsaukties uz savienības pakta tiesībām un priekšrocībām. Ar savu zemo attīstības līmeni Abesīnija jau vairākkārt pierādījusi, ka viņai neesot vajadzīgo īpašību, lai tā varētu būt Tautu Savienības uzticības un ievērības cienīgs loceklis.

Šī apsūdzība atdūrās uz Abesīnijas valdības pilnvarotā, franču zinātnieka prof. Žēra tik asu un skarbu kritiku, ka itaļu delegācija demonstrātīvi atstāja sēžu zāli un paziņoja, ka neatrodot par iespējamu apspriedēs turpmāk piedalīties kopīgi ar abesīņu pārstāvjiem. Prof. Žērs savā runā vērsās pret fašismu, itaļu militārismu u. t. t. Arī Padomju Krievijas pārstāvis raidīja Italijai visai nepatīkamus vārdus un pārmetumus, nepārprotami nostādamies angļu viedokļa pusē, kas pretojas itaļu centieniem iejaukties negusa zemes suverēnitātes un iekšējās polītikas lietās. Neraugoties uz šo nepatīkamo «diplomātiskās bumbas» sprādzienu un itaļu straujo žestu, vēlāk tomēr panāca vienošanos par īpašas «piecu valšķu izlīgšanas kommisijas» nodibināšanu. Šai kommisijā tad ieiet Anglija, Francija, Polija, Spānija un Turcija, un lūk, viņai tika uzdots apspriest visu itaļu - abesīņu strīdu pēc būtības, kā arī rast ceļu un veidu abu naidīgo partneru cienīgam izlīgumam. Jūtot, ka tālākā pretošanās un nepiekāpība varētu itaļus novest pie galīgas izolācijas, viņi ar visai smagu sirdi deva savu piekrišanu nevien pašas «piecu valšķu kommisijas» sastādīšanai, bet arī viņas sastāvam un kompetencēm.

Līdztekus padomei, 9. septembrī sāka darboties arī Tautu Savienības pilnsapulce, viņas 16. sesija, kas starp daudziem citiem svarīgiem jautājumiem, skāra arī kļūmīgo Austrumāfrikas strīdu. Jāatzīst, ka visas runas, kas šai ievērojamā un vēsturiskā sanāksmē tika turētas, saturēja lielo un mazo valšķu stingro apņēmību stāvēt par Tautu Savienības paktu un nepieļaut, ka Ženēvas svars un iespaids tiktu kaut kādi mazināts vai vājināts. No svarīgākām, protams, atzīmējama Lielbritānijas ārlietu ministra sēra Sāmuela Hora un Francijas ministru prezidenta Pjēra Lavāla uzstāšanās. Angļu ārlietu ministrs spēcīgos vārdos uzsvēra, ka viņa valdība un tauta joprojām uzticīgi atbalsta Tautu Savienību un tās ideālus, uzskatot savienību par drošāko ceļu polītiskā miera un kārtības uzturēšanai. Lielbritānija skaidri un noteikti brīdina visus, kas grib un cenšas lauzt Tautu Savienības pakta saistības, — šādā gadījumā viņa vilkšot visas iespējamās konsekvences, kādas paredz minētā pakta noteikumi, t. i. pielietāšot pret apzīmēto un noteikto uzbrucēju attiecīgās saimnieciskās un financiālās u. c. sankcijas. Tikpat noteiktu uzticības apliecinājumu paktam deva arī franču ministru prezidents, uzsvērdams bez tam vēl Francijas stingro apņemšanos sadarboties miera uzturēšanas labā ar Angliju un arī censties apmierināt itaļu prasības, saskaņā ar Tautu Savienības statūtiem un garu. Vārdu sakot, Tautu Savienībā itaļu rīcība un polītika atduŗas uz vienotu pretestību, ar ko Roma nonākusi savā ziņā morāliskā izolācijā Eiropas valšķu priekšā.

«Piecu valšķu kommisija,» kuŗai Tautu Savienības padome, kā teikts, bija uzdevusi izstrādāt attiecīgos priekšlikumus itaļu - abesīņu strīdus izbeigšanai, drīz vien iesniedza savu memorandu padomei, kas savukārt to paziņoja kā Italijas, tā arī Abesīnijas valdībām. Šai memorandā aizrādīts, ka Tautu Savienības uzdevums esot sniegt Abesīnijai palīdzību uz starptautiskiem un kollektīviem pamatiem, lai tanī ziņā atvieglotu abesīņu likteni un dotu iespēju tiem sadzīvot ar saviem kaimiņiem labā un teicamā saskaņā. Šinī nolūkā tur jāsūtot ārzemju speciālisti un starptautisks kārtības sargu korpuss, kā arī pārorganizējams zem eiropiešu uzraudzības un norādījumiem viss Abesīnijas administrātīvais aparāts; itaļiem atvieglināmas zināmas territoriālās pārmaiņas viņu Somali zemes piekrastē un atzīstamas arī viņu intereses Abesīnijas dabas bagātību izmantošanas laukā. Vārdu sakot, Etiopijas reorganizācijas un reformu darbu, pēc «piecu valšķu kommisijas» priekšlikumiem, jāuztic Tautu Savienībai, un nav izslēgts, ka uz šī principa pamata vēlākās sarunās Ženēva tad varētu nodot lielāko daļu no minētā uzdevuma Italijai.

Bija domājams, ka itaļi ieies uz līdzīgiem priekšlikumiem un principiem, jo saņemot bez ieroču cīņas plašās saimnieciskās priekšrocības Abesīnijā un dažas svarīgas robežu kompensācijas savās kolonijās, viņi, pie jebkādas turpmākās abesīņu naidīgās izturēšanās, vēlāk varētu pastāvēt un prasīt sev labvēlīgāka stāvokļa nodrošināšanu negusa zemē. Bet nu izrādās, ka Adisabebas valdība vispārējos vilcienos piekritusi šiem Ženēvas priekšlikumiem, kurpretim Roma tos strupi un katēgoriski noraidījusi, uzsvērdama tomēr gatavību uzklausīt citus, sev labvēlīgākus un noteiktākus priekšlikumus no Tautu Savienības puses. Itaļi tā tad, neaizcērtot durvis Ženēvai un gribot ar to joprojām sadarboties, bet prasot no viņas savu interešu lielāku

Abesiņu ir regulārie kājnieki.

ievērošanu viņu pretenzijās pret abesīņiem. Ko nu darīs Tautu Savienība? Šķiet, ka viņa neies tālāk par «piecu valšķu kommisijas» atzinumiem. Īpaši «trīspadsmit vīru kommisijai», kurā ieiet visi padomes locekļi, izņemot strīdū iejaukto valšķu pārstāvjus, tagad uzdots formulēt un rediģēt šos priekšlikumus galīgā veidā, lai viņus varētu iesniegt Tautu Savienības pilnsapulces sankcijai un apstiprināšanai. Ja nu Italija tiem nepiekrīt un uzsāk kaŗa darbību pret savienības locekli Abesīniju, tad visām Ženēvas iestādījumā ietilpstošām valstīm gluži dabīgi un automatiski jānostājas agresīvā pozā iepretim itaļiem . . .

Iespaids paliek tāds, ka Tautu Savienība nevēlas un negrib piekāpties, un šo viņas konsekvento līniju vada un diktē Anglija, kuŗai savu atbalstu sniedz arī Francija. Londona pašreiz uzstājas kā Tautu Savienības pakta karstākā aizstāve, un šinī virzienā tā gatava pielietāt pret pakta laužēju attiecīgās sankcijas, kādas minētais pakts paredzējis un noteicis. Uz angļu izturēšanās iemesliem un motiviem jau esam norādījuši mūsu iepriekšējā pārskatā: tur krustojas un šķetinās, kā zināms, gan saimnieciskās konkurences, gan politiskās un koloniālās dabas apsvērumi. Kā Dienvidāfrikas savienības, tā Ēģiptes un arī Indijas valdības lielā mērā atbalsta un iedrošina Londonu uz pretestību itaļu gribai pakļaut Abesīniju savai politiskai un militārai virskundzībai. Negusa zemes iekaŗošanā un Abesīnijas neatkarības zaudēšanā šīs tautas ieskatītu eiropiešu koloniālā imperiālisma pieaugšanu un arī savu politisko tiesību apdraudēšanu. Tā, lūk, Anglijas valdība, savas sabiedriskās domas, saimniecisko u. c. interešu atbalstīta, iet jau tik tālu, ka savelk savu vareno floti Vidusjūŗā, nostiprina savus koloniālos garnizonus Ēģiptē, Sudanā u. t. t. Itaļi nu redz, kādas sekas var nest viņu tagadējā un turpmākā nepiekāpība un, domājams, ka šie apsvērumi tos padarījuši mīkstākus, vismaz atturot viņus no gaidītā žesta, ar «durvju aizciršānu» Ženēvai. Jo zināms taču, ka ikvienā kaŗā, kurā piedalās Anglija, vai kuŗu tā atbalsta un finansē, pretiniekam ir ļoti mazas izredzes uz uzvaru un uz laimīgiem cīņas rezultātiem . . .

*

Visas zīmes rāda un liecina, ka itaļu - abesīņu strīdus var jūtami atbalsoties arī Austrumeiropā. Septembŗa mēn. pēdējā pusē Nirnbergā notika grandiozs nacionālsociālistu gadskārtējais kongress, kur ar plašu ārpolitisku runu uzstājās valstskanclers Hitlers, vērsdamies ar diezgan asiem uzbrukumiem Lietuvai un kritizēdams Kauņas valdības rīcību Klaipēdas apgabalā.

Kā zināms, tad pag. gadā Eiropu nodarbināja divi svarīgi jautājumi — visu skati bija vērsti uz Saaras apgabalu un uz Austriju. Ar itaļu diplomātijas palīdzību un vidūtājību, Saaras apgabala lieta laimīgi izbeidzās bez kaut kāda konflikta, bet Romas valdības stingrā valoda un enerģiskā uzstāšanās panāca, ka vāci atmeta savu aģitāciju Austrijā, tā kā beidzot no jauna nodibinājās apsveicams līdzsvara stāvoklis Eiropā. Diemžēl, itaļu - abesīņu konflikts tagad šo līdzsvaru ir lauzis un iedragājis. Bīdamies, ka kaŗš Āfrikā neatbalsojas visu koloniju tautu dzīvē un viņu attiecībās ar eiropiešiem, Baldvina un sēra Samuela Hora Anglija, kuŗa vairs nav Makdonalda un sēra Džona Saimona Anglija, izrādīja negaidītu, enerģisku pretestību Romas centieniem. Abas valstis nonākušas asā konfliktā, kuŗu gan mēģina izbeigt Parīze, bet šimbrīžam vēl bez taustāmiem panākumiem. Vai šādos apstākļos Francija var rēķināties ar Italiju līdzsvara noturēšanā Eiropā? Par to stipri jāšaubās, un tamdēļ franči tagad cenšas iegūt attiecīgās papildu garantijas no angļiem Eiropas drošības lietās. Bet Londona izrāda manāmu atturību uz tamlīdzīgu aicinājumu, nedodot uz viņu nekādu noteiktu un saistošu atbildi. Sakarā ar to, vāci nu sākuši pacelt savas balsis. Nirnbergas ārpolitiskā runā Hitlers neminēja ne vārda par Austriju, negribēdams, acīmredzot, uztraukt itaļus, kuŗi tik cieši ir ieinteresēti Austrijas neatkarības uzturēšanā. Totiesu ar skarbumu viņš vēršas pret Lietuvu un lietuvju režīmu Klaipēdā. Arī vācu prese pēdējā laikā nikni uzbrūk Kauņai, sakarā ar 29. septembrī nolīktām seimeļa vēlēšanām Klaipēdā. Berlīnei nav pa prātam daži Lietuvas valdības soļi, sakarā ar minēto vēlēšanu likuma grozījumiem, kas vērsti pret lietuvju naidīgiem vācu tautības elementiem. Šī pretlietuviskā politiskā, kultūrālā un saimnieciskā kampaņa pieņēmusi visai bīstamu un brīdinošu nokrāsu, kas vēl vairāk indē un pasliktina abu valšķu sadzīves attiecības. Tā, lūk, notikumi tālajā Adisabebā griezīgi un nirdzoši atbalsojas arī Eiropas ziemeļaustrumos! . . .

*

8. septembrī notikās vēlēšanas Polijas parlamentā, kas pilnīgi ieveda dzīvē jauno valsts satversmi, turienes administrātīvās un politiskās iekārtas reformu, kuŗa, kā zināms, izstrādāta nelaiķa māršala Pilsudska garā. Jaunā satversme cenšas novērst visus agrākās politiskās dzīves trūkumus Polijā, atkratīties no partiju gara un nodrošināt tā autoritārā režīma turpināšanu, uz kuŗa ceļiem Poliju bija uzvedis lielais māršals. Izstrādātā valsts iekārta ir pilnīgi īpatnēja, caur un cauri nacionāla un poliska. Visiem labi zināms, kāda izskatījās politiskā Polija pirms 1926. gada: seims bija sašķelts un saskaldīts kādās 20 partijās un valdību vidējais mūžs ilga nepilnus piecus mēnešus. Iekšējās politikas krize iestājās sevišķā asumā 1926. g., sakarā ar ko māršals Pilsudskis ņēma vārdu un tā paša gada 12. maijā darīja galu partiju sarabandei, iemaršējot Varšavā sev uzticīgo pulku priekšgalā un padzenot toreizējo Vitosa valdību. Nākošā dienā pēc šī apvērsuma, māršals kādā runā seima deputātiem, starp citu, izteicās: «Kad pēc atgriešanās Polijā no Magdeburgas cietokšņa es pārņēmu varu savās rokās, tad nevēlējos palikt par diktātoru tikai aiz pārliecības un ticības, ka atdzimusē nacija ir gudra un tai jāuzticas. Tādēļ nodevu visu varu satversmes sapulcei atpakaļ. Bet ko mēs šodien redzam? Dēmokratijas ideja ir tiktālu novazāta, ka tās tagad sāk ienīst. Un kā īstam dēmokrātam man tas sāp. Šodien man būtu it viegli jūs vairs nelaist atpakaļ Nacionālās sapulces telpās, bet es vēlreiz mēģināšu». — Tā, lūk, veselus 9 gadus Polijā darbojās parlaments, zem māršala Pilsudska

Itaļu karaspēks ceļā uz Afriku.

vadības un tiešās ietekmes. Viņa pēdējais darbs ir jaunā konstitūcija, kas tagad nu stājusies spēkā un dzīvē.

Polijas jaunajā satversmē izpildvara ir ievērojami nostiprināta un valsts prezidents ir «atbildīgs vienīgi Dieva un vēstures priekšā». Valdība, parlaments, armija, tiesa un valsts kontrole pakļauta republikas prezidenta augstākai autoritātei. Viņš ieceļ un atceļ ministrus, kā arī sasauc un atlaiž parlamentu, viņam tiesība nozīmēt vienu sava pēcnācēja kandidātu, kuru, protams, vēlāk izvēl šai amatā īpaša asambleja, kas sastāv no senāta un apakšnama prezidentiem, ministru prezidenta, armijas, tiesas u. c. pārstāvjiem. Tā kā valdība ir atbildīga tikai valsts prezidenta priekšā, tad parlamenta tiesības un priekšrocības ir manāmi vājinātas. Bez visa tā parlaments tomēr var pieprasīt kabineta demisiju, viņam atstātas arī tiesības debatēt par budžetu un iesniegt pieprasījumus valdībai. Jaunā Polijas satversme grib iznīdēt partiju dzīvi un šinī sakarībā parlamenta vēlēšanas nostādītas uz citiem principiem. Deputātu skaits agrāko 440 vietā samazināts uz 208, t. i. katri divi deputāti nāk no 104 vēlēšanu iecirkņiem. Kandidātus izrauga iecirkņu sapulces, kas sastāv no pašvaldību, saimniecisko kameru, arodorganizāciju u. c. pārstāvjiem. Šos kandidātus tad liek priekšā vispārējām vēlēšanām, kurās ņem dalību visi pilsoņi, kas sasnieguši 21 gadu vecumu.

Agrākie partiju vīri, kam ir nepatīkams jaunais režīms, izveda visai niknu aģitāciju un aicināja tautu atturēties no vēlēšanām. Opozicija galvenām kārtām pulcējās ap ģen. Halleru, vienu no poļu brīvības cīņu ievērojamiem vadītājiem, kas savas partijas gara dēļ ilgus gadus bija atstumts no redzamākiem posteņiem valsts darbā un aparātā. Bez visa tā, kā arī nelabvēlīgo laika apstākļu dēļ, savas balsis bija nodevuši kādi 46,5 proc. vēlētāju. Salīdzinot ar 1930. g. vēlēšanām, vērojams, ka par valdības sarakstu nodoto balsu skaits tagad ievērojami pieaudzis. Varšavas oficiālām aprindām tuvu stāvošā prese, vērtējot vēlēšanu rezultātus, nāk pie slēdziena, ka plašajā sabiedrībā pieaugusi piekrišana valdības rīcībai un politikai. Šis apstāklis esot raksturīgs jo vairāk tādēļ, ka no valdības bloka šoreiz neesot piekopta nekāda vēlēšanu aģitācija, un tādēļ gūtie iznākumi esot apzīmējami par visai iepriecinošiem.

*

Septembrī pagāja viens gads, kopš likti pamati triju Baltijas valšķu — Latvijas, Lietuvas un Igaunijas savienībai. 1934. g. 12. septembrī Ženēvā, Tautu Savienības sesijas laikā, šo valšķu pārstāvji vienojās par draudzības un sadarbības līguma slēgšanu, ar ko faktiski tika reālizēta senlolotā ideja par Baltijas valšķu savienību. Šī cēlā, tālredzīgā doma, kuru diktē pati dzīves nepieciešamība un Baltijas valšķu ģeografiskais fātālisms, caurausta visai šo valšķu vēsturei! Ap Baltijas jūras piekrasti gadu simteņiem ilgi un nikni cīnījušies un sacentušies mūsu lielie un varenie kaimiņi, un nav domājams, ka arī tagad, kur mūsu tautas bauda brīvību, valstisku neatkarību un patstāvību, vienā vai otrā galvas pilsētā tomēr būtu pilnīgi izzuduši imperiālistiskie centieni un vēlēšanās pakļaut savai virskundzībai latvju, lietuvju un igauņu strādīgās, veselīgās tautas, viņu auglīgos laukus un pateicīgās ostas.

Vajadzēja nākt nopietniem draudiem no dažu lielvalšķu puses, lai tikai tagad visas Baltijas tautas vienlīdz sajustu nepieciešamību reālizēt svētīgo lozungu — «Vienība ir spēks!» Neraugoties uz dažiem īpatnējas dabas apstākļiem, Latvija, Lietuva un Igaunija laimīgā kārtā tomēr atrada kopēju sadarbības bāzi, kas pārējās Eiropas priekšā nostādīja šīs valstis kā vienu nedalāmu vienību. Un jāatzīst, ka līdzšinējais sadarbības posms bijis tiešām visai auglīgs un apsveicami iepriecinošs. Baltijas valšķu ārlietu ministru trīs konferences noritējušas lielā saskaņā un vaiņagojušās atzīstamiem

panākumiem, bet ārpus viņām ievadītie darbi saimnieciskā, kultūrālā, sociālā u. c. laukos — ievērojami tuvinājuši šīs tautas vienu otrai un padarījuši viņu sadzīves attiecības pilnas sirsnīguma un draudzības. Sevišķi pēdējā laikā no svara, lai mazo valšķu starpā valdītu saticības un vienības gars, kad pārējā Eiropa ir tik brīdinoši saškēlusies, un kad lielās, militāri spēcīgās tautas tiecas gūt aktīvus uz savu mazo — tuvo un tālo kaimiņu rēķina. Baltijas valšķu antante tā tad ir bloks, kas aizsprosto ceļu politiskam imperiālismam ziemeļaustrumu virzienā, un uzskatāms kā neatsverams miera veicināšanas faktors šai kontinenta daļā. Tādēļ novēlēsim, lai Baltijas savienība kļūtu arvien stiprāka un nestu jo svētīgus augļus nevien mūsu pašu tautām, bet arī Eiropas mieram.

SPORTS

P. Polis,
aizs. štāba fiz. audz. instruktors.

Vieglatlētikas sezonas noslēgums

Aizsargi šogad savu vasaras sporta sezonu noslēdz daudz iepriecinošākos apstākļos, kā iepriekšējos gados, jo šai sezonā aizsargu sports ir nevien rezultātu un skaita ziņā audzis, bet ir paspēts nokārtot daudz sportu audzinošu pasākumu. Pirmā kārtā jāmin vispārējā aizsargu labāko sportistu nometne Trikātā. Te sportisti 10 dienas intensīvā darbā trenera Rinnes vadībā sasniedza un panāca to, ko parastā kārtā trenējot un mācoties, nebūtu sasnieguši veselā gadā. Trikātas nometnes vērtību cēla paši nometnes dalībnieki. Tie tiešām sevi rādīja par priekšzīmīgiem, apzinīgiem sportistiem, kuri apzinās savu stāvokli un darāmā darba vērtību. Ar aizsargiem nepieciešamo nopietnību tie pildīja visus nometnes noteikumus, uzmanīgi sekoja katrai apmācībai un nometnes vietā izturējās nevainojami. Arī Trikātas sabiedrības vienbalsīgs apliecinājums bija nometnes dalībniekiem labvēlīgs. Trikātas aizsargu nodaļas priekšnieks Linters atvadīšanās runā uzsvēra, ka Trikātā neesot gaidījusi tik klusus un paklausīgus sportistus. Trikātieši ar bažām gaidījuši lielo sportistu daudzumu un sagatavojušies paciest trokšņus un neērtības. Bet izrādījies, ka nekas nava bijis jācieš. Vēl vairāk, viens otrs esot pat varējis no nometnes dalībniekiem mācīties disciplīnu un kārtību. Sportisti nometnēs centās mācībās iegūt visu, ko mūsu daudzzinošais un vispusīgais valsts treners Rinne var dot. Ar nometni aizsargi var būt apmierināti. Tikai dalībniekiem jāiegaumē, ka nometnē gūtās zināšanas nav tikai viņiem vien domātas, bet tās jādod tālāk. Jāmāca tālāk savās mājās — sava pulka un savas nodaļas sportisti, lai arī tie zin, kā pareizi sports jāpiekopj. Vēl tālu esam līdz pilnībai. To sasniegsim tikai saskaņoti un vienoti strādājot un veidojot aizsargu sportu. Kā gandarījums darba darītājiem vienu otru reizi jau paspīd pa skaistam sasniegumam vieglatlētikā un labi demonstrējumi masu vingrošanā un tautiskās dejās.

Otrs lielākais notikums aizsargu sporta dzīvē bija vispārējās vieglatlētikas sacīkstes Rīgā. To rīkošana vairs nebija risks. Trīs gadu sporta darbs organizācijā jau bija laidis dziļas saknes un no rezultātiem mums vairs nebija jāvairās. Lai arī sacīkstes nedeva iespējami labāko, taču tās rādīja, ka esam tālu pāri vidus līmenim un ka svaigais materiāls un jauno sportistu daudzums dod vislielākās izredzes nākotnē. Iepriecinošākais no visa bija tas, ka gandrīz katra aizsargu sportista izpildījumā bija redzama, ja ne pilnība techniskā ziņā, tad vismaz technikas meklēšana. Katrā izpildījumā bij redzama cenšanās pēc trenera Rinnes mācītām technikām. Tas ir pats galvenais panākums, jo līdz šim mūsu sporta ļaudis tikai skrēja, lēca un meta „uz labu laimi". Tiem nebija droša pamata zem kājām. Tagad Rinnes dotie aizrādījumi nometnē un dažos aizsargu pulku rīkotos kursos ir ienesuši citu garu un virzienu treniņos. Varam tik vēlēties, lai aizsargu sporta kursos biežāki redzētu valsts treneri.

Sacīkstes aizsargu rekordu sarakstu pilnīgi pārgrozīja. Gandrīz visās disciplīnās tika laboti rekordi. Mazāk rekordu labojumu aizsardžu sacensībās. Tas, saprotams, mūs nebaida, jo aizsardžu sports vēl ir jauns. Gaidīsim še progresu pēc pāris gadiem. Uz labām izredzēm šai virzienā norāda daudzās dalībnieces vingrošanas uzvedumos pulku svētkos.

Visplašāk aizsargu nodaļās un pulkos attīstās tautisko deju apmācības. Nav pulku vai nodaļu, kuri nevarētu sastādīt tautisko deju trupas uzvedumiem. Pulku svētku uzvedumos nav retums 400 dejotājas un dejotāji. Tautiskās dejas mums jāturpina atbalstīt visiem spēkiem un visādiem ceļiem. Tas ceļ tautā nacionālo apziņu. Katra sarīkojuma programmā jābūt tautiskām dejām. Tāpat pamazām jāsāk ievest deju programmās moderno šīberu vietā populārākās tautas dejas. Un aizsargiem jābūt pirmiem šī jaunieveduma propagandētājiem.

Visumā šis sporta gads mums ir bijis sevišķi rosīgs. Ir nodibināti vairāki desmit jauni sporta pulciņi un aizsargu sporta armija papildināta ar tūkstošiem jaunu sportistu. Jau pāri 10.000 aizsargu nodarbojas ar sportu un šo sporta ideju un mērķus dod tālāk pārējiem lauku un provinces iedzīvotājiem. Nebūs ilgi jāgaida, kad katram pagasta iedzīvotājam būs dota iespēja brīvo laiku pavadīt veselīgās sporta nodarbībās.

Tomēr aizsargu sporta pulciņa vadītājiem un vadītājām nav vēl jādomā, ka viss jau padarīts un nu jāplūc tik lauri. Nē, īstais darbs tagad tik sākas. Tagad ir jāķeras pie sporta propagandas darba. Ik katrā sporta sarīkojumā jācenšas dot priekšlasījumi par sportu un apmeklētājiem jānorāda uz sporta vērtīgām īpašībām, jāgādā par piemērotu sporta laukumu un telpām vingrošanai. Par lieliskām zālēm mums nav ko sapņot. Būsim pieticīgi un apmierināsimies ar katru brīvu telpu. Pamatā ziemas darbam jābūt vingrošanai — brīvām kustībām. Tur jāpieliek ziemas periodā visa enerģija un intereses.

Vieglatlētiem un vieglatlētēm rudens sezonā jālabo kļūdas technikā. Vasaras laikā tas nav iespējams biežo sacīkšu un lauka darbu dēļ. Katra ieviesušēs techniskā kļūda ir jāmēģina labot tādēļ tagad, kad sacīkstes ir garām. Tad pavasarī varēs mierīgi sākt treniņus un tūlīt ķerties pie rezultātu uzlabošanas, lai sacīkšu sezonai sākoties, visi sportisti jau būtu formā.

Otrs svarīgs darbs ziemas sezonā ir tiesnešu apmācīšana sacīkšu rīkošanā un vadīšanā. Lai gan pulki jau stipri daudz darījuši tiesnešu kadra papildināšānā, taču ir novērots, ka sacīkstes vēl arvien nerit tekoši. Tiek pielaistas kļūdas gan laika ņemšanā, gan mērošanā. Pie šī darba jāķeras ziemā. Jāsaaicina kopā sporta pulciņu vadītāji un domātie sacīkšu tiesneši un kopīgi jāapskata katra vieglatlētikas disciplīna. Jādod norādījumi tiesnešiem un pulciņu vadītājiem, kā vadīt sacīkstes un ko darīt, lai tās ritētu tekoši un skatītājiem interesanti. Tiesnešu jautājums ir pašreiz viens no svarīgākiem, jo labi novadītas sacīkstes ir jau — pus panākuma. Ķersimies visi pie darba un sekmes neizpaliks.

R. Dekšenieks,
valsts vieglatlētikas trenera vietnieks.

Kas darāms vieglatlētam rudenī un ziemā

Rudens. Biežās lietus gāzes, asais, traucējošais vējš, zemā temperatūra un izmirkušie sporta laukumi neierosina intensīvu treniņu. Atmosfairiskie apstākļi vienmēr ietekmē sportista darbību, bet tagad, rudenī, kad vasaras cīņas prasījušas ļoti daudz enerģijas, strādāt negribas nemaz. Bez tam sportistam, kas normāli trenējies un pareizi pavadījis vasaru, kas ir bieži startējis, tagad rudenī, forma jau pa daļai zudusi. Visi šie apstākļi pat rudenī tam sportistam, kas vasarā daudz cīņu izveda ar lielu aizrautību, rada „filozofiskas" pārdomas: izšķirošā momentā rodas vēlēšanās itkā pārvērtēt piespiešanās nepieciešamību. Būtu tomēr maldīgi padoties šādām impulsām, un galīgi atmest treniņus. Organismu, kas visu vasaru bija stingrā darbā treniņos un sacīkstēs, nevar bez sagatavošanas darbiem mest bezdarbībā, nevar pēkšņi izbeigt treniņus. Rudenim iestājoties, ap 15. septembri mūsu apstākļos, treniņi jāturpina vēl 2—3 nedēļas. Šiem treniņiem pēc satura jābūt stipri vieglākiem — un galvenā vērība piegriežama vasarā novēroto kļūdu labošanai. Var trenēties arī tais disciplīnās, kas neietilpst sportista speciālitātē. Otrais vasaras sezonu noslēdzēju treniņu posms ilgst arī 2—3 nedēļas. Vispiemērotākais šim posmam ir meža skrējieni, kas izvedami katru trešo dienu. Šinīs meža skrējienos nedrīkst stipri piepūlēties. Ja pavasarī meža skrējienus kāpinām, tad rudenī treniņa distances arvien samazinām; skriešanas posmu arvien vairāk atvietojam ar soļošanu. Tikai pēc šāda veida rudens treniņiem varam nodoties atpūtai. Nepieciešamais atpūtas ilgums ļoti grūti nosakāms. Normāla būtu 4—6 nedēļu ilga atpūta. Sportistiem ar vajāku kondiciju, kā arī tiem, kas samērā ar savu kondiciju vasarā izlietoja stipri daudz enerģijas, atpūtas ilgums daudz lielāks.

Maratonskrējējiem atpūta ilgst pat līdz 4 mēneši, pie kam jāatgādina, ka sezonu nedrīkst novilcināt līdz oktobra beigām, kā tas pie mums bieži novērojams. Liela vērība piegriežama pašai atpūtas izvešanai. Ja sportists vasarā pieturējās samērā stingrā režīmā: atturējās no alkohola, nikotīna, norméja nakts atpūtu u.t.t., tad tagad sezonu beidzot un dodoties ilgstošā atpūtā viņam nav ieteicams savu dzīves kārtību radikāli mainīt. Nav jāaizmirst, ka atpūta nepieciešama galvenokārt nerviem. Muskuļiem šī atpūta tikpat kā nav vajadzīga. Lai nervus varētu pienācīgi atpūtināt un sagatavot nākošai sezonai, veselības noteikumi tāpat jāpilda un vasaras cīņu laika stingrais režīms jāpatura. Atpūtas laikā nav ieteicams pārtraukt sakarus ar dabu. Pāris reizes nedēļā ieteicams meža pastaigāšanās, un ja kādam piemīt medības kaisle, tad ļoti viegli var derīgo savienot ar patīkamo. Atpūtas posmam beidzoties, jāsāk ziemas darbs: jāvingro vismaz divas reizes nedēļā ik pa 1 stundai katru reizi. Vislabāk būtu šo vingrošanu izvest kollektīvi. Ārpus šīs vispārējās vingrošanas ikdienas jānodarbojas apm. 10—15 min. ar sagatavošanās vingrojumiem atsevišķām disciplīnām atkarībā no sportista speciālitātes. Pastaigāšanās mežā arī šinī periodā jāturpina. Līdz ar sniegu pastaigāšanos ieteicams atvietot ar slēpošanu, bet tikai tūrisma veidā. Piedalīšanās slēpošanas sacensībās vieglatlētiem nav ieteicama, jo tā parasti neatstāj svētīgu iespaidu. Ziemas periodā jāpiegriež vērība arī tiem trūkumiem, kas iepriekšējā sezonā novēroti muskuļu un organisma darbībā. Šādiem trūkumiem pieskaitāmi: atsevišķu locītavu nepietiekoša ellastība, muskuļu nepietiekoša ellastība vispār, nepareiza elpošana, atsevišķu organu un muskuļu grupu nepietiekošais spēks u. t. t. Iekārtojot ziemas vingrošanu, visi šie faktori jāņem vērā. Lauciniekiem visbiežāk vērība jāpiegriež ellastīguma iegūšanai kā arī prasmei nesasprindzināt liekas muskuļu grupas, kas attiecīgā darbā vai kustībā dalību neņem. Pilsētniekiem un gados jaunākiem sportistiem bieži jāstiprina muskuļu spēks. Vingrojumus spēka iegūšanai nevajag pārpūlēt, jo sasteidzot ķermeņa attīstības darbu bieži pielaižam lielas kļūdas, ko vēlāk grūti labot.

Ikvienam sportistam, kas grib ko sasniegt un grib progresēt, nav jāaizmirst, ka sporta darbs, t. i. treniņš, nav domāts vienai sezonai, ne arī vienam gadam. Rezultātu sasniegšana, kas nes svētību savai un tautas veselībai, ir ilgstošs darbs, kas prasa lielu neatlaidību un centību. Šis darbs sadalāms vairākos gados un veicams pakāpeniski, pie kam pirmos kautcik taustāmus panākumus varam gaidīt ne ātrāk par 3—4 gadiem.

Šī raksta nolūks nav pasniegt sportistam gatavu recepti, bet ierosināt viņa pašdarbību. Nav iespējams visos sīkumos šeit apskatīt laika un nodarbību iekārtojumu, augstāk minētais tikai galvenos vilcienos rāda, kādā garā vieglatlēta rudens un ziemas nodarbība izvedama.

SPORTA CHRONIKA

4. Jēkabpils aizsargu pulks.

Seces aizsargu nodaļas sporta pulciņš 8. septembrī sarīkoja Secē vieglatlētikas sacīkstes, kurās piedalījās Jēkabpils, Viesītes, Sunakstes un Daudzevas nodaļu sporta pulciņi.

6. Aizputes aizsargu pulks.

6. Aizputes aizs. p. Apriķu nodaļas rīkotās sacīkstes vieglatlētikā bij izsaukušas īstu senzāciju apkārtējā sabiedrībā, jo šāda veida sacīkstes Apriķos notika pirmo reizi un katrs vēlējās būt retā notikuma aculiecinieks.

Sacīkstēs ņēma dalību štāba rotas, Apriķu, Klosteres, Dzērves, Cīravas un Aizputes aizsargu sportisti, uzrādot sekošus rezultātus:

4+100 mtr. stafetē uzvarēja štāba rota.

Diska mešanā — Strazdiņš (Klosteres nod.) 3,13 mtr.

1000 mtr. skrējienā — Cīse (Klosteres nod.) 3,13 min.

100 mtr. skrējienā — Strazdiņš 13 s.

Augstlēkšanā — Kaktiņš (štāba rota) 1,45 mtr.

Lodes grūšanā — Bērziņš (Aizputes nod.) 10,42 mtr.

Tāllēkšanā no vietas — Katlaps (Klosteres nod.) 2,73 mtr.

Šķēpa sviešanā — Strazdiņš 40,05 m.

7. Valkas aizsargu pulks.

7. Valkas aizsargu p. sporta svētki notika 15. sept. Smiltenes sporta laukumā. Sacīkstes vadīja pulka fiziskās audzināšanas instruktors Pubulis. Neskatoties uz slikto laukumu sasniegti ļoti labi rezultāti.

Šķēpa mešanā: 1) Zariņš — (štāba rota), 56,83 mtr., 2) Šķiņķis 48,18 mtr., 3) Leimanis 45,60 mtr.

5000 mtr. soļošanā: 1) Liepkalns — Karvas nod. 23:21,2 mtr., 2) Spāre — Blomu nod. 23:44,0 min.; 3) Galtiņš — štāba rota 25:4,4 m.

400 mtr. skrējienā: 1) Legzdiņš — Bilska 54,2 sek.; 2) Krauklis — Strenču nod. 54,2 sek.; 3) Kublenieks — Blomi 54,3 sek.

200 mtr. skrējienā: 1) Stīpnieks — Cirgaļu nod. 25,3 sek., 2) Sirsniņš — štāba rota 25,4 sek., 3) Krauklis 25,5 s.

800 mtr. skrējienā: 1) Hordo—Strenču nod. 2:08 min., 2) Bērziņš — Smiltenes pils. 2:12,4 min., 3) Stīpnieks 2:14,8 min.

3000 mtr. skrējienā: 1) Hordo 9:35,7 min., 2) Kalējs — štāba rota 9:37,2 m.

Augstlēkšanā: 1) Landrātovs — Ēvele 1,37 mtr., 2) Bērtulis — Blomu nod. 1,52 mtr., 3) Šķiņķis — Ēveles n. 1,48 mtr.

Diska mešanā: 1) Zariņš 38,08 mtr., 2) Bērtulis 34,75 mtr., 3) Sirsniņš 31,89 mtr.

Granātas mešanā: 1) Bērtulis 66,13 mtr., 2) Zariņš 65,25 mtr., 3) Leimanis 64,50 mtr.

Pirms vieglatlētikas sacencībām notika futbola spēle starp Valkas pulka I. bataljona Trikatas nodaļu un III. batalj. Kalncempju nodaļas komandām. Pārliecinošu uzvaru savukārt sacentās ar II. batalj. Smiltenes pilsētas nod. komandu dēļ pulka meistarnosaukuma. Šoreiz uzvaru guva Simlltenieši ar 0 : 7 vārtiem.

* 7. Valkas aizsargu pulka Cirgaļu nodaļas sporta pulciņa rīkotos svētkus at-

klāja jātnieku divīsiona komand. v. i. Āboltiņš. Jaunizbūvētājā sporta laukumā bij pulcējušies sportisti no Cirgaļu, Bilskas un Vijciema aizsargu nodaļām.

100 mtr. skrējienā uzvarēja Rubenis — Bilskas a. p. 12,3 sek.

200 mtr. skrējienā — Saulītes — Vijciema a. p. 26,0 sek.

800 mtr. skrējienā — Stīpnieks — Argaļu a. p.

Tāllēkšanā — Rubenis 5,45 mtr.

Augstlēkšanā — Stīpnieks.

Lodes grūšanā — Rubenis 10,10 mtr.

Diska mešanā — Pone 30,10 mtr.

Šķēpa sviešanā — Rubenis 48,50 m.

Stafetes skrējienā (400+300+200+100 mtr.) pārliecinoši uzvarēja Vijciema a. p. komanda.

9. Madonas aizsargu pulks.

9. Madonas aizs. p. Ļaudonas nod. sporta pulciņš 8. sept. savā jaunajā laukumā rīkoja plašus sporta svētkus, kuros piedalījās aizsargu sportisti no Ļaudonas, Lazdonas, Madonas, Dzelzavas un Mārcienas nodaļām.

Aizsargu sacensībā: 100 mtr. skrējienā uzvarēja Reiters — Lazdonas nod.

1500 mtr. skrējienā — Dūnis — Ļaudonas nod. 4:12,4 mtr.

Tāllēkšanā — Lācis — Ļaudonas nod. 5,50 mtr.

Augstlēkšanā — Lācis 1,60 mtr.

Augstlēkšanā ar kārti — Naudiņš — Lazdonas nod. 2,62 m.

Diska mešanā — Naudiņš 30,21 mtr.

Šķēpa mešanā — Reiters — Lazdonas nod. 44,53 mtr.

Lodes grūšanā — Reiters 11,54 mtr.

Aizsardžu sacensībā.

60 mtr. skrējienā uzvarēja Jausiņš — Ļaudonas nod.

Tāllēkšanā — Ziediņš — Dzelzavas nod. 3,35 mtr.

Diska mešanā — Bērziņa, Z. — Ļaudona 23,82 mtr.

Šķēpa sviešanā — Ziediņa; Lodes grūšanā — Bērziņa M. — Ļaudonas nod. 7,66 mtr.

* Svētdien, 24. novembrī Gulbenes aizsargu nodaļa rīkoja plašus sporta svētkus savā jaunizbūvētājā laukumā. Svētkus atklāja bataljona komandieris Skrēja.

Gulbenieši var lepoties netikvien ar savu jauno laukumu, kura izbūve tuvojas beigām, bet arī ar priekšzīmīgo sacīkšu noorganizēšanu. Sacīkstēs labāko rezultātu atzīmēja madonietis Vesmanis kārtslēkšanā, labojot līdzšinējo aizsarga rekordu par 10 cm. Viņa rezultāts 3,40 mtr. Otrā vietā Mežsargs, Lubāna nod., 3) Širons — Galgauskas nod.

Augstlēkšanā: 1) Klapers — Gulbenes nod. 1,65 mtr., 2) Plīsis — Gulbenes n 1,60 mtr., 3) Mežsargs — Lubānas n. 1,55 mtr.

Tāllēkšanā: 1) Plīsis 6,18 mtr., 2) Upatnieks — Gulbenes n. 6,09 mtr., 3) Klapers 6,07 mtr.

Trīssoļu lēcienā: 1) Upatnieks 12,13 mtr. (jauns pulka rekords), 2) Plīsis 12,03 mtr., 3) Pakuls (Dzelzavas nod.).

100 mtr. skrējienā: 1) Upatnieks 11,9 sek., 2) Plīsis, 3) Pakuls.

400 mtr. skrējienā: 1) Upatnieks 59 sek., 2) Plīsis, 3) Vīksniņš — Litene.

1500 mtr. skrējienā: 1) Ilgašs — Gulbenes n. 4:36,2 min., 2) Pluksis — Gulbene, 3) Nurša — Gulbene.

3000 mtr. soļošanā: 1) Bēcis — Tirzas nod. 15:14,4 min., 2) Bērziņš — Dzelzavas nod. 15:41,6 min.

Lodes grūšanā: 1) Klapers — Gulbenes nod. 11,09 mtr.

Šķēpa sviešanā: 1) Širons — Galgauskas nod. 45,20 mtr., 2) Plīsis, 3) Pakuls.

Diska mešanā: 1) Vesmanis (Jaungulbene) 36,06 mtr., 2) Upatnieks 33,77 mtr., 3) Ozols — Gulbenes nod.

4+100 mtr. stafetē: 1) Gulbenes n., 2) Litenes nod.

Sieviešu sacensībās:

100 mtr. skrējienā: 1) Ozoliņa — Lubānas n., 2) Ozols — Galgauskas n., 3) Putniņa — Lubānas n.

Lodes grūšanā: 1) Ozoliņa 8,82 mtr., 2) Ziediņa — Dzelzas n. 8,13 mtr., 3) Rudiks — Gulbene.

Augstlēkšanā: 1) Putniņa 1,23 mtr., 2) Ozoliņa, 3) Rudiks.

Tāllēkšanā: 1) Rudiks 4,16 mtr., 2) Ozoliņa, 3) Ziediņa.

Diska mešanā: 1) Ziediņa 23,82 mtr., 2) Rudiks, 3) Ozoliņa.

Šķēpa sviešanā: 1) Rudiks 22,94 mtr., 2) Ozoliņa, 3) Ozols — Galgauskas n.

Kopsummā Gulbenes nodaļa izcīnīja 51,5 punktus un ieguva pilsētas valdes ceļojošo balvu, 2) Lubānas nod. ar 19,5 p. un 3) Dzelzavas nod. ar 14 punktiem.

Arī balvu labākai komandai 4+100 mtr. stafetes skrējienā ieguva Gulbenes komanda.

10. Cēsu aizsargu pulks.

Dēļ Vidzemes meistara nosaukuma futbolā finālā satikās 10. Cēsu aizs. p. ar A.S.K. Cēsu nod. Pārliecinoši uzvarēja aizsargi ar 8:0 vārtiem, līdz ar to izcīnot Vidzemes meistara nosaukumu.

12. Ilūkstes aizsargu pulks.

Ilūkstes aizsargu pulka meistarsacīkstes vieglatlētikā notika svētdien, 29. sept. Subatā. Sacīkstēs piedalījās 54 sportisti no 11 aizsargu-sportistu pulciņiem. Sportistu parādi pieņēma un sacīkstes atklāja pulka kom. palīgs K. Vilciņš.

Sacīkstes notika vietējo aizsargu šautuves laukumā, jo pulkā vēl nav nevienа īsta sporta laukuma. Lai gan kā pulks, tā vietējā aizsargu nodaļa bija pielikuši visas pūles, lai laukums kaut cik atbilstu savam uzdevumam, tomēr kāpu-smilšainais un vietām čemurzāli aizaugušais laukums un skrejceļš bija smags pārbaudījums jaunai, topošai Ilūkstes sportistu saimei viņas pirmajā lielākā sasniegumu parādē.

Sasniegumi sekoši:

100 m. 1) Laiviņš, Vold., Demenes pulc. 12,7 sek.

1500 m. skrieš. 1) Pavlovs, Jānis, Skrundalienas p.4:57 sek., 2) Pāvulāns, J., Susejas p., 3) Liepiņš, Jānis, štaba p.

3000 m. skrieš. 1) Beļauskis, Jāzeps, Raudas p., 10:41,2 sek.

3000 m. soļoš. Jukšinskis, Jāzeps, Raudas p. 15:21 sek., 2) Pāvulāns, J., Susejas p., 3) Viļķels, J., Skrundalienas p.

Tāllēkš. ieskrienoties. 1) Dekteris, Kārlis, štāba p. 5,92 m. (jauns p. rek.), 2) Laiviņš, V., Demenes p. 5,78,5 m., 3) Feierabends, Prodes p. 5,49 m.

Augstlēkšanā ieskrienoties 1) Laiviņš, V., Demenes p. 1,55 m., 2) Andžāns, J., Susejas p., 3) Dekteris, K., štāba p.

Kārtslēkšanā 1) Grābēklis, Jānis, št. p. 2,80 m., 2) Laiviņš, V., Demenes p. 3) Geida, Edg., Asares p.

Šķēpa mešanā 1) Mežaraups, V. Lašu p. 42,22 m., 2) Grābēklis, J., štāba p. 41,35 3) Dekteris, Kārlis, štāba p. 38,79 metri.

Diska meš. 1) Dekteris, Kārlis, štāba p. 29,85 m., 2) Kupris, Asares p., 3) Mežaraups, Lašu p.

Lodes grūšanā 1) Grābēklis, štāba p. 10, 31 m., 2) Kupris, Asares p., 3) Mežaraups, Lašu p.

4×100 stafetē 1) Štāba p. kom. 53 sek., (jauns p. rekords), 2) Dēmenes un 3) Susejas p. komandas.

Labākā pulciņa nosaukumu vieglatlētikā ar 57 p. izcīnīja Štāba p., ar 48 p. II v. palika Dēmenes pulciņš.

Sacīkstes vadīja pulka fiz. audzināšanas instruktors P. Dakša.

Ilūkstes aizsargu pulka Dēmenes nodaļa rīkoja 15. septembrī plašas sporta sacīkstes. Sacīkstēs izcīlus vieta bija ierādīta jāšanas sportam.

15. Liepājas aizsargu pulks.

29. septembrī Priekulē notika plaši sporta svētki. Uz svētkiem no Liepājas bija atbraukuši ap 100 sportistu. Bez tam piedalījās liels skaits sportistu no Dzelzceļu aizsargu pulka Priekules Vaiņodes, Bunkas, Ezeres, Purmsātu, Kaletu un Gaviezes nodaļām, Bārtas mazpulka un citi sportisti ar aizsargu rekordistiem.

Svētkus atklāja Priekules pilsētas galva A. Dreimanis, Vakarā uzvarētājiem un pirmo vietu ieguvējiem izdalīja balvas un 2. un 3. vietu ieguvējiem — goda zīmes.

Sacīkstēs L. Staroste (Dzelzc. aizs. pulka Liepājas nod.) tāllēkšanā uzstādīja jaunu aizsardžu rekordu, aizlēcot 5,15 metrus.

16. Jelgavas aizsargu pulks.

16. Jelgavas aizsargu pulka internās vieglatlētikas sacīkstes notika 22. sept. I Jelgavas sporta biedrības laukumā ім kuplu dalībnieku skaitu. 100 m. skrējienā iesācējiem uzvarēja Jansons ar 12,2 sek., otrais Kovaļevskis arī ar 12,2 sek. laiku, trešais bija Vaksmanis ar 12,6 sek. 100 m. skrējienā vispārējai klasei uzvāru izcīnīja H. Zvirbulis ar labu, 11,7 sek., laiku, otrais bija Kalniņš ar 11,8 sek., trešais A. Mūrnieks 12,0 sek. (Visi štāba bataljona). 1500 metru skrējienā iesācējiem uzvarēja Burs (Lielplatones sp. p.) ar 4 min. 49,5 sek., otrais bija Priede (Jēkabnieku sp. p.) ar 4 min. 55,5 sek., trešais Gavarillo (Valgundes sp. p.) 4 min. 56,2 sek. 400 m. skrējienā vispārējai klasei uzvarēja V. Krastiņš (Ozolnieku sp. p.) ar 57,7 sek., otrais bija Gaters (Vadakstes sp. p.) 59,8 sek., trešais H. Zvirbulis (Štāba bataljona sp. p.) 1 min. 03,7 sek. 1500 metru skrējienā vispārējai klasei pirmais Ozolnieku sp. p. V. Krastiņš ar 4 min. 29,0 sek., Strautnieks (Ozolnieku sp. p.) 4 min. 36,3 sek., un Āboliņš (Džūkstes sp. p.) 4 min. 45,0 sek. 3000 m. soļošanā iesācējiem uzvarēja Albiņš (Štāba bataljona sp. p.) ar 14 min. 58,9 sek., otrais Feldmanis (Glūdas sp. p.) ar 15 min 12,3 sek., trešais Pēter-

šons (Džūkstes sp. p.) ar 15 min. 18,4 sek. 3000 metru soļošanā vispārējai klasei uzvarēja Bārenītis (Teteles sp. p.) ar 14 min. 10 sek., otrais džūkstenietis Fuksis ar 14 min. 10 sek., trešais Freimanis (Džūkstes sp. p.) ar 15 min. 0,5 sek. Tāllēkšanā ieskrienoties uzvarēja Vesmanis (Štāba bataljona sp. p.) ar 5 m. 76 cm., otrais A. Grienvalds (Štāba sp. p.) ar 5 m. 75 cm., trešais A. Mūrnieks ar 5 m. 75 cm. tālumu. Augstlēcienā ieskrienoties labākais bija Ad. Grienvalds, atzīmējot 1,65 m. augstumu, otrais bija L. Ziemelis (Elejas sp. p.) ar 1 m. 60 cm., trešais Tobiāns (Štāba bataljona sp. p.) ar 1 m 55 cm. Diska mešanā ļoti labu rezultātu 39 m. 97 cm., kas jauns Zemgales rekords un šogad labākais sasniegums Zemgalē, sasniedza A. Grienvalds (Štāba bataljona sp. p.), otrais Āboliņš (Džūkstes sp. p.) ar 33 m 47 cm., trešais Purviškis (Štāba bataljona sp. p.) 31 m. 45 cm. Šķēpa mešanā uzvarēja J. Štāls (Štāba bataljona sp. p.) ,trešais A. Grienvalds (Št. bataljona sp. p.) ar 48 m. 69 cm. Lodes grūšanā A. Grienvalds (Štāba bataljona sp. p.) atzīmēja ar 11 m. 35 cm. tālumu, O. Vaksmanis (Dobeles sp. p.) 11 m 16,5 cm., trešais Cīrulis (Džūkstes sp. p.) 11 m. 2 cm. Labākā aizsargu sporta pulciņa nosaukumu izcīnīja Štāba bataljona sporta pulciņš ar 49,5 punktiem, otrajā vietā Lielplatone ar 16,5 pnkt., trešajā Dobele — 11,5 pnkt. Labākā pulka vieglatlēta nosaukumu izcīnīja Adolfs Grienvalds ar 12 pnkt. Pēc vieglatlētikas sacīkstēm futbola meistarības izcīņas finālā sacentās Dobeles un Zaļenieku komandas. Pārāki šeit bija dobelnieki, kas izcīnīja pelnītu 4—2 (4—0) lielu uzvaru.

Pēc sacensībām balvas uzvarētājiem izdalīja pulka fiziskās audzināšanas instruktors, virsleitnants Sukatnieks.

17. Rēzeknes aizsargu pulks.

7. un 8. sept. Rēzeknes aizsargu pulka meistarsacīkstēs lielāko punktu skaitu — 53 — ieguva štāba rota, atstājot otrā vietā Barkovas sp. p. ar 44,5 p., 3) Atašienas sp. p. ar 38 p. Gandrīz visās disciplinās uzrādīti ļoti labi rezultāti, tā Kjaria aizmeta granātu 74,68 metri, kas ir labākais sasniegums kāds jebkad Latvijā uzrādīts, 2) Šķēlis — 69,06 mtr., 3) Brokans — 67, 27 mtr.

Tāļlēkšanā: 1) Saukāns 6,65 mtr., (jauns aizs. rekords), 2) Balodis 6,15 m., 3) Strauts 6,13 mtr.

100 mtr. skrējienā: 1) Saukāns 11,8 s., 2) Strauts, 3) Balodis.

5000 mtr. soļošanā kaujas tērpā: 1) Margis 29:19,7 min., 2) Pakalns 29:34,4 min., 3) Boriss. Bez vieglatlētikas, sporta pulciņa dalībnieki pulka fiziskās audzin. inst. Švedrēvica vadībā, izpildīja masu vingrojumus. Vislielāko skatītāju atzinību izpelnījās tautiskās dejas pulka instruktores Ratnieces iestudējumā. Pēc sacīkstēm aizsargu priekšnieks pulkv. - ltn. Prauls dalīja uzvarētājiem balvas un pateicās dalībniekiem un rīkotājiem par veikto darbu.

Rēzeknes pilsētas meistarsacīkstes vieglatlētikā notika 15. septembrī armijas sporta laukumā aizsargu fiziskās audz. instr. Švedrēviča vadībā. Pārliecinoši uzvarēja Rēzeknes aizs. p. sporta klubs.

Vīriešu sacensībā:

100 mtr. skrējienā uzvarēja Saukaus (aizsargi) 11,7 sek.

Lodes grūšanā — Pinkāns (Aizsargi) 10,99 mtr.

Tāllēkšanā — Saukāns 6,27 mtr.

400 mtr. skrējienā — Balodis (Aizsargi) 55,3 sek.

Šķēpa sviešanā — Strautnieks (ASK) 47,32 mtr.

4+100 mtr. stafetes skrējienā — Aizsargi 50,8 sek.

1500 mtr. skrējienā — Lukša (Aizsargi) 4:51,2 sek.

Diska mešanā — Pinkāns 32,66 mtr.

5000 mtr. skrējienā—Kopsnovs (Aizsargi) 18:48,8 min.

Augstlēkšanā — Pinkāns 1,60 mtr.

800 mtr. skrējienā — Ogaņkovs 2:23,3 min.

200 mtr. skrējienā — Strauts (Aizsargi) 25,2 sek.

Kārts lēkšanā — Gailītis (Aizsargi) 2,85 mtr.

5000 mtr. soļošanā — Mozgis (Aizsargi) 17,32 min.

Sieviešu sacensībā:

60 mtr. skrējienā uzvarēja Strauts (Aizsargi) 9,2 sek.

Diska mešanā — Rublis (Aizsargi) 18,66 mtr.

Tāļlēkšanā — Strauts 4,03 mtr.

Lodes grūšanā — Nesaule (Aizsargi) 6,79 mtr.

Dzelzceļu aizsargu pulks.

Dzelzceļu aizsargu pulka sacīkstēs vieglatlētikā pulka komandieŗa Ozoliņa ceļojošo balvu jau otro gadu izcīnīja Daugavpils nodaļa, atstājot otrā vietā Liepajas nodaļu.

Sacīkstēs labāko rezultātu uzrādīja, liepājniece Smiltniece, abrocīgā lodes grūšanā, viņas sasniegums labāks par pastāvošo Latvijas rekordu. Jaunais rekords 20,44 mtr. (11,20+9,24 mtr.). Pārējie rezultāti sekoši:

Vīriešu sacensībā:

100 mtr. skrējienā: 1) Kušķis — Daugavpils p. 12,1 sek.; 2) Balcers 12,2 sek.; 3) Ostvalds.

400 mtr. skrējienā: 1) Kušķis 54,8 sek.; 2) Persteins 55,4 sek.; 3) Jušķēvičs 56,2 sek.;

1500 mtr. skrējienā: 1) Persteins 4:28, 5 min.; 2) Bucenieks — Daugavpils p. 4:30,0 min.; 3) Ausiņš — Krustpils p. 4:31,5 min.

3000 mtr. soļošanā: 1) Rubenis — Liepājas p. 14:7,8 min.; 2) Sakārnis — Rīgas p. 15:23,2 min.; 3) Baltgalvis — Daugavpils 16:7,2 min.

Tāļlēkšanā: 1) Balcers 6,05 mtr.; 2) un 3) Kušķis un Grīnbergs 5,76 mtr.

Augstlēkšanā: 1) Dzērvēns — Liepājas p. 1,73 mtr.; 2) un 3) Fricsons un Grīnbergs 1,68 mtr.

Šķēpa sviešanā: 1) Solavjevs — Liepājas p. 46,41 mtr.; 2) Mentiņš — Daugavpils p. 45,23 mtr.; 3) Dobeles — Rīgas p. 45,07 mtr.

Lodes grūšanā: 1) Zaks — Liepājas p. 11,73 mtr.; 2) Pūce — Liepājas p. 11,57 mtr.; 3) Tipners — Liepājas p. 10,96 mtr.

Diska mešanā: 1) Čechovskis — Daugavpils p. 32,92 mtr.; 2) Grīnbergs 32 mtr.; 3) Ozols — Rīgas p.

Granātas mešanā: 1) Brože — Priekules p. 63,46 mtr.; 2) Čehovskis 63,45 mtr.; 3) Dobelis 60,56 mtr.

Lēkšanas divcīņā: 1) Grīnbergs, 2) Kušķis.

Mešanu trīscīņā: 1) Grīnbergs, 2) Čehovskis, 3) Salovjevs.

Sievieu sacensībā:

60 mtr. skrējienā: 1) Starosta 8,6 sek.; 2) Počs 8,8 sek.; 3) Kurzeme.

Tāļlēkšanā: 1) Starosta 4,43 mtr.; 2) Kurzeme 4,05 mtr.

Trīscīņā: 1) Starosta, 2) Počs, 3) Kurzeme.

ŠACHS

Visus uz šo nodaļu attiecošos iesūtījumus (atrisinājumus u. t. t.) lūdzam adresēt: K. Bētiņam, Rīgā, Brīvības ielā 49, dz. 4.

Uzdevuma Nr. 4. atrisinājums.

A. trijvilcis. Baltie: Kf5; Tg7; Ze1; Bg2, h2 — melnie: Kh5; Lf2; Bg3 un h6.

1) Tg7⨯g3, Lf2⨯g3, 2) Ze1—f3 un 3)g2—g4 mats. Ja 1) . . . Lf2⨯e1, tad 2) Tg3—h3+, Le1—h4, 3) g2—g4 mats.

B. četrvilcis (bez zirdziņa e1).

1) h2⨯g3, Lf2—e3, 2) Tg7—g4, Le3—g5, 3) Tg4—h4+, Lg5⨯h4, 4) g3—g4 mats.

Ja 1) . . . Lf2—e1, tad 2) Tg7—g4, Le1⨯g3, 3) Tg4⨯g3, Kh5—h4. 4) Tg3—h3 mats.

C. piecvilcis (bez zirdziņa e1 un bandenieka h2).

1) Tg7—b7 (te jāpiezīmē, ka 1) Td7 uzdevumu neatrisina, jo seko Ld4 un ja tagad T⨯d4, tad melnajiem trūkst gājiena (pats).

I. 1) . . . Lf2—g1, 2) Tb7—b1, Lg1—h2, 3) Tb1—e1! Kh5—h4, 4) Kf5—g6, ka grib 5) Te1—e4 mats.

II. 1) . . . Lf2—g1, 2) Tb7—b1, Lg1—h2, 3)Tb1—e1, —Lh2—g1,, 4) Te1⨯g1, Kh5—h4, 5) Tg1—h1 mats.

III. 1) . . . Lf2—e3 (d4, c5), 2) Tb7—b1, Le3—g5 (f6, e7), 3) Tb1—h1+, Lg5—h4, 4) Th1—h2, g3⨯h2, 5) g2 — g4 mats. Viss cits viegli vai līdzīgi.

Šo 3 problēmu atrisinājumam saņēmām 86 iesūtījumus, pēc kuŗu pārbaudes izrādās, ka pilntiesīgus atrisinājumus iesūtījuši šādi šacha draugi: 1) A. Bumburs — Klapkalnciemā, 2) A. Cintiņš — Jēkabpilī, 3) E. Ērglis — Cesvainē, 4) Ž. Grīnvalds — Bukaišos, 5) Juris Juršēvskis — 5. Cēsu kājn. pulkā, 6) Andr. Kalniņš — Vestienā, 7) J. Kalniņš — Rīgā, 8) J. Krūze — Ciecerē, 9) serž. Kučurs — Rēzeknē, 10) L. Martinsons — Grīvas stacijā, 11) J. Mežiņš — Bauskā, 12) J. Miķelsons — Rūjienā, 13) Nik. Ozoliņš — Rīgā, 14) Jānis Ponka — Kraukļu Boķos, 15) E. Rāviņš — Jēkabpilī, 16)

Skuja — Liepājā, 17) Aug. Štāls — Krustpilī, 18) P. Stradiņš — Vertulovas pamatskolā, 19) G. Tiezenhauzens — Daugavpilī, 20) E. Valciņš — Daugavpilī, 21) R. Vanags — Rīgā, 22) aizsardze Anna Upīte — Cesvainē, 23) Mierv. Zaķis — Grašu dzirnavās un 24) P. Zaķis — Žīdiņos (caur Kalnozolu).

Daudzi iesūtītāji mēģinājuši panākt piecvilča atrisinājumu ar 1) Td7, 1) Tg4 vai citādā ceļā, kas neved pie mērka.

24. septembrī komisija, kurā ietilpa „Aizsarga" atbildīgais redaktors kapt. V. Deglavs, šacha nodaļas redaktors K. Bētiņš, redakcijas darbvedis P. Norvilis un redakcijas darbinieks A. Hofmanis, izlozēja starp augšminētiem 24 atrisinātājiem K. Bētiņa dāvatas 3 šacha grāmatas. Tās krita: 1) „Traité des fins de partie d'échecs" — Andrējam Kalninam— Vestienā, Viesturos, 2) „Pillsbury - Charousek" — aizsardzei Annai Upītei, Cesvainē un 3) „Jāņa un Kārļa Bētiņu galotnes un uzdevumi" — Augustam Štālam — Krustpilī, Latgales artilerijas pulkā.

Grāmatas piesūtītas pēc uzdotām adresēm.

Mūsu tāļpartiju sacīkstes.

Uz vairāku interesentu vēlēšanos esam ar mieru sarīkot **šacha sacīkstes ar sarakstīšanos** (tāļpartijas). Galvenie noteikumi: Sacīkstes notiek grupās pa 10 spēlētājiem. Katrs ar katru spēlē 2 partijas (vienu ar baltiem, otru ar melniem kauliņiem). Apdomas laiks: 30 dienas uz katriem 10 gājieniem. Dalības maksa Ls 5. Redakcija no savas puses piemaksā Ls 10. Trīs godalgas katrā grupā: Ls 30, Ls 20 un Ls 10. Sacīkste var sākties, ja pieteikušies 10 spēlētāji. Piedalīties var atsevišķas personas, vai spēlētāju kopas (aizsargu pulciņi u. t. t.). Sīkākus noteikumus paziņosim pirms spēles sākuma.

Aļēchina dienas Latvijā.

Īstu svētku noskaņojumu mūsu plašajā šacha saimē izsauca rosīgās Latvijas šacha savienības rīkotie pasaules meistara A. Aļēchina seansi laikā no 12. līdz 17. septembrim. Tik lielus skatītāju plūdus, kā pirmā vakarā namsaimnieku biedrības svētku zālē, piedzīvojam pirmo reizi. Kā cirka arenā, publika, uz krēsliem un galdiem sakāpusi, ar spārnotu interesi sekoja seansam, jo Aļēchins viscaur pasaulē guvis ārkārtīgus panākumus. Bet notika negaidītais: mūsu 40 vīru komanda, kurā bija apvienoti visi labākie spēlētāji, izņemot vienīgi Latvijas meistarus, cīnījās ar tādu sparu, ka pēc apm. 7 stundu kaujas lielais viesis uzvarēja tikai 9 partijās, cieta ne mazāk, kā 15 zaudējumus un 16 spēlēs bija spiests apmierināties ar neizšķirtu. Aļēchins pats atzīmēja, ka tik vāju rezultātu viņš savās šachaa gaitās piedzīvojis pirmo reizi. Tas ir jauns pierādījums ne tikai latviešu sasniegtai augstai pakāpei šacha mākslā, bet arī tam, ka pret tik lielu un tik stipru komandu nav pa spēkam cīnīties arī pašam pasaules meistaram. Pasniedzam partiju, kurai tika piešķirta godalga par pirmo uzvaru pret Aļēchinu.

Partija Nr. 8.

Baltie: **Aļēchins** — melnie: Armijas sporta komandas dalībnieks **Rozenbergs.**

1)	d2—d4	Zg8—f6
2)	c2—c4	e7—e6
3)	Zb1—c3	d7—d5
4)	Lc1—g5	Zb8—d7
5)	Zg1—f3	c7—c6
6)	e2—e4	d5×e4
7)	Zc3×e4	Lf8—e7
8)	Ze4—c3	h7—h6
9)	Lg5—h4	0—0
10)	Dd1—c2	Tf8—e8
11)	0—0—0	Dd8—a5
12)	Kc1—b1	e6—e5
13)	d4—d5	Le7—b4
14)	Zc3—e4,	Zf6×e4
15)	Dc2×e4	Zd7—c5
16)	De4—c2	Zc5—a4
17)	Lf1—d3	c6×d5
18)	c4×d5	Le8—d7
19)	Dc2—e2	Za4×b2!
20)	Dc2×b2	Lb4—c3
21)	Db2—b3	Ld7—a4
22)	Db3—c4	Da5—b6+

Baltie padevās.

Jau stipri labāku rezultātu Aļēchins sasniedza otrā vakarā kad 12 vīru komanda cīnījās pret viņu nopientnās partijās ar laika kontroli. Šoreiz viesis guva 5 uzvaras, 2 partijas zaudēja (Arn. Kalniņam un Indr. Kalniņam) un 5 spēlēs panāca neizšķirtu. Labi panākumi pasaules meistaram bija arī valsts un pašvaldības darbinieku sarīkotās grupu un individuālās sacīkstēs, kā arī Liepājā, kur viņam nācās cīnīties pret vājākiem pretiniekiem. Ļoti interesanta bija arī dzelzceļnieku klubā sarīkotā aklā spēle, kurā lielais viesis izcīnīja 6 partijas, neskatoties uz šacha galdiņiem. Rezultāts: 4 uzvaras un 2 neizšķirtas. Cik milzīga ir Aļēchina atmiņas spēja, redzams no tā, ka viņš 1932. gadā uzstājās šādā aklā spēlē Čikāgā pret 32 pretiniekiem (!), gūstot samērā labu panākumu. Jāatzīmē, ka no Rīgas šachistiem pret pasaules meistaru vislabāk veicās Latvijas šacha savienības priekšsēdētājam A. Melnbārdam (+ 2 un 1 neizšķirta) un Indr. Kalniņam (+ 2).

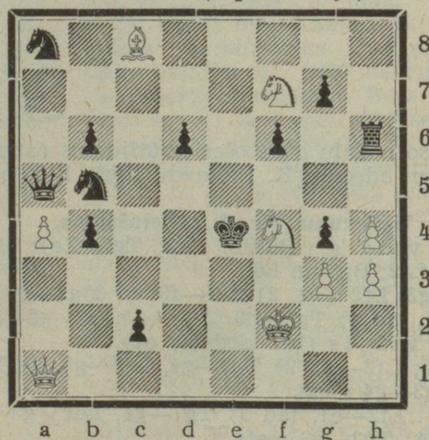
Godalgas par vislabāk nospēlētām partijām Aļēchina lielājā simultānā piešķirtas N. Kamparam un Kārlim Krūzem.

Pasaules meistarības cīņa.

Amsterdamā sācies sengaidītais mačs starp pasaules meistaru Aļēchinu un Holandes lielmeistaru Euvi, pasaules meistarības dēļ. Kā zinams, Aļēchins ieguva pasaules meistara tituli 1926. gadā, uzvarot agrāko šacha karāli Kapablanku ar + 6, — 3, pie liela skaita neizšķirto partiju. Bogoļubova mēģinājumi atņemt Aļēchinam tituli 1929. un 1934. gadā beidzās neveiksmīgi. Tā kā Euve meistariski pārvalda šacha teoriju un beigu spēļu mākslu un izceļās ar spēles solīdumu un ārkārtīgu izturību, tad šacha pasaule sekos tagadējai cīņai ar vislielāko interesi.

Uzdevums Nr. 6.

K. Trakslera (reprodukcija).

Baltie: Kf2; Da1; Lc8; Zf4 un f7; Ba4, g3, h3, h4 (9 kauliņi).

Melnie: Ke4; Da5; Th6; Za8 un b5; Bb4, b6, c2, d6, f6, g7, g4 (12 kauliņi).

Mats trijos gājienos.

Uzdevums Nr. 7. **K. Bētiņa.**

Baltie: Kc1; Dg7; Tc8 un f5; Lb4; Zc5 un e5; Bb6, d2, d5, h2, h4 (12 kauliņi).

Melnie: Kd4; Ta3; Lb3; Za1 un f7; Ba2, a4, b7, c2, d3, h3, h5 (12 kauliņi).

Mats divos gājienos.

Uzdevuma Nr. 5 atrisinājumu publicēsim nākošā šacha nodaļā.

Vēstules. A. J. — Sunakstē un citiem. Uzdevuma Nr. 4 piecvilcī uz 1) Tg4 seko Le1, 2) Td4, Lc3, 3) Td1, Lf6, 4) Th1+, Lh4 un mats nākošā gājienā nav panākams.

Kā pasūtīt žurnālu „Aizsargs"

E. Ririana pamācošas bildes.

Redziet, lieta nav nemaz tik sarežģīta! Pasūtīt viņu...

Piedodiet — vispirms gan man jātaisa mazs lēciens uz sāniem!

Lēciens būs visai īss.

Nu, metrus trīs, vai . . .

Ziniet, bez žurnāla tā lieta tomēr neiet. Dažreiz ir tā, ka ne šā, ne tā vairs. Ņemsim kaut tīri praktisku lietu — šaušanu. Vienu, otru reizi gadās tā, ka tev, cilvēkam, tā nu vajadzētu ieskatīties žurnālā, tur daža laba derīga lieta lasāma, bet nav žurnāla. Pēteram nav, Augustam nav, visā nodaļā nav. Un man pašam arī nav. Nodaļas priekšniekam gan ir, bet tas nejaudā izsniegt, visus apmierināt ar vienu eksemplāru. „Nekā, mīļie", viņš saka. „Tad jau man mājās vien jādzīvo un jāpaliek par bibliotekāru".

Tas nu, teiksim, vēl tā... To svarīgo jautājumu, kā auana vai, to nu vēl varētu paciest, kamēr tiek, piemēram, pilsētā un tur pagūst ieskatīties žurnālā.

Bet notiek vēl savādāk...

Nesen atpakaļ man piezvanīja viens paziņa no otra pagasta.

„Vai tu pats pie aparāta?" noprasīja.

„Es pats."

„Nu, vai zini, — nekas, nekas, ļoti labi izskaties. Muskuļus lai redz... acīs tāds spars..."

„Kas? Ko? Kas par muskuļiem?"

„Nu... tanī uzņēmumā".

„Kas par uzņēmumu?"

„Kā — vai tad pats nezini? „Aizsarga" jaunākā numurā. Tur, kur jūs skriešanā sacenšaties."

„Ko — vai mani tur var redzēt?"

„Ļoti labi redz. Pašā priekšā esi".

To nu man vajadzēja redzēt! Tas taču viegli attaisnojams: maz būs tādu kas negribētu sevi redzēt uzņēmumā Sak, interesanti, kā es tur īpaši stāvu?

Ar riteni aizskrēju pie Pētera.

„Parādi man jaunāko „Aizsargu". To, kur es esmu iekšā."

„Man nav".

Es, zināms, ratam mugurā un prom pie Augusta.

„Parādi jaunāko „Aizsargu"! Žigli!"

„Nav. Neesmu pasūtījis".

„Kāpēc?"

„Ja... Es tak nezinu, kā viņu vajaga pasūtīt; varbūt liela ņemšanās ar visu".

Izskraidīju vēl malu malas, taču žurnālu nekur nedabūju. Beigās vai sapīku. Tad ir ar' gan cilvēki! Nevar tikdaudz, kā žurnālu pasūtīt. Tagad pat.. būtu brūtei arī parādījis uzņēmumu, bet ko tu rādīsi, kad žurnāla nevienam nav?

Vienā vietā pat tiktāļ nonāca, ka sāka mani pašu pratināt: „Ja, bet kāpēc tev pašam nav? Kāda iemesla dēļ pats nepasūti?"

Iedomājaties tik!? Nolaidība pašiem pirmā numura, taču paklausāties, kā runā: kāpēc pats nepasūti? Skaidri uz personībām sāk pāriet. Jo vai tā nav pāriešana uz personībām, ja citās nodaļās abonē pa desmit un divdesmit eksemplāriem, bet mums nevienu, pie tam vēl noprasa: ja, bet kāpēc pats nepasūti?

Ar to pašu reizi saņēmos dūšu un pasūtīju žurnālu veselu gadu uz priekšu. Un redziet, nu es jums varu pateikt: tā lieta ir ļoti v i e n k ā r š a. Ja gan...

Senāk pats es arī domāju: vai manu, nez' kā to pasūtīšanu izdara? Laikam gan jāskraida un jāpūlas nedēļām?

Ne, itnemaz nē.

Man nav ko slēpt, varu jums arī pateikt, kā to izdara.

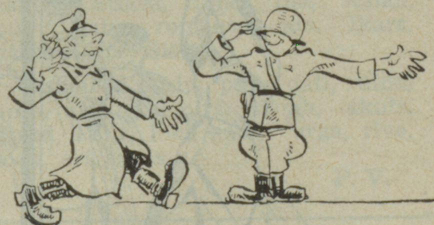
Redziet, tā ir:

Pieņemsim — jūs esat Rīgā iebraucis, šā un tā, teiksim, un pēkšņi jums ienāk galvā doma: vai zin', vajadzēja arī „Aizsargu" pasūtīt!

Kāpēc nē — var. Tur nemaz stundām laika nevajaga. Jūs ejat pa Aizsargu ielu, kamēr nokļūstat pie nama Nr. 29-31. Tas ir aizsargu nams. Visgaŗām kuplas liepas lai sadēstītas.

Tagad jūs kāpjat pa plašām trepēm augšā, kur dežurējošais aizsargs laipni uzvaicā: „Pie kā jūs vēlaties?"

Sakiet: „Es vēlētos „Aizsargs" redakcijā".

„Pa kreisi, lūdzu. Koridora galā, istaba numurs desmit."

Redakciju viegli atrast. Tur iegājušam, jums it nemaz nav jābažojas: sak, nezin, ar kuŗu lai es te runāju? Nē, jūs varat kuŗam katram no redakcijas darbiniekiem izteikt savu vajadzību. Un ne tikai oficiālas sarunas, nē, jūs varat

— protams, par cik tas netraucē redakcijas darbu — izmainīt arī dažus gluži privāta rakstura vārdus, piemēram par Abesinijas jautājumiem, turku kaŗu un citām personīgām lietām.

Redakcijas darbiniekiem droši var izteikt, ko un kas, visi viņi izpildīs jūsu vēlēšanos, un jūs pēc tam priecīgi izsauksaties: „Ja, šitā, tad es, nudien, vēl desmitām reižu gribētu pasūtīt žurnālu!"

Teiksim tā vēl: jums neatliek laika iebraukt Rīgā. Nu jūs esat gluži skumīgs un pūšat: „Ja, nekā atkal no žurnāla pasūtīšanas — netieku Rīgā".

Taču neskumstiet. Pasta nodaļa jums tuvumā ir? Laika arī atliek tikdaudz, lai turp aizietu? — Nu redziet jel! Tad taču vairāk nemaz nevajaga. Aizejiet turp, pārvediet uz pasta tekošo rēķinu Nr. 10435. četrus latus un uzrakstiet kupona otrā pusē: „Es par šito naudu vēlos saņemt „Aizsargu" uz to un to adresi".

Un tas ir viss . . .

Bet ţeiksim, jums atkal ķibele, neiznāk aiziet uz pastu. Tad vienkārši piezvaniet vai sakiet savam nodaļas priekšniekam:

Priekšnieka kungs, kā ir ar mūsu žurnālu?"

„Kā, ar žurnālu?"

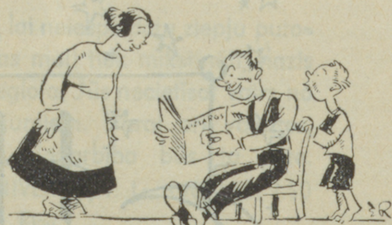
„Nu, ar nākošā gada abonementu!"

„Labi. Es jūs ierakstīšu, nodaļas abonentu sarakstā. Tos divi latus, kas par pusgadu jāmaksā, iedosiet man sanāksmē vai citreiz, kad iznāk.

Ar to šī lieta ir nokārtota.

Taisni brīnums, cik vienkārši!

Pēc zināma laika jūs saņemsat žurnālu, lepni veriet to vaļā un lasiet vai skatiet — kā patīk. Ne vairs kur jāskrien, ne jāmeklē.

Tas tik no sākuma tā šķiet, ka abonēšana būtu diezin cik grūta un sarežģīta. Patiesībā, kā redziet, tā nemaz nav.

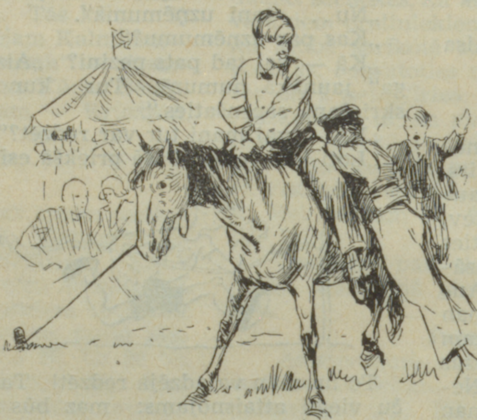
Ačuks.

A. Krukas zīmējumi.

Aviācijas svētkos

Spogulī varēja redzēt kā gāja bojā arī „pilsētas" apakšstāvi.

Svētkos viens lopiņš nezināja, kādēļ viņu jāj, kad tas piesiets, un kādēļ tas piesiets, kad viņu jāj.

„Tā nav liela māksla: ielidot mākoņos un vēlāk pateikt — mēs bencīnu tur pārlējām. . ."

Ja lidotāji rāda. ko var. kādēļ lai viņa to nedarītu?

Aviācijas svētkos bija arī viena avārija: lidmodelis iekrita sviestmaizē.

Tāds bija „Burbuļmātes" drošsirdīgais lēciens.

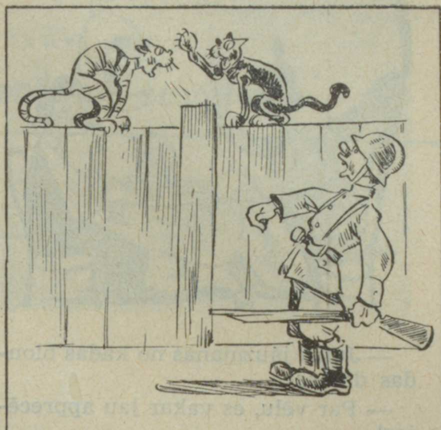
Garnizona reglamenta illūstrācijas

150. l. pusē. Ja sargam jāstāv uz posteņiem apkurinātās telpās, tiem pastāvīgi jābūt svārkos; aukstā laikā ejot uz tādiem posteņiem un atgriežoties no tiem, mēteli jāuzmet uz pleciem.

60. l. pusē. Kad sardze spiesta ķerties pie ieročiem ,tad viņas priekšnieks noteic, kādā veidā tas izdarāms, bet iekams ieročus lieto, viņš, ja vien iespējams, brīdina tās personas, pret ko ieroči būs vērsti.

50. l. puse. Ja posteņa tuvumā izceļas troksnis, kaušanās un tamlīdzīgas nekārtības, tad sargs pieprasa, lai miera traucētāji nekārtības pārtrauktu.

Atbildīgais redaktors: Kapteinis V. DEGLAVS.
Izdevējs: AIZSARGU ŠTĀBS, «ŽURNĀLS AIZSARGS».

Grāmatspiestuves A.-S. «ROTA».
Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40.

ATPŪTAS BRĪŽIEM

Uzdevumu par velnu un vīru var atrisināt

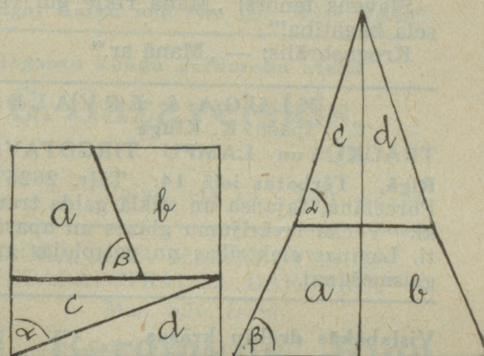
ļoti vienkārši ar 1 .pakāpes nolīdzinājumu; pieņemot, ka vīram kabatā bij X latu. Pēdējai izteiksmei ir jālīdzinās nullei, jo pēc trešā gājiena vīram kabatā bij 0 santimu.

$$X \longrightarrow 2X - 3$$
$$2(2X - 3) - 3 \longleftarrow$$
$$\longrightarrow 2[2(2X - 3] - 3$$
$$2[2(2X - 3) - 3] - 3 = 0;$$
$$2[4X - 6 - 3] - 3 = 0;$$
$$8X - 21 = 0;\ 8X = 21;\ X = 2^5/_8.$$

Formula, pēc kuras ruletē katrreiz var vinnēt.

Pirmo reizi liek uz cipara 1 sant., otrreiz 2 sant., trešo — 4, ceturto — 8, piekto — 16 u. t. t. Katrreiz spēlē ar divreiz lielāku summu, kā iepriekšējo reizi. Ja nu reizi vinnēs, tad dabūs visu paspēlēto un vēl peļņu klāt. Bet tomēr izrādas, ka praktiski šāda spēle nav nemaz iespējama. Kādēļ?

Atrisinājums uzdevumam 65=64!

No dabūtām figurām a, b, c, d, trīsstūri sastādīt nevar, jo leņķis α ir lielāks par leņķi β. Tādēļ mēs dabūjam trīsstūri ar ielauztām malām, kas faktiski ir četrstūris un tā tad nevar piemērot trīsstūŗa laukuma formulu.

„Aizsargā" Nr. 9. ievietotās krustām — šķērsām mīklas atrisinājums.

Līmeniski. Hidra, medus, taurs, samas, Stiksa, līme, Ina, Kaika, putns, gatve, romanse, ars, Ikars, dārga Zvins, Siāma.

Stateniski. Lits, puse, dati, ruina, arka, marina, emirs, dāma, akuts, atved, Pans, loki, gars, urga, rīve, man, arī, sams.

P. V.

Pie kāršu licējas.

— Jums jāuzmanās no kādas blondas dāmas!

— Par vēlu, es vakar jau apprecējos!

Pilsētnieki uz laukiem.

Divi pilsētnieki aizbraukuši uz laukiem. Viņi jūdz zirgu, bet nevar dabūt laužņus zirgam mutē. Viens no viņiem apsēžas un saka: „Mums drusku jāpagaida ,kamēr zirgs sāks žāvāties."

*

Jānītis raksta domrakstu: „Dīķa malā Kača slauca Dori ,bet ūdenī tas izskatījās otrādi."

Abi līdzīgi.

Slavens tenors: „Manā rīklē guļ vesela bagātība!"

Krogusbrālis: — „Manā ar."

Izlīdzējies.

— Lūdzu izsniegt man pateicības algu, kuŗu jūs izsolījāt jūsu kaķa atradējam.

— Bet, mīļais kungs, viņš taču ir nedzīvs!

— To neapstrīdu! Bet šādu nezvēru dzīvu nevarēju noķert!

Sapratis.

Pulkvedis (jaunkareivim): „Nekad neaizmirstiet, ka pulks ir, tā sakot, viena saime. Jums jāuzticas savai priekšniecībai, jo es, piemēram, esmu kā tēvs savam pulkam. Vai sapratāt?"

Jaunkareivis: „Taisni tā, tēt'!"

Vētrā.

Viņa: „Ja kuģis tagad grimtu, ko tu glābtu: mani vai bērnu?"

Viņš (nobālis): „Protams, sevi!"

Saimniece (klaidonim): „Kāpēc jūs nestrādājiet, ja jūtaties izsalcis?"

Klaidonis: „Esmu to mēģinājis darīt, bet tad jūtu izsalkumu vēl vairāk!"

Zīmīgi.

Tiesnesis: „Un jūs gribiet man iestāstīt, ka šis invalīds tādu vīru kā jūs, piekāvis!"

Sūdzētājs: „Kad kautiņš sākās, tad viņš invalīds vēl nebija!"

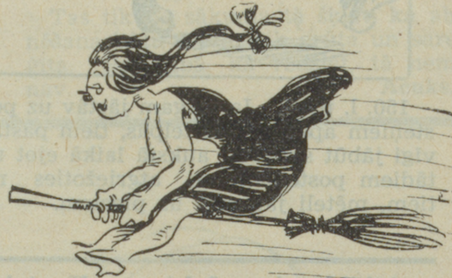
Pietiekoši.

— Vai gribi, vectētiņ, es saskaitīšu tavus matus? —

— Nu, to nu gan tu nemācēsi!

— Nē, vectētiņ, es jau māku skaitīt līdz desmit!

Neatlaidīgais.

— Tēt, vai raganas var lidot?

—Raganu nemaz nav, dēliņ!

— Es zinu, tēt, bet vai tamdēļ tu nevari man pateikt, vai viņas var lidot?

*

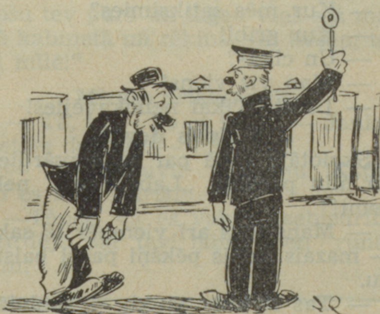
Krustmāte atnesusi Jānītim kūkas. Pēc pirmās kūkas viņa apjautājas, kā esot garšojis, vai viņš vēl kādu gribot. Uz to Jānītis atbild: „Krustmāt, ak kaut man tūkstots mēles būtu!"

Pildspalva.

—Cienīts kungs, tagad es jums parādīšu pildspalvu, kuŗu jūs varēsat lietot visu mūžu! To var ērti nēsāt kabatā, salocīt, ja gribat — sviest ūdenī, mest pret grīdu un kaut vai apstrādāt veseriem... — pārdevējam valodiņa plūst, kā ūdens.

— Labi, labi, bet vai ar to var arī rakstīt? — pircējs bailīgi apvaicājas.

Kur loģika?

Vilciens pietur mazā stacijā. No vagona izkāpj kungs un griežas pie dežuranta: „Lūdzu, kur te var dabūt alu?“

„Alu? Te nevar alu dabūt.“

„Tā!? Bet kāpēc tad vilciens te pietura?“

Muzejā.

— Tā ir Ēģiptes vārava Ramzesa 3. mumija. Tur tā mazākā ir Ramzesa 3. mumija, kad tas vēl bija bērns . . .

Ieradīsies.

— Mīļais draugs, atnāc rītvakar pie manis! Mana sieva padziedās, meita paspēlēs klavieres un pulkst. 9 ēdisim vakariņas.

— Paldies, draugs, par uzaicinājumu! Tieši pulkst. 9 būšu klāt!

Medībās.

— Bet šoreiz, vecais, esi nu gan uzmanīgāks, nekā pērn, kad tu tēmēji bukam, bet iešāvi man!

— Esi bez rūpēm! Šoreiz tēmēšu tev, varbūt tad skrotis ķers buku!

Nav ieteicams.

— Vai zini, ja tu vēl daudz runāsi, tad es tev pateikšu tieši acīs, kas tu esi!

— To nu labāk nedari — citādi es tevi iesūdzēšu par apvainošanu!

Restorānā.

— Vai jums būtu zivis?
— Cik žēl, cienīts kungs, jūs tās pieprasat piecas minūtes par vēlu!
— Kā tā?
—Pavārs tās izmeta laukā!

Apmierinājums.

— Ārsta kungs, sakiet man taisnību: kā stāv ar manu sirdi?
— Diezin cik laba tā jau nav, bet cik jums vēl atliek dzīvot, jūs ar viņu iztiksiet!

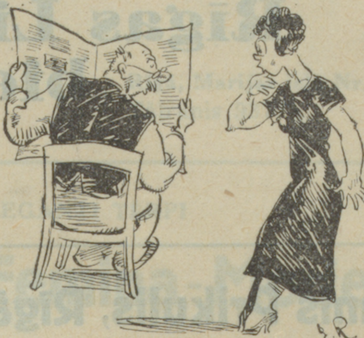
Izklaidībā.

— Kur mēs satiksimies?
— Kur gribi!
— Un cikos?
— Man vis viens!
— Labi! Tikai nenokavējies!

Priecīgais devējs.

Skolotājs runā par sakāmvārdiem un min parunu: „Labāk dot, nekā ņemt!“
— Mans tēvs arī vienmēr tā saka, — mazais Robis pēkšņi paceļ balstiņu.
— Tas ir ļoti jauki, — skolotājs nopriecājas. — Ar ko tavs tēvs nodarbojas?
— Viņš ir smagā svara boksers! . .

Kā būtu...

Meita: — Es gribētu vispirms studēt bioloģiju, psichologiju un filozofiju . . .
Tēvs: — Bet kā, meita, būtu, ja tu vispirms pastudētu „vāritoloģiju", „šūtoloģiju" un „mazgatoloģiju"?

Karstā mīla.

Meita pietvīkusi kā rozīte: „Vai Stopiņa kungs atnācis lūgt manu roku, tēt?"
„Ja, bērns! Es viņam pateicu, cik došu tev pūrā un tagad viņš sēž manā kabinetā un rēķina, vai tiešām tevi mīlē!"

Mirušo priekšrocība.

— Tā, tā — ko es redzu — Janka! Bet es domāju — tu miris!
— Paskat tavu trakumu! Kāpēc lai es būtu miris?
—Tāpēc, ka es vakar sabiedrībā dzirdēju par tevi labu vien runājam!

Tiesā.

— Sakat, liecinieк, vai jūsu draugs — apsūdzētais mēdz vienatnē pats ar sevi sarunāties?

— To nu es neņemos apgalvot, godāts kungs, jo man nekad nav bijusi laime būt kopā ar viņu, kad viņš ir viens pats ar sevi!

Paskaidrojums.

—Kāpēc stārķis stāv uz vienas kājas?

—Droši vien tamdēļ, ka pievelkot arī otru kāju, viņš katrā ziņā nokristu!

Uzvarētājs.

— Kur tavs brālis Eidis?

— Viņš slims!

— Nabaga zēns! Kas tad viņam kait?

— Mēs saderējām, kuŗš no mums var tālāk izliekties pa logu un viņš vinnēja!

Mazais gudrinieks.

— Mamu, vai Dieviņš visus cilvēkus radījis?

— Ja, bērns!

— Arī krustmāti Dorīti?

— Protams!

— Nu tad gan Viņš laikam dabūja pamatīgi izsmieties, kad krustmāte bija gatava!

Tramvajā.

— Ja, es nu gan varu sacīt, ka mūslaiku jaunatnei nav nekādas audzināšanas!

— Kā tā — nupat taču jums kāds jauneklis atdeva savu vietu!

— Ja gan, bet manai sievai vēl arvien jāstāv kājās!